STUDII DE GEN

Colecţia *Studii de gen* este coordonată de Mihaela Miroiu.

Ştefania Mihăilescu, cercetător ştiinţific, doctor în istorie, autoare a unor studii şi cărţi referitoare la curente de idei din Austro-Ungaria şi din România modernă.
Volume publicate: *Poporanismul şi mişcarea socialistă din România* (1988); *Memorialul lui Nagy Szabo Ferencz din Târgu Mureş (1580-1658),* studiu, traducere şi îngrijire de ediţie (1994); *Transilvania în lupta de idei,* vol. I (1996), vol. II (1997); *Emanciparea femeii române. Studiu şi antologie de texte,* vol. I: *1815-1918* (2001), vol. II: *1918-1948* (2005); *Din istoria feminismului românesc. Antologie de texte* (2002); colaborări la volume colective şi reviste de specialitate.

© 2006 by Editura POLIROM

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iaşi, B-dul Carol I nr. 4, P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, ap. 33;
O.P. 37, P.O. Box 1-728, 030174

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României:

MIHĂILESCU, ŞTEFANIA

Din istoria feminismului românesc: studiu şi antologie de texte (1929-1948) / Ştefania Mihăilescu. - Iaşi: Polirom, 2006

ISBN (10) 973-46-0348-5

ISBN (13) 978-973-46-0348-0

396(498)"1929/1948
821.135.1-92(082)

Printed in ROMANIA

Ştefania Mihăilescu

Din istoria feminismului românesc

Studiu şi antologie de texte (1929-1948)

POLIROM
2006

Cuprins

Notă asupra ediției 13

Studiu introductiv - Amplificarea şi maturizarea mişcării de emancipare a femeii române între anii 1929 şi 1948 15

1. „Moțiunea votată la şedința Comitetului Uniunii Femeilor Române din România Mare", Braşov, 21 aprilie 1929, privitoare la condițiile acordării dreptului de vot femeilor, prevăzute în anteproiectul de lege pentru reforma administrației 93

2. Elena C. Meissner, „Femeile nu pot forma un partid politic exclusiv. Rostul pregătitor al recentei Grupări Feminine - Familia şi politica", *Adevărul* din 1 mai 1929 97

3. T.B., „Marea întrunire publică ținută de Gruparea Femeilor Române", *Dreptatea* din 8 decembrie 1929 101

4. Fulmen, „Marea întrunire feministă de la Fundația Carol I. Asistența. Discursurile", *Dimineața* din 8 ianuarie 1930 105

5. „Manifestul Grupării Femeilor Române la alegerile comunale din Capitală", *Universul* din 28 februarie 1930 109

6. Ancheta ziarului *Universul* „Să se înscrie femeile în partidele politice?", *Ziarul nostru,* anul IV, nr. 2, februarie 1930 112

7. „Pacea prin educație. Discurs rostit de Alexandrina Cantacuzino la Congresul Consiliului Internațional al Femeilor, întrunit la Viena, pe 2 iunie 1930" 117

8. Michaela Catargi, „Faceți politică!", *Tribuna femeii,* anul I, nr. 1, din 5 octombrie 1930 120

9. „Scopul nostru", articolul programatic al Uniunii Femeilor Muncitoare, *Femeia Muncitoare,* nr. 1, mai 1931 123

10. „Discurs rostit de Alexandrina Cantacuzino la a XV-a adunare a Asociațiilor pentru Societatea Națiunilor", Budapesta, mai 1931 125

11. „Rezultatul alegerilor", *Femeia muncitoare,* nr. 3, iulie 1931 128

12. „Discurs rostit de Alexandrina Cantacuzino la Conferința pentru dezarmare şi pace de la Geneva, 4 septembrie 1931" 130

13. „Moțiunile Congresului al X-lea al Federației «Uniunea Femeilor Române», ținut la Craiova în zilele de 6, 7 şi 8 septembrie 1931" 133

14. Grigore Trancu-Iaşi, „Drepturile civile ale femeilor", *Ziarul nostru,* nr. 1, ianuarie 1932 135

15. „întrunirea Asociației pentru Emanciparea Civilă şi Politică a Femeilor Române", cuvântarea Elenei C. Meissner, rostită în sala Teatrului „Ventura" din Bucureşti, pe 28 februarie 1932, *Ziarul nostru,* anul VI, nr. 2, februarie 1932 140

16. „Moțiunea votată la întrunirea publică a A.E.C.P.F.R." [din 28 februarie 1932, Bucureşti], *Ziarul nostru,* anul VI, nr. 2, februarie 1932 145

17. „Amendament propus de către Gruparea Femeilor şi Consiliul Național al Femeilor Române" [16 martie 1932] referitor la modificarea Legii Electorale, cu privire la alegerea deputaților şi senatorilor din 24 martie 1932 146

18. „Jos războiul! Trăiască pacea!", articol redacțional, *Femeia muncitoare,* nr. 12, din aprilie 1932 148

19. „Maternitatea conştientă", *Femeia muncitoare,* nr. 12, din aprilie 1932 151

20. „Memoriu adresat consiliului internațional al femeilor de pe lângă Liga Națiunilor, Geneva. Femeile române din Basarabia protestează împotriva masacrelor de la Nistru" [Chişinău, 17 aprilie 1932] 154

21. „Legea dezrobirii noastre civile", *Ziarul nostru,* nr. 4, aprilie 1932 158

22. Alexandrina Gr. Cantacuzino, „Un apel al grupării femeilor române", *Calendarul* din 13 august 1932 160

23. Dr. S. Cohl, „Femeia nu e fabrică de copii. Maternitatea conştientă", *Femeia muncitoare,* nr. 16, decembrie 1932 162

24. „Marea manifestaţiune a conştiinţei naţionale", *Ziarul nostru,* nr. 9-10, noiembrie-decembrie 1932 165

25. Veturia Marcovici, „Primăresele şi consilierele comunale ale României", *Almanahul Adevărul si Dimineaţa* din 1932 169

26. „Conferinţa Uniunii noastre" [17 mai 1933, Bucureşti], *Femeia muncitoare,* nr. 18, august 1933 175

27. „însemnătatea congresului Federaţiei Uniunea Femeilor Române" [Bucureşti, 4-6 iunie 1933], *Cuvântul femeilor,* nr. 7, din 12 iunie 1933 182

28. „Darea de seamă şi expunerea generală a activităţii Comitetului de Direcţie al «Uniunii Femeilor Române» din România Mare, pe răstimpul septembrie 1930 până la Congresul de faţă" [1933, Extras], *Anuarul Uniunii Femeilor Române din România Mare. Al XX-lea an de la întemeiere. 1913-1933,* Braşov, iunie 1933 184

29. Dr. Elena Alistar, „Mişcarea feministă din Basarabia. începuturi şi realizări. Spre un viitor mai frumos", *Mişcarea femenistă,* anul I, 18 iunie 1933 [Chişinău] 188

30. „Ziua Femeii în Capitală", *Lumea nouă,* nr. 26, din 25 iunie 1933 194

31. „Moţiune votată la Congresul «Ligii Femeii Basarabene»", *Mişcarea femenistă,* anul I, nr. 2, din 16 iulie 1933 197

32. Elena C. Meissner, „Participarea femeilor române la activitatea internaţională", *Ziarul nostru,* nr. 8, din septembrie 1933 198

33. „De la Congresul Asociaţiunii pentru E.C.P.F.R., ţinut la Bucureşti la 13 mai a.c. [1934] Cuvântul d-nei Maria Baiulescu", *Ziarul nostru,* nr. 6-7, iunie-iulie 1934 205

34. „Moţiune [votată la Congresul al X-lea al Asociaţiunii pentru Emanciparea Civilă şi Politică a Femeilor Române, Bucureşti, 13 mai 1934]", *Cuvântul femeilor,* nr. 35-36, din 27 mai 1934 208

35. „[Apel] Către femeile muncitoare, intelectuale, gospodine şi ţărance din România. [Lansat de] Comitetul de iniţiativă pentru participarea la Congresul Mondial al Femeilor împotriva războiului şi a fascismului", *Cuvântul liber,* nr. 35, din 7 iulie 1934 210

36. „Raport general asupra activităţii desfăşurate de Consiliul Naţional al Femeilor Române între 1930-1934" 212

37. „Raport asupra activităţii «Casei femeii» din Bucureşti între 1928 şi 1934" 217

38. „Carta Femeii", adoptată la cel de-al XII-lea Congres al Alianţei Internaţionale pentru Sufragiu şi Acţiunea Civică şi Politică a Femeilor, *Ziarul nostru,* nr. 4, din aprilie 1935 222

39. „Darea de seamă asupra activităţii Societăţii Ortodoxe Naţionale a Femeilor Române", prezentată de Alexandrina Cantacuzino la Congresul Societăţii, Bucureşti, 26 mai 1935 225

40. Studiu de Natalia Popovici, „Cronica Muncii. Protecţia muncii femeilor şi a copiilor", *Buletinul muncii si asigurărilor sociale,* nr. 9-12, septembrie-decembrie 1935 232

41. Zoe Olteanu, „[Apel] Către femei", *Cuvântul liber,* nr. 18, din 7 martie 1936 245

42. Elena C. Meissner, „Darea de seamă a activităţii Comitetului Central al Asociaţiei pentru Emanciparea Civilă şi Politică a Femeilor Române în anul 1935", 27 aprilie 1936 249

43. „După primul deceniu al *Ziarului Nostru,* sărbătorirea publicaţiei A.E.C.P.F.R.", *Ziarul nostru,* nr. 4-5, din aprilie-mai 1936 255

44. Marga Ghiţulescu, „De la asociaţiile de asistenţă socială. Din activitatea Asociaţiei «Amicele tinerelor fete»", *Asistenţa Socială. Buletinul Asociaţiei pentru Progresul Asistenţei Sociale,* nr. 2, 1936 259

45. Maria Bârzan, „Inovaţiuni ale Noului Cod Penal pentru protecţiunea femeii şi a familiei", *Ziarul nostru,* nr. 4-5, aprilie-mai 1936 264

46. „A V-a conferinţă profesională a Partidului Naţional-Ţărănesc. Problema feminismului. Cuvântările rostite", *Dimineaţa,* nr. 10545, din 4 mai 1936 269

47. „Apel pentru pace [lansat de Frontul Feminin]", 10 iunie 1936 271

48. „De la «Cercul feminin». în jurul unui front comun funcţionăresc", *Dimineaţa,* nr. 10591, din 19 iunie 1936 273

49. „Marele congres al asociaţiilor feministe de la Constanţa", *Gazeta femeilor,* nr. 140-141, din 30 septembrie 1936 274

50. Elena C. Meissner, „Femeile ieşene mulţumesc ducesei de Atholl pentru că a luat apărarea României în parlamentul englez", *Opinia* din 13 noiembrie 1936 282

51. Elena C. Meissner, „Asociaţia femeilor române din Iaşi protestează contra declaraţiilor d-lui Mussolini", *Universul* din 12 noiembrie 1936 284

52. „De la Congresul «Grupării femeilor române»", *Gazeta femeilor,* nr. 146-147, din 1 decembrie 1936 286

53. „Marea întrunire antirevizionistă a femeilor române", *Gazeta femeii,* nr. 29-30, din 15 decembrie 1936 288

54. Dida Mihalcea, „Către tineretul feminin român. Un apel", *Gazeta femeilor,* nr. 148-149, din 20 decembrie 1936 291

55. Rep., „Femeile cer drepturi politice. Impresionanta manifestaţie feminină de la Casa Femeii", *Gazeta femeii,* nr. 35-36, din 8 februarie 1937 293

56. „Răspunsul dat de Calypso C. Botez la chestionarul Biroului Internaţional al Muncii referitor la condiţiile de muncă ale femeilor în România", *Arhiva pentru ştiinţă si reformă socială,* nr. 1-2, 1937 297

57. „Frontul feminin", *Gazeta femeii,* nr. 57-58, din 22 decembrie 1937 303

58. „Femeile în viaţa politică. O afirmare şi o confirmare", *Gazeta femeilor,* nr. 174-175, din 22 decembrie 1937 306

59. „Apelul Frontului Feminin din 1937. Către toate femeile din România! Către toate organizaţiunile feminine - politice, profesionale, culturale etc. având ca ţintă apărarea intereselor femeii şi ridicarea ei politică, civilă, economică şi culturală" .. 309

60. Veturia Manuilă, „Evoluția profesiunii de asistentă socială", *Asistența socială. Buletinul Asociației pentru Progresul Asistenței,* nr. 2, 1938 315

61. „Ocrotiți femeia muncitoare!", *Lumea nouă,* nr. 12, din 20 martie 1938 323

62. „Marea întrunire festivă a «Asociației pentru emanciparea civilă şi politică a femeilor române»", *Gazeta femeii* nr. 63-64, din 31 martie 1938 327

63. „Importantele lucrări de la Comisia Socială a Societății Națiunilor. Convorbire cu doamna Alexandrina Gr. Cantacuzino", *Graiul femeii,* nr. 5, din mai 1938 330

64. „O izbândă a feminismului român", *Revista Femeilor Române,* nr. 5-8, din octombrie 1938 333

65. „Cuvântarea d-nei Alexandrina Cantacuzino: Femeile în noua Constituție românească [rostită la Congresul al VII-lea al Grupării Femeilor Române, ținut la Braşov, în zilele de 12, 13 şi 14 noiembrie 1938]" 334

66. „Raportul Grupării Femeilor Române [la Congresul al VII-lea ținut la Braşov pe 12-14 noiembrie 1938] întocmit de Caliopi ing. Dimescu", *Graiul femeii,* nr. 1, din ianuarie 1939 339

67. Maria Baiulescu, „Prima femeie senatoare", *Gazeta femeii,* nr. 87-88, din 10 iulie 1939 341

68. „Femeia intelectuală în familie şi în gospodărie", conferința rostită de Alice Voinescu la Radio pe 23 noiembrie 1939, Bucureşti 343

69. „Un sfert de veac (1914-1939). Albumul jubiliar al «Reuniunii femeilor române» din Oradea şi împrejurimi [fragmente]" 348

70. „Asociația cercurilor de gospodine. Darea de seamă a activității societății", 3 aprilie 1920-31 martie 1940 353

71. „Dare de seamă asupra activității Asociației Creştine a Femeilor Române din Muntenia de la 1 aprilie 1940-31 martie 1941 [Extrase]" 359

72. „Omenie. Scrisoarea deschisă a Alexandrinei Cantacuzino către membrele marilor Asociații Feminine din lumea întreagă [1943]" 367

73. Alexandrina Cantacuzino, „Congresul feminin de la Washington şi zonele de protecţie a copiilor contra bombardamentelor", *Timpul* din 21 aprilie 1944 369

74. „Proiect de revendicări speciale pentru femei propus de Comitetul Central al Partidului Comunist Român", *Scânteia,* nr. 14, din 4 octombrie 1944 371

75. „Amintirile dr. Maria Banu despre participarea femeilor române la mişcarea antifascistă în Franţa", *Românii în rezistenţa franceză în anii celui de al II-lea război mondial,* Bucureşti, 1969 374

76. „Constituirea Uniunii Femeilor Antifasciste din România", *Scânteia,* nr. 196, din 12 aprilie 1945 378

77. „Apelul Uniunii Femeilor Antifasciste din România către toate femeile din ţara noastră", *Scânteia,* nr. 197, din 13 aprilie 1945 381

78. Pasana Giosanu, „Congresul Mondial Feminin şi Pacea", *Drumul femeii,* nr. 7, ianuarie 1946 383

79. Ella Negruzzi, „[Apel electoral] Romance!", *Dreptatea,* nr. 1, din 5 februarie 1946 386

80. P[asana] G[iosanu], „Congresul Femeilor Democrate Române", *Drumul femeii,* nr. 10, aprilie 1946 387

81. Articol redacţional, „Un an de activitate a U.F.A.R.-ului", *Drumul femeii,* anul II, nr. 10, aprilie 1946 391

82. „Federaţia Democrată a Femeilor din România", *Femeia muncitoare,* seria a II-a, anul VII, 1 mai 1946 394

83. „Chemarea Federaţiei Democrate a Femeilor din România", *Scânteia,* nr. 545, din 10 iunie 1946 397

84. „Ella Negruzzi împiedicată să-şi spună cuvântul sub regimul Ana [Pauker-]Groza", *Dreptatea,* nr. 140, din 1 august 1946 400

85. Nybe, „Colţul femeii. Femeia şi alegerile", *Liberalul,* nr. 175, din 11 septembrie 1946 402

86. N. I., „întrunirea organizaţiei feminine P.N.Ţ. din Capitală", *Dreptatea,* nr. 202, din 11 octombrie 1946 404

87. „[Apel electoral] Români şi române", manifestul electoral al P.N.L., 10 octombrie 1946 406

88. „[Gheorghe Gheorghiu-Dej despre participarea femeilor la alegerile din noiembrie 1946]", extras din stenograma şedinţei plenare a C.C. al P.C.R. din 8-9 ianuarie 1947 407

89. Sanda Cupcea, „Munca U.F.A.R.-ului în cadrul C.A.R.S.-ului [Comitetul de ajutorare a regiunilor bântuite de secetă]", *Buletinul intern,* editat de C.C. al U.F.A.R., nr. 1, 1947 409

90. Gabriela Bernachi, „Un an de activitate F.D.F.R.", *Femeia,* anul II, nr. 35, din 7 martie 1947 413

91. Eugenia Rădăceanu, „După 2 ani" [despre activitatea Uniunii Femeilor Muncitoare (noiembrie 1944-noiembrie 1946)], *Femeia muncitoare,* anul II, octombrie-noiembrie 1947 419

92. Eugenia Rădăceanu, „3 ani de luptă pentru socialism", *Femeia muncitoare,* nr. 21, ianuarie-februarie 1947 423

93. „Alegerea Comitetului Central al U.F.D.R. la Conferinţa pe ţară a Uniunii", *Scânteia* din 19 februarie 1948 426

94. Maria Rosetti, „Spre unirea tuturor femeilor democrate", *Almanahul femeii,* 1948 431

95. Gabriela Bernachi, „Activitatea F.D.F.R. în anul care a trecut" [1947], *Almanahul femeii,* 1948 434

Indice de nume 439

Notă asupra ediției

Cartea de față reprezintă continuarea volumului *Din istoria feminismului românesc. Antologie de texte (1838-1929),* apărută în 2002, la Editura Polirom. Deşi această nouă culegere acoperă o perioadă de timp mult mai scurtă - 1929-1948 -, realizarea ei a presupus consultarea unui număr foarte mare de documente, dată fiind amplificarea şi maturizarea mişcării de femei în anii interbelici, până la dizolvarea sa, în contextul instaurării regimului totalitar-comunist.

Din acest motiv am fost obligați să facem o selecție riguroasă, acordând prioritate textelor care atestă acțiunile întreprinse de organizațiile naționale ale femeilor - Asociația pentru Emanciparea Civilă şi Politică a Femeilor Române, Consiliul Național al Femeilor Române, Uniunea Femeilor Române din România Mare - în vederea dobândirii drepturilor lor integrale. Pentru al patrulea deceniu al secolului XX, am pus accentul pe textele care reflectă strădania asociațiilor şi reuniunilor de femei de a apăra valorile democrației în fața amenințării regimurilor dictatoriale, fie de extremă dreapta, fie de extremă stânga.

Cercetarea noastră a fost mult îngreunată de condițiile precare de documentare. Fondurile bogate şi valoroase din *Arhivele Naționale ale României* nu sunt accesibile decât parțial, mai ales cele care privesc perioada 1944-1948. Unele fonduri arhivistice nu sunt de găsit, de exemplu, întreaga arhivă a Consiliului Național al Femeilor Române, organizație creată în 1921, afiliată Consiliului Internațional al Femeilor şi care a avut o importanță primordială în evoluția feminismului. S-a rătăcit, în mod inexplicabil, şi arhiva unicei organizații de femei rămase după 1948, Consiliul Național al Femeilor din România. Din această cauză nu am putut încheia reconstituirea istoriei

mişcării politice a femeilor până în 1989, aşa cum intenționasem. Multe colecții de ziare şi reviste de femei sunt incomplete, din colecții lipsesc nu numai numere, ci ani întregi de apariție; iar xerocopierea lor, în special a celor de format mare, este aproape imposibilă (interzisă categoric în Biblioteca Academiei Române, unde se găsesc depozitate în exclusivitate), având în vedere gradul lor mare de deteriorare.

Pe de altă parte, în interpretarea materialului documentar, nu am putut beneficia de studii cât de cât obiective, întrucât cele puține la număr, publicate mai ales în deceniile şapte-nouă ale secolului XX, supraestimează rolul organizațiilor de femei socialiste, dar mai ales al celor comuniste, opunându-le ansamblului mişcării feministe româneşti, etichetată drept ostilă reale interese democratice.

Concluziile la care am ajuns sunt întotdeauna bazate pe documente, reproduse, cu mici excepții, în acest volum. Ele pot servi, desigur, doar ca introducere în istoria feminismului politic românesc. Se simte nevoia elaborării unor studii şi monografii mai aprofundate ca, de exemplu, cele privitoare la rolul unor publicații feministe româneşti de nivel european *(Gazeta Femeilor, Cuvântul Femeilor, Ziarul Nostru, Graiul femeii),* mişcarea femeilor minoritare şi raporturile acesteia cu mişcarea feministă română, inițiativele româneşti în forurile internaționale de femei, reeditarea scrierilor unor protagoniste ale feminismului - Elena Ghica (Dora d'Istria), Elena Văcărescu, Alexandrina Cantacuzino, Maria C. Buțureanu, Calypso C. Botez, Elena C. Meissner ş.a. -, insuficient cunoscute de publicul din țară şi din străinătate.

Cu atât mai mult s-ar dovedi revelatoare apariția unei sinteze integrale de istorie a femeii române din cele mai vechi timpuri până în prezent. în ceea ce priveşte îngrijirea textelor, am aplicat aceleaşi norme ca şi în cazul primului volum.

Nu în ultimul rând, ținem să mulțumim Editurii Polirom şi doamnei Mihaela Miroiu pentru generosul sprijin acordat în vederea apariției întregii noastre lucrări. *Ştefania Mihăilescu*

Amplificarea şi maturizarea mişcării de emancipare a femeii române între anii 1929 şi 1948

Mişcarea de femei din România, care acumulase deja o bogată experienţă în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea şi în primele două decenii ale celui următor, s-a amplificat şi maturizat în anii interbelici. Curentul feminist a devenit o parte substanţială a societăţii civile - în plină afirmare - în condiţiile consolidării instituţiilor statului de drept modern. Pe de o parte, au fost refăcute şi extinse în toate provinciile româneşti reunite multe din vechile organizaţii de femei şi, pe de altă parte, au luat fiinţă asociaţii noi, cu statute şi programe mai bine închegate, corespunzând solicitărilor procesului intens de modernizare a ţării şi de integrare a ei în structurile europene. Numeroase documente istorice atestă faptul semnificativ că asociaţiile naţionale de femei, precum Uniunea Femeilor Române (U.F.R.), Consiliul Naţional al Femeilor Române, Asociaţia pentru Emanciparea Civilă şi Politică a Femeilor Române (A.E.C.P.F.R.), erau socotite în epocă organizaţii de prestigiu ale mişcării internaţionale de femei.

Creşterea evidentă a importanţei acordate curentului feminist românesc - atât în ţară, cât şi în străinătate - a fost consecinţa firească a implicării femeilor în transformările ce se petreceau în toate compartimentele vieţii sociale. întregirea teritoriului naţional, reformele din anii 1917-1923 au consolidat poziţia României pe continent, aceasta ajungând pe locul al optulea ca mărime în Europa şi a doua, după numărul locuitorilor, în zona Europei Centrale. Ca urmare a reformei agrare (1921), una dintre cele mai radicale ale vremii, a dispărut proprietatea latifundiară, care reprezenta o piedică serioasă în calea

progresului economic al țării. Tipul dominant de proprietate a devenit mica proprietate țărănească de până la 5 ha (82%). Potrivit statisticilor, s-au extins suprafețele cultivate ; România a rămas, ca şi înainte de războiul mondial o mare exportatoare de cereale, în pofida faptului că se practica o agricultură exten¬ sivă, iar procesele de înzestrare cu o tehnologie avansată erau lente şi insuficiente.

România se înscria printre țările europene cu un ritm ridicat al industrializării, mai ales după depăşirea crizei economice din 1929-1933, când cele mai însemnate creşteri au fost înregistrate în industriile metalurgică, chimică, a materialelor de construcții, energetică, textilă etc. Transporturile şi telecomunicațiile se aflau şi ele în curs de restructurare şi de adaptare la noile exigențe. S-a lărgit piața internă, s-a extins comerțul exterior, în structura căruia ponderea produselor fabricate şi semifa¬ bricate s-a mărit continuu. După venitul pe cap de locuitor, în 1938, România se situa înaintea Turciei, Greciei, Portugaliei şi Bulgariei.

Au crescut investițiile destinate învățământului de toate nivelurile. A fost reorganizat şi lărgit învățământul secundar şi cel profesional. învățământul universitar a înregistrat progrese importante. Au luat ființă numeroase institute de cercetare ştiințifică: Institutul Central de Statistică, institute de cerce¬ tări economice, de sociologie, de istorie etc.

Datorită ritmului accelerat de dezvoltare, în mod special în sfera economiei industriale, România s-a transformat treptat într-o țară agrar-industrială, având însă avatarurile şi contras¬ tele unei societăți în plin proces de restructurare.

Condiția muncii feminine

Accelerarea dezvoltării social-economice şi culturale a țării
între cele două războaie mondiale a avut repercusiuni dintre cele mai profunde asupra situației femeii. în conformitate cu datele furnizate de recensământul populației din 1930, România ocupa primul loc în Europa în ceea ce priveşte prezența femeilor în cadrul populației active. Astfel, din cei 18.052.900 de locuitori,

populaţia activă era de 10.542.900 de locuitori (58,4%). Majoritatea covârşitoare a acestora, 8.244.500 de locuitori (78,2%) lucra în agricultură, în timp ce proporţia celor care erau angajaţi în industrie atingea doar 7,2%. Urmau cei din instituţiile publice, 4,6%, şi cei din reţeaua de comerţ şi de credit, 3,2%.[1]

Cercetările statistice ale vremii atrăgeau atenţia asupra ponderii mari a femeilor care lucrau în exploatarea solului : 4.180.900 de femei (50,7%) faţă de 4.063.600 (49,3%) bărbaţi. Explicaţia constă în primul rând în creşterea substanţială a numărului gospodăriilor ţărăneşti familiale, în urma aplicării reformei agrare (1921). în lipsa unei dotări tehnice corespunzătoare, aceste gospodării absorbeau un număr considerabil de braţe de muncă. în numeroase cazuri în care bărbatul, capul familiei, lucra ca meseriaş, comerciant sau având alte profesiuni, întreaga gospodărie rămânea pe seama femeii şi a copiilor.

Ponderea foarte mare a femeilor în agricultura ţării, în raport cu ţările occidentale, nu corespundea unei reale emancipări a acestora ci, dimpotrivă, era consecinţa practicării unei agriculturi extensive şi a menţinerii proceselor de producţie rudimentare. Anchetele şi studiile sociale, întreprinse de echipele de specialişti, în frunte cu Dimitri Gusti, dar şi de către asociaţiile de femei, au dezvăluit opiniei publice starea precară a agriculturii şi consecinţele sociale grave ale nefolosirii eficiente a imenselor posibilităţi de care dispunea ţara (în special calitatea excepţională a pământurilor cultivate, condiţiile favorabile pentru zootehnie, legumi- şi pomicultură etc.). Dacă în ţările occidentale femeile angajate, relativ mai puţine numeric, dar bine calificate pentru cele mai diferite munci agricole, deţineau rolul central în obţinerea unor producţii record (de lapte, ouă, păsări, plante industriale etc.) „la noi ţăranca munceşte peste măsură, dar fără sistem şi pricepere", după cum releva cunoscuta feministă Calypso Botez, iniţiatoarea unor anchete şi cercetări referitoare la condiţia muncii feminine. „Cultura ramurilor celor mai productive ale agriculturii noastre

1. *Enciclopedia României,* Imprimeria naţională, Bucureşti, 1939, vol. III, pp. 45-47.

se face ca acum câteva sute de ani îndărăt sau nu se face deloc."[1]

Alexandrina Cantacuzino, preşedinta Consiliului Naţional al Femeilor Române, a prezentat un amplu raport asupra condiţiilor de muncă şi de viaţă ale femeilor de la ţară la Congresul Mondial al Agriculturii (Bucureşti, 7-10 iunie 1929). Ea a atras atenţia asupra faptului că milioanele de femei din România efectuau, pe lângă treburile casnice, cele mai grele munci ale câmpului (arat, semănat, recoltat, îngrijit animale etc.) şi nu se dădeau înapoi să facă faţă oricăror solicitări, oricât de dificile ar fi fost acestea. Nici maternitatea nu le împiedica să-şi continue treburile, decât pentru câteva zile de lehuzie. Iarna, cât timp bărbaţii se odihneau, ele ţeseau covoare şi postăvuri, confecţionau îmbrăcăminte, brodau. O parte dintre ele se angajau ca muncitori agricoli, pentru un salariu mult inferior salariului bărbaţilor, de care nici nu puteau dispune după voinţa lor.[2]

Există numeroase dovezi că majoritatea ţărăncilor erau analfabete şi lipsite de o educaţie elementară. După recensământul populaţiei din 1930, procentul femeilor de la ţară ştiutoare de carte era destul de modest (38,7% faţă de 57,7% media pe ţară); un număr nesemnificativ de femei absolviseră cursurile unor şcoli practice de gospodărie rurală.

Una din consecinţele cele mai grave ale stării culturale înapoiate a femeilor de la ţară era natalitatea excesivă, depăşind-o pe aceea a ţărilor industriale dezvoltate, dar însoţită de o mortalitate infantilă dintre cele mai ridicate în Europa.[3]

„Săteanca suportă sarcina cu curaj. Ea naşte aproape în fiecare an, fără gândul să-şi păzească corpul de greutăţile aduse de un nou copil", observa dr. Eugenia Mateescu într-unul din

1. Calypso Botez, „Femeia în economia rurală", în *Gazeta femeilor,* nr. 92-93, din 9 februarie 1935.
2. Cf. *Bulletin du Conseil National des Femmes Roumaines,* 1930-1934, Editura „Casa Femeii", Bucureşti, 1935, pp. 7-9.
3. Din cauza insuficienţelor asistenţei sociale şi a condiţiilor precare de viaţă, în România mureau în fiecare an 120.000 de copii, înainte de a împlini vârsta de un an, iar un număr mare murea în al doilea an de viaţă din cauza unor boli digestive sau a pneumoniilor *(cf. Enciclopedia României,* Imprimeria naţională, Bucureşti, 1938, vol. I, p. 156).

articolele sale publicate în *Cuvântul liber*. „Sarcina pentru fata tânără de la țară - avertiza ea - sfârşeşte printr-o naştere îndeplinită în condițiuni cu totul primitive. La noi, femeile țărance nasc încă fără ajutor, pe pământ sau pe paie, păzindu-şi rufele curate, fără să gândească o clipă la viața de higienă a lor şi a odraslelor proaspete"[1].

Studiile şi anchetele sociale ale vremii demonstrează că numărul femeilor angajate în întreprinderile industriale a cres¬cut continuu în anii interbelici. Asemenea altor țări în curs de industrializare, şi în România personalul masculin avea ponderea cea mai mare (81,1% din totalul personalului angajat față de 18,9% femei). Fiind mai bine pregătiți profesional, bărbații deținеau aproape în exclusivitate posturile de conducere. Pe de altă parte, cercetările sociologice atestă că în unele ramuri ale industriei prelucrătoare, ca industria alimentară, textilă, a îmbră¬cămintei, a sticlăriei, ceramicii etc., femeile, împreună cu minorii, reprezentau, la sfârşitul anilor '30, peste 40% din totalul perso¬nalului angajat[2].

In comparație cu perioada dinaintea primului război mon¬dial, a crescut prezența femeilor angajate în întreprinderile comerciale şi instituțiile publice, ajungând - potrivit recen¬sământului din 1930 - până la 33%, respectiv 20,4% din totalul salariaților celor două sectoare.

In pofida unei mentalități conservatoare încă destul de puter¬nice, după care rostul femeii ar fi fost grija exclusivă a gospo¬dăriei şi a copiilor, în condițiile în care venitul soțului era insuficient pentru un trai decent, femeile erau nevoite să-şi caute un loc de muncă. Această orientare s-a accentuat în timpul crizei economice şi după aceea, în anii '30, cei ai accele¬rării ritmului de industrializare.

Anchetele întreprinse între 1929-1935, în cartierul Tei din Capitală, de echipe de sociologi, printre care şi reprezentantele

1. Dr. Eugenia Mateescu, „Asistența socială la sate", în *Cuvântul liber*, nr. 33, din 20 iunie 1936.
2. *Cf. Enciclopedia României,* Imprimeria națională, Bucureşti, 1939, vol. III, p. 60; vezi şi Catherine Cerkez, „Munca femeii şi consecin¬țele ei pentru familie şi societate", în R. Catargi şi I. C. Chiriacescu, *Femeia în noua epocă a omenirii,* Atelierele grafice „Răsăritul", Bucureşti, 1929.

organizațiilor de femei, au confirmat că noile generații de femei muncitoare aveau deja conştiința independenței economice şi că ele nu mai erau „elemente constructive pentru familia patriarhală"[1]. Pe de altă parte, cercetările efectuate dezvăluiau frămân¬tările prin care trecea vechea familie, în curs de adaptare la noile forme de viață: neglijarea creşterii copiilor, scăderea numărului căsătoriilor, simultană cu înmulțirea cazurilor de divorț etc. Ele atrăgeau atenția asupra condițiilor precare de muncă şi asupra faptului că reglementările legislative privitoare la protecția muncii femeii şi a copiilor erau insuficiente, ceea ce impunea o amplă acțiune politico-socială pentru asigurarea unei vieți familiale sănătoase şi echilibrate[2].

La concluzii asemănătoare s-a ajuns şi în urma unei alte anchete, inițiate de Secția feminină a Institutului Social Român, în 1936, asupra a 1.000 de familii din municipiul Cernăuți. Cercetările atestau că în 736 de familii munceau şi femeile, iar în 501 dintre ele şi copiii. Cele mai multe familii se bazau pe câştigul femeii. Acest venit era însă foarte modest, înainte de toate, din lipsa calificării majorității angajatelor. S-a scos în evidență că familiile în care ambii părinți aveau calificare copiii, la rândul lor, urmau şcoli profesionale, izbutind să se angajeze în condiții mult mai avantajoase[3].

Şi alte anchete şi investigații sociologice dovedeau că în pofida tuturor dificultăților, angajarea femeilor în diferite activități extrafamiliale se impunea ca o tendință caracteristică a proce¬sului de emancipare a femeii. „In toate ramurile de activitate - se afirma într-un apel al Frontului Feminin din 1937 -, femeia a dat dovadă de o putere egală cu a bărbatului, făcând proba unei capacități care răstoarnă calificativul de *sex slab.* Lupta pentru existență n-a îndepărtat-o şi nu o va îndepărta de sânul familiei"[4].

1. Dr. Natalia Popovici, „Protecția muncii femeilor şi a copiilor", în *Buletinul muncii si asigurărilor sociale,* nr. 9-12, septembrie-decembrie 1935, pp. 653-663.
2. Cf. „Inspecția muncii în 1935-1937", Bucureşti, 1938, pp. 259-273.
3. Rodica Luția, „Problemele de muncă şi problemele de dependența familiei", în *Buletinul muncii,* vol. II, iulie-decembrie, 1936, pp. 666-672.
4. Broşură editată de Frontul Feminin, „Către toate femeile din România", Atelierele *Adevărul,* S.A., august 1937, p. 2.

Această tendinţă s-a impus nu numai în medii sociale nevoiaşe, ci şi în rândurile categoriilor sociale mai înstărite. Statisticile înregistrau descreşterea căsătoriilor bazate pe contracte dotale. Din ce în ce mai multe fete erau îndrumate de părinţii lor să-şi continue studiile şi să dobândească o profesie care să le permită o existenţă mai sigură decât dota sau averea soţului, vulnerabile îndeosebi în urma falimentelor din anii crizei economice din 1929-1933[1].

Extinderea învăţământului primar, dar mai ales a celui secundar, profesional şi universitar, asigurarea aceluiaşi program de instrucţie şi educaţie pentru ambele sexe, dispariţia completă a aşa-numitei „educaţii de salon" au dus la creşterea considerabilă a numărului femeilor pregătite în cele mai diferite profesii. De exemplu, datele statistice din 1930 au înregistrat 337.381 de femei absolvente ale unor licee şi colegii şi 92.374 de femei absolvente de şcoli profesionale. Aceste cifre erau aproximativ egale cu acelea referitoare la bărbaţi. Deşi nu în aceeaşi proporţie ca în învăţământul mediu, s-a mărit considerabil numărul studentelor, acesta ajungând în 1930 la 26.179[2].

Discrepanţa dintre cele două sexe se va reduce şi aici în anii '30. Este semnificativ faptul că numărul studentelor înscrise la facultăţile de Drept, Medicină, Litere, Ştiinţe şi Farmacie din Capitală va creşte de la 1.143, cât era în 1921, la 4.744 în 1927[3]. In acest an cele mai multe licenţiate erau la Filozofie şi Litere şi numai câteva la facultăţile cu profil tehnic sau matematic. Peste numai un deceniu, *Anuarul Universităţii din Bucureşti* va înregistra însă şi la acestea din urmă 100 de fete licenţiate dintr-un total de 316[4].

Multe dintre femeile cu diplomă universitară şi-au continuat studiile, susţinând doctorate şi obţinând titluri academice. Personalităţi feminine ca Elena Gr. Romniceanu, doctor în ştiinţe economice şi politice, cu înalte responsabilităţi în domeniul protecţiei femeii şi a copilului la Societatea Naţiunilor (Geneva),

1. *Cf.* Catherine Cerkez, „Munca femeii şi consecinţele ei pentru familie şi societate", în ed. cit.
2. *Cf. Enciclopedia României,* ed. cit., vol. I, p. 146.
3. *Cf.* Catherine Cerkez, *op. cit.*
4. *Anuarul Universităţii din Bucureşti,* 1935-1937, Institutul de arte grafice, Bucureşti, 1937, pp. 115-124.

sau profesoara universitară Alice Voinescu, cu doctorat în filozofie obținut la Sorbona, relevau în scrierile lor câştigurile inestimabile pentru familie şi pentru educația copiilor ale ridicării femeii-mame pe cele mai înalte trepte ale culturii. „Femeia intelectuală - susține Alice Voinescu - face din familie un centru de cultură. In jurul mesei, unde ea împarte hrana trupească, după nevoile, dar şi după pofta de mâncare a fiecăruia, zvonurile ce vin din largul lumii, primesc prin mijlocirea ei o semnificație concretă, intim umană, pe măsură individuală. In jurul ei se încheagă linişti, o lume de valori şi creşte, limpede, în toate sufletele casei binecuvântate"[1].

Statutul juridic şi politic al femeii

In pofida afirmării femeilor în viața socială şi a demonstrării depline a capacității lor de a face față celor mai complexe solicitări, legislația în vigoare le punea în netă inferioritate în comparație cu bărbații. Neținând seama de hotărârile luate de marile Adunări Naționale ale românilor din Transilvania, Bucovina şi Basarabia din 1918 de a asigura egalitatea în drepturi a ambelor sexe, Corpurile Legiuitoare ale României întregite nu vroiau să admită nici măcar drepturile civile limitate de care se bucuraseră femeile în fostele imperii vecine.[2]

In articolul 6 al proiectului noii Constituții s-a prevăzut că „legi speciale, votate cu majoritate de două treimi, vor determina

1. „Femeia intelectuală în familie şi gospodărie", conferință susținută de Alice Voinescu la postul național de radiodifuziune pe 23 noiembrie 1939, în *Arhiva Societății Române de Radiodifuziune,* dosar nr. 11/1939.
2. In Austro-Ungaria, bunurile câştigate în timpul căsătoriei erau comune ; femeia avea dreptul de a-şi administra averea de la 14 ani, de a-şi schimba religia de la 18 ani şi devenea majoră cu toate drepturile, cu excepția celor politice, de la 24 de ani; femeile din Basarabia dispuneau liber de averea lor şi se bucurau de drept de vot la alegerile municipale (condiția era să fie proprietare) şi de dreptul de exercitare a profesiunilor libere.

condiţiunile sub care femeile pot avea exerciţiul drepturilor politice". In acelaşi articol de lege se stipula că „drepturile civile se vor stabili pe baza deplinei egalităţi a celor două sexe."[1] Amânarea în acest mod a acordării drepturilor integrale ale femeilor în România, în condiţiile în care aceste drepturi au fost consacrate prin constituţiile numeroaselor ţări ale lumii de după război, au stârnit, pe bună dreptate indignarea nu numai a organizaţiilor de femei, ci şi a întregii opinii publice democratice.

Nesocotind imperativul vremii, majoritatea conservatoare a Adunării Deputaţilor a votat fără nici o modificare, articolul 6 al noii Constituţii (19 martie 1923). Comisiile parlamentare care lucrau la unificarea legislaţiei pe întregul teritoriu naţional aveau tendinţa să lase neatinse vechile paragrafe discriminatorii, referitoare la statutul femeii.

In consecinţă, au fost menţinute în Codul Civil prevederile conservatoare de inspiraţie napoleoniană, adevărate atentate la demnitatea femeii, la libertatea persoanei şi a proprietăţii sale. De exemplu, femeia măritată, având acelaşi statut ca minorii şi alienaţii, nu avea personalitate juridică, aşadar nu putea să încheie contracte şi să se prezinte în faţa justiţiei fără acordul prealabil al soţului. Căsătorită cu un străin, îşi pierdea naţionalitatea. In continuare, era interzisă „cercetarea paternităţii". In consecinţă, partea maternă avea în exclusivitate responsabilităţi faţă de copiii comuni, proveniţi dintr-o legătură ilicită, iar tatăl natural era absolvit de orice obligaţie; femeia era lipsită de drept de corecţie asupra copiilor săi, chiar şi în cazul în care era văduvă ; îi era interzisă administrarea averii personale a copiilor în timpul căsniciei, iar drepturile ei de tutelă asupra copiilor erau şi ele mult limitate. Soţului îi revenea dreptul exclusiv de folosire a dotei şi la decesul acestuia, zestrea femeii măritate trecea, cu tot avutul rămas moştenire, în posesia rudelor bărbatului şi chiar a copiilor. In caz de divorţ, soţul nu era obligat, decât după un an, să restituie zestrea femeii, indiferent dacă ea dispunea sau nu de mijloace de trai. De aceea, se impunea ca o măsură de protecţie acordarea dreptului de separare a patrimoniului femeii măritate de cel al

1. *Proiectul Constituţiunii,* Imprimeria statului, Bucureşti, 1923, p. 19.

bărbatului şi recunoaşterea aceloraşi drepturi de folosire, de înstrăinare şi de moştenire pentru ambele părţi asupra averii şi veniturilor dobândite în timpul căsniciei[1].

Sub presiunea exercitată de asociaţiile de femei asupra forurilor legiuitoare[2], s-a promulgat, în timpul guvernării Partidului Naţional-Ţărănesc (care avea înscrisă în programul său acordarea dreptului de vot „în măsură egală şi femeilor"), Legea pentru organizarea administrativă (3 august 1929). Potrivit acesteia, femeile au obţinut, pentru prima dată în România, dreptul de a vota şi de a fi alese în consiliile comunale şi judeţene[3]. Această măsură legislativă a fost apreciată, pe bună dreptate, ca fiind încununarea eforturilor „depuse timp de mai multe decenii de către mişcarea feministă din România".[4]

Insă condiţiile prevăzute de Legea electorală pentru exercitarea acestui drept au limitat mult reprezentarea marii majorităţi a femeilor în organele locale ale puterii de stat. In conformitate cu Legea electorală din 1929, femeile puteau beneficia de la vârsta de 21 de ani de drept electoral numai dacă îndeplineau una din următoarele condiţii: 1) să fie absolvente ale ciclului inferior secundar, normal sau profesional ; 2) să lucreze ca funcţionare de stat, judeţ sau comună ; 3) să fie văduve de război; 4) să fie decorate pentru activitate în timpul războiului ; 5) să fi făcut parte la promulgarea legii, din conducerea unei societăţi cu personalitate juridică, care avea ca scop revendicări sociale, propaganda culturală sau asistenţa socială. Impunerea acestor restricţii numai femeilor era o evidentă nedreptate, din moment ce marea masă a bărbaţilor cu drept de vot nu îndeplinea condiţiile pretinse de această lege.

1. Cf. „Drepturile femeii în viitorul Cod Civil. Studii, comunicări şi propuneri în vederea reformei. Consiliul Naţional al Femeilor Române. Comisiunea legislativă", Tipografia „Curierul judiciar", Bucureşti, 1924, pp. 5-8.
2. „Consiliul Naţional al Femeilor [Române]. Comisiunea Legislativă. Drepturile Femeii în viitorul Cod Civil. Studii, comunicări şi propuneri în vederea reformei", Tipografia „Curierul Judiciar", Bucureşti, 1924.
3. Cf. *Monitorul Oficial,* nr. 170, din 3 august 1929.
4. *Arhivele Naţionale ale României,* Fond Familial Meissner, dosar XI/37, fila 67 (faţă şi verso).

O moțiune a Comitetului Federației Uniunii Femeilor Române avertiza forurile conducătoare, încă înaintea votării legii (21 aprilie 1929), că norma prea ridicată de instrucție cerută va dăuna îndeosebi femeilor române din Transilvania, întrucât ele, în timpul Austro-Ungariei nu puteau căpăta diplome „pe care multe şcoli româneşti nu aveau dreptul să le elibereze". In consecință, va fi nedreptățit „mai tot elementul românesc în jurul căruia a rămas închegat spiritul național înainte de Unire". Dar censul cultural pretins - se arăta în aceeaşi moțiune - „va înlătura de la vot marea masă a populației feminine de la sate, cu toate că aceasta a dovedit îndeajuns calitățile sale gospodăreşti"[1].

Militantismul feminist al anilor '30

Acordarea dreptului de vot şi eligibilitatea femeilor pentru organele locale ale puterii de stat a declanşat o confruntare acerbă de opinii între organizațiile de femei, în jurul tacticii de urmat. Un grup de femei, în frunte cu Alexandrina Cantacuzino, îşi exprima convingerea că, în condițiile în care nici un partid nu era ferit de politicianism şi de corupție, numai un partid independent al femeilor ar fi putut asigura o reală libertate de acțiune, strângând laolaltă toate energiile pentru atingerea scopurilor mişcării feministe. Alexandrina Cantacuzino releva, în fața opiniei publice, că nu era vorba de crearea unei formațiuni politice opuse bărbaților, care să dezbine familia şi societatea, ci, dimpotrivă, de una care să aducă mai mult echilibru şi moralitate în viața publică[2].

Impreună cu un grup de adepte, Alexandrina Cantacuzino a elaborat în aprilie 1929 un program şi un statut pe temeiul acestor considerente, constituind astfel, la Bucureşti, Gruparea Națională a Femeilor Române (Gr.N.F.R.). Scopul noii organizații, înscris

1. *Arhivele Naționale ale României,* Fond Familial Meissner, dosar XI/37, fila 67 (față şi verso).
2. Alexandrina Cantacuzino, „Femeile în fața dreptului de vot. Programul de luptă al Grupării Femeilor Române", Tipografia Capitalei, Bucureşti, 1929.

în statut, a fost pregătirea femeilor „astfel ca să câştige egala îndreptăţire politică în stat şi prin forţa politică ce o va realiza, să colaboreze la conducerea ţării din toate punctele de vedere, în aceleaşi condiţii ca şi bărbatul"[1]. Principalul mijloc pentru atingerea scopului propus urma să fie desfăşurarea unei „active propagande orale şi scrise", prin conferinţe, întruniri publice, presă, broşuri, memorii etc., făcând astfel opinia publică conştien¬tă de necesitatea stringentă a îmbunătăţirii condiţiei femeii. în statut se prevedea constituirea de organizaţii locale, comunale şi judeţene, conduse de comitete, iar organul suprem urma să fie congresul, convocat odată pe an sau la nevoie şi în cursul anului. Noua organizaţie s-a afirmat în anii '30 ca una dintre cele mai influente asociaţii de femei, având filiale în toate provinciile ţării. Oficiosul său, *Graiul Femeii* (Ploieşti, 1935-1939), dar şi alte publicaţii - *Gazeta femeilor, Cuvântul femeilor, Adevărul* şi *Dimineaţa* - vor relata mereu despre activităţile şi iniţiativele sale.

Acţiunea pornită de Alexandrina Cantacuzino a fost vehe¬ment contestată de o seamă de personalităţi marcante ale mişcării feministe, printre care se aflau cele mai apropiate colaboratoare ale sale - Ella Negruzzi, Margareta Paximade--Ghelmegeanu, Calypso C. Botez, Elena Meissner, Maria Baiulescu, Ortansa Satmary. într-un interviu apărut în publi-caţia feministă *Ziarul nostru,* Elena Meissner atrăgea atenţia asupra faptului că acceptarea invitaţiei care i-a fost făcută de a intra în noua grupare politică a femeilor ar fi însemnat încălcarea statutului Asociaţiei pentru Emanciparea Civilă şi Politică a Femeilor Române, a cărei preşedintă generală era. în conformitate cu statutul, membrii Comitetului de acţiune al organizaţiei nu puteau face parte din vreun partid politic[2]. Elena Meissner, asemenea altor reprezentante ale feminismului românesc, semnala că raţiunea de a fi a oricărui partid politic era să ajungă la guvernare pe baza unui program propriu. Or, un partid politic feminist, oricât de bine intenţionat ar fi fost,

1. „Gruparea Naţională a Femeilor Române. Statut". Tipografia „Lupta", Bucureşti, 1929.
2. „Asociaţiile feministe trebuie să facă politică?", în *Ziarul nostru,* anul IV, nr. 3, martie 1930.

n-ar fi putut ajunge niciodată la putere. De altfel, nici nu ar fi „tratat" nimeni cu un partid fără experienţă şi fără cadrele şi mijloacele necesare pentru o acţiune eficientă. Gruparea de femei din jurul Elenei Meissner considera înfiinţarea unei structuri politice a femeilor ca fiind o irosire de forţe, în condiţiile în care existau în ţară mari organizaţii naţionale de femei, cu prestigiu câştigat prin muncă asiduă, depusă în anii care au urmat războiului mondial - Consiliul Naţional al Femeilor Române (C.N.F.R.), creat anume pentru a coordona eforturile tuturor organizaţiilor de femei, A.E.C.P.F.R., U.F.R. din România-Mare care s-au şi federalizat în vederea atingerii obiectivelor comune[1].

în opinia Elenei Meissner, A.E.C.P.F.R., cu o vechime de 11 ani, afiliată la Alianţa Internaţională pentru Sufragiu şi Acţiunea Civilă şi Politică a Femeilor, cu organizaţii puternice în principalele oraşe ale ţării, n-avea nici un motiv să-şi subordoneze activitatea „unei grupări născute acum, care mai are de muncit, ca să câştige acelaşi prestigiu"[2]. în viziunea Elenei Meissner şi a adeptelor sale, înscrierea individuală a femeilor în acele partide politice care aveau prevăzute în programele lor revendicări pentru care luptau şi organizaţiile de femei, ar fi fost tactica cea mai potrivită de urmat[3]. Acelaşi punct de vedere l-a susţinut şi Calypso Botez, după care „propaganda făcută din om în om, în fiinţa însăşi a partidelor, prin chiar membrele femei înscrise în partid, este infinit mai intensă şi mai eficace [...]. Politica este una şi aceeaşi pentru ambele sexe, care nu pot fi decât colaboratoare înlăuntrul aceleiaşi formaţiuni politice, completându-se în munca publică cu specificul reciproc, de cultură, de aptitudini, de simţ politic"[4].

1. Elena Meissner, „De ce n-am intrat în Gruparea politică a femeilor", în *Ziarul nostru,* anul III, nr. 9-10, aprilie-mai 1929.
2. Cuvântarea dnei Elena C. Meissner „O privire retrospectivă asupra activităţii Asociaţiei timp de 15 ani", rostită la Congresul A.E.C.P.F.R., ţinut la Iaşi, la 21 şi 22 mai 1932, în *Ziarul nostru,* nr. 5-6, mai-iunie 1932.
3. Elena Meissner, „Femeile nu pot forma un partid politic exclusiv", în *Adevărul,* 1 mai 1929.
4. Daria Luca, „De vorbă cu: Doamna Calypso Botez", în *Gazeta femeilor,* nr. 86-87, din 8 decembrie 1934.

Protagonistele Uniunii Femeilor Muncitoare (U.F.M., înfi¬ințată în mai 1930 prin unificarea cercurilor femeilor socialiste) au fost în opoziție cu ambele orientări. Ele erau pe deplin de acord cu implicarea femeilor în viața politică, dar respingeau intrarea lor, fie şi individuală, în „partidele burgheze", apreciind că n-ar fi existat între ele diferențe de fond, întrucât odată venite la putere „căutau să satisfacă poftele nelimitate ale clientelei lor politice"[1]. în opinia lor, erau inutile discuțiile contra¬dictorii în rândurile feministelor, etichetate drept nişte „cucoane", care, chipurile, n-ar fi vrut „drept de vot decât pentru ele şi pentru un număr restrâns de femei pe care credeau că le pot amăgi uşor". După fruntaşele U.F.M., tributare unei viziuni stângiste, dominante în mişcarea socialistă nu numai la noi, ci şi în alte țări europene, feminismul ar fi fost o „mişcare a femeilor din clasa capitalistă", a „exploatatorilor" şi, ca atare, ea nu putea fi reprezentanta intereselor milioanelor de femei muncitoare. în manifeste, apeluri şi articole, la adunări pu¬blice etc., U.F.M. îndemna femeile să se delimiteze de „femi¬nismul reacționar" şi să susțină pretutindeni programul Partidului Social-Democrat din România, în care erau înscrise revendicările lor fundamentale, punând astfel bazele unei auten¬tice mişcări democratice[2]. Documentele vremii atestă că, urmând orientarea stângistă a P.S.D.R., U.F.M. s-a izolat de celelalte organizații de femei şi, în consecință, influența sa a fost mo¬destă. La congresele P.S.D.R. se reproşa mereu organizațiilor U.F.M. că aportul lor la antrenarea femeilor în soluționarea problemelor sociale a fost cu totul nesatisfăcător[3].

Polemicile publice, cu accente de multe ori violente, au dez¬binat mişcarea de femei, tocmai în momentul în care femeile din România urmau să-şi exercite pentru prima dată dreptul de vot[4].

Pentru a afla punctul de vedere al unor personalități politice şi culturale, ziarul *Universul* a organizat o anchetă, cerându-le

1. „Femeia muncitoare şi alegerile", în *Femeia muncitoare*, an. 2, din 1932.
2. Verghi Pallada, „Femeia şi politica", în *Drumul femeii* din 8 mai 1935.
3. „Drept de vot pentru femei", în *Femeia muncitoare,* nr. 12, din aprilie 1932. Manifest: „Către femeile din Capitală", 14 aprilie 1937, *Arhivele Naționale ale României,* Fond 30, C.C. al P.C.R., dosar 33.
4. Albir, „Anul politic", în *Gazeta femeilor,* nr. 39-40, din 22 dec. 1933.

să se pronunțe asupra atitudinii pe care femeile şi orga¬ nizațiile lor trebuiau s-o adopte față de partidele politice[1]. în pofida faptului că au fost exprimate opinii contradictorii, problematica feministă a fost din nou adusă în atenție pu¬ blică: Mihail Manoilescu susținea, în numele principiului liberal al dreptului la diferență, că şi femeii trebuie să i se creeze posibilitatea exprimării voinței politice. în consecință, el găsea potrivită o grupare aparte a femeilor. Rolul acesteia ar fi fost „să aducă o notă de neutralizare a instituțiilor noastre naționale, care sunt toate, din nenorocire, colorate de influențele politice". Pe de altă parte, profesorul G. Taşcă consi¬ dera că „pentru ca femeia să-şi îndeplinească misiunea de a deveni regeneratoarea vieții politice, trebuie să evite să se înscrie în vreun partid sau club politic"; venind cu un program de purificare a vieții politice, „ea va atrage către dânsa pe toată lumea care pune interesele neamului mai presus de interesele meschine de împărțire a prăzii, determinând un curent salvator pentru țară, care îi va aduce negreşit recu¬ noaşterea drepturilor sale integrale".

Profesorii Gheorghe Marinescu, Ion Cantacuzino, Anibal Teodorescu socoteau că femeile trebuie să se țină departe de partidele politice şi de luptele electorale care le-ar compromite şi le-ar dezbina. După profesorul dr. I. Costinescu şi în opinia lui Alexandru N. Gane (Prim-Preşedinte al Consiliului legis¬ lativ), acordarea drepturilor politice pentru femei ar fi fost potrivnică intereselor naționale. Neavând dreptul de a fi repre¬ zentate în parlament, femeile urmau să participe doar la admi¬ nistrația locală, întrucât „gospodărie adevărată se face fără politică". în viziunea lui Ioan Alexandru Brătescu-Voineşti, femeilor ar fi trebuit să li se acorde dreptul de a decide cum anume vor să procedeze: dacă doreau puteau să se înscrie şi în partide politice sau numai să colaboreze cu ele. Până la urmă s-a impus această ultimă orientare. Astfel, la întrunirea publică inițiată de Gruparea Națională a Femeilor Române din 6 decembrie 1929, de la Bucureşti, s-a hotărât prezentarea pe

1. Rezultatele acestei anchete au fost publicate în *Ziarul nostru,* anul IV, nr. 2, din februarie 1930, sub titlul „Să se înscrie femeile în partide politice?".

listă proprie la alegerile comunale care urmau să aibă loc în primă¬ vara anului 1930[1]. în faţa unui public numeros, Alexandrina Cantacuzino a expus programul Grupării şi principalele obiective care vor sta în centrul preocupării viitoarelor consiliere : auto¬ nomia serviciului de asistenţă publică a comunei „pentru a salvgarda o continuitate de muncă şi de concepţie", ferindu-le de „înrâurire politică", extinderea instrucţiei primare şi profe¬ sionale, ieftinirea traiului prin înlăturarea intermediarilor specu¬ lanţi, înfiinţarea caselor de ocrotire pentru muncitoare şi de noi maternităţi etc. Au fost desemnate candidatele pentru sectoarele Capitalei, printre care protagonistele noii grupări - Alexandrina Cantacuzino, Ecaterina Cerkez, Alexandrina Floru, Ana Fillitti, Elena Stângaciu ş.a.[2]

La întrunirea din 7 ianuarie 1930, ţinută în sala Fundaţiei Carol I din Bucureşti, au luat parte reprezentantele acelor organizaţii de femei care dezaprobau constituirea unui partid politic independent al femeilor, un grup de feministe, reprezen¬ tat de Calypso Botez, A.E.C.P.F.R. prezidată de Elena C. Meissner, Uniunea Femeilor Române, condusă de Maria Baiulescu (la Uniune au fost federate peste o sută de organizaţii de femei), Liga pentru drepturile şi datoriile femeii, reprezentată de Eugenia de Reuss-Ianculescu. în moţiunea adoptată, se stipula liberta¬ tea deplină de a vota individual cu orice partid politic, cu condiţia menţinerii deplinei autonomii a organizaţiilor de femei, care urmau să rămână cadrul cel mai potrivit de dezbatere a problemelor feminismului şi de luare a deciziilor[3].

La alegerile municipale, comunale şi judeţene, din primăvara anului 1930, au candidat pe listele electorale ale Partidului Naţional-Ţărănesc cunoscutele feministe Ella Negruzzi, Calypso Botez, Margareta Paximade-Ghelmegeanu, Ortansa Satmary,

1. T.B., „Marea întrunire publică, ţinută de Gruparea Femeilor Române", în *Dreptatea* din 8 decembrie 1929.
2. T.B., „Marea întrunire publică, ţinută de Gruparea Femeilor Române", în *Dreptatea* din 8 decembrie 1929; vezi şi „Manifestul Grupării Femeilor Române la alegerile din Capitală", în *Universul* din 28 februarie 1930.
3. Fulmen, „Marea întrunire feministă de la Fundaţia Carol I. Asis¬ tenţa şi discursurile", în *Dimineaţa* din 8 ianuarie 1930.

care au apreciat că partidul ajuns la putere a acordat drept de vot femeilor şi avea înscrise în programul său o seamă de reforme democratice pentru care optau şi organizaţiile de femei. Alte feministe, ca Sarmiza Bilcescu-Alimănişteanu, preşedinta Federaţiei Femeilor Universitare, sau Maria Pillat, s-au înscris pe listele Partidului Naţional Liberal.

Au fost alese o sută de consiliere din întreaga ţară, în peste cincizeci de oraşe şi comune. în comunele Cobia-Dâmboviţa şi Negreşti, două femei vor ocupa posturile de primar şi în multe alte localităţi cele de viceprimar. în 1931, s-a ţinut la Bucureşti primul Congres al femeilor consiliere, care a făcut bilanţul activităţii lor[1]. S-a subliniat cu acest prilej că femeile ajunse în consiliile comunale au dovedit competenţă şi spirit gospo¬dăresc, demonstrând că se înşelau cei care le contestau orice veleitate în conducerea treburilor publice. Domeniul care le-a fost rezervat aproape în exclusivitate a fost asistenţa socială. Reuşita lor se datora şi progreselor evidente făcute de România întregită pe tărâmul organizării ştiinţifice a asistenţei sociale. Dacă o atare activitate a fost lăsată, înainte de primul război mondial, pe seama empirismului filantropic, după 1920, statul va lua asupra sa această responsabilitate, creând Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale. Ministerul va avea o direcţie specială pentru asistenţă socială, incluzând aici şi asistenţa victimelor de război. Potrivit Legii sanitare şi de ocrotire din 1930, urmau să treacă sub aceeaşi îndrumare şi acele servicii de ocrotire şi de asistenţă care depindeau de alte ministere. Autorităţile comunale şi judeţene erau chemate să pună în practică programele elaborate de minister. Experienţa ţărilor dezvoltate occidentale, îndeosebi a S.U.A. şi a Angliei, a dovedit că femeile care au intrat în consiliile administraţiei locale au înfăptuit o adevărată revoluţie în domeniul asistenţei sociale[2].

într-un amplu articol (apărut în mai multe numere) în *Cuvântul femeilor,* Alice Voinescu relevă că rolul special al

1. Veturia Mileva Marcovici, „Primăresele şi consilierele comunale ale României", în *Almanahul Adevărul şi Dimineaţa,* 1932, pp. 231-235.
2. Veturia Manuilă, „Asistenţa socială ca factor de politică socială", în *Arhiva pentru ştiinţă şi reformă socială,* vol. II, 1936, pp. 960-963.

femeii este „să facă din asistența socială, în chip conştient şi voit, manifestația noii dreptăți sociale, creatoare de posibilități de progres uman [...]. Prin această asistență, femeia poate lua parte la clădirea viitorului social, chiar în condițiunile de inferioritate politică în care se află azi în unele țări [...]. Ce poate aduce femeia în asistență?" - se întreba prestigioasa susținătoare a cauzei feminismului. „Femeia, prin esență, e animatoare. Azi când nu legiferează încă, rolul ei e să vegheze ca aplicarea să învie litera legii în asistență, mai ales prin care dreptatea bolnavă încearcă să se însănătoşeze"[1]. Dar pentru a putea valorifica pe deplin spiritul său gospodăresc, de sacrificiu, de devotament şi de perseverență în cadrul asistenței sociale instituționalizate, femeia trebuia să dobândească o pregătire specială. Instituțiile create după război, printre care Institutul surorilor de ocrotire de la Cluj, cele ale aşezămintelor patronate de regina-mamă Elena, Liceul sanitar „Principele Mircea" şi Şcoala de Educatoare şi Puericultură „Pia Brătianu" nu pregăteau decât cadre medii. De aceea, înființarea la 1 noiembrie 1929, a Şcolii Superioare de Asistență Socială „Principesa Ileana" din Bucureşti a însemnat un progres incontestabil în înfăptuirea politicii de asistență socială[2]. Profesorii Şcolii erau personalități de prestigiu din domeniul sociologiei, Dimitrie Gusti, Henry Stahl, Sabin Manuilă, Mircea Vulcănescu, iar directoarea ei, Veturia Manuilă avea studii superioare la universitățile occidentale şi o specializare în asistența socială obținută la Universitatea John Hopkins (S.U.A.). în publicația Şcolii, revista *Asistența socială,* au fost reproduse rezultatele anchetelor sociale întreprinse de studentele Şcolii, în colaborare cu echipele de sociologi ale Institutului Social Român (al cărui director era Dimitrie Gusti) şi de primul Centru de demonstrație pentru asistența familiei, înființat în cartierul Tei al Capitalei (1929). A fost făcută publică experiența câştigată în organizarea şi funcționarea primelor servicii sociale din spitale şi a celor

1. Alice Voinescu, „Rolul femeii în asistență", în *Cuvântul femeilor,* nr. 10, 11, 12, din 3, 10, 17 iulie 1933.
2. Veturia Manuilă, „Evoluția profesiunii de asistență socială", *Buletinul Asociației pentru Progresul Asistenței Sociale,* anul VII, nr. 2, 1938, pp. '31-42.

pentru delincvenţi minori etc. Revista a avut un rol important în realizarea legăturii necesare dintre diferitele instituţii de asistenţă socială[1].

Primele femei consiliere s-au confruntat cu mari dificultăţi: lipsa de fonduri şi de personal calificat, indiferenţa funcţionarilor, total nepotriviţi pentru asistenţa socială, fluctuaţia personalului primăriilor în urma schimbărilor de guvern, la care s-a adăugat şi criza economică. Misiunea femeilor ajunse în fruntea acestor servicii era mult îngreunată.

Aleasă consilieră în Sectorul I Galben şi în Delegaţia Permanentă a Capitalei, Calypso Botez a contribuit substanţial la modernizarea serviciilor de asistenţă socială, în strânsă colaborare cu Secţia feminină a Institutului Social Român şi cu Şcoala Superioară de Asistenţă Socială. Prin buna gospodărire a fondurilor, a reuşit să mărească bugetul asistenţei sociale de la 36 milioane de lei la 50 de milioane în primul an de activitate. A susţinut material şi moral funcţionarea Centrului de Demonstraţie pentru Asistenţa Familiei în cartierul Tei. La cererea Biroului Internaţional al Muncii (Bureau international du travail - B.I.T.), Biroul de corespondenţă pentru munca femeii, şi Şcoala Superioară de Asistenţă Socială, coordonate de Calypso Botez, au întreprins anchete sociale în Capitală, la Cernăuţi şi în alte oraşe ale ţării. Anchetele au vizat condiţiile de muncă şi de viaţă ale femeilor muncitoare, calificarea profesională, repercusiunile implicării lor în diferite profesiuni asupra vieţii de familie, fenomenul prostituţiei, problema delincvenţilor minori etc. Rezultatele investigaţiilor, trimise de Calypso Botez Biroului Internaţional al Muncii, au fost apreciate ca deosebit de relevante pentru situaţia femeii în România.[2]

Calypso Botez s-a ocupat de fiecare insituţie de asistenţă socială, introducând metode noi, necesare funcţionării lor

1. Veturia Manuilă, Pre Directrice de l'Ecole Superieure d'Assistence Sociale, *Le role de l'Ecole Superieure d'Assistance Sociale dans le mouvement d'assistance sociale roumaine,* Bucarest, 1938, Imprimeria naţională, pp. 31-61.
2. Calypso Botez, „Reponse au questionnaire du B.I.T. sur les conditions du travail des femmes en Roumanie; La reponse de Mme Thibert", în *Arhiva pentru ştiinţă şi reformă socială,* anul XV, nr. 1-2, 1937, pp. 157-161.

normale. Cu ajutorul ei, au fost reorganizate coloniile de vacanță şi cantinele pentru elevii nevoiaşi, azilurile şi dispensarele, iar şcolile orfelinatelor au fost transformate în şcoli profesionale, dând posibilitate atât băieților, cât şi fetelor să obțină o meserie, pe lângă cunoştințe de cultură generală[1].

Ortansa Satmary, aleasă şi ea consilieră şi membră a Delegației Permanente a Capitalei (în care reprezenta Sectorul Albastru), a organizat pentru prima dată un serviciu de triere, ajutorare şi plasare a şomerelor. Conducând serviciul de ocrotire socială şi de asistență infantilă, Ortansa Satmary, asemenea lui Calypso Botez, a inițiat mii de anchete pentru ca ajutoarele sociale să ajungă la acele familii care realmente nu se puteau întreține altfel. Ei i se datorează înființarea în sec¬ torul său a unui azil pentru copii abandonați şi a altuia pentru bătrâne.

La rândul său, Alexandrina Cantacuzino, în calitate de consi¬ lieră şi delegată a Municipiului Bucureşti, reprezentând Sectorul Galben, a adunat în jurul ei un mare grup de femei devotate ideii de asistență socială. în urma străduințelor sale, a luat ființă în 1930, Şcoala de Auxiliare Sociale. Cursurile erau sus¬ ținute de profesori universitari după-amiaza la „Casa femeii" din Bucureşti[2]. Elevele acestei şcolii asigurau funcționarea unui Birou de asistență la Fabrica de Tutun, care avea un număr mare de femei angajate. Au fost organizate cursuri de alfabetizare, de croitorie, s-au înființat biblioteci, cantine pentru copiii nevoiaşi şi s-au distribuit îmbrăcăminte, încălțăminte şi alimente cu ocazia sărbătorilor creştine[3]. „Casa femeii", unde îşi avea sediul Gruparea Națională a Femeilor Române, s-a transformat în anii '30, într-un puternic centru de asistență socială. Folo- sindu-se de poziția ei în conducerea Primăriei Capitalei şi de numeroasele ei relații sociale, Alexandrina Cantacuzino a ob¬ ținut fonduri importante de la Ministerul Muncii şi Ocrotirii

1. *Cf.* Veturia Mileva Marcovici, „Primăresele şi consilierele comunale ale României", în *Almanahul Adevărul şi Dimineața,* anul 1932, pp. 231-235.
2. *Şcoala de Auxiliare Sociale,* Ed. „Curierul judiciar", Bucureşti, 1930.
3. Cf. *Bulletin du Conseil National des Femmes Roumaines,* 1921-1938, Redaction „Casa Femeii", Bucarest, 1940.

Sociale[1], dar şi din donaţii substanţiale, pentru a organiza un cabinet de asistenţă socială, unde, de exemplu, numai între 1928-1934 s-au făcut 52.000 de consultaţii medicale gratuite şi 3.000 de tratamente, iar în cazurile mai grave au fost suportate şi cheltuielile de spitalizare sau de operaţie. Femei aflate în dificultăţi materiale, mai ales muncitoare, puteau beneficia aici de medicamente gratuite, în schimbul unei cotizaţii minime şi se puteau trata în spitale sau sanatorii. Au fost distribu¬ ite medicamente în cadrul campaniei de combatere a bolilor venerice[2].

De asemenea, la „Casa femeii" a fost pus la dispoziţia avocaţi¬ lor, medicilor, funcţionarilor şi studenţilor şomeri, un restaurant, unde ei puteau servi zilnic masa la preţuri accesibile, îndeosebi în anii crizei economice. Muncitorii şomeri beneficiau şi ei de mese la preţ redus. „Casa femeii" a venit în ajutorul mamelor celibatare, găsindu-le loc de muncă şi găzduire, în special în adăpostul pentru mame şi sugari al Societăţii „Leagănul Sfânta Ecaterina" de sub patronajul reginei Maria. A luat fiinţă un cămin pentru femeile singure şi fără adăpost, unde ele puteau locui în condiţii de igienă şi confort, în schimbul unei sume modeste. Au fost rezervate în „Casa femeii" şi camere pentru femeile aflate în trecere prin Bucureşti. Asistenţa juridică a mamei şi copilului a fost încredinţată de Baroul Ilfov, „Casei femeii", unde avocaţii asociaţiei dădeau consultaţii şi pledau gratuit în diferite procese: de succesiune, divorţ, pensii alimen¬ tare, viol, tutelă etc.[3]

în impozanta sală de festivităţi a „Casei femeii" importante personalităţi ştiinţifice din ţară şi din străinătate au ţinut în prezenţa unui numeros public, conferinţe despre problemele sociale, cum a fost de exemplu un ciclu pe tema rolului familiei, iniţiat de Societatea Ortodoxă Naţională a Femeilor Române (S.O.N.F.R.). Această prestigioasă organizaţie, în fruntea căreia

1. *Arhivele Naţionale ale României,* Fond Familial Cantacuzino, dosar 100, filele 11, 16.
2. „Rapport sur l'activite de la «Maison de la Femme»" (Casa femeii), 1928-1934, *Bulletin du Conseil National des Femmes Roumaines,* Bucureşti, Ed. „Casa femeii", 1934, pp. 14-16.
3. *Ibidem.*

se afla Alexandrina Cantacuzino, a contribuit la desfăşurarea unor activităţi ample de asistenţă socială nu numai în Capitală, ci şi pretutindeni în ţară unde avea filiale[1]. în scopul de a găsi mai uşor plasament fetelor provenite din familii sărace, grupul de femei din jurul Alexandrinei Cantacuzino a adunat fonduri, asigurând buna funcţionare a unor instituţii de învăţământ, care se confruntau cu mari dificultăţi materiale, îndeosebi în anii crizei economice - Institutul de surori de caritate „Regina Elisabeta", Atelierele Societăţii „Ţesătoarea", Şcoala de secretare, Şcoala horticolă pentru tinerele fete de pe şoseaua Kiseleff etc.[2]

întrebat despre contribuţia primelor femei consiliere la organizarea asistenţei sociale în Capitală, primarul general din acei ani, Dem Dobrescu, a declarat fără şovăire : „vă dau nota 10 şi de ar fi mai mare ca 10 v-aş da-o"[3]. Şi în alte localităţi ale ţării, la Craiova, Galaţi, Braşov, Timişoara, Târgu-Jiu, Lipova, Turda, unde a fost lăsată femeilor consiliere mai multă libertate de acţiune, au fost obţinute realizări, apreciate ca remarcabile[4].

în pofida eficienţei şi competenţei dovedite, candidatele pentru următoarele alegeri municipale au fost puse pe ultimele locuri sau au fost complet omise. Organizaţiile de femei au protestat şi s-au adresat instanţelor de judecată, cerând aplicarea corectă a Legii administraţiei. După ce au fost nesocotite

1. Societatea Ortodoxă Naţională a Femeilor Române, creată în 1910, a continuat să subvenţioneze şi în anii interbelici Institutul Tinerelor Fete din Capitală (400 eleve), un externat de curs secundar cu şcoala de comerţ. Institute asemănătoare avea şi la Craiova, Galaţi, Iaşi şi în alte oraşe. în Bucureşti înfiinţase 18 grădiniţe şi alte zeci în provincie. Aceeaşi societate a acordat numeroase burse de studii şi mari reduceri de taxe şcolare, a întreţinut 30 de biblioteci populare şi a distribuit după război 5.000 de cărţi în Basarabia etc.
2. *Cf. Bulletin du Conseil National des Femmes Roumaines,* 1921-1938, Ed. „Casa femeii", Bucureşti, 1940, pp. 10-11, 14-16.
3. „Manifestarea de gratitudine a femeilor pentru acordarea drepturilor civile", în *Ziarul nostru,* anul VI, nr. 4, aprilie 1932.
4. Veturia Mileva Marcovici, „Primăresele şi consilierele comunale ale României", în *Almanahul Adevărul şi Dimineaţa,* anul 1932, pp. 231-235; vezi şi *Arhivele Naţionale ale României,* Fond Familial Meissner, dosar XI/22, fila 208.

contestaţiile individuale ale celor 1.200 de femei, radiate de Primăria oraşului Craiova de pe listele electorale în 1934, Maria Pop, în numele filialei A.E.C.P.F.R. din localitate, a contestat la judecătoria urbană Craiova corectitudinea întocmirii listelor electorale. Acţiunea ei a fost respinsă şi procesul a ajuns înaintea Curţii de Apel din oraş care a decis reintroducerea pe listele electorale a tuturor femeilor cu drept de vot, eliminate în mod ilegal[1].

S-a încercat compromiterea primelor femei consiliere din Capitală, acuzate că ar fi încasat pentru activitatea lor diurne sau jetoane de prezenţă „ilegal atribuite sau nejustificate!"[2]. Răspunzând acestor acuzaţii, Ortansa Satmary a venit cu o seamă de dovezi în faţa opiniei publice, demonstrând că, în cei 4 ani de mandat, femeile consiliere şi membre ale Delegaţiei Permanente a Capitalei au fost retribuite conform legii, pentru munca prestată zilnic, asemenea membrilor bărbaţi ai acestui organism. încercările de compromitere a femeilor consiliere - argumenta prestigioasa feministă - se datorau, în primul rând, unor înguste interese politicianiste[3].

în ciuda tuturor acestor dificultăţi şi piedici, femeile vor activa şi în anii următori în consiliile locale. Ponderea lor a rămas relativ mică, în raport cu bărbaţii. Amânarea de către parlamentari a înlăturării paragrafelor de legi care puneau în inferioritate juridică şi politică femeile a făcut ca organizaţiile de femei să iniţieze noi acţiuni de protest, de mare răsunet în opinia publică.

1. „O mare victorie feministă a A.E.C.P.F.R. de la Craiova", în *Cuvântul femeilor,* anul II, nr. 31, din 19 martie 1934.
2. Arety Gheorghiu, „Consilieri şi consiliere", în *Cuvântul femeilor,* anul II, nr. 3, din 3 martie; Aurelia Bioreanu, „Adaptabilitatea femeilor în politică", *Gazeta femeilor,* anul III, nr. 44, din 16 februarie 1934.
3. Ortansa Satmary, „Consilierele şi politica", în *Cuvântul femeilor,* anul I, nr. 30, din 3 martie 1934; vezi şi „De la Asociaţia feministă din Constanţa «Şezătoarea» din 29 martie 1937", Conferinţa domnului Grigore Trancu-Iaşi, „Femeia în gospodăria publică", în *Ziarul nostru,* anul IV, nr. 4, aprilie 1931.

O nouă victorie pe drumul spre egalitate

Organizațiile de femei s-au folosit de prilejul pregătirilor pentru unificarea Codului Civil de către guvernarea național-țărănistă (1928-1933), în scopul de a cere înfăptuirea neîntârziată a prevederii Constituției din 1923, referitoare la drepturile juridice ale femeilor. Speranțele puse de multe dintre feministe în guvernul țărănist erau cu atât mai îndreptățite, cu cât mesajul regal pentru anul 1928/1929, rostit la deschiderea sesiunii parlamentare, a anunțat reforma Codului Civil şi acordarea drepturilor promise femeilor. Ministrul Justiției, Constantin Hamangiu, era şi el susținător hotărât al acestor deziderate.

Membrii Comisiei juridice a Consiliului Național al Femeilor Române au continuat să facă propuneri - aşa cum procedaseră şi în anii '20 - organelor de drept, privind definitivarea articolelor de legi referitoare la starea juridică a femeii. Proiectele şi propunerile Consiliului au fost discutate în adunări publice la care au luat parte şi reprezentanții principalelor partide politice şi unde s-au adoptat moțiuni, revendicând recunoaşterea tuturor drepturilor civile ale femeilor[1].

Pe de altă parte, Congresul Federației Uniunii Femeilor Române, care s-a întrunit pentru prima dată pe teritoriul Vechiului Regat, la Craiova, pe 6-8 septembrie 1931, a hotărât ca o delegație a Federației, formată din Maria Baiulescu, Calypso Botez şi Ella Negruzzi, să prezinte ministrului Justiției moțiunea potrivit căreia, drepturile civile de care se bucurau femeile din Transilvania şi Banat încă din timpul Austro-Ungariei să fie extinse în toată țara. Ministrul Hamangiu a promis că doleanța Federației va fi îndeplinită la unificarea legislației[2], încetarea

1. Cf. „Rapport General 1930-1934, Comission des lois", *Bulletin du Conseil National des Femmes Roumaines*, 1930-1934, Ed. „Casa femeii", Bucureşti, pp. 7-8.
2. „Darea de seamă şi expunerea generală a activității Comitetului de Direcție al Uniunii Femeilor Române din România-Mare, pe răstimpul septembrie 1930 până la Congresul de față", în *Anuarul U.F.R. din România-Mare, al XX-lea an de la întemeiere, 1913-1933,* Braşov, iunie 1933; vezi şi „Moțiunile Congresului al X-lea al Federației U.F.R., ținut la Craiova în zilele de 6, 7 şi 8 septembrie 1931", în *Ziarul nostru,* anul V, nr. 8, septembrie 1931.

neaşteptată din viaţă a acestuia a pus din nou sub semnul întrebării atingerea scopului urmărit.

în asemenea împrejurări, Grigore Trancu-Iaşi, fost ministru al Muncii, Cooperării şi Asigurărilor sociale (1926-1927), a prezentat Camerei un proiect de lege, din iniţiativă particulară (14 decembrie 1931), propunând înlăturarea discriminării femeii măritate. într-o amplă expunere de motive, cunoscutul om politic a condamnat menţinerea incapacităţii juridice a femeii măritate în legislaţia de după război, calificând-o drept „un anacronism şi o absurditate":

> Greutăţile vieţii au scos femeia din rolul pur menajer şi au împins-o tot mai mult în tranşeele luptei pentru existenţă, alături de bărbat. Pierderea drepturilor civile de către femeile măritate şi asimilarea lor cu minorii şi debilii mintali prin legislaţia în vigoare se datorează supravieţuirii unei concepţii sociale învechite, bazată pe slăbiciunea femeii şi puterea maritală, două principii care formau nucleul familiei române şi care astăzi nu mai au nici un rost! [...]. Este şi timpul să ne punem şi noi în rândul ţărilor civilizate şi să recunoaştem femeilor deplinătatea la drepturile civile. [.] femeia majoră prin trecerea ei în căsătorie îşi păstrează deplinătatea capacităţii juridice, putând exercita toate drepturile civile, fără ca actele sale să fie supuse aprobării soţului ei.

Proiectul de lege, semnat de 25 de deputaţi şi depus la Comisiunea legislativă civilă, a fost dezbătut în două şedinţe, dar, până la urmă, nu a ajuns în faţa Camerei deputaţilor. Membrii Comisiei au considerat că nu a sosit momentul pentru o asemenea schimbare, ea urma să se facă numai odată cu modificarea întregului Cod Civil, ceea ce - în viziunea lor - mai putea dura ani îndelungaţi[1]. Această atitudine a parlamentarilor a stârnit noi proteste ale asociaţiilor feministe. U.F.R., în colaborare cu A.E.C.P.F.R. şi cu alte organizaţii federate a convocat o mare adunare publică la Bucureşti, care s-a ţinut pe 28 februarie 1932 în sala Teatrului „Ventura". Delegatele sosite din toate colţurile ţării au condamnat tendinţa evidentă a majorităţii parlamentarilor de a amâna aplicarea articolului 6

1. Gr. Trancu-Iaşi, „Drepturile civile ale femeilor", în *Ziarul nostru,* anul VI, nr. 1, ianuarie 1932.

al Constituției. Ziarele au relatat pe larg despre confruntările de opinii, deosebit de aprige, din cursul adunării, în prezența „unui mare număr de bărbați politici, senatori, deputați și alți intelectuali"[1].

La propunerea Mariei Pop, reprezentanta femeilor din Oltenia, s-a hotărât ca o delegație, compusă din Calypso Botez, Maria Pop, Ella Negruzzi, Ortansa Satmary și Florica Georgescu să prezinte regelui și guvernului moțiunea adunării prin care se revendicau: 1. „acordarea drepturilor civile pe baza deplinei egalități conform articolului 6 din Constituție"; 2. „introducerea acordării de drepturi politice femeilor române cu ocazia prezentării proiectului de reformă electorală" care urma să fie luat în discuție de parlament[2].

Delegația primită de Nicolae Iorga, prim-ministru, Constantin Argetoianu, ministrul de Interne și Valer Pop, ministrul Justiției, a fost încredințată că revendicările, considerate pe deplin îndreptățite, vor fi curând satisfăcute[3]. într-adevăr, ministrul Justiției a depus, pe 6 aprilie 1932, la Cameră, proiectul de lege prin care se ridica incapacitatea civilă a femeii măritate. Proiectul a fost votat pe 13 aprilie la Camera Deputaților cu o mare majoritate[4], iar Senatul l-a dezbătut două zile mai târziu. Raportorul legii la Senat, prof. C. Dissescu, și-a exprimat satisfacția pentru faptul că o lege specială va reglementa de acum încolo statutul juridic al femeii, așa cum cerea art. 6 al Constituției, prezentat tot de el forurilor legislative, în martie 1923. N. N. Săveanu, fost ministru și președinte al Camerei liberale, aprecia că proiectul în discuție este doar un început, pentru că trebuia să urmeze în mod necesar și acordarea drepturilor politice integrale,

1. „întrunirea pentru emanciparea civilă și politică a femeilor române," în *Ziarul nostru,* anul VI, nr. 2, februarie 1932.
2. Gr. Trancu-Iași, „Drepturile civile ale femeilor", în *Ziarul nostru,* anul VI, nr. 1, ianuarie 1932.
3. *Cf.* „Darea de seamă și expunerea generală a Comitetului de direcție al «Uniunii Femeilor Române»" (1930-1933), în *Anuarul U.F.R. din România-Mare, al XX-lea an de la întemiere, 1913-1933,* Brașov, iunie 1933, pp. 6-7.
4. în Camera Deputaților proiectul a obținut 101 voturi pentru și 19 contra, iar la Senat 110 bile pentru și 9 contra, Cf. „Legea dezrobirii noastre civile", în *Ziarul nostru,* anul VI, nr. 4, aprilie 1932.

potrivit cu „regimul de sufragiu universal azi". Senatorul Ph. Mandrea-Vaslui recunoştea şi el că „starea de incapacitate civilă a femeii nu mai putea dăinui" şi că legiuirea de până acum „constituia o jignire a rostului ei social, a demnității şi personalității ei"[1]. Promulgarea legii la Senat, pe 21 aprilie 1932, a fost primită cu deosebită satisfacţie de femeile de pretutindeni. Filiala bucureşteană a A.E.C.P.F.R. a organizat, la locuinţa Ellei Negruzzi, o manifestare de recunoştinţă a femeilor române, la care au participat şi delegate din toate provinciile ţării[2]. Au fost invitate şi o seamă de personalităţi politice (Valer Pop, Gr. Trancu-Iaşi, Octavian Goga, Dem. I. Dobrescu şi alţii), care, cu acest prilej, şi-au exprimat convingerile în legătură cu rostul femeilor în viaţa publică. Dacă marea majoritate a celor prezenţi a considerat că pasul următor, pe drumul emancipării, urma să fie câştigarea drepturilor integrale, Octavian Goga, potrivit orientării extremist-naţionaliste a Partidului Naţional-Agrar, al cărui preşedinte era, susţinea, dimpotrivă, că lărgirea dreptului de vot, în condiţiile în care nici bărbaţii n-ar fi fost pregătiţi pentru vot universal, ar fi constituit o greşeală cu urmări incalculabile. O astfel de măsură ar fi lezat - în viziunea sa - interesele naţionale, întrucât ar fi dat câştig de cauză îndeosebi femeilor minoritare mult mai pregătite politic decât româncele. Pe de altă parte, releva liderul politic, s-ar fi întărit şi partidul socialist, partizan al egalităţii în drepturi a celor două sexe. Or, în condiţiile în care integritatea ţării era ameninţată dinspre Apus, de revizionismul horthyst, iar dinspre Răsărit de regimul sovietic, ar fi fost nevoie de măsuri de consolidare naţională[3]. Maria Dimitriu-Castano, preşedinta filialei de la Constanţa a A.E.C.P.F.R., a respins acest punct de vedere, argumentând că accesul femeii în organele supreme ale puterii de stat va întări şi, în nici un caz nu va şubrezi rezistenţa ţării în faţa primejdiilor şi ameninţărilor, indiferent de unde ar veni ele. Ea invoca experienţa numeroaselor ţări, unde, după primul război mondial, s-a acordat

1. *Ibidem.*
2. „Manifestarea de gratitudine a femeilor pentru acordarea drepturilor civile", în *Ziarul nostru,* anul VI, nr. 4, din aprilie 1932.
3. *Ibidem.*

drept de vot universal şi femeilor, ceea ce a avut drept conse¬ cinţă îmbunătăţirea statutului femeii şi a legislaţiei muncii şi ocrotirii sociale[1].

Elaborarea metodelor şi a căilor de urmat pentru lărgirea drepturilor femeii a constituit miezul dezbaterilor la congresele şi adunările publice ale asociaţiilor de femei în anii imediat ur¬ mători înlăturării incapacităţii civile a femeii măritate. Se reafir¬ ma cu aceste ocazii ideea că trebuia mers până la capăt pentru ca să fie înfăptuită prevederea art. 6 al Constituţiei, potrivit căruia, drepturile civile ale femeii se vor stabili pe baza deplinei egalităţi a celor două sexe. Astfel, la Congresul A.E.C.P.F.R., ţinut la Iaşi, pe 21-22 mai 1932, cu ocazia aniversării a 15 ani de la întemeierea Asociaţiei, cu participarea delegatelor din toată ţara şi a reprezentanţilor P.N.Ţ., P.N.L., Partidului Popo- rului ş.a., Margareta P. Ghelmegeanu a atras atenţia guver¬ nanţilor şi în special Consiliului legislativ, care lucra la unificarea legislaţiei, asupra necesităţii stringente de a înlătura acele paragrafe ale Codului Civil care lezau în continuare drepturile femeii. La propunerea ei, s-a votat o moţiune prin care s-a cerut ca averea dobândită în timpul căsniciei să devină drept comun al ambilor soţi, „iar la o eventuală desfacere a căsătoriei, fiecare din soţi să fie proprietar a jumătate din această avere"[2]. Discuţii aprinse s-au purtat şi în jurul prevederilor Codului Penal referitoare la avort. Delegatele au cerut schimbarea articolului 246 al Codului în vigoare în ceea ce privea avorturile de orice natură, declarate fără discernământ drept crime şi pedepsite ca atare. Unele dintre feministe, printre care Ortansa Satmary, considerau că permiterea avortului în caz de viol sau din motive medicale, preconizată de cei care lucrau la noul Cod Civil, nu era suficientă. Experienţa femeilor consiliere, dar şi numeroasele anchete sociale - observa Ortansa Satmary - atestau existenţa unui număr impresionant de mare de copii, mai ales în periferiile oraşelor, care trăiau în mizerie, îndurând foamea şi boli îngrozitoare, din cauza lipsei de mijloace ale

1. *Ibidem.*
2. „Congresul Asociaţiunii pentru Emanciparea Civilă şi Politică a Femeilor Române, ţinut la Iaşi, la 21 şi 22 mai 1932", în *Ziarul nostru,* anul VI, nr. 5-6, mai-iunie 1932.

părinţilor lor. De aceea, ele se pronunţau pentru legalizarea avortului social[1].

O altă parte a delegatelor era de părere că numai dacă se va înlătura vechea nedreptate făcută femeilor din România, legitimându-se căutarea paternităţii, s-ar fi putut evita creşte¬ rea continuă a numărului de copii fără posibilităţi elementare de trai. Alte delegate susţineau că liberalizarea avortului ar avea drept consecinţă scăderea natalităţii în momentul în care ţara avea nevoie de întărirea capacităţii sale de apărare[2]. Discuţia a continuat şi după Congres. La întrunirea femeilor socialiste, ţinută în Bucureşti, cu ocazia sărbătoririi zilei femeii (iunie 1933) s-a votat o moţiune de protest împotriva preve¬ derilor anacronice ale Codului Penal în vigoare privind avortul, revendicându-se admiterea principiului maternităţii conştiente:

Credem că necesitatea avortului din motive sociale nu mai tre¬

> buie a fi explicată unor oameni de ştiinţă puşi să întocmească o legiuire ca cea a codului penal cu atât mai mult cu cât ţara noastră este una din ţările cu cele mai multe naşteri şi deci cu cea mai mare mortalitate de copii, tocmai ca urmare directă a acestei natalităţi şi a lipsei de măsuri sanitare medicale [...] De aceea, noi cerem modificarea proiectului de cod penal în sensul admiterii avortului nu numai când sunt primejduite sănătatea sau viaţa femeii însărcinate, dar şi atunci când femeia se găseşte în imposibilitatea materială de a-şi creşte copilul. Cerem recu¬ noaşterea principiului maternităţii conştiente prin crearea de dispensare anticoncepţionale, aşa cum sunt în ţările civilizate, dispensare unde femeia să capete sfaturi medicale pentru pre¬ venirea sarcinii.
>
> Cerem ocrotirea legală a maternităţii, asistenţă socială pentru mamă şi copil şi respectarea legii de protecţia muncii femeilor şi copiilor[3].

La discutarea în parlament a proiectului Codului Penal (februa- rie-martie 1936) s-au confruntat puncte de vedere contradictorii.

1. *Ibidem*; vezi şi Maria Dimitriu-Castano, „Problema avortului", în *Ziarul nostru,* ianuarie-februarie, 1935.
2. *Ibidem.*
3. „Ziua femeii în Capitală", în *Lumea nouă,* nr. 26, din 25 iunie 1933; „Conferinţa Uniunii noastre", în *Femeia muncitoare, Buletinul Uniu- nii Femeilor Muncitoare din România,* anul III, nr. 18, august 1933.

Unii dintre parlamentari s-au opus categoric legalizării oricărui avort şi s-au pronunţat pentru menţinerea, fără nici o modificare a vechilor paragrafe. Până la urmă, s-a ajuns la o soluţie de compromis. A fost admis avortul pentru cazurile în care viaţa femeii era în pericol evident sau când unul din părinţi era atins de alienaţie mintală, care putea avea urmări asupra sănătăţii fătului.[1]

Un progres evident l-a reprezentat înscrierea în noul Cod Penal a delictului de seducţiune şi al aceluia de abandon familial. Au fost prevăzute sancţiuni pentru acei soţi care se sustrăgeau de la achitarea obligaţiunilor de întreţinere, stabilite printr-o hotărâre judecătorească[2].

Apreciind aceste îmbunătăţiri evidente ale condiţiei feminine, organizaţiile de femei, sprijinite de oameni politici influenţi şi de comisiile de specialitate ale Societăţii Naţiunilor vor insista, în anii următori, pentru abrogarea articolelor 304 şi 307 ale Codului Civil, referitoare la interzicerea „căutării paternităţii" şi pentru recunoaşterea copiilor naturali. Se atrăgea atenţia opiniei publice asupra necesităţii imperioase a luării unor astfel de măsuri, ţinând seama de faptul că statisticile înregistrau, între anii 1924 şi 1930, naşterea anuală, în medie, a 56.500 de copii naturali, iar la sfârşitul anilor '30 a 67.119[3]. Alte deziderate, ca instituirea tribunalelor pentru delincvenţi minori şi a „şcolilor pentru copii moralmente abandonaţi" etc., erau cuprinse în rezoluţiile congreselor şi întrunirilor asociaţiilor de femei în anii 1930-1936. Drept recunoaştere a eforturilor acestor organizaţii de femei depuse în scopul protecţiei mamei şi copilului, la a III-a Conferinţă Interbalcanică, ţinută la Bucureşti, în ultima decadă a lunii octombrie 1932, Margareta

1. „Dezbateri parlamentare. Senatul", *Monitorul Oficial,* Partea a III-a, nr. 22, din 20 februarie 1935.
2. Maria Bârzan, „Inovaţiuni ale noului Cod Penal pentru protecţiunea femeii şi a familiei", în *Ziarul nostru,* anul X, nr. 4-5, aprilie-mai, 1936; vezi şi „Congresul Uniunii Femeilor Române", în *Gazeta femeii,* anul V, nr. 21-22, din 15 septembrie 1936.
3. „Situaţia şi protecţia copilului nelegitim şi a copilului părăsit în România", raportul dlui Gr. Trancu-Iaşi la Conferinţa interbalcanică de la Bucureşti, din 21 octombrie a.c., în *Ziarul nostru,* anul VI, nr. 8, octombrie 1932.

P. Ghelmegeanu din partea A.E.C.P.F.R., a fost aleasă preşe¬ dinta subcomisiei „pentru studiul chartei copilului şi poziţiunea legală a femeii"[1].

Combaterea traficului de femei şi controlul fenomenului prostituţiei au fost alte obiective urmărite. Din iniţiativa Ellei Negruzzi, Congresul Federaţiei U.F.R., întrunit la Bucureşti între 4 şi 6 iunie 1933, a cerut organelor de drept să respecte angajamentele luate faţă de Societatea Naţiunilor şi să suprime „regimul arbitrar al poliţiei de moravuri, spre a se ajunge la aplicarea dreptului comun în toate cazurile privitoare la prosti¬ tuţie" şi să introducă „elementele feminine în poliţie, care să se ocupe special de aceste cazuri". Participantele la Congres au revendicat şi înăsprirea măsurilor împotriva „acelor ce trăiesc din câştiguri imorale ale femeilor", conform prevederilor antepro¬ iectului adiţional la convenţiunea internaţională de la Geneva din 1921[2]. Aplicarea „legii unităţii de morală" care „urmăreşte ambele sexe, în chestiunea bolilor venerice" şi „formarea opiniei publice pentru a da posibilitate de muncă femeilor care erau scoase din casele de toleranţă" - întregeau măsurile propuse de asociaţiile de femei pentru combaterea prostituţiei, care luase proporţii îngrijorătoare în România interbelică[3].

Dezideratele referitoare la traficul de femei, formulate de organizaţiile femeilor din România au fost susţinute de Elena Văcărescu la dezbaterile Comisiei a V-a a Societăţii Naţiunilor în anii 1934-1938[4] care se ocupa de probleme socio-umanitare şi a cărei vicepreşedintă era. Cunoscuta apărătoare a dreptu¬ rilor femeii şi reprezentanta României la Societatea Naţiunilor

1. „Conferinţa a III-a Balcanică la Bucureşti", în *Ziarul nostru,* anul VI, nr. 8, octombrie 1932.
2. „Congresul Federaţiei Uniunii Femeilor Române", în *Cuvântul femeilor,* anul I, nr. 7, din 12 iunie 1933.
3. „Marele Congres al Asociaţiilor Feministe de la Constanţa", în *Gazeta femeilor* din 30 septembrie 1936; Ortansa Satmary, „Cum să luptăm contra vânzării femeilor şi copiilor", în *Cuvântul femeilor,* anul II, nr. 41, din 19 noiembrie 1934.
4. *Cf.* „Text pregătit de Elena Văcărescu pentru dezbaterile Comisiei a V-a a Societăţii Naţiunilor privind traficul de femei (1934)", Biblioteca Academiei Române, *Manuscrise, Arhiva Elena Văcărescu,* VII, Varia 8, filele 1-5.

a propus constituirea unui comitet format din jurişti de ambele sexe pe lângă înaltul for internaţional care să lucreze la definitivarea statutului juridic al femeii. Elena Văcărescu considera necesar ca prevederile acestui statut să fie recomandate spre consultare guvernelor şi parlamentelor care pregăteau unificarea Codului Civil, venind astfel şi în sprijinul aspiraţiilor asociaţiilor de femei din ţară[1].

Democraţia mai presus de orice

La congresele şi la adunările organizaţiilor de femei, dar şi în paginile publicaţiilor feministe, cum erau *Gazeta femeilor, Cuvântul femeilor, Graiul femeii, Ziarul nostru,* au fost formulate noi argumente spre a demonstra stringenţa dobândirii drepturilor politice integrale ale femeilor şi a reprezentării lor în organele legislative supreme ale ţării, în condiţiile în care în viaţa politică românească din al treilea deceniu al secolului trecut se confruntau orientările favorabile întăririi democraţiei parlamentare cu cele care se pronunţau pentru regimuri dictatoriale, de dreapta sau de stînga. în Ungaria, Horthy îşi instaurase încă din 1920 dictatura, alimentând puternicele tendinţe de revizuire a graniţelor stabilite prin Tratatul de la Versailles. Regimurile dictatoriale fasciste din Italia, Portugalia, Grecia, dar, mai ales, din Germania reprezentau o gravă ameninţare la adresa democraţiilor europene. Organizaţiile de femei, asemenea partidelor parlamentare, au fost desfiinţate, iar femeile înregimentate în organisme ale dictaturii şi subordonate scopurilor statului fascist[2].

Pe de altă parte, dictatura sovietelor, care a acordat, teoretic, cele mai largi drepturi civile şi politice femeilor, s-a dovedit în

1. Direcţia Serviciului de Arhive a Ministerului Afacerilor Externe, Fond Geneva, vol. 60, *Journal de la Dix-huitieme Session de l'Assamblee,* nr. 11, din 24 septembrie, Geneva, pp. 126-127.
2. Vezi Gisela Bock, *Femeia în istoria Europei. Din Evul Mediu până în zilele noastre,* Ed. Polirom, 2002, Capitolul V. „între extreme".

realitate a fi un sistem despotic, de înrobire a lor în statul totalitar, incapabil să le asigure un nivel minim de subzistenţă.

în acest context internaţional, în anii care au urmat crizei economice din 1929-1933, s-a accentuat procesul de pulverizare a forţelor politice ale ţării. A crescut numărul grupărilor disi¬dente în P.N.Ţ. şi în P.N.L. Sub presiunea Internaţionalei a IlI-a Comuniste, s-a divizat puternic mişcarea politică muncitorească; au apărut partide noi ca Partidul Naţional-Creştin (1935), condus de A. C. Cuza şi Octavian Goga, cu tendinţe dictatoriale, şovine şi chiar grupări fasciste ca „Garda de fier", legalizată sub numele Partidul „Totul pentru ţară" (decembrie 1934), susţinut de Germania nazistă. Atmosfera de confuzie se va accentua după proclamarea ca rege a lui Carol al II-lea (1930), care, prin acţiunile sale a alimentat disensiunile între principalele partide politice pentru a întări autoritatea monarhiei, erodând din ce în ce mai mult regimul democratic. Aşa se explică numirea în fruntea guvernului a lui Gheorghe Tătărescu (ianuarie 1934), exponent al „tinerilor liberali", apropiaţi ai Tronului.

Unirea tuturor forţelor feminine pentru a bara drumul dicta¬turilor de orice natură era cu atât mai necesară cu cât şi în mişcarea de femei, asemenea altor mişcări democratice, se desfăşurau discuţii contradictorii în privinţa tacticii de urmat şi a stabilirii atitudinii faţă de noile partide şi grupări politice.

Congresul al VII-lea al Internaţionalei Comuniste, din vara anului 1935, a cerut partidelor comuniste afiliate să aibă ca obiectiv principal constituirea unui larg front popular, menit să stăvilească expansiunea fascismului. Nucleul frontului urma să-l constituie alianţa dintre partidele muncitoreşti, comuniste şi social-democrate, între care existau diferenţe ideologice şi programatice. Dacă în Franţa şi în Spania, unde partidele comuniste erau în legalitate, s-a realizat frontul popular anti¬fascist, în jurul unor revendicări comune ca apărarea libertăţilor democratice, menţinerea păcii, combaterea inflaţiei etc., în România majoritatea liderilor social-democraţi erau împotriva colaborării cu Partidul Comunist, scos în afara legii. Motivul principal era înscrierea în programul acestuia a unor obiective stângiste şi antinaţionale dictate de Comintern, cum erau răstur¬narea prin violenţă a orânduirii existente, colectivizarea agri¬culturii, dezmembrarea statului naţional. Astfel se explică

faptul că ofertele de alianţă venite din partea comuniştilor erau privite cu rezervă de forţele democratice ale ţării, inclusiv de către asociaţiile de femei. în consecinţă, alianţele antifas¬ciste care s-au încheiat între diferitele forţe politice şi sociale n-au avut tăria celor din Occident. în anii 1933-1934, Comitetul Naţional Antifascist, creat din iniţiativa P.C.R., a reuşit să atragă o seamă de intelectuali, avocaţi, medici, scriitori, studenţi şi muncitori etc., printre care şi femei, organizate în Secţia feminină a Comitetului. Reprezentantele Comitetului Naţional Antifascist al Femeilor, în frunte cu Zoe Frunză, preşedintă, au luat parte la primul Congres mondial al femeilor împotriva fascismului şi războiului, care s-a ţinut la Paris, în august 1934. Zoe Bugnariu a transmis adeziunea femeilor din România la efortul general pentru bararea ascensiunii fascismului şi pentru respectarea drepturilor elementare ale femeii[1].

în urma interzicerii de către autorităţi a Comitetului Naţional Antifascist, Asociaţia pentru protecţia mamei şi copilului (înfi¬inţată în ianuarie 1935) va continua activitatea începută. în publicaţia Asociaţiei, *Drumul femeii*[2], au fost popularizate acţi¬unile iniţiate în colaborare cu Blocul Democratic, P.N.Ţ., Partidul Socialist Unitar şi cu alte organizaţii. Asociaţia, prin filialele sale de la Cluj, Roman, Galaţi, Timişoara, Iaşi, Braşov, Chişinău ş.a., va antrena femeile în acţiuni de asistenţă socia¬lă - distribuirea de alimente şi medicamente familiilor nevo¬iaşe etc. Lozinci şi atitudini stângiste, care s-au manifestat în activităţile Asociaţiei, au servit drept pretext autorităţilor pentru dizolvarea ei şi pentru interzicerea publicaţiei sale, în octombrie 1935.

Eşuarea sancţiunilor impuse Italiei de Societatea Naţiunilor, ocuparea zonei renane de către trupele germane (7 martie 1936) şi realizarea unei colaborări politice între Berlin şi Roma au încurajat acţiunile formaţiunilor fasciste şi de extremă dreapta şi în România. Cu ajutorul financiar substanţial al Germaniei

1. *Cuvântul nou* din 3 noiembrie 1934; *Cuvântul liber* din 11 august 1934.
2. „De ce apărem?", în *Drumul femeii,* anul I, nr. 1, din 21 martie 1935; vezi şi El. Georgescu, Titu Georgescu, *Mişcarea democratică şi revoluţionară a femeilor din România,* Ed. Scrisul românesc, Craiova 1975, pp. 176-181.

naziste[1], s-a încercat unificarea într-o singură organizaţie, sub forma unei mişcări populare, a tuturor acestor formaţiuni, folosindu-se lozinci populiste ca „asigurarea dreptului la muncă şi la odihnă", „omul şi pogonul", iar pentru atragerea intelectualilor tineri, lozinci xenofobe, cu predilecţie antisemite. „Garda de fier", de mai multe ori dizolvată, dar care acţiona sub numele de Partidul „Totul pentru ţară" şi-a recrutat aderenţi, în special în şcoli şi universităţi. în timp ce băieţii erau organizaţi în „frăţii de cruce", fetele erau înregimentate în grupuri numite „cetăţui". Cele peste 19 „cetăţui" alcătuiau Corpul legionarelor, în frunte cu Nicoleta Nicolescu, studentă la Facultatea de Litere din Bucureşti[2]. împreună cu Lucia Trandafir, Olimpia Zeana, Elena Bagdat ş.a., Nicoleta Nicolescu a antrenat membrele „cetăţuilor" în acţiunile legionarelor - la activităţile taberelor de muncă, aşa-numitele „centre de instruire a omului nou", la întreţinerea magazinelor de vânzare cu amănuntul, la ceremonii funerare, dezveliri de monumente - tot atâtea ocazii de afirmare a ideilor naţionalist-extremiste. Agitaţiile legionarilor au culminat la Congresul Uniunii Studenţilor Creştini Români, de la Târgu-Mureş, din 3-5 aprilie 1935. Congresiştii au protestat contra orientării prooccidentale a ţării şi a măsurilor luate de autorităţi împotriva liderilor legionari, au ars ziarele democratice şi au format „echipele morţii" pentru a-i elimina pe principalii adversari politici, printre care erau vizate şi persoane din jurul regelui[3]. Guvernanţii au fost obligaţi să împiedice violenţele şi nelegiuirile comise de legionari. în această conjunctură, va face progrese închegarea frontului popular antifascist, prin încheierea unui acord între reprezentanţii Frontului Plugarilor, ai Partidului Socialist (C. Popovici) şi ai

1. Cf. *Arhivele Ministerului Apărării Naţionale,* dosar nr. 475/640, doc. „Expansiunea Germaniei în estul şi sud-estul Europei".
2. Duiliu T. Sfinţescu, *Răspuns la întrebările tinerilor care doresc tot adevărul despre mişcarea legionară,* Ed. Crater, 1996, pp. 341-371; vezi şi Radu Gyr, *Femeia în eroismul spiritual, moral şi naţional,* Tipografia Imprimeriile „Frăţia Românească", Bucureşti, 1936/1940, pp. 36-41.
3. Armin Heinen, *Legiunea „Arhanghelului Mihail". O contribuţie la problema fascismului internaţional,* Ed. Humanitas, Bucureşti, 1999 (trad. din germană de Cornelia şi Delia Eşianu), pp. 283-284.

Blocului pentru apărarea libertăților democratice (noiembrie 1935). La alegerile parlamentare parțiale din februarie 1936 în județele Hunedoara şi Mehedinți, organizațiile semnatare ale acordului, împreună cu organizațiile locale ale P.N.Ț., au creat un front comun împotriva extremei drepte. Câştigarea alegerilor de către dr. N. Lupu şi Gh. Pop, candidații Frontului, a avut un larg ecou în opinia publică[1]. Asemenea alianțe vor fi încheiate şi cu prilejul alegerilor comunale şi județene în anii 1936-1937, tot atâtea ocazii de întruniri electorale cu participarea a zeci de mii de cetățeni cu convingeri politice diferite. Documentele vremii certifică prezența femeilor la aceste manifestații cu vădit caracter revendicativ şi antifascist. Secția feminină a Blocului pentru apărarea libertăților democratice s-a adresat femeilor din toată țara, pentru a susține Frontul popular...

.care tinde să strângă laolaltă pe toți câți nu văd în fascism o fatalitate, care nu se poate ocoli, ci numai o diversiune de la starea economico-socială actuală şi de la dibuiri politice prezente. Frontul popular lărgit, alături de presa democratică - expresia opiniei publice - formează zidul de rezistență al democrației, contra loviturilor fasciste[2].

în februarie 1936, un grup de femei din Bucureşti, printre care personalități din lumea culturii şi artei - Sofia Nădejde, Lucia Sturdza Bulandra, Claudia Millian, Sarina Casvan, Milița Pătraşcu ş.a. - au lansat un apel „către toate organizațiunile feminine - politice, profesionale, culturale etc., având ca țintă apărarea intereselor femeii şi ridicarea ei politică, civilă, eco¬ nomică şi culturală!". Femeile au fost îndemnate să se cons¬ tituie într-un larg Front Feminin, care, fără să fie încadrat în vreun partid politic, să apere instituțiile regimului democratic în fața amenințării fasciste.

Putem noi, femeile în general să încredințăm soarta noastră acelor organizații politice care resping sau înjumătățesc ideea eman¬ cipării definitive a femeii, se releva în apel. [...] Putem noi să-i urmăm pe aceia care vor să ne trimeată înapoi la bucătărie,

1. *Lumea nouă* din 12 ianuarie şi 23 februarie 1936.
2. Zoe Olteanu, „Către femei", în *Cuvântul liber,* anul III, nr. 18, din 7 martie 1936.

închizându-ne căile spre care ne aruncă nevoile existenţei sau vocaţia noastră? Putem noi să-i urmăm pe aceia care proclamă că forţa primează dreptul şi care pregătesc un nou măcel mondial şi noi morminte copiilor noştri? Putem noi să ne alăturăm crezurilor acelora care, în locul iubirii aproapelui, propovăduiesc ura între cetăţenii utili ai aceleiaşi naţiuni?[1].

Ca urmare a apelului, au fost create filiale ale Frontului Feminin în mai multe oraşe ale ţării (Turnu-Severin, Cluj, Iaşi, Chişinău etc.), coordonate de un Comitet de conducere a cărui preşedintă de onoare a fost desemnată veterana luptei pentru emanciparea integrală a femeii, Sofia Nădejde[2].

Conceput ca parte a Frontului popular antifascist, Frontul Feminin urmărea să strângă în jurul unui program alcătuit din 16 puncte, toate organizaţiile de femei, printre acestea pe primele locuri se aflau revendicări politice şi economice: „eligibilitatea fără restricţii a femeilor în consiliile comunale şi judeţene", „eligibilitatea femeii în Cameră şi Senat" şi alte obiective urmărite de asociaţiile de femei - liberul acces al femeii la toate profesiu¬ nile, salarizarea egală a muncii ambelor sexe, „căutarea paterni¬ tăţii", combaterea analfabetismului, măsuri de protecţie pentru mame şi copii şi, în fine, apărarea păcii prin susţinerea progra¬ mului Societăţii Naţiunilor în scopul barării agresiunii statelor revizioniste[3]. în vederea realizării programului, s-a propus organi¬ zarea de manifestaţii şi întruniri publice, campanii de presă, anchete sociale etc. Pentru a contracara acţiunile extremei drepte, Frontul Feminin a stabilit legături cu A.E.C.P.F.R., U.F.R., Consiliul Naţional al Femeilor române, Institutul Cultural Feminin, Uniunea Femeilor Muncitoare din România, secţiile feminine ale partidelor politice şi Comitetele cetăţeneşti.

La Conferinţa P.N.Ţ. din iunie 1936, la care s-a dezbătut problema drepturilor femeii, o delegaţie a Frontului Feminin a cerut concursul Secţiei feminine a P.N.Ţ. la realizarea

1. Broşura *Către toate femeile din România,* editată de Frontul Feminin, Atelierele *Adevărul,* S.A., 1937, vezi şi Silvia Gruia, „Frontul Feminin", în *Cuvântul liber,* din 22 martie 1936.
2. *Dimineaţa* din 22 martie 1936. Cf. L.C., „Femeile cer drepturi politice", în *Gazeta femeilor,* anul VI, nr. 152-153, din 11 februarie 1937.
3. Broşura *Către toate femeile din România,* ed. cit, pp. 6-7.

obiectivelor Frontului[1]. Exprimând punctul de vedere al aripii stângi a P.N.Ț., care urmărea întărirea conținutului democratic al sistemului parlamentar, Ion Mihalache s-a declarat de acord cu susținerea programului propus şi a subliniat importanța luptei unite împotriva tendințelor dictatoriale şi fasciste care puneau în pericol libertățile cetățeneşti, reprezentând principala piedică şi în calea obținerii drepturilor femeii. Fruntaşul țărănist a spus în fața asistenței că era nevoie „nu de echipele morții", care să asasineze pe oamenii de frunte ai țării, ci de „echipe care să asasineze ignoranța care asasinează satele"[2]. Pe aceeaşi poziție s-a situat şi dr. N. Lupu care cerea concursul femeilor la apărarea valorilor democrației[3]. în cuvântările lor, Calypso Botez, Margareta P. Ghelmegeanu şi Ella Negruzzi, protago¬ niste ale Secției feminine a P.N.Ț. şi ale A.E.C.P.F.R., au reafir¬ mat şi de această dată convingerea lor că locul femeilor de toate categoriile sociale este în tabăra luptătorilor pentru consoli¬ darea statului de drept, singurul în măsură să garanteze emanci¬ parea femeii.

La şedința Cercului feminin al Asociației funcționarilor publici (iunie 1936, Bucureşti), s-a votat o rezoluție, potrivit căreia, urma să se constituie un front comun cu toate organizațiile funcționăreşti democratice. Membrele Cercului şi-au exprimat acordul privind conlucrarea cu Frontul Feminin pentru obiec¬ tivele comune, antifasciste şi antirevizioniste.[4]

Prilejul pentru manifestarea voinței unite a femeilor de a stăvili izbucnirea unei noi conflagrații mondiale s-a ivit în vara anului 1936, când o seamă de personalități cu convingeri demo¬ cratice au constituit un Comitet internațional, în frunte cu lordul Robert Cecil, preşedintele Uniunii pentru Societatea Națiunilor, cu scopul de a pregăti Congresul universal pentru pace, care urma să se țină la Bruxelles, în septembrie 1936.

1. „A cincea conferință profesională a partidului național-țărănesc. Problema feminismului. Cuvântările rostite", în *Dimineața,* nr. 10545, din 4 mai 1936.
2. *Ibidem.*
3. *Ibidem.*
4. „De la Cercul feminin. în jurul unui front comun funcționăresc", în *Dimineața,* nr. 10591, din 19 iunie 1936.

S-a înfiinţat şi în România un comitet de iniţiativă pentru a coordona lupta antirăzboinică şi pentru a reprezenta ţara la Congres. Pe lângă personalităţi de seamă ale vieţii politice, culturale şi ştiinţifice (Nicolae Titulescu, preşedinte de onoare, dr. N. Lupu, Gr. Trancu-Iaşi, Victor Eftimiu, Mihail Ralea, Petre Andrei, Lothar Radăceanu ş.a.), au făcut parte din Comi¬tetul de iniţiativă şi feministele de prestigiu ca Isabela Sadoveanu şi Ella Negruzzi. La apelul acestui Comitet de a crea comitete locale şi de a organiza acţiuni comune antirăzboinice au răspuns şi asociaţiile de femei. La rândul său, Frontul Feminin a lansat un „Apel pentru pace", îndemnând femeile să protesteze alături de celelalte forţe democratice împotriva pregătirii puterilor revan¬şarde pentru un nou război mondial:

> Noi, femeile, creatoarele vieţii, ne vom face oare complice, prin nepăsarea noastră la această încercare de ucidere a copiilor noştri crescuţi cu atâta trudă, a soţilor şi fraţilor noştri? [...] Femei de pe tot întinsul ţării noastre, în faţa primejdiei care ameninţă viaţa şi civilizaţia, veniţi alături de noi, pentru a impune cu forţe unite voinţa noastră şi voinţa noastră este Pacea[1].

O delegaţie a Frontului Feminin a luat parte la Congresul universal pentru pace de la Bruxelles (4 septembrie 1936) şi s-a alăturat celorlalte reprezentante ale organizaţiilor de femei, susţinând constituirea Reuniunii Universale pentru Pace (R.U.P.) şi acţiunile acesteia.[2]

în zilele de 8-10 septembrie 1936, s-a întrunit la Constanţa Marele Congres al Asociaţiilor feministe, la care au fost reprezen¬tate Federaţia Uniunii Femeilor Române (F.U.F.R.), A.E.C.P.F.R., Federaţia Femeilor Universitare, dar şi o seamă de organizaţii politice, culturale şi religioase. Profesoara Calypso C. Botez a prezentat un raport despre „Noile curente politice şi drepturile femeii", în care a atras atenţia asupra importanţei stabilirii unei atitudini ferme a asociaţiilor de femei faţă de cele două direcţii şi orientări diametral opuse care se confruntau în viaţa

1. Frontul Feminin, „Apel pentru pace", în *Cuvântul liber,* nr. 32, din 13 iunie 1936.
2. Silvia Gruia, „Femeile la Congresul de la Bruxelles", în *Cuvântul liber,* nr. 48, din 3 octombrie 1936.

politică : pe de o parte, forțele dictatoriale, potrivnice valorilor statului de drept modern şi, pe de altă parte, forțele demo¬ cratice, care „apără dreptul tuturor la viață". Ea îndemna femeile să respingă „linia politică a extremismului, fie el de dreapta, fie de stânga" şi să urmeze „numai linia medie a democrației, acesta fiind curentul sănătos şi trainic"[1]. Calypso Botez releva, în fața asistenței, pericolul politicii statelor fasciste care impunea femeilor „o permanentă fabricare a cărnii de tun" şi „înregimentarea în detaşamente de muncă forțată" pentru realizarea proiectelor revanşarde. Ea a condamnat parti¬ ciparea unor tinere la manifestările legionare, folosind „semne şi saluturi" cu totul străine de scopurile mişcării feministe[2]. Locul femeilor de toate vârstele, de toate categoriile sociale şi profesionale - afirma membra A.E.C.P.F.R. - este în tabăra democrației, pentru că numai astfel puteau ele contribui la „o nouă aşezare a vieții popoarelor, o viață sprijinită pe ordine legală, pe ordinea păcii, în care diferențele se vor soluționa numai de tribunale"[3]. De aceeaşi părere au fost şi alte cunos¬ cute feministe, printre care Maria Baiulescu, preşedinta F.U.F.R.; ea avertiza că se înşelau acele femei care făcând „cauză comună cu valorile extremiste, nădăjduiau că pot să-şi dobândeaască drepturile". în cuvântul său, Elena C. Meissner, preşedinta A.E.C.P.F.R., a întărit concluzia că nu regimurile totalitare, ca acelea care s-au instaurat în Italia sau în Germania şi în alte țări, pot asigura dreptul la muncă, la salariu egal cu cel al bărbaților şi celelalte drepturi ale femeii, ci numai o legislație realmente democratică, la elaborarea căreia trebuie să ia parte şi femeile[4]. în numele Federației Femeilor Universitare, Atena Cottaky şi-a exprimat adeziunea deplină a femeilor licențiate, având convingeri democratice, la efortul comun de a bara ascen¬ siunea forțelor revanşarde, dictatoriale[5].

1. „Marele Congres al Asociațiilor Feministe de la Constanța", în *Gazeta femeilor,* nr. 140-141, din 30 septembrie 1936.
2. *Ibidem.*
3. *Ibidem.*
4. *Ibidem.*
5. *Ibidem.*

Chemarea organizațiilor de femei la strângerea tuturor ener¬ giilor împotriva ofensivei curentelor şi partidelor extremiste a avut un larg răsunet în rândurile femeilor, mai ales în urma discursului rostit pe 1 noiembrie 1936 de Mussolini la Milano, prilej cu care liderul fascist a luat apărarea revizionismului horthyst, afirmând că atât timp cât nu se vor reda Ungariei „teritoriile sale istorice" nu va fi ordine în Bazinul Dunării. în aceste împrejurări, Comitetul Național al R.U.P., în Manifestul său din 5 noiembrie 1936 a făcut apel la toți cetățenii țării să protesteze împotriva celor care puneau la cale dezintegrarea statului român. Femeile au fost prezente la marile adunări antirevizioniste de la Bucureşti, Cluj, Timişoara, Oradea, Arad, Constanța, Galați etc. La întrunirea A.E.C.P.F.R. ținută la Bucureşti, pe 22 noiembrie 1936, în sala „Arta", personalități de prestigiu ale mişcării feministe, Ortansa Satmary, Alice Voinescu, Cecilia C. Storck, Florica Georgescu ş.a., au dezavuat „tendințele nesăbuite ale revizionismului". Ortansa Satmary a dat citire mesajului femeilor din Transilvania (transmis de Maria Baiulescu) în care ele protestau contra afirmațiilor lui Mussolini: „Astăzi după ce s-a realizat [idealul național] prin tratatul de pace, semnat cu învoirea tuturor statelor belige¬ rante ; după ce neamul românesc a jertfit 800.000 de eroi, se răzvrăteşte şi se răscoleşte din nou această chestiune a revi-zuirii"[1]. în mesaj, femeile române din Transilvania şi-au exprimat recunoştința față de ducesa Atholl, personalitate remarcabilă a feminismului din Anglia, care în Camera Comunelor a cerut guvernului britanic să susțină cauza românilor, condamnând pretențiile revizioniste[2].

La întrunirea A.E.C.P.F.R., de la Iaşi (10 noiembrie 1936), Elena C. Meissner a condamnat şi ea încurajarea dezmembrării României :

> Femeile române, ca toate femeile conştiente din lume, luptă pentru pace între oameni, frăție între popoare, azi, când principiul națio¬ nalităților stă la baza constituirii statelor. Dar ele nu înțeleg

1. „Marea întrunire antirevizionistă a femeilor române", în *Gazeta femeii,* anul V, nr. 29-30, 1-15 decembrie 1936.
2. *Ibidem.*

să se cedeze o palmă din pământul nostru strămoşesc [.]. Fe¬ meile române, alături de fiii şi soţii lor, vor apăra dreptatea cauzei noastre sfinte, cu credinţa că există o justiţie imanentă. Să ia aminte marii dictatori: nimic nu-i etern în lumea asta. Soarta poate ridica pe oricine în slavă, dar îl şi poate cufunda în beznă[1].

în centrul dezbaterilor Congresului „Grupării Naţionale a Femeilor Române", întrunit pe 28-29 noiembrie 1936 la Chişinău, a stat organizarea luptei femeilor împotriva revizuirii graniţelor ţării. Preşedinta Grupării, Alexandrina Cantacuzino, a atras atenţia delegatelor venite din toate provinciile asupra faptului că în împrejurările dramatice în care puterile revizioniste se pregătesc să răstoarne echilibrul de forţe pe continent, femeile, „cu tot dorul lor de frăţie şi pace", vor trebui „să fie gata la toate jertfele pentru integritatea ţării" : „Noi, mamele, făuri¬ toare de viaţă - afirma preşedinta Grupării - vom jertfi pe a noastră şi a celor ce ne sunt scumpi pentru apărarea crucii, a credinţei noastre ortodoxe, a hotarelor ţării acesteia, ce nu pot fi pângărite de nimeni"[2].

în Rezoluţia Congresului s-a cerut ca opinia publică din ţară şi din străinătate să fie bine informată „asupra drepturilor noastre imprescriptibile de ordin tehnic şi teritorial" şi să se includă în programul de radio o emisiune săptămânală închi¬ nată propagandei antirevizioniste[3].

Secţia Tineretul feminin a A.E.C.P.F.R. a lansat, în decem¬ brie 1936, un apel către tinerele din şcoli, universităţi, din fabrici, de la sate, către femeile lipsite de loc de muncă să se solidarizeze pentru menţinerea păcii şi pentru dobândirea dreptu¬ rilor lor fireşti. La Cercul de studii al Secţiei de tineret feminin (înfiinţat la propunerea lui Calypso Botez, în 1936) se ţineau

1. „Asociaţia femeilor române din Iaşi protestează contra declaraţiilor dlui Mussolini", în *Universul,* nr. 313, din 12 noiembrie 1936.
2. Rep., „Congresul Grupării Femeilor Române la Chişinău", în *Gazeta femeii,* anul V, nr. 29-30, 1-15 decembrie 1936; vezi şi Adrian Ganea, *Un sfert de veac 1914-1939. Albumul jubiliar al „Reuniunii Femeilor Române din Oradea şi împrejurimi",* Tipografie Diecezană, Oradea, 1939, pp. 47-48.
3. Cf. Rep., „Congresul Grupării Femeilor Române la Chişinău", în *Gazeta femeii,* anul V, nr. 29-30, 1-15 decembrie 1936.

săptămânal expuneri despre datoriile femeii în contextul politic încordat, despre noile orientări în educaţia tinerilor, protecţia muncii feminine, combaterea prostituţiei etc.[1]

în pofida manifestaţiilor şi demonstraţiilor antirevizioniste şi a susţinerii acţiunilor iniţiate de Societatea Naţiunilor în scopul consolidării securităţii colective, influenţa grupărilor şi personalităţilor potrivnice blocului statelor fasciste a început să slăbească în cursul anului 1937. Pe de altă parte, devenea din ce în ce mai evidentă activizarea cercurilor politice extremiste progermane. La alegerile comunale din vara anului 1937, dar mai ales la cele parlamentare din luna decembrie a aceluiaşi an, s-a ajuns la o confruntare deschisă între cele două tabere adverse. Documentele vremii confirmă prezenţa organizaţiilor de femei în aceste lupte politice deosebit de aprige.

întrunirile electorale din 1937 au prilejuit readucerea în atenţia opiniei publice a principalelor revendicări ale asociaţiilor de femei.

încă la începutul anului 1937, s-a ţinut o importantă întrunire la „Casa femeii" din Bucureşti cu participarea delegatelor C.N.F.R., Gr.N.F.R., Frontului Feminin, Asociaţiei „Solidaritatea", dar şi a reprezentanţilor mai multor partide politice. în cuvântul său, Alexandrina Cantacuzino a condamnat politicianismul excesiv şi nesocotirea de către guvernanţi a propunerilor repetate făcute de organizaţiile de femei privind înfăptuirea unei reforme constituţionale, care să permită lărgirea dreptului de vot universal, incluzându-le şi pe femei şi reducerea numărului parlamentarilor, miniştrilor, subsecretarilor de stat şi a onorariilor înalţilor demnitari etc.[2] Alexandrina Cantacuzino a cerut oamenilor politici prezenţi la întrunire să susţină sloganul mişcării feministe: „Totul pentru unirea şi egalitatea între femei şi bărbaţi, pentru înălţarea patriei române"[3]. Prof. Gh. Taşcă, în numele

1. Dida Mihalcea, „Către tineretul feminin român. Un apel", în *Gazeta femeilor,* nr. 148-149, din 20 decembrie 1936; vezi şi „A.E.C.P.F.R. Apel către tineretul feminin român", *Arhivele Naţionale ale României,* Fond Familial Meissner, dosar XI/31, filele 51-52.
2. Cf. L.C., „Femeile cer drepturi politice", în *Gazeta femeilor,* anul VI, nr. 152-153, din 11 februarie 1937.
3. *Ibidem.*

P.N.Ț., Titel Petrescu, din partea P.S.D.R. şi Dem. Dobrescu, reprezentantul Comitetelor Cetăţeneşti, au dat şi cu acest prilej asigurări că susţin întru totul revendicările feministe. în schimb, delegatul P.N.L. şi cel al Partidul Naţional Creştin au reafirmat punctul de vedere potrivit căruia, n-ar fi fost momentul favorabil pentru lărgirea drepturilor electorale şi pentru reforme în general, avându-se în vedere criza politică prin care trecea ţara[1].

La Congresul Grupării Naţionale a Femeilor Române, ţinut la Cluj (decembrie 1937), şi la întrunirile filialelor sale, în centrul dezbaterilor a stat aceeaşi idee de a înlesni intrarea fără restricţii a femeilor în viaţa politică :

> Dacă bărbaţii vor şti să ne câştige pentru politica de partid, primii care nu vor avea nimic de pierdut vor fi tot ei, căci numărul votanţilor şi deci şi al partizanilor politici vor spori cu cele 8 milioane de femei, care sunt în ţara Românească, lipsite până acum de drepturile pe care le revendicăm azi, aici.[2]

La o altă întrunire publică convocată din iniţiativa lui Calypso Botez (decembrie 1937, Bucureşti), liderii P.N.Ț., Iuliu Maniu şi dr. N. Lupu şi-au reafirmat convingerea că este de o importanţă majoră acordarea drepturilor integrale femeilor, tocmai datorită gravei crize politice şi au promis că acest obiectiv, prevăzut în programul partidului lor va deveni curând realitate[3]. în ajunul alegerilor parlamentare (la 28 noiembrie 1937), la propunerea Elenei Bogdanovici, preşedinta Frontului Feminin, s-a ţinut în Capitală o consfătuire cu reprezentantele mai multor asociaţii de femei şi de asistenţă socială pentru a acţiona unitar în scopul atingerii obiectivelor comune. Dar încercările organi¬ zaţiilor de femei de conjugare a eforturilor pentru apărarea valorilor democratice n-au dus la rezultatul scontat[4]. S-a conturat

1. „Femeile cer drepturi politice", în *Gazeta femeii,* nr. 35-36, din 8 februarie 1937.
2. *Cf.* Maria Constantinescu, „Un congres înălţător", în *Gazeta femeilor,* anul VI, nr. 172-173, din 7 decembrie 1937; „Marea întrunire femi¬ nistă de la Caracal", în *Graiul femeii,* anul IV, nr. 2, ianuarie 1938.
3. „O afirmare şi o confirmare. Femeile în viaţa politică", în *Gazeta femeilor,* nr. 174-175, din 22 decembrie 1937.
4. Rep., „Frontul Feminin", în *Gazeta femeii,* nr. 57-58, din 22 decem¬ brie 1937.

atunci ideea închegării unei alianţe electorale în jurul P.N.Ţ., în rândurile căruia se aflau personalităţi de prestigiu ale mişcării de femei. Fruntaşii P.N.Ţ. însă, în străduinţa lor de a înlătura de la putere guvernul Tătărescu şi de a spulbera planurile autoritare ale lui Carol al II-lea, au încercat să coalizeze toate forţele de opoziţie, inclusiv pe cele ale extremei drepte. De aceea, Iuliu Maniu, preşedintele P.N.Ţ., amâna încheierea unui acord între partidele şi organizaţiile democratice pentru prezentarea pe o listă unică la alegeri. Pe de altă parte, în dorinţa de a împiedica folosirea de către guvern a contradicţiilor dintre tabăra democratică şi grupările extremei drepte, Maniu a încheiat pe 25 noiembrie 1937, un pact de neagresiune electorală între P.N.Ţ., Garda de Fier şi P.N.L. al lui Gheorghe Brătianu. Această orientare tactică a creat confuzie în rândurile forţelor democratice, în sânul cărora s-a declanşat o violentă polemică, slăbindu-le puterea de rezistenţă în faţa extremei drepte. Ca o consecinţă a dispersării forţelor susţinătoare ale regimului parlamentar, mişcarea legionară a obţinut 15,8% din totalul voturilor exprimate la alegerile din 20 decembrie 1937, apărând ca un pretendent legal la conducerea statului şi ameninţând cu schimbarea orientării politicii externe a ţării spre puterile Axei. Scurta guvernare hibridă Goga-Cuza (28 decembrie 1937-10 februarie 1938) a netezit drumul spre regimul autoritar al lui Carol al II-lea. Promulgarea Constituţiei carliste (20 februarie 1938), înfiinţarea Consiliului de Coroană şi interzicerea partidelor politice şi a asociaţiilor de asistenţă, culturale etc., primele măsuri ale noului regim, au însemnat de fapt înlocuirea sistemului parlamentar cu un regim de „mână forte", care a restrâns drepturile şi libertăţile cetăţeneşti, paralel cu întărirea considerabilă a puterii regale în detrimentul forurilor legislative. Regele şi-a motivat cu abilitate lovitura de stat în faţa opiniei publice, afirmând că intenţia sa a fost de a pune capăt politicianismului şi de a instaura un regim bazat pe „muncă şi cinste", în slujba „binelui obştesc". Suveranul ţinea să atragă atenţia asupra faptului că măsurile excepţionale luate de el[1] erau temporare şi aveau ca obiectiv restabilirea ordinii

1. „Decretul-lege privind introducerea stării de asediu (11 febr. 1938)", *Monitorul Oficial,* nr. 34, din 11 februarie 1938.

publice în fața acțiunilor violente ale mişcării legionare. Faptul că în guvern şi în alte organe centrale şi locale ale regimului carlist se aflau personalități proeminente ale vieții politice şi culturale, cu vădită orientare antifascistă, ca Nicolae Iorga, Armand Călinescu, Victor Iamandi, Mihail Ralea, Petre Andrei, Mihail Ghelmegeanu şi mulți alții, explică încrederea arătată de asociațiile de femei față de noul regim. Dar adeziunea lor deplină s-a datorat, înainte de toate, înscrierii în constituția lui Carol al II-lea a dreptului de vot parlamentar şi pentru femei. într-adevăr, decretul de lege pentru reforma electorală (9 mai 1939) a prevăzut condițiile în care femeile puteau să se bucure, alături de bărbați de acest drept. Se stipula astfel că femeile ştiutoare de carte în vârstă de peste 30 de ani, având o îndeletnicire industrială, comercială, agricolă sau o ocupație intelectuală beneficiau de dreptul de a participa la alegerile parlamentare. Iar articolul 10 al legii prevedea, de asemenea, şi pentru femei dreptul de a fi alese în senat de la vârsta de 40 de ani[1].

Feminismul şi regimurile autoritare

Documentele vremii confirmă că organizațiile de femei au văzut în noua constituție o încoronare a eforturilor lor de mai multe decenii. Presa feministă relata pe larg despre cuvântările rostite de personalități ale mişcării de femei la adunările festive, convocate pentru a exprima speranța că de acum încolo şi femeile vor putea să exercite, alături de bărbați, drepturile politice integrale. La şedința festivă ținută în „Casa femeii" din Bucureşti, pe 6 martie 1938, cu participarea reprezentantelor Consiliului Național al Femeilor Române şi ale Grupării Naționale a Femeilor, Alexandrina Cantacuzino aprecia că lupta pentru drepturi egale, subestimată şi de multe ori ironizată de sceptici şi de conservatori, a dat până la urmă roade :

Credeți că noi am contribuit puțin la transformarea structurii noastre politice şi sociale când zilnic ne ridicam în contra

1. *Monitorul Oficial,* nr. 100 bis, din 9 mai 1939.

politicianismului nenorocit, în contra risipei banului public, când ceream o întoarcere spre creştinismul curat şi spre Biserică, spre o disciplină etică? Credeţi că opera morală a Societăţii Ortodoxe Naţionale a Femeilor Române nu a fost decisivă în schimbarea ideologiei? [...] Credeţi că a fi ţinut peste 200 de întruniri în care de la un capăt la altul al ţării am cerut o nouă aşezare a României şi mari reforme constituţionale nu a fost o mică pietricică pusă la temelia noului stat constituţional?[1].

La Congresul Gr.N.F.R., ţinut la Braşov în zilele de 12-14 noiembrie 1938, Alexandrina Cantacuzino a atras atenţia asupra responsabilităţii de care vor trebui să dea dovadă femeile în urma obţinerii dreptului de vot pentru parlament într-un moment când un nou război bătea la uşă. Ea opunea naţionalismului xenofob al legionarilor un naţionalism democratic, salutând prezenţa delegaţiei femeilor maghiare şi germane la Congres:

Din partea noastră pot spune sus şi tare că femeile române oriunde s-au întâlnit cu surori de orice neam şi crez, cu lealitate le-au întins o mână prietenească [.]. Dorim conlucrare, colaborare, sinceritate, însă stăm neclintite în serviciul Patriei, una şi indi¬vizibilă, gata la jertfirile cele mai dureroase pentru păstrarea unui patriotism sacru[2].

Aceeaşi încredere în legislaţia carlistă au manifestat-o şi reprezentantele A.E.C.P.F.R., la întrunirea publică din Bucureşti, pe 13 martie 1938. în cuvântul său, Calypso Botez, preşedinta filialei din Capitală, a elogiat noua constituţie care „a adus maximum de bine ce-l doream", eliberând femeia „din cătuşele de veacuri". Cu acest prilej şi reprezentantele altor organizaţii de femei (Federaţia U.F.R., Frontul Feminin, Federaţia Femeilor Universitare, Institutul Cultural Feminin, Asociaţia Femeilor Medici, Cercul Cultural Feminin „Voichiţa Doamnă" ş.a.) şi-au exprimat convingerea că acordarea dreptului de vot femeilor, pentru forurile legislative supreme, marchează un moment hotărâtor în istoria mişcării de femei şi au dat asigurări că

1. „Femeile sărbătoresc dobândirea drepturilor politice", în *Graiul femeii,* anul IV, nr. 3, din martie 1938.
2. „Cuvântarea Dnei Alexandrina Cantacuzino, Femeile în noua Constituţie românească", în *Graiul femeii,* anul IV, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 1938.

înțeleg pe deplin responsabilitatea care le revine în exercitarea acestui drept[1]. Numirea Mariei M. Pop, una dintre cele mai ilustre figuri ale feminismului interbelic, ca senatoare, votată de un mare număr de membri ai înaltului for, a fost privită cu vie satisfacție de opinia publică. Maria Baiulescu, președinta Federației U.F.R. saluta acest eveniment, socotit ca dovadă certă a schimbării mentalităților învechite privitoare la rostul femeii în societate[2]. într-o scrisoare adresată Alexandrinei Cantacuzino, Ashby Corbett, președinta Alianței Internaționale pentru Sufragiul și Acțiunea Civică și Politică a Femeilor, a ținut să felicite femeile din România pentru obținerea votului parlamentar, ca un binemeritat act de justiție[3].

încrederea organizațiilor de femei în regimul carlist se datora, pe de altă parte, orientării sale prooccidentale și actelor de politică externă, menite să apere integritatea și suveranitatea țării în fața puterilor revanșarde, care după ocuparea Austriei și ciuntirea Cehoslovaciei, amenințau direct granițele României. Măsurile drastice luate împotriva Gărzii de fier, în cursul anului 1938, ca urmare a înmulțirii violențelor și asasinatelor politice, au fost aprobate de opinia publică. Frontul Renașterii Naționale (F.R.N.), creat prin decretul-lege din 15 decembrie 1938, în locul partidelor și grupărilor politice, se vroia un instrument de rezistență în fața amenințărilor fasciste din afara și din interiorul țării, fiind, totodată, prezentat de propaganda carlistă, drept cel mai potrivit cadru pentru participarea tuturor cetățenilor, inclusiv a femeilor, la viața politică.

Asociațiile de femei, asemenea altor organisme sociale democratice, au aderat la ideea „armoniei sociale" și a „solidarității naționale", opuse de către F.R.N. nesfârșitelor dispute politice, dar și orientărilor extremiste, antisemite. Principiul autorității

1. „Marea întrunire festivă a Asociației pentru Emanciparea Civilă și Politică a Femeilor Române", în *Gazeta femeii,* anul VII, nr. 63-64, din 31 martie 1938; vezi și *Gazeta femeilor,* nr. 180-181, din 9 aprilie 1938; Catherina B. Muller, „în sfârșit", în *Gazeta femeii,* nr. 61-62, din 28 februarie 1938.
2. Maria Baiulescu, „Prima femeie senatoare", în *Gazeta femeii,* anul VIII, nr. 87-88, din 10 iunie 1938.
3. *Arhivele Naționale ale României,* Fond S.O.N.F.R., dosar 418, fila 5.

regale a fost şi el îmbrăţişat, întărind astfel o veche tradiţie a mişcării feministe, care vedea în dinastie un puternic factor de echilibru social. Promovarea ideii de selectare a „elitelor" prin muncă, în locul practicii distructive politicianiste, a câştigat organizaţiile de femei, care au considerat-o drept acceptarea de către F.R.N. a unuia dintre principalele lor obiective. Ele au salutat, în consecinţă, străduinţa unor demnitari ai regimului (Petre Andrei, ministru al învăţământului, Armand Călinescu, ministrul Apărării naţionale, Victor Iamandi, ministrul Justiţiei ş.a.) de a construi un sistem mult mai bine conceput de pregătire, de promovare şi de recompensare a cadrelor. înscrierea în documentele programatice ale F.R.N. a ideii spiritualităţii creştine, a respectului familiei ca celulă de bază a societăţii, cinstirea muncii, adeziunea la regimul carlist care considera biserica o instituţie, au reprezentat argumente în plus pentru numeroase organizaţii de femei de a-şi dovedi ataşamentul necondiţionat faţă de F.R.N. Preşedinta F.U.F.R., Maria Baiulescu afirma într-un interviu dat ziarului *România* că

> Frontul Renaşterii Naţionale a fost primit cu bucurie de către femei, aşa cum ele privesc cu o adâncă încredere opera dirijată atât de înţelept de Majestatea Sa, Regele, pentru întărirea României şi a poporului nostru. [.] Fiind nevoie şi de concursul nostru, nu vom ezita nici o clipă ca să aderăm cu deplină conştiinţă să servim Patria şi Tronul. Femeile n-au stat departe de chemarea vremurilor. Nu vom sta nici astăzi, când Majestatea Sa cere să realizăm comandamente atât de nobile: muncă, unire şi prosperitate naţională[1].

încrederea asociaţiilor de femei în F.R.N. a fost infirmată de realitate. F.R.N. nu s-a închegat ca un organism politic viabil, în stare să „regenereze viaţa naţională", aşa cum sperau protagonistele feminismului românesc. Incluzând în rândurile sale grupări, curente, orientări şi tendinţe contradictorii şi ros de profunde tensiuni interne, F.R.N. n-a fost în stare să stăvilească ascensiunea forţelor revizioniste şi fasciste, dimpotrivă, el a slăbit capacitatea de rezistenţă a instituţiilor democratice. Multe din asociaţiile de femei care au aderat la Front şi-au pierdut structura organizatorică autonomă şi s-au dizolvat în noua

1. *Gazeta femeii,* anul VIII, nr. 79-80, din 10 martie 1939.

formațiune hibridă. în pofida faptului că guvernul (constituit în urma alegerilor din februarie 1939) a fost proclamat ca fiind emanația F.R.N., adevărata putere de decizie revenea lui Carol al II-lea şi camarilei sale. Dreptul de vot, în care îşi puseseră atâtea nădejdi organizațiile de femei, s-a dovedit până la urmă un drept pur formal.

Femeile se vor folosi totuşi de posibilitățile legale create de regim pentru a-şi apăra drepturile. Documentele vremii atestă prezența femeilor în diferitele acțiuni ale breslelor (create în locul sindicatelor), în care multe dintre ele ocupau funcții de răspundere. Ele au luat parte la demonstrațiile revendicative şi antirăzboinice pe tot parcursul anului 1939. Astfel, printre cei peste 20.000 de manifestanți care au defilat de 1 Mai 1939 pe străzile Capitalei se aflau şi numeroase femei. Demonstrația a fost urmată de un pelerinaj la Monumentul Eroului Necunoscut, de serbări câmpeneşti şi de alte acțiuni culturale, inițiate de Asociația „Muncă şi voie bună"[1]. La propunerea ministrului Muncii, Mihail Ralea, s-a aprobat organizarea unor manifestații asemănătoare în alte 84 de localități[2]. în cursul anului 1939, datele oficiale înregistrează cele mai multe conflicte de muncă în ramurile industriale în care femeile aveau o pondere considerabilă[3]. Multe tinere, mai ales eleve, au activat în Falanga străjerelor, aflată, ca şi Falanga străjerilor sub comanda lui Carol al II-lea. Asociația Creştină a Femeilor Române era şi ea subordonată Marii falange. Instituția străjeriei urmărea educarea tineretului „în spirit religios şi patriotic", însă nu mai puțin şi în scopul de a întări autoritatea regală şi de a contracara influența organizațiilor de tineret legionare[4].

Cu toate eforturile depuse pentru a stăvili revizionismul şi agresiunea fascistă, în urma victoriilor obținute de Germania pe frontul de vest şi a capitulării Franței, Carol al II-lea a fost nevoit să reorienteze politica externă a țării spre puterile Axei,

1. *Lumea nouă* din 30 aprilie, 7 şi 29 mai 1939.
2. *Ibidem.*
3. *Ministrul Muncii. Conflicte colective de muncă în 1939,* Bucureşti, 1940.
4. Cf. *Enciclopedia României,* Imprimeria Națională, Bucureşti, 1938, vol. I, pp. 488-489.

sperând să-şi salveze astfel tronul şi integritatea teritorială a României. Dar potrivit tratatului Ribbentrop-Molotov (23 august 1939), Germania hitleristă şi Rusia stalinistă şi-au împărţit sferele de influenţă în Europa de Est. Cotropirea Basarabiei şi a Bucovinei de Nord (iunie 1940), precum şi a Ardealului de nord prin Dictatul de la Viena (29/30 august 1940), au stârnit un val de proteste în întreaga ţară. în ziua de 1 septembrie 1940, declarată zi de doliu naţional, un număr mare de femei din Bucureşti, Cluj, Braşov, Sibiu, Timişoara, Constanţa, Bacău, Iaşi, Arad şi din alte oraşe, se aflau printre miile de manifes¬ tanţi împotriva „dictatului imperialist", pentru apărarea inde¬ pendenţei naţionale şi a libertăţilor cetăţeneşti[1].

într-o atmosferă politică tensionată, când România părea că va fi zdrobită între Germania şi Rusia sovietică, regimul carlist compromis a fost înlocuit cu regimul dictatorial al lui Ion Antonescu (14 septembrie 1940). Schimbarea a fost privită de opinia publică drept o soluţie salvatoare pentru a realiza „unitatea şi solidaritatea naţională". Comandant al armatei române pe frontul Moldovei în 1917, fost ataşat militar al ţării la Londra, cu simpatii occidentale, Antonescu se bucura de încrederea armatei, gata pentru orice sacrificiu în scopul refacerii graniţelor. Or, noul şef al statului era hotărât să participe, alături de Germania, în războiul antisovietic, pentru redobândirea terito¬ riilor răpite, dar şi pentru a feri ţara de pericolul bolşevic. Angajându-se fără condiţii în campania Reich-ului la Răsărit, Antonescu nu punea nici o clipă la îndoială că scopul urmărit de el va fi atins. Pe de altă parte, moderaţia faţă de opoziţia democratică (o libertate de acţiune, dar controlată, a liderilor partidelor istorice şi a altor organizaţii, printre care şi cele de femei etc.) motivează încrederea arătată în regim chiar şi de unii lideri social-democraţi (ca Ion Fluieraş, devenit consilier la preşedinţia Consiliului de Miniştri). în ciuda desfiinţării breslelor, foştii lor conducători îşi exprimau, în numele munci¬ torilor şi funcţionarilor particulari, ataşamentul şi sprijinul faţă de şeful statului. La fel au procedat şi cunoscute perso¬ nalităţi feministe, fapt de înţeles în condiţiile dramatice prin

1. Aurică Simion, *Dictatul de la Viena,* Ed. Dacia, Cluj, 1972, p. 205, vezi şi *Femeia,* nr. 7, iulie 1947.

care trecea ţara. A fost înfiinţat (9 aprilie 1941) Consiliul de Patronaj al Operelor Sociale, cu scopul de a coordona şi controla activitatea tuturor instituţiilor publice şi private care aveau atribuţii în domeniul asistenţei şi ocrotirii sociale[1]. Consiliul era condus de un Comitet Central, în frunte cu un Comitet de Direcţie, sub preşedinţia de onoare a reginei-mame Elena, din care au făcut parte reprezentanţii mai multor ministere (Muncii, Educaţiei, Cultelor, Justiţiei, Finanţelor, de Interne şi primarul Capitalei) şi 14 membri, numiţi direct de şeful statului. Consiliul avea comitete locale judeţene şi activităţile sale au fost susţinute dintr-un fond special al Consiliului de Miniştri[2]. Documentele atestă că mai multe organizaţii prestigioase de femei şi-au modificat programul şi statutul potrivit cerinţelor Consiliului de Patronaj şi au răspuns solicitărilor mari şi grele ale frontului. Realeasă preşedintă a S.O.N.F.R. (10 septembrie 1940), Alexandrina Cantacuzino a asigurat noua conducere a ţării de sprijinul acestei organizaţii cu o veche şi bogată experienţă, mai ales în domeniul asistenţei sociale[3]. „Casa femeii" din Bucureşti a găzduit, în anii 1940-1944, o seamă de activităţi de importanţă naţională pentru mobilizarea energiilor feminine. Astfel, de exemplu, şi-au ţinut adunarea lor generală, pe 1 februarie 1942, C.N.F.R., Gr.N.F.R., S.O.N.F.R., Asociaţia „Solidaritatea", la care au luat parte, potrivit ziarului *Universul,* „un număr imens de doamne", membre ale acestor organizaţii, reprezentante ale filialelor din toată ţara, dar şi personalităţi politice şi înalţi prelaţi[4]. în calitatea sa de preşedintă a C.N.F.R., Alexandrina Cantacuzino a evidenţiat în faţa adunării rolul major al acestei organizaţii, întemeiată cu mai bine de 30 de ani în urmă, în înfăptuirea unei ample şi preţioase opere sociale, situându-se printre primele dintre cele 44 de organizaţii de femei din lume, afiliate la Consiliul Internaţional al Femeilor.

1. *Monitorul Oficial,* Partea I-a, nr. 86, din 10 aprilie 1941.
2. Cf. *Buletinul Consiliului de Patronaj al Operelor Sociale,* anul I, nr. 6, februarie 1944.
3. „Gestiunea Societăţii Ortodoxe a Femeilor Române a fost preluată de Alexandrina Cantacuzino", în *Curentul* din 11 septembrie 1940.
4. „Adunarea generală a Asociaţiei «Casa femeii», prezidată de dl ministru prof. dr. P. Tomescu", în *Universul* din 3 februarie 1942.

Consecventa luptătoare pentru drepturile femeii a atras atenţia asupra contribuţiei organizaţiei la îmbunătăţirea legislaţiei privind statutul femeii, reglementarea muncii în mine, fabrici şi ateliere, protecţia maternităţii, a copiilor delincvenţi etc. Alexandrina Cantacuzino a cerut sprijinul forurilor guvernamentale pentru perfecţionarea acestei legislaţii şi pentru reforme care „să facă din femeie un hotărâtor factor în viaţa socială şi politică a ţării". Aducând un omagiu soldaţilor români care au pierit sau au fost răniţi în bătăliile crâncene pentru eliberarea Bucovinei de Nord şi a Basarabiei, preşedinta C.N.F.R. a chemat organizaţiile de femei să facă tot posibilul pentru a veni în ajutorul celor care sufereau în urma operaţiilor de război[1].

Ministrul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirii Sociale, prof. dr. Petre Tomescu, care a prezidat dezbaterile de la „Casa femeii", a remarcat prestigiul şi consideraţia de care se bucurau asociaţiile de femei în toată ţara şi a dat asigurări că guvernul va ţine seama de doleanţele femeilor, cuprinse într-un memoriu adresat direct şefului statului.

Readucerea teritoriilor răpite de Rusia sovietică între graniţele ţării şi reinstaurarea autorităţilor civile româneşti pe aceste teritorii, în anii 1941-1942, au fost privite cu satisfacţie de opinia publică democratică. Organizaţiile de femei au venit în sprijinul autorităţilor pentru a alina suferinţele soldaţilor, refugiaţilor, ale familiilor despărţite, văduvelor de război, copiilor abandonaţi etc. S.O.N.F.R., considerată, alături de Societatea de Patronaj şi de Crucea Roşie „ca una din cele mai importante opere naţionale din ţară", a antrenat, prin intermediul celor 46 de filiale şi 24 de organizaţii parohiale ale sale, un mare număr de femei din toate provinciile în adunarea de colecte pentru armată: bandaje, paturi, lenjerie, haine, donaţii băneşti etc. Membrele Societăţii au lucrat ca surori de caritate în spitale şi în cadrul Crucii Roşii[2]. Imediat după eliberarea Chişinăului, a fost reînfiinţată filiala S.O.N.F.R. care a asigurat aprovizionarea cantinelor şcolare, a grădiniţelor şi a oferit celor aflaţi în mari

1. *Ibidem.*
2. „Dezbaterile Adunării generale a S.O.N.F.R., ţinută la Bucureşti, pe 7 martie 1942", *Arhivele Naţionale ale României,* Fond S.O.N.F.R., dosar 239, filele 2-4, 15, 18-19, 29-30, 180-183, 187-188, 195.

nevoi adăposturi şi mii de mese gratuite, a împărţit îmbrăcăminte, încălţăminte, pachete cu alimente şi alte ajutoare. Valoarea obiectelor distribuite numai grădiniţelor din Odessa, Bucureşti şi Chişinău, în decembrie 1941, s-a ridicat la peste un milion de lei[1]. Alexandrina Cantacuzino a înfiinţat la Odessa o filială a S.O.N.F.R. şi a deschis, cu ajutorul autorităţilor române, primul Institut de fete române (209 eleve) la Odessa (cu patru clase primare şi şase de liceu), unde optzeci şi cinci de profesori români din această provincie au putut preda în limba lor maternă, după ce ani de-a rândul suferiseră prigoana regimului sovietic. Scopul urmărit era scoaterea de sub influenţa ideologiei totalitare a noii generaţii de fete şi educarea lor în spiritul religiei ortodoxe şi al valorilor civilizaţiei moderne[2].

O altă importantă organizaţie, aflată şi ea sub îndrumarea Consiliului de Patronaj, Asociaţia Creştină a Femeilor Române (A.C.F.R.), în colaborare cu Societatea Naţională de Crucea Roşie (S.N.C.R.), a înfăptuit, cu ajutorul filialelor sale din centrele mari urbane (Timişoara, Iaşi, Craiova, Arad, Sibiu, Cernăuţi), un amplu program de asistenţă a refugiaţilor de război. Filiala Asociaţiei din Muntenia, cu sediul la Bucureşti, de exemplu, a pus la dispoziţia Biroului de asistenţă şi triaj al Crucii Roşii, spaţii de cazare şi restaurante. Formând echipe speciale de asistenţă socială, Asociaţia a contribuit la îndrumarea refugiaţilor spre instituţiile care erau chemate să le ofere sprijinul indispensabil pentru supravieţuire. Datorită acestor echipe, au funcţionat normal căminele Asociaţiei, în care au fost adăpostiţi mii de refugiaţi. Numai la căminele din Bucureşti au fost găzduite peste 4.000 de persoane. Asociaţia a ţinut legătura cu zece centre feminine din ţară pentru ajutorarea refugiaţilor polonezi (cazare, aprovizionare

1. „Dezbaterile Adunării generale a S.O.N.F.R., ţinută la Bucureşti, pe 7 martie 1942", *Arhivele Naţionale ale României,* Fond S.O.N.F.R., dosar 239, filele 209-212.
2. „Convorbire cu doamna Alexandrina Gr. Cantacuzino asupra călătoriei sale în Transnistria, Ucraina şi Crimeea", în *Porunca vremii* din 2 august 1942. „Cuvântarea dnei Alexandrina Gr. Cantacuzino, preşedinta generală a S.O.N.F.R., ţinută la Odessa cu ocazia deschiderii cursurilor Institutului de fete, pe 1 octombrie 1943", *Arhivele Naţionale ale României,* Fond S.O.N.F.R., dosar 265, filele 61-63.

cu alimente, asistenţă medicală, juridică etc.) Restaurantul Asociaţiei Bucureşti şi două cantine ale sale au oferit zilnic mii de mese, ale căror costuri au fost parţial suportate de Crucea Roşie şi de Comisariatele refugiaţilor. Aceeaşi asociaţie a ajutat zeci de mii de ucenice şi lucrătoare de fabrică, un mare număr de eleve, studente şi funcţionare nevoiaşe, oferindu-le mese, gustări, consultaţii medicale şi tratamente gratuite etc.[1]

Asociaţia „Casa femeii" din Bucureşti a rămas şi în anii de război un important centru de asistenţă socială şi de educaţie pentru mii de femei. în căminul său au găsit găzduire la preţuri convenabile - în care erau incluse şi întreţinerea şi micul dejun - funcţionare şi studente. în condiţiile inflaţiei, au fost servite în continuare mese ieftine şi oferite consultaţii medicale şi juridice gratuite. Absolventele Şcolii de Auxiliare sociale au asigurat buna funcţionare a instituţiilor în care au fost repar¬ tizate (dispensare, grădiniţe etc.). O seamă de manifestări culturale, conferinţe, serate literare, concerte etc. organizate cu ajutorul Ministerului Muncii şi Ocrotirii Sociale în sprijinul invalizilor, orfanilor şi văduvelor de război, printre care con¬ certul oferit de George Enescu (1942), s-au bucurat de o largă audienţă[2].

Marile pierderi suferite de armata română, în Caucaz şi la Stalingrad, înfrângerea armatei Reich-ului la Kursk (1943), apropierea trupelor sovietice de graniţele ţării au făcut ca opinia publică din România să condamne regimul antonescian pentru susţinerea în continuare a planurilor lui Hitler. Şefii partidelor de opoziţie şi-au manifestat de la bun început dez¬ acordul de a merge alături de Germania dincolo de hotarele ţării. Autodizolvarea Cominternului (iunie 1943), din ordinul Moscovei, a fost o măsură mai mult formală pentru a convinge Occidentul că Rusia sovietică nu dorea să impună altor ţări propriul sistem politic, ci, prin unirea tuturor forţelor de opoziţie să înfrângă

1. *Cf.* „Darea de seamă asupra activităţii Asociaţiei Creştine a Femeilor Române din Muntenia de la 1 aprilie 1940-31 martie 1941", Bucureşti, martie 1942, pp. 5-12.
2. „Cuvântarea dnei Alexandrina Gr. Cantacuzino ţinută la adunarea generală a Asociaţiei «Casa femeii», joi, 22 aprilie 1943", *Arhivele Naţionale ale României,* Fond S.O.N.F.R., dosar 265, filele 163-167.

Germania nazistă. în acest context s-a ajuns la închegarea celei mai largi coaliţii politice din istoria României - Blocul Naţional Democratic (B.N.D., iunie 1944), din care au făcut parte P.N.L., P.N.Ţ., P.S.D., P.C.R. (partid având 800-1.000 de membri, finanţat de Moscova şi sprijinit de organizaţii create şi îndrumate de acesta), coaliţie susţinută şi de cercurile Palatului regal şi de armată. Scopul urmărit era întoarcerea armelor împotriva Germaniei şi restabilirea regimului parlamentar-democratic în ţară. în „Chemarea către femei", publicată în ziarul Uniunii Patrioţilor, în *România liberă* (9 mai 1944), se cerea femeilor, care, în condiţiile mobilizării bărbaţilor pe front, reprezentau majoritatea populaţiei active a ţării, să se constituie „în grupuri patriotice pe întreprinderi, străzi şi cartiere, să creeze comitete de acţiune" şi să contribuie la înfăptuirea programului frontului. Asemenea femeilor din alte ţări europene, aflate sub ocupaţie germană, femeile din România au activat în mişcarea de rezis¬ tenţă antifascistă, participând la sabotarea maşinii de război şi la pregătirea răsturnării regimului lui Antonescu. Ele au intrat în gărzile patriotice şi cetăţeneşti ale B.N.D. şi au ajutat la depozitarea armelor şi muniţiilor, la răspândirea materialelor de propagandă etc. în urma loviturii de stat din 23 august 1944, a fost restabilit, printr-un decret regal, regimul bazat pe Constituţia din 1923, care garanta drepturile şi libertăţile cetăţeneşti şi a permis reluarea activităţii legale a partidelor politice şi a organizaţiilor profesionale, de femei, de tineret, culturale etc.

Pe drumul disoluţiei

O altă consecinţă, extrem de importantă a actului de la 23 august a constituit-o faptul că România şi-a întors armele contra Germaniei hitleriste. Prin armistiţiul încheiat cu Naţiunile Unite la 12 septembrie 1944 (Moscova), a fost anulat Dictatul de la Viena, dar graniţele de la răsărit au rămas cele stabilite pe 28 iunie 1940. S-a impus plata unor grele despăgubiri de război. Cu toate că aplicarea prevederilor armistiţiului urma să fie încredinţată Comisiei Aliate de Control, în realitate

înaltul Comandament Sovietic şi-a exercitat unilateral autoritatea, ţara fiind sub ocupaţia Armatei Roşii. în această atmosferă politico-militară a început refacerea organizaţiilor de femei, pe lângă celelalte organisme ale regimului democratic. Odată cu reconstituirea vechilor formaţiuni politice, P.N.L., P.N.Ţ., s-au reorganizat şi secţiile de femei ale acestora, atât în Bucureşti, pe sectoare, cât şi în toată ţara. Secţia feminină a P.N.L., în frunte cu Pia Alimănişteanu, avea o audienţă mai slabă în opinia publică, de altfel ca şi Partidul Naţional Liberal, condus de Dinu Brătianu, mult zdruncinat în urma desprinderii grupării lui Gheorghe Tătărescu, care va accepta soluţiile de compromis, propuse de P.C.R. Secţia feminină a P.N.Ţ., de sub direcţia Ellei Negruzzi, a susţinut programul ţărănist, care prevedea, pe lângă o seamă de reforme democratice, şi obţinerea drepturilor integrale ale femeilor. Partidul a scăpat însă momentul oportun de a prelua conducerea ţării, imediat după arestarea lui Antonescu, din cauza lui Iuliu Maniu, preşedintele P.N.Ţ., care a refuzat oferta regelui de a veni în fruntea guvernului. P.C.R. va profita de ezitarea P.N.Ţ., şi, având în spate Armata Roşie de ocupaţie, se va transforma rapid în cea mai agresivă forţă politică, ajungând la peste 800.000 de membri în 1947. Pe temeiul unei noi platforme (26 septembrie 1944)[1], declarată, în chip demagogic, drept singurul program autentic de reforme de care avea nevoie ţara, P.C.R. a propus partidelor politice şi organizaţiilor profesionale, sindicale, de femei, de tineret etc. să se unească într-un Front Naţional Democrat (F.N.D.), în vederea constituirii unui guvern „cu adevărat democratic". Scopul era, de fapt, de a dezbina şi apoi înlătura total opoziţia, netezind drumul spre un regim totalitar. Articolul 4 al platformei prevedea înfăptuirea „completei egalităţi a tuturor cetăţenilor ţării, fără deosebire de naţionalitate, religie, sex etc.". Comitetul Central (C.C.) al P.C.R. a dat publicităţii, pe 4 octombrie 1944, „un proiect de revendicări speciale pentru femei", motivând aceasta prin faptul că femeile au avut mult de suferit în urma războiului antisovietic şi erau interesate de înlăturarea rămăşiţelor fasciste din aparatul de stat şi de victoria

1. *Scânteia* din 26 septembrie 1944.
2. *Scânteia* din 4 octombrie 1944.

coaliției antihitleriste[2]. Se cerea ca pe lângă C.C. al P.C.R., comitetele regionale şi comunale ale partidului, asociațiile profe¬ sionale şi patriotice, să se formeze „resorturi speciale pentru munca între femei", având drept menire să asigure înregimen¬ tarea tuturor femeilor în F.N.D. într-un articol redacțional al *Scânteii* din 8 octombrie 1944, P.C.R. a dezavuat feminismul, care ar fi reprezentat izolarea femeilor de „marele curent demo¬ cratic", în „bisericuțe", în „cercuri", considerate ca fiind total ineficiente în lupta pentru obținerea drepturilor lor integrale. Se sugera ideea că cine nu sprijină programul F.N.D. trece de partea duşmanilor democrației, dând apă la moară fascismului. Activistelor „resorturilor speciale pentru femei" din cadrul P.C.R. le revenea obligația să pătrundă în conducerea organizațiilor feminine şi feministe şi să le determine să accepte colaborarea cu coaliția politică, inițiată şi condusă de P.C.R.

Urmând directivele partidelor lor, Secțiile feminine ale P.N.L. şi P.N.Ț. au refuzat să adere la platforma F.N.D., în timp ce Uniunea Femeilor Muncitoare din România (U.F.M.R.), ca secțiu¬ ne a P.S.D.R. a fost pentru colaborare fără rezerve. în cursul lunii septembrie 1944, paralel cu reconstituirea organizațiilor social--democrate, s-a reorganizat şi Uniunea Femeilor Muncitoare, adaptându-se rapid la noile realități. Dacă în perioada inter¬ belică, U.F.M.R. avea o influență relativ slabă în rândurile femeilor[1], după 23 august 1944 ea îşi va mări considerabil numărul de membre, devenind una dintre cele mai puternice organizații. La prima şedință de constituire a C.C. al U.F.M. din 27 noiembrie 1944, numărul membrelor sale se ridica, numai în Bucureşti, la 4.000[2]. Mai întâi, au fost refăcute orga¬ nizațiile sale din Capitală şi din câteva centre muncitoreşti mai mari precum Timişoara, Reşița, Valea Jiului, Ploieşti, apoi

1. Eugenia Rădăceanu, „După doi ani", în *Femeia muncitoare,* octom-brie-noiembrie 1946.
2. P.S.D. a devenit dintr-un partid de cadre, aşa cum era în perioada interbelică, unul dintre marile partide politice, după război ajungând la peste 1 milion de membri, printre care un număr important de femei, *cf.* N. Jurcă, *Istoria social-democrației din România,* Ed. Ştiințifică, Bucureşti, 1994, pp. 328-329; vezi şi Victor Frunză, *Istoria stalinismului în România,* Editura Humanitas, Bucureşti, 1990, pp. 271-272.

şi din alte oraşe, în aşa fel încât în 1945 să ajungă la 41 de secţiuni. La propunerea Liubei Chişinevschi şi a Ghizelei Vass, aflate în fruntea resortului feminin al C.C. al P.C.R., în colabo¬ rare cu C.C. al U.F.M., prezidat de Eugenia Rădăceanu, a fost creată (octombrie 1944) Comisia Centrală de Femei de pe lângă Comisia de organizare a sindicatelor, care avea să asigure înfiinţarea comisiilor de femei în întreprinderi şi instituţii[1]. într-un interval scurt (septembrie 1944-noiembrie 1945) a crescut vertiginos numărul membrilor de sindicat. Din peste 1.300.000 de membri, 400.000 erau femei. La Congresul General al Sindi¬ catelor (26-30 ianuarie 1945, Bucureşti), reprezentantele feme¬ ilor sindicalizate, Elena Stoia, Liuba Chişinevschi şi Eugenia Rădăceanu, au fost alese în conducerea Confederaţiei Generale a Muncii (C.G.M.) şi au votat pentru susţinerea platformei-program a F.N.D. Potrivit rezoluţiei Congresului, o comisie de femei de pe lângă C.G.M., formată din câte o delegată a fiecărei uniuni sindicale, răspundea de antrenarea femeilor la înfăptuirea obiec¬ tivelor platformei[2]. Pe 31 ianuarie 1945 s-a întrunit în Capitală prima „Mare Conferinţă a Femeilor Muncii" care a hotărât constituirea comisiilor de femei pe lângă fiecare comitet sindical din întreprinderi şi instituţii. Rezoluţia Conferinţei, alcătuită din 12 puncte, relua de fapt directivele P.C.R. privitoare la femei din Platforma - program a F.N.D. - prezentată ca singurul program care ar fi reprezentat interesele reale ale femeilor[3].

S-a cerut tuturor comisiilor de femei să „lămurească pe tovarăşele lor şi să le arate că conducătorii «aşa-ziselor partide istorice» - partide ale băncilor şi moşierilor - în frunte cu Maniu şi Brătianu - sunt duşmanii de totdeauna ai mun¬ citorilor" şi că ei ar fi fost la fel de periculoşi pentru ţară ca şi „antonescienii şi ciracii lor, legionarii"[4]. în discursurile rostite la Conferinţă se accentua ideea că, spre deosebire de „organi¬ zaţiile feministe burgheze care luptă numai pentru revendicări

1. Eugenia Rădăceanu, „După doi ani", în *Femeia mucitoare,* octombrie--noiembrie 1946; vezi şi *Scânteia* din 13 octombrie şi 14 decembrie 1944.
2. *Scânteia* din 2 februarie 1945.
3. *Prima Conferinţă a Femeilor,* Bucureşti, 31 ianuarie 1945, Editura C.G.M. din România, pp. 29-31.
4. *Ibidem.*

feminine fără să se ocupe de problema socială"[1], comisiile de femei integrate în F.N.D. aveau ca obiectiv înlăturarea orân¬duirii nedrepte şi înlocuirea ei cu alta în care „să nu mai fie mizerie şi exploatare". Femeile din U.R.S.S. (reprezentate la Conferinţă de Nina Dimitrievna Sulie) erau socotite un fel de modele ideale ale emancipării, demne de urmat.

Comisiile de femei, înfiinţate în cadrul Uniunii Patrioţilor, Frontului Plugarilor, M.A.D.O.Sz.-lui etc., organizaţii controlate de P.C.R., acţionau în aceeaşi direcţie. Astfel se explică prezenţa femeilor la demonstraţiile şi mitingurile din Bucureşti şi din alte oraşe, convocate de F.N.D. pentru compromiterea guver¬nelor Sănătescu şi Rădescu şi pentru instaurarea unui regim aservit Moscovei. „Guvernul de largă concentrare democratică" în frunte cu dr. Petru Groza (6 martie 1945) era în realitate „întruchiparea unei tipice coaliţii fictive, întrucât, sub condu¬cerea comuniştilor, cabinetul nu cuprindea decât partide şi organizaţii aliate ale P.C.R. sau criptocomuniste, precum şi tovarăşii de drum" ai P.C.R., între care cel mai important era Gheorghe Tătărescu[2]. Emisarii sovietici sosiţi pe 7 martie 1945 la Bucureşti au transmis liderilor P.C.R., Ana Pauker, C. Pârvulescu şi C. Doncea, că în următorii trei ani va trebui instaurat un regim după modelul sovietic, ceea ce presupunea înlăturarea monarhiei, lichidarea partidelor istorice, aparat de stat şi militar represiv la adresa oricărei opoziţii, reformă agrară şi pregătirea colectivizării, izolarea ţării faţă de Occident[3].

Lichidarea celor câteva organizaţii feministe şi de asistenţă socială care au supravieţuit evenimentelor din anii 1938-1945 a fost doar o chestiune de timp. La indicaţia P.C.R. urma să se înfiinţeze „o singură organizaţie de masă", care să înglobeze toate femeile organizate sau nu pe temeiul programului impus de P.C.R. Crearea noii organizaţii care urma să se numească Uniunea Femeilor Antifasciste din România (U.F.A.R.) a fost pregătită de un Comitet de iniţiativă (9 aprilie 1945) care a

1. Eugenia Rădăceanu, *Cuvinte pentru femei,* ediţia a IlI-a, Editura U.F.M.R., Bucureşti, 1945, pp. 31-32.
2. *Cf.* Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român,* Editura Univers enciclopedic, Bucureşti, 1997, p. 455.
3. *Idem,* p. 457.

elaborat programul acesteia potrivit directivelor primite şi a format şi Comitetul său de conducere, în frunte cu Ana Pauker, preşedinta de onoare, dr. Florica Bagdazar, preşedintă, iar Gabriela Bernachi, Maria Gane, Ştefania Raiciu şi dr. Medeea Niculescu[1], vicepreşedinte. Programul a fost adoptat la adunarea publică, întrunită pe 18 aprilie 1945, în sala de festivităţi a Liceului „Sfântul Sava" din Capitală. Discursurile festive, limbajul de lemn deveneau din ce în ce mai obişnuite la întrunirile U.F.A.R. *Drumul femeii,* oficiosul Uniunii, asemenea altor publicaţii ale F.N.D. (în condiţiile în care după 12 septembrie 1944 pentru orice tipăritură era nevoie de avizul prealabil al cenzurii sovietice), îndemna femeile să participe la înfăptuirea programului de reforme al guvernului Petru Groza şi să susţină eforturile armatei române pentru înfrângerea celui de al III-lea Reich. Articolele triumfaliste informau mereu opinia publică despre „marile realizări ale U.F.A.R." - înfiinţarea în numai câteva luni de la constituirea Uniunii a peste 200 de filiale ale sale în 58 de oraşe, organizarea a peste 700 de întruniri publice, a 3.000 de conferinţe, inaugurarea unor cursuri de alfabetizare şi profesionale, construirea de maternităţi, cămine, orfelinate, colonii de vacanţă etc.[2]

Documentele istorice dovedesc că femeile au venit realmente în sprijinul frontului antihitlerist şi au luat parte la efortul general de refacere a ţării de după război. Dar toate aceste contribuţii nu puteau fi considerate drept consecinţe ale activităţii P.C.R. în rândurile femeilor, aşa cum se pretinde în analizele făcute în mai multe rânduri la şedinţele Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. în cursul anului 1945[3].

Vasile Luca găsea intolerabil faptul că în rândurile U.F.A.R. predominau *cucoanele,* în timp ce „masa femeilor muncitoare" nu era suficient reprezentată. Astfel, explica liderul comunist

1. *Scânteia* din 12 aprilie 1945.
2. „Un an de activitate a U.F.A.R.", în *Drumul femeii,* anul II, nr. 10, din aprilie 1946 ; Elena Stoia, „Contribuţia femeilor muncitoare la lupta ce o duc sindicatele", în *Scânteia* din 30 aprilie 1945.
3. *Cf.* „Procesul verbal al Şedinţei C.E. al C.C. al P.C.R. cu reprezentanţii organizaţiilor de masă din 9 iulie 1945", *Arhivele Naţionale ale României,* Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar 59, filele 18, 20, 23.

de ce se acorda o atenție predilectă problemelor de asistență socială în detrimentul muncii politice al cărui scop trebuia să fie câştigarea femeilor pentru programul F.N.D.[1] După recu¬ noaşterea guvernului Petru Groza de către marile puteri aliate (7 ianuarie 1946), în urma cooptării la guvernare a reprezen¬ tanților P.N.L. şi P.N.Ț.), P.C.R. a căpătat mână liberă pentru lichidarea pluralismului politic. Campania pentru alegerile parla¬ mentare, în cursul anului 1946, a înlesnit dezbinarea, compromi¬ terea şi, în final, lichidarea adversarilor săi politici. în acest context se încadrează eforturile P.C.R. de a crea, în locul mai multor organizații de femei, una singură, total aservită liniei sale politice. A fost folosit în acest scop, cu abilitate, Congresul mondial feminin, întrunit la Paris între 26 noiembrie-1 decem¬ brie 1945, la care reprezentantele organizațiilor de femei din 45 de țări, inclusiv din România[2], au decis înființarea Federației Internaționale a Femeilor Democrate. Noul for s-a adresat femeilor de pretutindeni să-şi unească eforturile pentru apărarea drepturilor lor, să contribuie la vindecarea rănilor războiului şi la întărirea instituțiilor democratice. Un Comitet de inițiativă, creat pe 14 februarie 1946 la Bucureşti a convocat Congresul de constituire a Federației Democrate a Femeilor din România (F.D.F.R.). Congresul s-a ținut în sala parlamentului, între 5 şi 7 martie 1946. La lucrările sale au luat parte 500 de delegate din țară şi reprezentante ale organizațiilor de femei din U.R.S.S., Japonia, Olanda, Iugoslavia, Ungaria, Bulgaria. Prezența la Congres a membrilor guvernului, în frunte cu Petru Groza sublinia încă o dată importanța câştigării femeilor pentru noua putere. în discursul său, preşedintele Consiliului de Miniştri a pus accentul pe faptul că femeile vor putea lua parte la alegerile parlamentare şi că votul lor va conta mult în consolidarea unui regim democratic autentic, în măsură să le asigure toate dreptu¬ rile şi libertățile cetățeneşti[3]. Şi Gheorghe Apostol, preşedintele Confederației Generale a Muncii, a subliniat aceeaşi idee, arătând

1. Cf. *Arhivele Naționale ale României*, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar 14, filele 7, 27, 36; dosar 111/1945, filele 11, 22, 25-26.
2. *Scânteia* din 9 ianuarie 1946.
3. „Primul Congres al Femeilor din România", în *Scânteia* din 6 martie 1946 ; „Dezbaterile Congresului femeilor din România", în *Scânteia* din 7 martie 1946.

că femeile erau pe deplin pregătite pentru exercițiul drepturilor lor integrale şi că ele se vor convinge că numai în noul regim vor fi create condițiile pentru reala lor emancipare.

Congresul a votat statutul şi programul Federației Democrate a Femeilor din România şi afilierea la Federația Internațională a Femeilor Democrate (F.I.F.R.). Au fost alese şi Comitetul Federației şi Comitetul său Executiv, din care au făcut parte: Maria Rosetti (preşedintă), Florica Bagdasar, Raluca Ripan, Mihaela Manase, Eugenia Rădăceanu, Elena Livezeanu, Gabriela Bernaki, Elena Stoia, Ofelia Manole ş.a. La Federație au aderat secțiile feminine de pe lângă sindicate, U.F.A.R., femeile organizate în „Apărarea patriotică", în Frontul Plugarilor, în M.A.D.O.Sz., S.O.N.F.R. etc. Federația avea să înființeze organizații locale, comunale şi județene.

Cu toate că, potrivit statutului Federației, asociațiile aderente urmau să-şi păstreze autonomia organizatorică, ele vor exista numai formal, fiind în realitate înregimentate în noua alianță politică, inițiată de P.C.R., în Blocul Partidelor Democratice (B.P.D.), constituit pe 17 mai 1946, în vederea câştigării alegerilor parlamentare. Un exemplu edificator îl reprezintă Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române, care după moartea Alexandrinei Cantacuzino (septembrie 1944) a fost supusă unei „epurări politice severe" de „elementele fasciste încuibărite în rândurile sale". Noua conducere, „aleasă" sub presiunea resortului feminin al C.C. al P.C.R. a aderat la F.D.F.R.[1]

S-a lansat o chemare către toate femeile din țară (8 iunie 1946) să susțină platforma-program a B.P.D., ca pe propriul lor program[2]. Federația a fost prezentată opiniei publice, în mod tendențios, ca fiind prima mare organizație națională de femei care a aderat la mişcarea mondială a femeilor democrate. Era evidentă intenția de a minimaliza importanța mişcării feministe, îndeosebi din perioada interbelică şi a legăturilor sale internaționale şi de a înfățişa Federația ca unică organizație de femei democrată[3].

1. *Arhivele Naționale ale României*, Fond S.O.N.F.R., dosar 245, filele 135, 140; dosar 273, fila 36.
2. „Chemarea Federației Democrate a Femeilor din România", în *Scânteia* din 10 iunie 1946.
3. Alexandra Sidorovici, „Ce va fi Federația Democrată a Femeilor din România", în *Drumul femeii*, nr. 8-9, februarie-martie 1946.

încercarea Ellei Negruzzi şi a Piei Alimănişteanu de a închega „un bloc naţional al femeilor române" pentru a contracara activitatea F.D.F.R. nu a dat rezultate[1]. Marile mitinguri ale femeilor, organizate cu ajutorul autorităţilor, în lunile care au precedat alegerile parlamentare la Bucureşti, Sibiu, Craiova, Alba-Iulia şi în alte oraşe, aveau menirea să demonstreze că masa femeilor aderă la programul B.P.D. şi îi va vota pe candidaţii acestuia, printre care şi douăzeci şi trei de femei[2]. La o întrunire a Secţiei feminine a P.N.Ţ. din Capitală (10 octombrie 1946), la care au luat parte delegatele organizaţiilor locale din ţară, Ella Negruzzi, Valy Alexandrescu, Lelia Mihăilescu şi alte fruntaşe au subliniat importanţa participării femeilor la vot şi susţinerea programului electoral al P.N.Ţ. Ele dezvăluiau caracterul populist al propagandei oficiale, al cărei scop real era netezirea drumului spre lichidarea instituţiilor democratice şi extinderea modelului sovietic şi în România[3].

Numeroase documente dovedesc că majoritatea corpului electoral nu i-a votat pe candidaţii B.P.D., ci pe cei de pe lista P.N.Ţ. şi că alegerile au fost fără îndoială, falsificate. S-a adeverit şi în cazul României observaţia cinică a lui Stalin că în zona de influenţă sovietică nu conta, de fapt, cine şi cum vota, ci doar cine anume număra voturile. Or, organele Ministerului de Interne, în frunte cu Teohari Georgescu, au făcut dispărute buletinele de vot neconvenabile din urne şi au atribuit 79,86% din voturi candidaţilor B.P.D., respectiv 348 de locuri din 414 în parlament[4]. Din raportul adresat guvernului englez de

1. Cf. „Sinteza informativă întocmită de Serviciul Special privind activitatea P.N.Ţ. în perioada 10 martie-15 aprilie 1946", în vol. *România. Viaţa politică în documente, Arhivele Naţionale ale României,* Bucureşti, 1996, p. 162.
2. *Scânteia,* 23, 26 iulie, 12, 30 octombrie 1946; vezi şi *Drumul femeii* din 15 septembrie 1946; „Sinteza Direcţiei Poliţiei de siguranţă privind activitatea partidelor politice, în vol. *România. Viaţa politică în documente,* ed. cit., p. 419.
3. N.I. „întrunirea organizaţiei feminine P.N.Ţ. din Capitală", în *Dreptatea* din 11 octombrie 1946; vezi şi „Manifestul electoral al P.N.Ţ. din octombrie 1946", în vol. *România. Viaţa politică în documente,* ed. cit., p. 402.
4. *Cf.* Florin Constantiniu, *op. cit.,* p. 467.

Adrian Holman, ministrul Marii Britanii la Bucureşti (12 martie 1947), rezulta că alegerile au fost pierdute de B.P.D. chiar şi „în citadelele de activitate comunistă". Astfel, de exemplu, nici măcar muncitorii feroviari n-au susținut guvernul[1]. Protestele şi sesizările P.N.Ț., P.N.L. şi ale P.S.D. Independent (Titel Petrescu), adresate Comisiei Centrale Electorale (19 noiembrie 1946) referitoare la nelegiuirile şi actele de violență săvârşite de agenții electorali la secțiile de votare au fost considerate drept atacuri nefondate la adresa „forțelor democratice"[2].

Analizând, la Plenara C.C. al P.C.R. din 8-9 ianuarie 1947, cum s-au desfăşurat alegerile, Gheorghe Gheorghiu-Dej aprecia ca un progres evident faptul că femeile au participat masiv la vot (după unele estimări în proporție de 65%). Secretarul general al P.C.R. a recunoscut însă că cea mai mare parte a acestora i-a votat pe candidații țărănişti, urmând exemplul soților şi fraților lor, îndeosebi la țară. El a pus acest eşec al B.P.D. în primul rând pe seama „foarte slabei activități a P.C.R. în rân¬ durile femeilor", recunoscând indirect că „marile realizări ale F.D.F.R." despre care relatau pe larg publicațiile oficialităților erau exagerări lipsite de fundament[3].

Alegerea a optsprezece femei, candidate pe listele electorale ale B.P.D., a fost prezentată opiniei publice ca fiind cea mai importantă realizare a mişcării de femei din România. Se eluda faptul că parlamentul rezultat din alegerile falsificate nu era expresia voinței naționale, ci un instrument docil în mâinile guvernanților promoscoviți pentru a înlătura ultimele obstacole din calea comunizării țării. Arestarea liderilor țărănişti (iulie 1947), „autodizolvarea P.N.L.", contopirea P.S.D. cu P.C.R. (februa¬ rie 1948), înlăturarea din guvern a grupării liberale tătărăs- cene, abolirea monarhiei, măsuri luate sub presiune sovietică, au însemnat paşi hotărâtori spre instaurarea „dictaturii prole¬ tariatului". în noul regim nu mai avea nici o legitimitate exis¬ tența mai multor organizații de femei cu statute şi programe

1. *România. Viața politică în documente,* ed. cit., p. 573.
2. *Ibidem,* pp. 482-483.
3. „Stenograma şedinței plenare a V-a a C.C. al P.C.R. din 8-9 ianuarie 1947", *Arhivele Naționale ale României,* Fond C.C. al P.C.R., Cance¬ larie, dosar 1/1947, filele 57-58.

diferite. De aceea, la Conferința pe țară a femeilor (14-16 februarie 1948, Bucureşti), convocată la indicația P.C.R., s-a creat Uniunea Femeilor Democrate din România (U.F.D.R.) în frunte cu Ana Pauker, preşedinta de onoare, Constanța Crăciun, preşedintă activă şi Maria Rosetti, Eugenia Rădăceanu şi Coralia Călin, vicepreşedinte.

în discursul său, Alexandra Sidorovici, aleasă secretară-generală, a lăsat să se înțeleagă destul de limpede că noua organizație se întemeiază pe principul segregației sociale şi politice, subliniind că „femeile exploatatoare şi soțiile exploatatorilor" nu au ce căuta în rândurile sale[1]. Eugenia Rădăceanu a condamnat susținerea de către femeile social-democrate de dreapta din țările occidentale a orientării potrivnice alianței cu comuniştii, „rupând astfel unitatea de acțiune a clasei muncitoare" şi slăbind rezistența „frontului comun al forțelor păcii" contra amenințării puterilor imperialiste. Descoperim aici trăsăturile noului discurs politic feminin, reprezentativ pentru populismul autorităților comuniste. Aceleaşi caracteristici le regăsim şi în statutul şi programul U.F.D.R. votate la Conferință. Potrivit acestora, noua organizație urma să devină „unul din factorii principali pe care guvernul, proletariatul şi țărănimea muncitoare se vor sprijini în drumul lor de dezvoltare a democrației populare şi de pregătire a lumii noi"[2].

Ghidându-se după principiul totalitar - cine nu este cu noi este împotriva noastră - acele organizații care nu au aderat la U.F.D.R. au fost etichetate drept „reacționare şi potrivnice democrației populare" şi, ca atare, dizolvate în cursul anilor 1947-1948 (Asociația Creştină a Femeilor Române, Federația Femeilor Universitare, asociațiile de asistență socială ş.a.).

După ce am concentrat femeile - arăta I. Chişinevschi la şedința Secretariatului C.C. al P.C.R. din 2 februarie 1949 - putem merge acum la o desconcentrare şi să vărsăm cadrele la munca generală de partid şi de stat. A păstra mai departe organizația ar fi un act contrarevoluționar. Să hotărâm să rămână o formație pentru problemele internaționale şi interne sub forma unui Comitet, chiar cu numele vechi, ca organ de coordonare. Să nu mai existe comitete

1. „Alegerea C.C. al U.F.D.R.", în *Scânteia* din 19 februarie 1948.
2. „Alegerea C.C. al U.F.D.R.", în *Scânteia* din 19 februarie 1948.

locale şi jos să se ocupe de problema femeilor numai organizaţiile de partid"[1].

Astfel, s-a ajuns la dezorganizarea mişcării de femei din România, parte constitutivă a societăţii civile, cu bogatele sale tradiţii, construită cu multă trudă şi sacrificii de generaţii întregi de feministe. Mişcarea de emancipare a femeilor a avut aceeaşi soartă ca şi alte mişcări şi curente de idei liberale şi socialiste din istoria contemporană a României, neputându-se manifesta timp de peste patru decenii, atât cât a durat regimul totalitar.

Drepturile integrale politice şi juridice ale femeilor au fost înscrise în Constituţiile din 1948 şi 1952. Amândouă erau însă întocmite după modelul celei staliniste din 1936, care dădea impresia unei foarte democratice constituţii, dar care a servit drept cadru pentru manifestările nefaste ale cultului perso¬ nalităţii lui Stalin şi pentru cele mai grave încălcări ale drep¬ turilor omului. Acelaşi dezacord între principiile înscrise formal în Constituţie şi realităţile social-politice şi juridice a făcut şi la noi ca obiectivele mişcării de femei să nu fi fost atinse.

Consiliul Naţional al Femeilor din România, constituit în locul U.F.D.R., în 1957, a servit drept instrument pentru regimul tota¬ litar în scopul de a „aplauda" condiţiile - în opinia comunişti¬ lor - „minunate" create de acesta, ceea ce în realitate a însemnat supraîncărcarea femeii cu sarcini de familie şi de altă natură, promovări artificiale şi pe temeiul unor criterii politice sau de formală reprezentare etnică şi profesională, o politică de nata¬ litate falimentară, mortalitate infantilă ridicată, numeroşi copii abandonaţi etc.

Relaţiile internaţionale

Trebuie spus însă că, înaintea acestui destul de dureros final, datorat vitregiei istorice, mişcarea feministă din România de după primul război mondial a înregistrat, pe lângă realizările,

1. „Stenograma Şedinţei Secretariatului C.C. al P.C.R. din 2 februarie 1949", *Arhivele Naţionale ale României,* Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar 9/1949, filele 2-6.

mai sus comentate, şi succese remarcabile în afirmarea ei pe plan internaţional.

Potrivit tradiţiei sale, mişcarea de femei din România şi-a intensificat şi diversificat continuu în anii interbelici legăturile sale cu marile organizaţii internaţionale de femei, printre care Consiliul Internaţional al Femeilor (C.I.F.), Alianţa Internaţională pentru Sufragiu şi Activitatea Civică şi Politică a Femeilor, Federaţia Internaţională a Femeilor Universitare, Asociaţia Creştină Mondială a Tinerelor Fete. Filialele din România ale acestor foruri aduceau permanent la cunoştinţa comitetelor directoare internaţionale stadiul în care se afla soluţionarea obiectivelor înscrise în programele lor, dar, mai ales, dificultăţile întâmpinate. La rândul lor, reprezentantele organizaţiilor internaţionale ale femeilor în comisiile de specialitate ale Societăţii Naţiunilor şi în cele ale Biroului Internaţional al Muncii solicitau concursul guvernelor din ţările membre, în susţinerea punctului de vedere feminin, formulat cu prilejul dezbaterilor acestor comisii[1].

Consecinţele grave ale marii crize economice din 1929-1933 asupra situaţiei femeii, instaurarea regimurilor autoritare şi fasciste în mai multe ţări din Europa, intensificarea înarmărilor şi accentuarea tendinţelor de revizuire a graniţelor, pericolul izbucnirii unei noi conflagraţii mondiale au determinat stabilirea şi discutarea priorităţilor la congresele şi întâlnirile internaţionale la care au luat parte şi delegaţiile asociaţiilor de femei din România. O seamă de documente istorice demonstrează contribuţia acestora la abordarea şi soluţionarea problemelor aflate la ordinea zilei, cum au fost: şomajul şi reglementările muncii feminine, calificarea profesională, protecţia mamei şi copilului, delictul abandonului familiei, combaterea

1. Elena C. Meissner, „Participarea femeilor române la activitatea internaţională", în *Ziarul nostru,* anul VII, nr. 8, din septembrie 1933; „Rapport general 1930-1934", *Bulletin du Conseil National des Femmes Roumaines,* ed. cit.; Atena Cottaky-Nicolau, „Femeia universitară", în *Cuvântul liber,* nr. 33, din 20 iunie 1936; „Conferinţa de pace de la Amsterdam a Alianţei Internaţionale pentru votul femeilor", în *Ziarul nostru,* anul II, nr. 6-7, din decembrie 1927-ianuarie 1928.

comerţului „de carne vie", menţinerea păcii, promovarea creaţiei literare şi artistice feminine ş.a.

A trezit un interes general discursul rostit de Elena Văcărescu la Congresul Consiliului Internaţional al Femeilor, întrunit la Viena, între 26 mai şi 7 iunie 1930. Iniţiatoarea unor impor¬ tante proiecte şi programe de cooperare internaţională feminină a evidenţiat rolul pe care Societatea Naţiunilor îl avea în îmbunătăţirea continuă a statutului femeii şi în atingerea obiectivelor mişcării de femei. Aşadar, Congresul a decis ca rezoluţiile votate să fie trimise Societăţii Naţiunilor, care la rândul său să solicite statelor membre sprijinul efectiv în înfăp¬ tuirea acestora.[1]

In urma discursului rostit de Alexandrina Cantacuzino, în numele filialei din România a C.I.F., această rezoluţie a fost întregită cu o seamă de prevederi menite să întărească rolul organizaţiilor de femei în intensificarea cooperării interna¬ ţionale. Realeasă printre vicepreşedintele C.I.F., Alexandrina Cantacuzino argumenta că pacea va rămâne un cuvânt zadarnic, dacă nu se va ajunge la făurirea unei noi conştiinţe sociale şi unei noi mentalităţi, aceea a solidarităţii umane. De aceea, ea pleda pentru construirea unui sistem educaţional, începând de la grădiniţe şi până la cele mai înalte nivele universitare, în aşa fel ca pe lângă transmiterea cunoştinţelor, să existe o „preocupare sistematică pentru evoluţia spirituală a noilor generaţii". Ea a propus introducerea în programele şcolare a „cursurilor despre pace", în care să se dezvăluie dezastrele cauzate de războaie, să se proiecteze filme despre crimele de război, în paralel cu evidenţierea importanţei pactelor de secu¬ ritate şi de arbitraj şi a rolului Curţii Internaţionale de Justiţie în reglementarea diferendelor între naţiuni. Tot Alexandrina Cantacuzino a sugerat şi iniţierea unor cursuri de vară anuale

1. Potrivit Rezoluţiei referitoare la menţinerea păcii şi a echilibrului european, comitetul C.I.F. se obliga să insiste pe lângă Societatea Naţiunilor ca în Pactul acesteia să se prevadă (în spiritul acor¬ dului Briand-Kellog, Paris, 1928), excluderea războiului ca mijloc de soluţionare a diferendelor dintre state, *cf.* „De la Congresul Consiliului Internaţional al Femeilor, ţinut la Viena", în *Ziarul Nostru,* anul VI, nr. 5-6, mai-iunie 1930.

pentru elevii proveniți din cele 45 de țări afiliate, pe tema păcii şi colaborării internaționale[1]. La Congres au fost prezente şi fruntaşe ale Alianței Internaționale pentru Sufragiu şi pentru Acțiune Politică şi Civică a Femeilor, printre care şi Elena C. Meissner, preşedinta filialei române a Alianței. Având în vedere că cele două organizații aveau obiective asemănătoare, s-a hotărât constituirea unei comisii care urma să elaboreze moda¬ lităţile de colaborare permanentă între ele[2].

Contribuția feministelor române a fost apreciată de opinia publică şi de cercurile diplomatice. Elena Văcărescu, Elena Romniceanu, Alexandrina Cantacuzino, Elena Meissner au fost primite, împreună cu alte personalități ale feminismului interna¬ țional, de cancelarul Austriei, Schober, căruia i-au înfățişat realizările şi proiectele mişcării de femei. O seamă de delegate au făcut o vizită de 3 zile în România, remarcând eficiența instituțiilor create pentru emanciparea femeii, în special acti¬ vitățile inițiate de „Casa femeii" din Bucureşti, considerate un model demn de a fi urmat[3].

Luând cuvântul în numele C.I.F. şi al feministelor din România, la cea de a XV-a Adunare a „Asociațiilor pentru Societatea Națiunilor", (întrunită la Budapesta, în mai 1931), Alexandrina Cantacuzino a atras atenția asupra necesității transformării caracterului relativ pestriț etnic al zonei Europei Centrale şi de Sud-Est într-un puternic factor de colaborare şi de stabilitate. De aceea, a fost primită cu interes propunerea sa de constituire pe lângă Societatea Națiunilor a unor comisii economice şi financiare regionale, având drept menire să elabo¬ reze căile şi modalitățile de cooperare, ceea ce ar fi servit ca „bază tehnică a unei păci reale". O altă cale de destindere a relațiilor

1. „Discours prononce par la princesse Alexandrine Cantacuzene au Congres du Conseil International des Femmes â Vienne, 2 Juin 1930", *Arhivele Naționale ale României,* Fond Familial Meissner, dosar XI-42, filele 37-39. Alexandrina Cantacuzino va relua aceste idei câteva luni mai târziu, la Conferința pentru Pace şi Dezar- mare de la Geneva, din 4 septembrie 1931, *cf. Arhivele Naționale ale României,* Fond Familial Cantacuzino, dosar 50, filele 5-9.
2. *Cf.* „De la Congresul Consiliului Internațional al Femeilor, ținut la Viena", în rev. cit.
3. Art. cit., în rev. cit.

dintre naţiuni ar fi fost - după Alexandrina Cantacuzino - înfi¬inţarea unui „Oficiu Intereuropean de raţionalizare a culturilor agricole şi a produselor manufacturiere", asigurându-le astfel o piaţă de desfacere sigură. Iar prin renunţare la monede naţionale şi prin crearea monedei unice s-ar fi eliminat poziţia de inferioritate europeană, în raport cu alte continente şi s-ar fi ajuns la intensificarea schimburilor economice. Procedând în acest fel - releva ea - fluviul Dunărea s-ar transforma într-un adevărat fluviu al păcii şi al apropierii naţiunilor. In finalul discursului său, Alexandrina Cantacuzino s-a adresat femeilor din Ungaria, cerându-le ca, împreună cu femeile din România, să contribuie la crearea atmosferei de încredere reciprocă, atât de necesară în condiţiile în care forţele revanşarde aţâţau ura între etnii şi propagau recurgerea la violenţă[1].

Conferinţa Internaţională a Femeilor Socialiste (Viena, vara 1931) la care au fost reprezentate şi femeile social-democrate din România, a dezbătut, înainte de toate, atitudinea faţă de pericolul fascist, devenit iminent în urma instaurării dictatu¬rilor fasciste în mai multe ţări ale continentului. In raportul său, Tony Lender, deputată în Camera germană, declara că fascismul ameninţa „drepturile politice ale femeii şi indepen¬denţa sa în societate şi profesiune. El dezlănţuie instinctele naţionale, înveninează tineretul cu principii de ură între popoare, prepară războaie". Conferinţa a îndemnat pe cele peste un milion de membre ale Internaţionalei Femeilor Socialiste să se situeze în fruntea luptei" pentru pace şi salvarea omenirii de un nou măcel"[2].

In următorii ani (1931-1936), organizaţiile de femei din România s-au alăturat efortului feminin internaţional depus pentru oprirea cursei înarmărilor şi pentru construirea unui sistem eficace de securitate colectivă. De aceea, ele au răspuns la apelul lansat de Alianţa Internaţională pentru Sufragiu şi

1. „Discours prononce par madame la princesse Alexandrine Cantacuzene â la XVeme Assemblee des Associations pour la Societe des Nations â Budapest, mai 1931", *Arhivele Naţionale ale României,* Fond Familial Cantacuzino, dosar 102, filele 1-3.
2. „Conferinţa Internaţională a Femeilor Socialiste", în *Femeia muncitoare; Buletinul U.F.M. din România,* Bucureşti, nr. 4-5, august--septembrie 1931.

Acţiune Civică şi Politică a Femeilor (A.I.S.A.C.P.F.) şi de Comi¬ tetul Internaţional pentru Pace şi pentru Societatea Naţiunilor, către toate femeile, să susţină pregătirile Conferinţei de dezar¬ mare, care urma să-şi înceapă lucrările pe 2 februarie 1932 la Geneva[1].

Asemenea altor forţe democratice, şi organizaţiile de femei din România au pus mari speranţe în această Conferinţă, la care au fost reprezentate 61 de state, membre şi nemembre ale Societăţii Naţiunilor[2].

Delegaţia română la Conferinţa A.I.S.A.C.P.F. care s-a întrunit la Marsilia între 18-27 martie 1933, a susţinut rezoluţia potrivit căreia organizaţiile afiliate urmau să sprijine măsurile luate la Conferinţa dezarmării de la Geneva, îndeosebi pe cele privi¬ toare la controlul înarmării şi al traficului de arme, dar şi pe cele care se refereau la înfăptuirea „dezarmării morale", indispen¬ sabilă pentru o reală „dezarmare materială". *Ziarul nostru* a relatat pe larg despre marele miting pentru pace, organizat cu prilejul Conferinţei de la Marsilia şi despre apelul lansat către femeile din întreaga lume, să se solidarizeze pentru a depăşi impasul în care se afla Societatea Naţiunilor în faţa desconsi¬ derării de către puterile revizioniste a celor mai elementare precepte ale dreptului internaţional[3]. Acelaşi ziar feminist

1. „Apelul Societăţilor Internaţionale", *Arhivele Naţionale ale României,* Fond Meissner, dosar XI/49, filele 86-87.
2. La Conferinţa de dezarmare de la Geneva s-a căzut de acord, în principiu, să fie luate o seamă de măsuri, în scopul reducerii pro¬ gresive a armamentelor şi al efectuării controalelor periodice în vede¬ rea realizării primei etape a dezarmării. Dar controversele şi discuţiile din comisii, care s-au lungit timp de mai mulţi ani, nu s-au încheiat cu nici o înţelegere acceptabilă. In loc de dezarmare, s-a intensificat cursa înarmărilor. Drept urmare a ascensiunii partidului lui Hitler (după alegerile din septembrie 1930 în Germania), a fost acceptată tacit de Occident revizuirea graniţelor. Apărarea sistemului de la Versailles de către Moscova s-a dovedit a fi doar o manevră tactică. Uniunea Sovietică urmărea, de fapt, declanşarea conflictului militar dintre Germania, Anglia şi Franţa. Cercurile occidentale au apreciat, fără bază reală, antagonismul germano-sovietic ca ireconciliabil. Organizaţiile de femei au sesizat importanţa primordială a apărării sistemului de alianţe şi de securitate colectivă.
3. „Grandioasă manifestare feministă internaţională", în *Ziarul nostru,* anul VII, nr. 3-4, martie-aprilie 1933.

reproducea lucrările Congresului A.I.S.A.C.P.F. ţinut la Istanbul (16-23 aprilie 1933), unde a fost definitivată Carta Femeii, pe temeiul principiilor Declaraţiei de Independenţă a S.U.A., recu¬noscute ca inalienabile de către naţiunile civilizate[1]. Delegaţia română s-a angajat, împreună cu celelalte congresiste, să acorde tot sprijinul Comitetului Feminin Internaţional de la Geneva, creat cu scopul de a coordona iniţiativele organizaţiilor de femei pentru a apăra instituţiile statului de drept în faţa ameninţării regimurilor totalitare[2].

Organizaţiile de femei din România au sprijinit eforturile guvernului român de a consolida alianţele cu statele vecine, ameninţate de revizuirea graniţelor lor. Ele au salutat sem¬narea pactului de reorganizare a Micii înţelegeri (16 februarie 1933), prin care s-a adoptat un nou statut, menit să consolideze alianţa României, Iugoslaviei şi Cehoslovaciei, împotriva preten¬ţiilor teritoriale ale Germaniei, Italiei şi Ungariei. Aceeaşi atitudine au avut-o şi faţă de constituirea la Atena, pe 9 februarie 1934, a Pactului Inţelegerii Balcanice, încheiat între Iugoslavia, Grecia, Turcia şi România, la care s-a încercat şi atragerea Bulgariei. Prin mijloacele sale specifice, Mica Inţelegere Feminină (M.I.F.) a sprijinit iniţiativele acestor foruri. Biroul Central al

1, Potrivit Cartei Femeii: 1) femeile, deopotrivă cu bărbaţii, se nasc libere şi egale, având aceleaşi drepturi individuale şi cetăţeneşti; 2) nerespectarea drepturilor şi libertăţilor unuia dintre sexe preju¬diciază întreaga specie umană ; 3) se declară ca fiind artificiale şi înguste tradiţiile, obiceiurile, legile şi credinţele care duc la subor¬donarea femeii celuilalt sex şi care împiedică dezvoltarea neîn¬grădită a aptitudinilor sale ; 4) „self-government" în familie şi în stat - ca drept inalienabil al tuturor persoanelor adulte normale, indiferent de sex; 5) recunoaşterea aceloraşi drepturi şi femeilor imigrante ca bărbaţilor imigranţi; 6) dreptul de vot al femeilor, ca şi cel al bărbaţilor, este unicul mijloc legal şi permanent de apărare a drepturilor „la viaţă, la libertate şi la căutarea fericirii" ; *cf.* „Lucrările Congresului Internaţional de la Istanbul", în *Ziarul nostru,* anul IX, nr. 5-6, mai-iunie 1935.

2. Organizaţiile de femei din România au luat parte şi la alte mani¬festări internaţionale, iniţiate în acelaşi scop - la Congresele Inter¬naţionale ale Femeilor de la Bruxelles (1935) şi de la Dubrovnik (1938), Congresele R.U.P., Bruxelles (septembrie 1936), Londra (1939), Conferinţele universale pentru pace şi democraţie, Paris (1938), Londra (mai 1939).

M.I.F. a lansat apeluri către organizaţiile de femei din Bulgaria, Turcia şi Albania, să adere la alianţa zonală a femeilor şi să caute astfel împreună soluţii pentru detensionarea raporturilor interetnice şi pentru evitarea conflictelor armate[1].

In vederea atingerii scopurilor sale, M.I.F. a colaborat cu secţia feminină F.I.D.A.C. (Federation Interallie des Anciens Combattants) care avea filiale şi în ţările Europei Centrale şi de Sud-Est. Secţia feminină F.I.D.A.C. din România a elaborat un amplu program de colaborare în această zonă, (aprobat de Congresul Internaţional F.I.D.A.C. de la Casablanca, septem¬ brie 1933) menit să contribuie la înfăptuirea „dezarmării morale". Conform programului, a fost organizată la Praga, Serbarea Comemorării (La *fete du souvenir,* decembrie 1934) cu invitarea ţărilor vecine. La întrunirea publică, ţinută cu acest prilej, liderii F.I.D.A.C. şi cunoscute feministe au vorbit despre impor¬ tanţa solidarizării naţiunilor şi etniilor în faţa escaladării agre¬ siunii fasciste.

Au fost distribuite premii laureaţilor concursurilor inter-şcolare, care aveau ca temă rolul Societăţii Naţiunilor în menţi¬ nerea echilibrului european. S-a creat în România şi o secţiune a tinerelor laureate la aceste concursuri, care îşi propunea să răspândească în străinătate cunoştinţe despre „mentalitatea şi caracterul etnic al poporului român", dar şi despre „dorinţa sa ardentă de pace", să stabilească o colaborare permanentă între tineretul român şi cel din ţările vecine, să-l educe în spiritul „unui naţionalism constructiv, bazat pe sentimentul datoriei şi al muncii".

Sub auspiciile secţiei feminine F.I.D.A.C. şi ale M.I.F. au avut loc, în anii '30, concursuri anuale interşcolare, iar laureaţii au fost răsplătiţi cu premii şi călătorii în ţările din zonă (în Polonia, Cehoslovacia). Un grup de 10 studenţi şi studente din Cehoslovacia au vizitat muzee, biserici, instituţii de asistenţă socială din România. In presa pragheză au fost publicate relatări

1. „Petite Entente des Femmes, Bulletin de la Veme Conference, du 25 au 28 Juin 1929, âVarsovie"; „Inaugurarea expoziţiei de pictură a femeilor din Mica înţelegere (Belgrad)", în *Gazeta femeii,* anul VI, nr. 59-60, din 30 ianuarie 1935; „însemnătatea expoziţiei artistice a M.I.F.", în *Gazeta femeii,* nr. 69-70, din 28 iunie 1938.

ample despre primirea lor cordială. In acelaşi scop, al creării atmosferei de pace şi fraternitate, secţia feminină a F.I.D.A.C. a organizat în Bucureşti, o serie de conferinţe, ţinute de ataşaţii militari şi de secretari ai legaţiilor iugoslavă şi cehoslovacă, referitoare la modalităţile de colaborare economică, militară şi culturală între statele din această parte a Europei[1].

In condiţiile în care devenea din ce în ce mai evident că un conflict armat generalizat nu se mai putea evita, Alexandrina Cantacuzino, împreună cu delegatele femeilor franceze şi spaniole la Sesiunea Societăţii Naţiunilor din aprilie 1938 de la Geneva, a propus ca guvernele statelor membre să creeze - pe baza unei convenţii internaţionale - zone neutre, unde urmau să fie adunaţi, îngrijiţi şi protejaţi de bombe şi de gaze toxice copiii, în caz de război[2]. Delegaţia României a insistat şi la sesiunea următoare a Societăţii Naţiunilor (1939) pentru realizarea acestui proiect, susţinut cu mare interes, îndeosebi de feministele din Anglia, care l-au şi pus în aplicare cu succes. Alexandrina Cantacuzino va cere Congresului Internaţional Feminin de la Washington (1944) să ia în discuţie proiectul, cu atât mai mult cu cât, cu toate rezervele şi obiecţiile, el a fost admis de majori¬tatea naţiunilor[3]. In numele Consiliului Naţional al Femeilor Române, Alexandrina Cantacuzino s-a adresat (1943), într-o scrisoare deschisă, marilor asociaţii de femei şi de asistenţă socială internaţionale, cerându-le să facă presiuni asupra guver¬nelor pentru ca zonele de protecţie ale copiilor să se realizeze fără întârziere, întrucât „avem colectiv în faţa lumii, a istoriei, în faţa omenirii, a răspunde de atitudinea noastră". Ea îndemna femeile de pe toate continentele să se mobilizeze „în serviciul misionar de salvare a umanităţii", pentru a opri „cât se mai putea nebunia de distrugere şi asasinate colective". Alexandrina

1. „Rapport sur l'activite de la Section Auxiliaire Feminine Roumaine F.I.D.A.C. durant l'annee 1933-1934", *Arhivele Naţionale ale României,* Fond Familial Cantacuzino, dosar 113, filele 32-35.
2. „Importantele lucrări de la Comisia Socială a Societăţii Naţiunilor. Convorbire cu doamna Alexandrina Cantacuzino", în *Graiul femeii,* anul IV, nr. 5, mai 1938.
3. „Congresul feminin de la Washington şi zonele de protecţie a copiilor contra bombardamentelor", în *Timpul* din 21 aprilie 1944.

Cantacuzino nutrea speranța că organizațiile de femei, având peste 100.000.000 de membre, şi acționând unite, vor fi în stare să pună capăt războiului[1].

Pe de altă parte, numeroase documente istorice ilustrează participarea femeilor din România la efortul general al forțelor antifasciste, depus pentru eliberarea Franței, Belgiei, Cehoslovaciei, Iugoslaviei şi a altor țări de sub ocupație germană. In Franța s-a constituit în primăvara anului 1944, din inițiativa Frontului Național Român (sub preşedinția lui Traian Vuia, 1943), Asociația Femeilor Române din Franța. In fruntea acesteia s-a aflat Elena Vaschide (văduva cunoscutului psiholog Nicolae Vaschide) şi apoi, ca urmare a arestării sale de hitlerişti, Elena Alexandrescu, pictoriță, care, împreună cu soțul şi cu fiul ei, sprijinea Rezistența franceză. In cadrul Asociației au activat cunoscute personalități feminine, ca Maria Ventura, Elvira Popescu, Elena Văcărescu, Lola Bobescu, Maria Lascăr, dr. Maria Banu, Maria Vlădescu, Lucia Partenie ş.a. In timpul insurecției pariziene (august 1944), Maria Banu, alături de un grup de medici români, a lucrat la postul de prim-ajutor, instituit în Cartierul Latin, pentru îngrijirea răniților. Drept recunoştință pentru eforturile sale, a fost decorată cu Medalia Rezistenței[2].

In anii de după încheierea războiului, mişcarea de femei din România s-a alăturat, potrivit tradiției sale, organizațiilor de femei de pe toate continentele pentru a contribui la vindecarea rănilor rămase de pe urma operațiunilor militare şi în scopul apărării valorilor democrației. Impreună cu reprezentantele femeilor din 44 de țări, delegația română a luat parte la primul Congres internațional postbelic al femeilor, de la Paris (noiembrie 1945), convocat la propunerea femeilor franceze, în frunte cu Eugenie Cotton, şi a votat pentru înființarea Federației Internaționale Democratice a Femeilor (F.I.F.D., 1 decembrie 1945). Marea majoritate a delegatelor din România erau însă activiste ale U.F.A.R., aflată sub direcția P.C.R. De altfel, alegerea Parisului pentru ținerea Congresului şi prezidarea acestuia de Eugenie

1. *Arhivele Naționale ale României,* Fond Familial Cantacuzino, dosar 266, filele 23, 24.
2. Cf. *Românii în rezistența franceză. Amintiri,* Editura politică, Bucureşti, 1969, pp. 182-185.

Cotton nu au fost întâmplătoare. Influenţa comuniştilor francezi era puternică în opinia publică, iar numeroase personalităţi culturale, ştiinţifice şi politice, printre care şi cunoscute feministe, vedeau în U.R.S.S. o garanţie a păcii, iar în omul sovietic şi în femeia sovietică, un model de emancipare. Cercetările recente au adus la lumină o seamă de dovezi care atestă controlul pe care-l exercita Moscova (şi după desfiinţarea Cominternului, 1943) asupra unor importante organizaţii internaţionale, în primul rând asupra sindicatelor, organizaţiilor internaţionale de tineret, de femei etc. Congresele, conferinţele, demonstraţiile acestora au fost intens folosite de sovietici ca instrumente politice de compromitere a democraţiilor occidentale, etichetate drept imperialiste, „aţâţătoare" la un nou război mondial. Astfel se explică şi faptul că numeroase discursuri rostite la acest Congres, printre care şi cel al Anei Pauker, erau marcate de dogmele propagandei sovietice. Fosta militantă a Cominternului, exponenta grupării promoscovite a P.C.R., preşedinta de onoare a U.F.A.R. a susţinut în faţa asistenţei că „autenticul regim democratic instaurat prin venirea la putere a guvernului Petru Groza" ar fi reprezentat pentru femeile din România garanţia câştigării drepturilor lor integrale. Poziţii asemănătoare au avut şi delegaţiile de femei din ţară, la şedinţele Consiliului şi Comitetului Executiv al F.I.D.F., care s-au ţinut la Moscova (1946), la Praga (1947) şi la Stockholm (1947)[1].

Sărbătorirea Zilei Internaţionale a Femeii (8 martie 1948) a fost şi ea folosită de sovietici, ca şi în anii interbelici, pentru propagarea sloganelor regimului totalitar. Exemplul edificator

1. Elisabeta Luca, „Femeile din România şi Congresul mondial", în *Scânteia* din 25 octombrie 1945; „Congresul feminin mondial", *Drumul femeii,* octombrie-noiembrie 1945; Pasana Giosanu, „Congresul mondial feminin şi pacea", în *Drumul femeii,* ian. 1946; Dr. Isabela Potop, „Solidaritatea internaţională a femeii", în *Dreptatea* din 24, 30 octombrie şi 3 noiembrie 1945; Rep., „Bucureşti, Paris, Bucureşti", în *Drumul femeii,* ianuarie 1946 ; Coralia Călin, „Lupta femeii pentru pace", în *Almanahul femeii,* 1948, pp. 39-42; „Raportul delegaţiei femeilor române la Conferinţa de pace de la Praga a F.I.D.F.", în *Scânteia* din 24 martie 1947; „Ce s-a hotărât la Moscova, în sesiunea extraordinară a Comitetului Executiv al F.I.D.F. Raportul tov. Ana Pauker", în *Scânteia* din 2 noiembrie 1946.

ni-l oferă Apelul către femeile din întreaga lume, publicat în *Scânteia* din 1 martie 1948, în care F.I.D.F. le cheamă

să se unească sub stindardul ei şi să se alăture puternicelor forţe ale tuturor celor ce luptă pentru libertate, pentru cuceriri democratice, pentru pace ; le cheamă să denunţe planurile războinice, pe instigatorii şi propagatorii acestor planuri, care trebuie să fie condamnaţi ca nişte criminali de rând, să zădărnicească uneltirile reacţionarilor, care caută să zdrobească unitatea mişcării feminine de care se tem.

Faptul că aici erau vizate democraţiile occidentale, rezultă din fragmentul imediat următor în care femeile din S.U.A., Anglia, Franţa, Italia, Olanda etc. erau îndemnate să protesteze împotriva guvernelor lor „care pun la cale un nou război şi pe care îl duc în Grecia şi China". La marile festivităţi organizate în întreprinderile şi instituţiile ţării, pe 8 martie 1948, fruntaşele U.F.D.R. au cerut femeilor, folosind acelaşi limbaj de lemn, să răspundă la apelul F.I.D.F. şi să condamne „uneltirile imperialiştilor occidentali", împreună cu „acoliţii lor interni" (şefii partidelor istorice), punând astfel în pericol „cuceririle democratice" şi „pacea lumii"[1].

De aici mai departe, până în 1989, cu toată atenuarea reală a dogmatismului agresiv din anii de început ai războiului rece, mişcarea de femei din România a continuat să reprezinte, deopotrivă cu celelalte aşa-numite organizaţii de masă, o simplă anexă, subordonată şi obedientă P.C.R.-ului. In România autoproclamată socialistă, independenţa lor nu putea fi şi nu a fost niciodată mai mult decât o etichetă gratuită şi amăgitoare.

Ştefania Mihăilescu,

doctor în istorie

1. Alexandra Sidorovici, „8 martie, Ziua Internaţională a Femeii", în *Scânteia* din 8 martie 1948; vezi şi „Cum a fost sărbătorită Ziua Internaţională a Femeii", în *Femeia,* martie 1947; *Scânteia,* 9 martie 1947.

1

Moțiune

în ziua de 21 aprilie 1929, s-a întrunit la Braşov comitetul Uniunii femeilor române din România Mare împreună cu reprezentantele comitetelor locale şi a votat următoarea moțiune:

Uniunea femeilor române din România Mare[1], reprezentând o federație de peste o sută de societăți, reuniuni şi asociații, împreună cu filialele lor din Ardeal, Banat, Maramureş şi Crişana, Bucovina, Moldova, Muntenia şi Oltenia, cercetând dispozițiile anteproiectului de lege pentru reforma administrativă şi hotărând asupra atitudinii sale în ce priveşte intrarea femeilor în viața politică pe baza acestei legi, a făcut următoarele observațiuni:

1. Uniunea Femeilor Române a luat ființă în 1913, la Congresul de la Braşov al organizațiilor de femei române din Austro-Ungaria; la cel de al doilea Congres, întrunit la Sibiu în 1914, au fost votate statutele sale, aprobate în prealabil de autoritățile budapestane. Uniunea şi-a trimis delegatele reuniunilor sale la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia (1 dec. 1918) cu mandatul de a vota pentru unirea Transilvaniei cu România şi pentru drepturile democratice, printre care şi votul universal pentru ambele sexe. După constituirea României Mari, se vor afilia treptat la Uniune o seamă de organizații de femei din toate provinciile româneşti, creându-se astfel Federația Uniunii Femeilor Române care la Congresul al VI-lea de la Timişoara (1925) îşi schimbă titulatura în Uniunea Femeilor Române din România-Mare. în anii 30, Uniunea îşi va lărgi programul, punând accent pe lupta pentru câştigarea drepturilor integrale ale femeilor şi pe solidarizarea cu alte organizații democratice ale țării în vederea apărării integrității teritoriale a statului român în fața amenințării regimurilor totalitare.

Regretă să constate că legea se abate de la prevederile constituționale relative la sufragiul universal şi socoteşte că femeia trebuie să voteze la stat, județ, comună şi sat în aceleaşi condiții ca şi bărbatul.

Constată că articolele anteproiectului de lege, aşa cum au fost întocmite, înlătură de la vot marea masă a populației feminine de la sate, cu toate că aceasta a dovedit îndeajuns calitățile sale gospodăreşti.

în aceeaşi măsură sunt înlăturate femeile vârstnice, care ar putea, prin experiența şi maturitatea lor să aducă un aport însemnat în viața politică.

Tot aşa au fost neglijate experiența, puterea de muncă şi forța morală de care au dat dovadă femeile care au lucrat pe terenul social şi umanitar, în cadrul instituțiilor de cultură şi de asistență socială.

Asupra conținutului paragrafelor din articolul 383, care precizează condițiile votului pentru femei, Uniunea face următoarele observațiuni:

Paragraful 1 - Stabileşte o normă prea ridicată care este mai ales în dauna femeii din Ardeal. Dacă în Vechiul Regat educația a fost mai uniformă, fiind acolo mai mult o obiecțiune de clase, în Ardeal se pune mai mult o chestiune de ordin național. Educația femeilor române - aşa cum erau condițiile în trecut - nu le îngăduia să capete diplome pe care multe şcoli româneşti nu aveau dreptul să le elibereze. Astfel, s-ar alunga mai tot elementul românesc în jurul căruia a rămas închegat spiritul național înainte de Unire.

Suntem deci de părere că norma stabilită pentru studii să fie de 4 clase primare, cu condiția ca femeile să ştie carte.

Paragraful 2 - Să cuprindă şi funcționarele de la instituții particulare.

Paragraful 3 - în acest articol trebuie să intre şi femeile care participă în mod evident, prin investițiunea averii lor şi munca lor în conducerea uneia din zisele întreprinderi.

Cât priveşte determinarea acestor întreprinderi, Uniunea este de părere ca să se ia ca bază membrele votante în Camerele de Comerț, acele care plătesc adiționalul de impozite pentru comerț.

Paragraful 4 - Nu înțelegem să se excludă femeile măritate. Prin faptul acesta demoralizăm şi dezorganizăm familia, acordând

o primă femeii nemăritate. Este imposibil a prevede ca o fată nemăritată şi care se întreține singură să voteze, iar când e măritată şi mamă de familie - adică cu mai multă maturitate şi experiență - este exclusă de la acest drept.

Paragraful 5 - Aceste dispoziții fiind menite să aducă un omagiu şi o înlesnire femeilor victime ale războiului, socotim că trebuie să cuprindă şi infirmierele calificate din spitalele de război sau care au fost rănite sau victime ale bolilor contagioase, femeile decorate prin activitate în timpul războiului şi femeile care au fost ostatece, internate, deportate sau întemnițate în timpul războiului.

Uniunea cere ca, pentru garantarea îndeplinirii acestor drepturi, votul femeilor să fie obligatoriu, această formulă fiind adoptată chiar în statele cele mai conservatoare.

în concluzie :

Uniunea speră că aceste condiții vor fi modificate în sensul arătat mai sus, de către comisia parlamentară care va întocmi proiectul de lege definitiv şi cere ca să fie consultate atunci şi reprezentantele sale pentru întocmirea articolelor care privesc direct interesele femeilor.

încrezătoare în bunăvoința Guvernului, care în toate împrejurările a dovedit voința de-a lăsa cetățenilor exprimarea liberă a opiniilor lor şi apărarea drepturilor lor, Uniunea exprimă prin Comitetul său de direcție dorința stăruitoare a membrelor sale de-a participa în mod activ la conducerea gospodăriei statului.

Cât priveşte felul cum vor exercita femeile aceste drepturi, Uniunea este de părere că femeile trebuie să înlăture orice acțiune care ar putea lua aparența unei lupte de sex.

Pentru aceasta îndeamnă pe membrele sale să colaboreze cu partidele care au dovedit prin trecutul, organizarea şi acțiunea lor capacitatea lor de conducere, să nu caute alcătuirea unor grupări distincte sau adverse, ci să aleagă după conştiința fiecăreia pe acei candidați pe care îi va considera ca pe cei mai corecți şi mai stăruitori.

Pentru pregătirea mai departe a elementelor feminine în noul câmp de activitate care se deschide, Uniunea socoteşte că trecutul său național politic şi social, precum şi programul său care îmbrățişează toate aspectele vieții sociale şi activității feminine,

o îndreptăţeşte să meargă mai departe pe această cale, încura¬ jată de îndemnul pe care îl va da prima recunoaştere a drepturilor femeilor prin aplicarea noii legi administrative.

Preşedintă, *Maria B. Baiulescu* ;
Vicepreşedinte: *Catinca A. Bărseanu, Micaela Catargi, Maria M. Pop* ;
Secretari: *Marioara Dr. Moga, Ion Pricu.*
21 aprilie 1929, Braşov

Arhivele Naţionale ale României, Fond Familial Meissner, dosar XI/31, fila 67 (faţă şi verso)

2

Femeile nu pot forma un partid politic exclusiv

Rostul pregătitor al recentei grupări feminine - Familia şi politica

Gruparea feminină constituită săptămânile trecute în Capitală a avut un larg răsunet şi a dovedit că femeile române se pregătesc cu o rară seriozitate pentru munca publică de mâine.

După ce am publicat lămuririle d-nelor Alexandrina Cantacuzino şi Calypso Botez, privind atitudinea şi raţiunea grupului feminin, facem loc astăzi următoarei expuneri a d-nei Elena C. Meissner: Fiindcă constituirea ultimei grupări feminine de la Bucureşti a dat loc la atâtea interpretări, mă simt datoare, să dau câteva lămuriri atât acelor femei care se întreabă ce atitudine să ia faţă de micul început de drepturi, ce ni se promite prin noul anteproiect de lege, cât şi opiniei publice, care priveşte cu interes la primii paşi ce vom face spre a se intra pe poarta cea largă în administraţia comunală şi jude¬ ţeană. înseamnă noua grupare crearea unui partid politic femi¬ nist, care să lupte contra partidelor actuale formate din bărbaţi?

Partid politic?

Nu ezit să spun de la început că o asemenea concepţie ar fi o anomalie. în adevăr, partid politic înseamnă o organizare în jurul unui program politic, cu raţiunea de a fi chemat la guvern spre a conduce ţara.

Partid politic feminist ar însemna deci o organizare politică identică - formată numai din femei - care aşteaptă să pri¬mească de la factorul constituţional însărcinarea de a forma un guvern ! îşi închipuie oare cineva că s-ar găsi o singură femeie în ţara aceasta care să-şi imagineze o astfel de absurditate?

Contribuţia femeilor în viaţa de stat

Dar în afară de aceasta, feminismul a criticat totdeauna faptul că până acum au guvernat exclusiv bărbaţii şi a susţinut mereu că interesul societăţii cere participarea la viaţa de stat a tuturor forţelor, a tuturor energiilor, prin urmare şi a acelor energii, aptitudini, talente ce s-ar ivi în mai mult de jumătate din omenire, reprezentată prin femei.

Feministele înţeleg deci, că după cum în familie colaborează cu fiii şi soţii lor, tot astfel să coopereze cu ei şi în admi¬nistraţiile publice unde se simte lipsa femeii, unde menta¬litatea ei va completa pe a bărbatului, contribuind împreună la o muncă mai spornică şi mai utilă pentru binele public.

Prin urmare, nu se organizează femeile spre a combate şi a înlocui pe bărbaţi, ci spre a coopera cinstit cu ei şi a pune cunoştinţele lor speciale de mame şi de gospodine, în profitul administraţiei publice.

Familia şi politica

Formarea unui partid politic pur feminin este imposibilă şi din alt punct de vedere, acel al intereselor superioare de familie, care vor cere adesea ca soţiile să lucreze în aceleaşi partide cu membrii familiei. Iar până acum - fără a fi făcut vreodată politică - femeile ţin, prin tradiţie sau prin simpatie, de unul din partidele existente pentru care lucrează tatăl, soţul sau fraţii lor. Chiar la noi în ţară, eu nu văd decât în mod excep¬ţional, că soţiile ţărăniştilor, ale liberalilor etc., ar lucra în alte partide decât acelea în care sunt înscrişi soţii sau fiii lor.

Atunci cum şi-ar închipui cineva că feministele, care înainte de orice ţin la întărirea şi propăşirea familiei ar contribui cu activitatea lor politică la disocierea ei ?

Dar noi nu voim să luptăm contra realităţilor. Voim să clădim ceva pozitiv bazat pe natura lucrurilor şi în concordanţă cu interesele patriei şi ale societăţii.

Ce înseamnă noua grupare ?

Dar atunci ce înseamnă noua grupare ? Când avem deja
atâtea organizaţii : Asociaţia pentru emanciparea civilă şi politică a femeilor române, Consiliul naţional, Liga Drepturile şi dato¬ riile femeii, Solidaritatea, apoi marea federaţie „Uniunea femeilor române" etc., ce înseamnă noua grupare de la Bucureşti?

Care a fost gândul întemeietoarelor şi a celor ce au aderat deja ?

Găsindu-ne la o răscruce a drumului faţă de acordarea acestui mic început de drepturi, multe femei au înţeles că, urmând să intre pentru prima dată în luptă pentru campania electorală, o muncă nouă începe pentru ele, muncă pe care n-au îndeplinit-o încă şi în care n-au nici o experienţă. O pregătire a femeilor alegătoare în această activitate, devenea absolut necesară.

Cum să se înceapă? Să se lucreze răzleţit ca până acum? Fiecare grupare, fiecare cerc, fiecare societate, aparte ? S-a emis atunci ideea organizării unei grupări de pregătire pentru noua activitate, cu un plan de lucru deosebit în vederea scopului urmărit.

Suntem convinşi că un bloc, o grupare, care ar însuma toate organizaţiile actuale, s-ar prezenta, unite fiind, cu mai multă autoritate morală, ar impune şi ar avea mai mare ascendent asupra femeilor. Să nu uităm că la noi majoritatea femeilor, trăind departe de orice activitate politică şi mărginindu-se în cercul strâmt al căminului, cunosc şi acceptă cu vrednicie responsabilităţile familiare, dar nu-şi dau seamă că au în acelaşi timp şi răspunderi sau obligaţiuni sociale.

Această situaţie este o primejdie pentru cauza feministă, căci multe refuză ideea emancipării, declarând că nu cer drepturi.

Dreptul de a vota

Avem datoria apoi să convingem pe toate femeile că a vota este un drept, o cinste dar şi o datorie; că fiecare femeie datoreşte societăţii partea sa de muncă; că fără vot nu poate avea nici o influenţă şi că intervenţia ei prin vot e foarte necesară pentru colectivitate, pentru familie etc., mai ales pentru acelea care exercită o profesiune.

Pregătirea femeilor

Unite în această grupare, fie ca societăţi, fie ca individualităţi, să se pregătească femeile în mod permanent, unele în chestii de administraţie comunală, judeţeană, în funcţionarea acestor administraţii, în chestii de igienă socială, educaţie etc., altele în chestii de învăţământ, justiţie, administraţie poliţienească, lucrări publice, finanţe, chestiuni diplomatice, internaţionale etc.

N-am înţeles, prin urmare, nici să slăbim importanţa societăţilor feminine existente, care-şi vor urma activitatea ca şi până acum în propagandă, în luptă pentru obţinerea tuturor drepturilor, deşi cu atât mai puţin n-am înţeles ca prin această grupare să ne despărţim de soţii şi fiii noştri.

Gândul nostru a fost ca în chestiuni ce ne privesc în special pe noi ca mame, pe copii, căsătoria, drepturile femeii măritate etc., toate femeile - prin această grupare - să fie solidare şi să ducă cu ele în partidele în care vor fi înscrise, mentalitatea lor femeiască şi influenţa lor binefăcătoare prin care să se obţină soluţionarea cea mai echitabilă şi mai folositoare pentru binele tuturor.

Elena C. Meissner

Adevărul din 1 mai 1929.

3

Marea întrunire publică ținută de Gruparea Femeilor Române

Vineri 6 decembrie [1929] la orele 10 jumătate dimineața a avut loc în aula Fundației Universitare Carol I, sub prezidenția d-nei Alexandrina Cantacuzino. Toate doamnele membre ale grupării au participat la acest *meeting*. Un foarte numeros public a ținut să asculte programul grupării, şi activitatea pe care o va desfăşura la comună, municipiu şi județ.

Au luat cuvântul: prezidenta grupării, d-na Alex. Cantacuzino; viceprezidenta aceleaşi grupări, d-na [Alexandrina] Floru; consiliera delegată a municipiului, d-ra Ec. Cerkez, precum şi d-nele Maria g-ral Anastasiu, Ana Filitti şi Elena Romniceanu.

Cuvântarea d-nei Alexandrina Cantacuzino

D-nelor şi d-lor,

în întrunirea de azi, vom aduce la această tribună nemulțumirile noastre şi cauzele lor. Se pune o mare problemă : azi se cheamă femeile, soții şi mamele să participe la administrația comunelor, municipiilor şi județelor. Suntem deci chemate la o nouă activitate în ceasul greu, când chiar pe terenul confesional se dau lupte. Țara noastră trece de ani de zile, prin criză morală şi financiară, vom vedea cum păşesc femeile în viața socială, cum vor înțelege să-şi împlinească rolul. Noi vom analiza căile care trebuie urmate şi ne vom supune unei disciplini.

Va trebui ca femeile să câştige lupta internă, pentru propăşirea neamului şi a țării.

Dacă femeile rămân numai la căminul lor vom fi în mare inferioritate faţă de elementul minoritar.

Femeile grupării noastre nu se vor înscrie în partide politice, dar sunt gata să colaboreze ca experte şi ca sfătuitoare, căci femeia cuminte este un judecător liniştit şi chibzuit.

Vrem ca administraţia să scape de jugul politic, care de ani de zile aduce la cârmuire pe cei mai răi (vii *aplauze).*

Dacă femeia în noua ei viaţă socială, va avea o părere deosebită de aceea a soţului său, acesta nu va vedea nici un inconvenient în faptul că soţia sa votează cu gruparea. Va fi însă liber s-o oprească de la vot în caz de neînţelegeri familiare.

Noi începem a face prima educaţie morală şi socială a femeilor române.

Vom merge la sate, pentru a vedea ce se petrece în inima săteanului. Nu ne vom duce acolo pentru a turbura sufletul ţărăncii, care a păstrat flacăra mântuitoare a tradiţiei *(vii aplauze).* Asemenea, nu vom face acolo, politică ponegrind pe unii, lăudând pe alţii. Noi femeile trebuie să facem front ca să scăpăm de duşmanul dinafară şi dinăuntru. Vom cerceta asis¬tenţa socială unde în vederea campaniilor electorale se risipesc milioane, care favorizează lenea şi abuzul.

De 11 ani, de când s-a terminat războiul n-am ajuns să desăvârşim unitatea naţională.

Am făcut o administraţie rea care ne-a atras porecla jigni¬toare, în felul cum se obişnuieşte a se întrebuinţa „Regăţean".

Istoria arată că pe toate continentele, catastrofele au fost dezlănţuite de către lipsa de autoritate şi lipsa de disciplină.

Femeile n-au încă drepturi civile, nu ne putem administra averea, n-avem drepturi politice, abia le-am dobândit pe cele administrative. Nu ne putem deci ocupa de politica financiară, nici de cea externă. Neavând drepturi, n-avem nici unde să ne rostim. Eu primesc un plebiscit care să hotărască, dacă în asemenea împrejurări, femeile pot să-şi ia toate răspunderile.

Femeile minoritare, sunt foarte bine organizate şi foarte strâns unite.

Trebuie deci ca politica să dispară din administraţie. Admi¬nistraţia să se libereze odată pentru totdeauna de sub tirania acestui jug.

Cerem de asemenea înfiinţarea casei autonome de asistenţă socială.

Bărbaţii chemaţi să administreze în teritoriile alipite, trebuie aleşi dintre fruntaşii ţării. Avem de luptat cu alte feluri de dezbinări decât în Vechiul Regat. În nici o ţară din Europa, politicianismul nu roade organismul ca la noi. În Franţa, d-l Herriot este de 20 de ani primarul oraşului Lyon. În străi¬nătate, se simte nevoia ca oraşele să aibă ani în şir acelaşi primar. La noi această demnitate este un mijloc de căpătuială al politicienilor *(vii aplauze).*

Le incumbă femeilor, să înalţe moralul ţării, cer solida¬ritatea femeilor. Chiar de n-ar exista uniunea ar trebui înfiinţată. Pe zidurile clădirilor unde lucrăm, ar trebui săpat: „Totul pentru ţară, nimic pentru noi". D-lor, toţi aci prezenţi, şi cei ce sunt aiurea, ajutaţi-ne ca să formăm generaţia nouă, pe care chiar de nu veţi vrea s-o aveţi, noi o vom smulge din inimile noastre şi vom da acestei generaţii forţa morală, să dăinuiască şi să învingă toate obstacolele.

Cuvântarea d-nei Floru - viceprezidenta Uniunii Femeilor

D-na Cantacuzino a arătat în mod admirabil, care va fi rolul femeii, din clipa când ni s-au acordat drepturile la comună, municipiu şi judeţ.

La Iaşi, imediat după război, o asociaţie de doamne, luase iniţiativa de-a dezvolta la femei, simţul îndeletnicirilor în afară de căminul lor. Din nenorocire, atunci nu era destul entuziasm, deşi presa ne-a ajutat mult. Femeile rămâneau indiferente şi de multe ori ne erau ostile. D-na Baiulescu, animatoarea femi¬nismului în Ardeal, a venit împreună cu alte doamne să ne sprijine. Mai în urmă, d-na Cantacuzino şi d-na Botez, apoi personalităţi masculine marcante ne-au susţinut. Ne-au sus¬ţinut din convingere.

Pe de altă parte, femeile profesioniste au adus prin propagarea ideilor feministe, încrederea în capacitatea femeilor, şi azi am

obținut unele drepturi. D-na Cantacuzino v-a lămurit asupra programului şi atitudinii grupării noastre.

Eu sunt deprinsă să cred, din întreaga experiență a vieții mele în familie şi aiurea, că fapta are mai multă valoare decât vorba.

În cariera mea, am căutat să realizez acest lucru. Acum vin să pun întrebarea, ce vom face noi femeile față de drepturile acordate? Vom rămâne indiferente? Nu, căci noi masele suntem şi mai vinovate decât conducătorii de reaua administrație a țării. Trebuie deci să formăm masele. Se cere în cazul acesta ca la comună să fim cât mai multe femei. Dar este imperios necesar să rămânem solidare fără a intra în partide politice.

Chestiunea aceasta este de altfel prematură. Diriguitorii ne introduc treptat în viața politică şi bine fac. Ne vom rosti în ceasul când toate drepturile ne vor fi acordate.

Au mai rostit discursuri, d-şoara Cerkez, delegata municipiului, d-nele g-ral Anastasiu, Filitti şi Elena Romniceanu.

Întrunirea s-a terminat la ora 1, cu înscrierea numeroaselor doamne din asistență, ca membre ale uniunii grupării femeilor române.

T.B.

Dreptatea din 8 decembrie 1929.

4

Marea întrunire feministă de la Fundația Carol I. Asistența - Discursurile

În sala Fundației Carol, plină de un public ales, a avut loc ieri [7 ianuarie 1930] dimineață o mare întrunire publică a tuturor grupărilor feministe din țară, în scop de a-şi spune proiectul şi planurile de viitor în materie politică.

Pe estrada aulei Fundației iau loc următoarele conducătoare şi membre în comitetele societăților feministe : d-na Meissner, prezidenta Asoc. pentru emanciparea civilă şi politică a femeii; d-na Baiulescu, prezidenta Uniunii femeilor din Ardeal; d-na Calypso Botez, prezidenta Consiliului Național al femeilor; d-na Ella Negruzzi, prezidenta societății juridice a Consiliului Național ; d-na Hortensia Satmary, prezidenta Asoc. pentru emanciparea femeii ; d-na Maria-Pop (Craiova), prezidenta gru¬ pării din Oltenia ; d-na Ianculescu-Reuss, prezidenta Ligii pentru drepturile femeii; d-na Paximade-Ghelmegeanu, membră în comitetul Consiliului Național al femeilor; d-na Micaela Catargi, d-ra Florica Georgescu, d-na Daia, d-na Evdochia Simionescu etc. Şedința se deschide la orele 10 jumătate sub prezidența d-nei Elena Meissner, care după câteva cuvinte prin care reco¬ mandă pe cunoscuta luptătoare, d-na M. Baiulescu, îi dă cuvântul :

Un apel la solidaritate

D-na Baiulescu, prezidenta Uniunii femeilor din Ardeal, spune că femeile de azi care stau în fața opiniei publice, sunt

pentru prima oară în calitatea de cetățene. De aceea ele au datoria să fie îndrumătoarele surorilor de mâine.

Vorbind despre dreptul de vot acordat la comună şi județ femeilor, d-sa declară că scopul lor este ca familia să iasă şi mai întărită din aceasta. Recomandă solidaritatea între toate grupările feministe, pentru a putea căpăta în curând toate drepturile.

Cuvântarea prezidentei Asociației pentru emanciparea femeii

D-na Elena Meissner afirmă că dreptul la vot acordat femeilor cuprinde totodată şi o mare răspundere pentru ele. Deoarece primele greşeli făcute de femei, vor lua proporții mai mari decât acelea făcute de bărbați. Oratoarea arată diferitele păreri care circulă în privința liniei de conducere a femeilor.

D-na preconizează cooperarea în politică a femeilor cu soții şi fiii lor, singură armonia în familie fiind de folos cauzei feministe.

D-na Meissner face asemeni apel la solidaritatea între toate organizațiile feministe, care să-şi facă un program unic în interesul feminismului. Numai după aceea, femeile se pot înscrie în orice partid politic doresc, unde să caute totuşi a se ține de programul elaborat de toate grupările feministe în interesul lor.

Pentru Partidul Național-Țărănesc

D-na Ella Negruzzi urcând la tribună vorbeşte despre legea de seamă a guvernului actual, care priveşte descentralizarea administrativă. Spune că singur Partidul Național Țărănist, dând drepturile de vot la comună şi județ femeilor, le-a dat posibilitatea să arate valoarea şi puterea lor de muncă. Acest lucru le va deschide porțile şi realizării drepturilor integrale.

D-na Negruzzi declară că înscrierea femeilor în Partidul Național Țărănesc nu le va anihila personalitatea.

Oratoarea cere dreptul ca femeile să fie libere pe actele şi conştiința lor şi să meargă alături cu partidul unde sunt speranțele tuturor femeilor.

D-na Negruzzi afirmă că bine fac femeile care se înscriu în partide, căci aceasta nu va exclude solidaritatea între ele.

Discursul d-nei Calypso Botez

Prezidenta Consiliului Național al femeilor, începe în chipul următor: „Grație fericitei întâmplări a aflării la putere a Partidului Național Țărănist, femeile au azi drepturi politice.

Primirea acestor drepturi, de către femei, fie la comună, fie la județ, înseamnă intrarea femeilor în politică. Nu se poate nega că nu există o politică administrativă. Deci, femeia are datoria să-şi precizeze situațiunea, iar nu să fie ca o voiajoare de la un partid la altul".

Oratoarea spune că dacă partidele politice sunt o necesitate fără de care nu poate exista un stat, femeile trebuie să se fixeze la unul din acestea.

Oratoarea se ridică împotriva ideii unui mare partid numai de femei, ideie imposibilă, deoarece femeile izolate nu pot forma o forță. Femeile vor coopera şi prietenia cu bărbații, iar nu să înăsprească raporturile în societate, prin atitudinea lor de grup solitar. Feministele de doctrină nu impun nici uneia constrângerea, ci caută să convingă femeile, spunându-le să se uite la doctrina partidului în care vor să intre şi la programul lui.

Intrarea femeilor în Partidul Țărănist e justificată prin faptul acordării de drepturi femeilor de către acest partid şi înscrierea în programul său a drepturilor integrale.

Cuvântarea d-nei H. Satmary

„Ca una din conducătoarele mişcării feministe - spune oratoarea - găsesc că interesul general feminist este de a se devota interesului neamului. Femeile trebuie să se adapteze noii situații

ce i s-a creat în cadrul realităților existente, adică în cadrul partidelor politice".

Oratoarea arată cum era să fie chemată în postul de primar al Balcicului şi cum a fost împiedicată de aceasta, pentru că nu era înscrisă în nici un partid.

D-na încheie, spunând că este pentru înscrierea femeilor în partidele politice, cu condiția ca ele să rămână legate prin acelaşi crez în acelaşi ideal, anume idealul de consolidare a familiei, idealul de pace şi moralitate.

D-na Paximade-Ghelmegeanu face apologia politicii afirmând că ea nu poate fi exclusă din gospodăria comunelor şi județelor.

O ideie antipatică

D-na Maria-Pop (Craiova) spune că ideea formării unei grupări unice a femeilor este o ideie antipatică. D-sa laudă organizațiunea de stat actuală. Vorbind de partidele politice, oratoarea spune că nu partidele fac oamenii, ci oamenii fac partidele.

În partidul ce e azi la putere, încheie d-na Pop, se găsesc oameni cinstiți, cu râvnă pentru binele țării, alături de care suntem fericite să colaborăm.

Decana feministelor

Seria cuvântărilor a fost încheiată de d-na Eug. Ianculescu de Reuss, prezidenta „Ligii pentru drepturile femeii", care arată începuturile grele ale luptelor întreprinse la noi de femei pentru căpătarea drepturilor. D-sa spune cu mândrie că e decana feministelor de azi, care vede cu bucurie realizarea primelor puncte din programul de revendicări al tuturor femeilor.

Încheie, aducând mulțumiri partidului care cel dintâi a plecat urechea la justele cereri ale femeilor.

Fulmen

Dimineața din 8 ianuarie 1930.

5

Manifestul grupării femeilor române la alegerile comunale din Capitală

Iubite Surori,

În aceste vremuri grele de frământare a vieții sociale şi politice, când învrăjbirea între partide împiedică bunul mers al statului expunându-l la cele mai grele încercări, femeile române au crezut că aveau datoria acum, când sunt chemate pentru prima oară a se rosti în alegerile administrative, să caute a se uni cu toate, pentru a constitui o forță de ordin moral, care să slujească la o apropiere între taberile opuse, având în vedere interesele superioare ale țării.

Astfel, a luat ființă Gruparea Femeilor Române, care are ca scop pregătirea femeilor pentru noile ei îndatoriri : obținerea drepturilor civile şi politice, solidarizarea tuturor energiilor, a valorilor, pentru o rodnică conlucrare la județ, la comună, la municipiu, având ca prim țel : scoaterea politicii din admi¬ nistrație şi o scupuloasă şi cruțătoare mânuire a banului public.

Am refuzat a ne înregimenta în partidele politice, pentru a ne păstra independența, dreapta judecată şi sufletul neatins.

Am căutat constituirea unui bloc cetățenesc, în care gospo¬ darii să puie experiența lor în serviciul Capitalei. Prin faptul că personalități aparținând diferitelor grupări se întrunesc, politica de partid va fi înlăturată, cetățenii fiind asigurați că interesele obşteşti nu vor fi sacrificate cererilor necugetate ale clubului politic.

Programul nostru cuprinde :

1) *Autonomia serviciului de asistență publică al comunei,* pentru a salvgarda o continuitate de muncă, de concepție în ocrotirea celor în nevoi şi pentru a feri acest serviciu de

solidaritate socială, de orice înrâurire politicianistă, având ca lozincă: *Dania săracului să fie a săracului.*

2) *Va trebui, de asemenea, organizată asistența prin muncă,* în colaborare şi cu celelalte municipii din țară, căci sunt părți unde se simte lipsa de brațe şi deci, dintr-o metodică organizare a muncii, s-ar putea întrebuința toate energiile.
3) *înmulțirea micilor maternități* pentru salvarea mamei şi a pruncului nou-născut.
4) *înființarea de case de ocrotire pentru muncitori şi muncitoare,* cu cantine, biblioteci, asistență juridică şi medicală.
   Vom avea în vedere înmulțirea grădinilor de copii şi a leagănelor de micuți, în care mama muncitoare să depună dimineața pruncul şi seara să vie să-l ia, după ce toată ziua a fost îngrijit şi alăptat.
5) *Răspândirea instrucției primare şi profesionale*: coloniile de vară şi cantinele şcolare vor fi intensificate.
6) *înființarea de locuri de joc pe sectoare pentru copii,* unde fiii muncitorilor să se întărească fiziceşte prin sporturi raționale, conduse de maeştrii desemnați de comună dintre absolvenții şcolii de educație fizică.
7) *înmulțirea de băi comunale pe cartiere şi o baie centrală care lipseşte.*
8) *Pe aceste timpuri de criză ne vom ocupa şi de marele număr de şomeri*: rezolvarea acestei chestiuni nu o vom privi ca o ajutorare de fiecare zi pentru cei în lipsă de lucru, ci ca o transformare a vieții economice (industria şi comerțul) pentru a da putința fiecăruia, din activitatea generală să-şi poată câştiga pâinea lui în mod cinstit.
9) *Pentru ieftinirea traiului vom susține să se înființeze antre¬pozite,* în care toți producătorii din țară să desfacă marfa lor cu prețuri fixate în înțelegere cu comuna.

Comuna şi municipiul sunt primele celule de activitate care sintetizează dezvoltarea poporului, deci munca la care suntem chemate este cea mai de seamă dintre toate, căci în ea se oglindeşte civilizația unei țări: de aceea alegerile ce vor avea loc la 14 martie capătă o însemnătate deosebită: sau rămânem în făgaşul obişnuit al alegerilor de partid sau conştiința cetă¬țenească liberată de prejudecăți învechite, se ridică într-un

avânt cetățenesc şi deschide o eră nouă de colaborare acelor destoinici, dând administrației țării gospodari înainte de toate.

Pe acest temei de doctrine şi cu programul pe care vi l-am expus, vă cerem deplină încredere.

Noi înțelegem să înlocuim luptele de persoane, cu luptele de idei: de aceea nu vom răspunde acelora ce au crezut că slujesc cauza femeii, ducând până pe pragul familiei luptele pătimaşe ce destramă viața românească, păcatul ce l-au săvârşit dorim să nu fie prea greu ispăşit de obştea întreagă.

Cu bărbăție, cu încredere deplină în cauza dreaptă ce-o apărăm, vă cerem să votați pe candidatele noastre din blocul cetățenesc.

Sectorul I Galben: doamnele profesoare: *Alexandrina Floru,* vicepreşedinta Grupării Femeilor Române şi *Ana Filitti,* pre¬ şedinta sectorului 4 a Grupării Femeilor Române.

Sectorul II Negru: d-ra *Ecaterina Cerchez,* profesoară; d-na *El. g-ral Stângaciu,* secretara Grupării Femeilor Române.

Sectorul III Albastru: d-na *Maria G-ral Anastasiu,* secretară generală a Grupării Femeilor Române şi vicepreşedintă a secției auxiliare feminine române „Fidac", d-na *Tereza Bally,* profesoară.

Sectorul IV Verde: d-na *Alexandrina Gr. Cantacuzino,* preşe¬ dinta Grupării Femeilor Române şi fostă consilieră municipală. d-na *Margareta Hera,* vicepreşedintă a Sectorului 4 al Grupării Femeilor Române şi fostă consilieră comunală.

Universul din 28 februarie 1930.

6

Să se înscrie femeile în partidele politice?

Ziarul *Universul* a făcut o anchetă interesantă, adresând personalităţilor politice ale ţării întrebarea : Să se înscrie femeile în partidele politice ?

Am urmărit cu atenţiune răspunsurile publicate, şi socotesc că un rezumat al tuturor argumentărilor pro şi contra în jurul acestei chestiuni, constituie pentru noi femeile un studiu folositor pentru lămurirea noastră în chestiunea noilor îndatoriri cetăţeneşti ce ni s-au acordat.

Publicăm deci în rezumat rezultatul acestei anchete, observând că în genere toate personalităţile consultate sunt contra înscrierii femeilor în partide politice.

1. *D-l Profesor Nicolae Iorga* - Femeile nu sunt chemate să aprobe greşelile trecutului, ci să pregătească pentru al lor viitorul.

2. *D-l Profesor G. Taşcă* - înscrierea într-un partid politic este o poliţă trasă asupra bugetului şi avuţiei statului. Politicienii cutreieră casele oamenilor, cer, făgăduiesc, cheltuiesc în alegeri şi odată ajunşi la putere se despăgubesc din bugetul statului de sumele cheltuite în alegeri.

Principiile rămân principii şi activitatea miniştrilor se rezumă în primul loc la satisfacerea partizanilor flămânzi şi liniştirea cluburilor politice, care au făcut ţării cel mai mare rău posibil.

Se cere o reacţiune, o nouă credinţă, un ideal înălţător, altfel ţara aceasta clădită cu atâtea sacrificii se va ruina.

Aşteptăm deci de la femeie pe care o vrem să fie regeneratoarea vieţii noastre politice, *ea este ultima noastră speranţă.*

Pentru a răspunde acestei chemări ea trebuie să rămâie în afara cluburilor politice, căci înscrierea ei în cluburi politice înseamnă sporirea agenturii electorale, noi postulate la buget, pierderea razei noastre de speranță.

Prin intrarea în cluburi politice, femeia va deveni concurentă la bugetul statului şi va zădărnici acordarea drepturilor depline, prin aceea că nu i se vor acorda aceste drepturi, de acela pentru care ea devine o concurentă, râvnind la bucata sa de pâine.

Dimpotrivă, dacă ea va veni cu un program de purificare a vieții noastre politice, ea va atrage către dânsa pe toată lumea care pune interesele neamului mai presus de interesele meschine de împărțire a prăzii, determinând un curent salvator pentru țară care îi va aduce negreşit recunoaşterea drepturilor sale integrale.

3. *D-l Profesor G. Marinescu* - Femeile trebuie să reflecteze mult înainte de a lua o hotărâre. Forța lor stă totuşi în solidaritate, să evite deci luptele electorale care conduc la vrăjmăşie şi la coborârea nivelului intelectual şi moral.

4. *D-l Profesor Ion Cantacuzino* - Femeile să se ferească în acest moment de a intra în partidele politice, care vor suferi mari transformări, căci nu mai corespund nevoilor țării şi se discreditează prin luptele lor fratricide, care obosesc opinia publică. Femeile au câştigat prin sârguință un prestigiu, să nu-l piardă, ele trebuie să alcătuiască o forță de apropiere nu una de vrajbă şi distrugere.

5. *D-l Argetoianu* - Femeile ar greşi dacă s-ar înscrie în partide politice. Rolul lor este să-şi mărginească activitatea la chestiuni de ordin economic, căutând să facă puțină ordine în casa pe care bărbații au distrus-o pe jumătate prin politica lor.

6. *D-l dr. Topa* - Femeile să se organizeze în afară de cadrul partidelor politice. Ele să lupte pentru dobândirea drepturilor întregi în afară de cluburile politice. Colaborarea cu partidele politice este necesară mai ales azi când partidele politice caută să distrugă unitatea societăților feminine.

7. *D-l dr. I. Costinescu* consideră acordarea drepturilor de vot femeilor ca anti-națională. E contra ca femeia să se înscrie în partide politice, ca neavând posibilitatea de a alege pe aleşii națiunii, nu e necesar să cunoască mediul de club politic.

Consiliile comunale şi judeţene trebuiesc formate din cei mai buni gospodari în afară de influenţele partidelor politice, sau cu colaborarea tuturor partidelor politice. înscrierea femeilor în partide nu are deci nici un rost.

8. *D-l I. Manu,* consilier la Casaţie, susţine că creaţiunea rodnică prespune o judecată prealabilă dezbrăcată de pasiune şi înregimentare în partide are ca consecinţă o judecată stăpânită de pasiune. Femeia să rămână în afara partidelor politice.

9. *D-l Berceanu* - înscrierea femeilor în partide politice ar fi prematură, femeile trebuind să introducă o notă nouă constructivă de obiectivitate şi pregătire temeinică. Să se ferească deci de aţâţarea sentimentelor anticreştineşti care le scoboară prestigiul lor în societate şi familie.

10. *D-l Alex. N. Gane,* prim preşedinte al consiliului legislativ - înscrierea femeilor în partidele politice fără de a putea exercita drepturile politice n-are nici un rost. Crede că la comună ele vor face o bună gospodărie tocmai pentru că acolo se cere să nu se facă politică.

11. *D-l A. Em. Lahovary,* preşedintele consiliului diplomatic - în luptele partidelor fierb patimi şi interese puţin nobile. E un privilegiu pentru femei a le evita.

12. *D-l S. Mehedinţi,* ar dori un mănunchi de oameni cu conştiinţa *„în alb"*, care să alcătuiască miezul unui parlament conducător, lângă care s-ar admite câteva femei de o reală distincţiune sufletească, care privind ca mame şi soţii cu îngrijorare la ziua de mâine şi cu reală experienţă la traiul întemeiat pe muncă, să dea vieţii noastre politice mai multă demnitate şi un simţ de răspundere real. Altfel, femeile care nu au copii, amestecându-se în politică nu ar schimba întru nimic situaţia ţării. Cel mult s-ar schimba situaţia câtorva persoane care caută în politică deşertăciune sau mondenitate.

13. *D-l Cecropide* îşi exprimă părerea în numele bărbaţilor care nu fac politică şi roagă pe femeile votante să facă parte din aceeaşi categorie, votând listele lor - când le vor cunoaşte şi evitând neplăcerile ce se ivesc pentru acei care luptă în alegeri în profitul unui anume partid politic - care plăteşte adesea cu ingratitudine toate zgârieturile şi maltratările suferite de ei în alegeri.

14. *D-l Grigore Trancu-Iaşi,* deşi a fost întotdeauna pentru acordarea drepturilor la femei şi găseşte că chestiunea drep¬turilor civile la femei trebuieşte negreşit rezolvată pentru a scăpa de ridicol situaţia actuală a femeii măritate care trece de la capacitate la incapacitate după capriciile legii, totuşi, d-sa este îngrijorat să nu se găsească femei care să vrea să-şi facă o trambulină din aceste drepturi.

Consideră problema înscrierii femeilor în partidele politice prematură înainte ca ele să obţină drepturile civile şi pe cele politice în întregime.

D-sa cere un *concordat* pentru a se putea pronunţa asupra căii ce trebuie să urmeze femeia în împlinirea obligaţiunilor ei politice pentru ca activitatea ei să fie rodnică în treburile ţării.

15. *D-l Profesor Anibal Teodorescu* găseşte că femeia nu poate fi utilă partidelor politice, unde ar putea fi utilizate ca simple instrumente de propagandă. în chestiunea electoratului administrativ, d-sa găseşte că *gospodăria adevărată se face fără politică.* Totuşi, d-sa este în contra formării unui partid alcătuit pe sex, care nu ar avea nici un rost.

16. *D-l Mihail Manoilescu* crede că este înnăscut în om simţul politic, dorinţa de a-şi exprima liber fiecare individ părerile sale proprii, ceea ce aduce o diferenţiere inevitabilă după ideologia fiecăruia şi ca consecinţă o grupare a cetăţenilor în diverse partide politice, fatalitate de la care nici femeia nu se va putea sustrage.

Pentru perioada de iniţiere a femeilor în viaţa politică găseşte nimerită o grupare aparte a femeilor. Rolul femeilor în această perioadă de tranziţie ar fi să aducă o notă de neutralizare a instituţiunilor noastre naţionale, care sunt toate - din neno¬rocire - colorate de influenţele politice. Prin intrarea femeii s-ar introduce un element de constanţă, de cuviinţă, de bună creştere, pe care prezenţa femeii o impune întotdeauna.

17. *D-l Vasilescu Valjean* nu concepe existenţa unui grup feminin în afară de partide decât doar cu *veleităţi de condu¬cătoare a anumitor persoane în căutare de piedestal.* Crede că aceste grupări ar seconda rând pe rând diverse partide politice, după avantagiile oferite. Rolul important social al femeii nu-i poate îngădui să se preteze la acest oportunism. D-sa îndeamnă femeile să se înscrie în partidele ce corespund principiilor şi

credinţelor ce au, nădăjduind că femeia cu finețea ei de înțe¬
legere se va acomoda lesne mecanismelor subtile ale politicii.

18. *D-l Al. Brătescu-Voineşti* cere ca femeia să fie ferită de politică, după cum e necesar ca să fie ferite de politică şcoala, justiția, biserica.

Ar fi fost nimerit să se fi făcut întâi o anchetă spre a se şti câte femei au cerut dreptul de vot. Dacă aceasta nu s-a făcut, d-sa acordă femeilor dreptul de a face cum vor. Să se înscrie, dacă le place în partide politice, să nu se înscrie, dar să cola¬
boreze cu ele, dacă preferă.

19. *D-l N. Batzaria* - Partidele politice nu pot fi alcătuite pe vârsta sau pe culoarea părului şi a feței, nici pe sexe. Rațiunea de a fi a unui partid politic este de a valorifica un program de idei şi de necesități sociale, economice şi politice. Aceste idei şi necesități variază după interesele respective ale unei pături sociale, nu după sexe. Divergența de interese şi de vederi în diferite chestiuni sunt realități, care împiedică o grupare la un loc într-un singur partid al femeilor, care nu-şi are rostul şi nici nu răspunde unei necesități reale. Iar un partid care nu se întemeiază pe realitate nu poate trăi.

Chiar interesele pur feminine, ca lărgirea drepturilor politice, repararea inegalităților din dreptul civil, de nu se vor putea realiza prin singurele forțe ale femeilor ci numai prin sprijinul şi colaborarea bărbaților şi ale partidelor politice în care ei au conducerea, numărul, puterea şi cuvântul hotărâtor.

De aceea, atât exigențele realității, cât şi interesele lor proprii bine concepute şi exact văzute îndeamnă pe femei de a renunța la ideea unui partid aparte şi de a se înscrie în partidele politice existente, fiecare alegând, bineînțeles, partidul ce în credința ei oferă mai multe garanții de sprijinire a reven¬
dicărilor lor.

N.R. - *Ziarul nostru* îşi deschide coloanele spre a publica toate părerile ce i se vor trimite în chestiunea aceasta, consi¬
derând acest mijloc folositor pentru complecta edificare a femeii cu privire la rostul drepturilor ei de vot.

Ziarul nostru, anul IV, nr. 2, din februarie 1930.

7

La paix par l'education

Discours prononce par la Princesse Alexandrine Cantacuzene au Congres du Conseil International des Femmes â Vienne. Le 2 Juin, 1930

Mesdames, Messieurs,

Je suis presque genee de vous parler de la paix, car c'est une religion â laquelle les profanes ne devraient pas toucher.

Depuis quelques annees on parle â tout propos de la paix; on la souhaite, on la desire, il est presque â la mode d'affirmer qu'on est pacifiste ; cependant peu de gens en comprennent la haute portee philosophique. La paix est la grande loi de fraternite; vouloir vraiment la paix, c'est mettre ses actes en concordance avec ses paroles et se dire â tout moment: „Ne fais pas â autrui ce que tu ne veux pas qu'on te fasse â toi-meme [...]."

La paix veut dire concession, la paix demande de la compre¬hension, la paix exige de la discipline morale, la paix c'est se vaincre soi-meme, la paix implique le respect des autres, surtout des adversaires; la paix est avant tout un grand probleme de pedagogie. Les femmes de mon âge ont une terrible responsabilite: nous n'avons pas su empecher le plus effroyable cataclysme que le monde ait jamais connu et 12 ans apres nous continuons â discuter sans nous unir dans un grand elan de recueillement pour etablir ensemble les nouvelles methodes d'edu-cation, qui fassent de nos enfants des âmes en action.

Tout petits, dans les ecoles maternelles, ils doivent former des Ligues de Bonte; on doit cultiver chez eux le spiritualisme, leur montrer l'horreur de toute action violente qui conduit â la

haine, on doit les habituer â l'auto-analyse de leurs faits et gestes, en introduisant l'examen de conscience dans chaque classe, les enfants doivent etre appeles â se juger eux-memes et â reflechir sur la portee et la responsabilite de leurs actes. Ah, ces ecoles transformees en regiments, ou dans une promiscuite detestable on jette â des jeunes inconnus une pâture intellectuelle qui souvent les empoisonne, n'etant pas digerable pour eux. Quels sont leurs tares, leur atavisme, leurs qualites specifiques ? Qui s'en preoccupe ? Qui sont ces anonymes qu'on jette dans la vie sans leur en avoir explique le sens ? [.]

Parmi les suggestions que nous nous permettrions de faire, se serait en premier lieu que nos grandes associations inter¬nationales insistent aupres de la Societe des Nations, pour que l'on tombe d'accord avec les gouvernements, afin d'introduire dans toutes les ecoles secondaires de tous les pays, en meme temps, des cours sur la paix, montrant les desastres causes par la guerre, avec des statistiques, des films impressionnants, presentant la guerre agressive comme un crime et la guerre defensive comme une fatalite, un grand malheur qu'il faut â tout prix eviter, exposant en detail aux eleves le travail fait par la Cour de Justice Internationale, le role des pactes de securite et d'arbitrage qui doivent resoudre desormais les conflits entre les Etats ; ceci doit etre fait avec tact et mesure, pour ne pas encourager le defaitisme, la lâchete. Il faut â la fois, dans tous les pays, creer par l'ecole une nouvelle conscience, montrant les responsabilites terribles de ceux qui dechaînent ces semblables cataclysmes, guerre entre nations ou guerre civile. Il faut aussi montrer le devoir sacre de defendre son foyer, son pays, ses citoyens contre toute agression, mais insister sur toutes les mesures de conciliation â prendre dans le cadre des Etats, entre nationaux et minoritaires, entre patrons et ouvriers, entre le capitalisme et le proletariat.

Internationalement, dans les conflits entre les peuples - invoquer la necessite de faire triompher l'esprit de justice et de tolerance qui conduit toujours moralement, politiquement, econo-miquement, aux meilleurs resultats.

La guerre ne doit plus etre une chevauchee â panaches qui enflamme les jeunes generations ; ce romantisme doit cesser, il faut en finir avec la legende guerriere et montrer l'horreur de

ce crime collectif, les desastres, qui sont souvent pires meme que la mort : infirmites, invalidites, maladies incurables, appauvrissement general, desequilibre social, moral, intellectuel. Il faut faire com-prendre â la jeunesse que la guerre est un acte indigne d'une societe civilisee et que ceux qui la dechaînent sont hors la loi, etant en dehors des dogmes qui regissent desormais les nations. Il faut inculquer de telle facon le sentiment de la paix dans l'âme de l'enfant, que plus tard, homme aux cheveux gris, il se secoue d'horreur devant cet acte abominable.

Nous pensons aussi qu'il serait utile et interessant que la Commission d'Education du Conseil International des Femmes organise annuellement un concours international sur la paix entre la jeunesse de nos pays. Les trois meilleurs travaux recevraient des medailles et seraient publies. Cela obligerait annuellement dans 45 pays la jeunesse â reflechir, â concretiser une opinion sur le probleme le plus important dont depend la tranquillite du globe. On ne peut pas se contenter d'une culture superficielle qui consiste â emmagasiner des connaissances ; il faut une directive nouvelle qui tende surtout â former des caracteres et des consciences actives, qui s'elevent vers une conception superieure de la vie et de ses devoirs, envisageant avec gravite et recueillement la necessite de capter les forces du bien et d'arriver ainsi â un nouveau rythme de comprehension et de solidarite.

Sceurs de tous les pays, nous avons une noble tâche â realiser: il faut que nous voulions cette paix avec toute l'ardeur, avec tout l'amour que contiennent nos ccurs de meres, dont la devise desormais est: „Par la piete du souvenir, â la fraternite et â la paix!"

Arhivele Naționale ale României, Fond Familial

' Meissner, dosar XI/42, filele 37-39.

8

Faceți politică!

De ce, tocmai în clipa când revendicările sale capătă un început de înfăptuire, lumea feminină la noi s-a rupt în două? De ce asistăm la o stranie controversă din care nu se înțelege nimic, între intervenționiste şi partizane ale neintervenției feminine în viața politică a țării?

Revendicările feminine au fost, peste tot, simple şi degajate de oricare echivoc: într-o societate care nu face nici o deosebire de sex între îndatoririle cetățenilor, se cuvine ca şi drepturile să fie repartizate egal, între sexe. Legea scrisă nu ocroteşte astăzi femeia mai mult decât legea nescrisă. Evoluția moralei, exigențele economiei, progresul cu valorile sale noi şi scăderile sale implacabile, au făcut societatea modernă aşa cum este. Nu voința retrogradă a unor fracțiuni din comunități - oricât ar fi ele de puternice - poate împiedica o prefacere impusă de conjuncturile vremii. Rămâne prin urmare de văzut, în actuala stare de fapt, cum vor reacționa instinctul de conservare şi individualismul.

Feminismul de mult a luat o atitudine în această situație nouă. Pe măsură ce dispăreau privilegiile acordate în mod tacit femeilor - în schimbul unor renunțări pe care le suportau poate fără ca să le admită - feminismul cerea dreapta repar¬ tizare a beneficiilor, într-o societate care se arată nedreaptă, sau cel puțin foarte imparțială, față de împărțirea îndatoririlor între sexe. Astfel s-a ajuns, în etape inegale şi corespunzătoare temperamentului şi prejudecăților fiecărui popor, la aplicarea unui program minimal. Nimeni nu mai discută ajustarea legilor la noua stare de lucruri. Şi aproape peste tot s-a ajuns la concluzia logică a acestei evoluții: acordarea drepturilor politice.

Femeia plăteşte impozite. Este supusă rigorilor codului comercial când exercită o meserie. Foarte des aportul ei în susținerea menajului este egal sau superior aportului bărbatului.

Poartă toată răspunderea întreținerii şi creşterii copiilor atunci când întâmplarea, sau când concepția din ce în ce mai elastică a căsătoriei, o transformă în cap de familie.

Ținând seamă de aceste adevăruri, statele şi-au modificat, şi-au întocmit sau şi-au aplicat statutul fundamental. Mai ales de când generalizarea sufragiului universal înfățişa sub un aspect absurd înlăturarea femeilor culte sau încărcate cu răs¬punderi, de la exercitarea unui drept recunoscut ca sacru pentru analfabeții de sex masculin.

Iată însă că, în momentul când constatări atât de simple au provocat la noi o punere la punct necesară şi care se impunea din momentul când a fost modificată Constituția noastră, a fost stârnită tocmai de elementele direct interesate, o bizară polemică.

Femeile trebuie să facă politică ? Şi, mai întâi, ce înseamnă politică ?

După câte se pare din momentul când un cetățean se inte¬resează de mersul treburilor țării prin forța lucrurilor comen¬tează, atitudinea cârmuitorilor. Prin forța lucrurilor aprobă sau dezaprobă personalitățile şi grupările, votul său nu are alt rost decât încercarea de-a sprijini sau de-a zădărnici o acțiune prin alegerea sau respingerea reprezentanților ei politici. Vrând-nevrând, individul este integrat în organismul politic, din momentul când este contribuabil, sau când trebuie să se susțină cu munca sa. Nu există problemă de stat care să nu-şi aibă repercusiunea asupra bunurilor şi vieții lui. Este deci prins în angrenajul politicii. Această concluzie explică întreaga luptă a lumii feminine în sensul obținerii drepturilor politice pentru femei. Ce rost are prin urmare respingerea exercitării dreptului odată dobândit?

Se pare că la noi această respingere se aseamănă cu un fel de grevă împotriva formațiilor politice actuale. Că se înca¬drează într-o formulă de modă, aceea a aboliționismului partidelor politice.

Atunci femeile partizane ale acestei idei trebuie să ne propună formulele lor noi. Să ne spună : facem politică împotriva partidelor

politice. Să facă politică militantă... şi încă foarte militantă... împotriva partidelor, împotriva formulelor actuale de guver¬ nare, împotriva infirmităţilor regimului politic sub zodia căruia trăim.

Dar nu pot ieşi din această dilemă. Ori vor face politică cu partidele - indiferent cu care - ori împotrivă.

Dar a nu face politică înseamnă a alunga din preocupările femeilor tot ce priveşte întocmirea şi aplicarea legilor. Gospodăria, educaţia, viaţa familiei, economia societăţii în care trăim.

Şi aş dori să număr pe degete câte femei pot la noi să-şi plătească acest minunat lux.

Michaela Catargi

Tribuna femeii, anul I, nr. 1, 5 octombrie 1930.

9

Scopul nostru

Buletinul pe care îl aveți în mână este prima publicație care apare, în această țară, pentru femeile socialiste. Buletinul acesta este scris la maşină şi apare în format mic. Lucrul nu trebuie să pară nimănui curios, fiindcă orice început este greu. Ba dimpotrivă, apariția lui să bucure pe toată lumea şi să stârnească zelul tovarăşelor pentru ca în cel mai scurt timp Buletinul să devie o publicație mai mare şi mai răspândită.

Motivul pentru care Uniunea Femeilor Muncitoare[1] a făcut să apară acest Buletin, nu este greu de înțeles. Uniunea a luat ființă anul trecut, la congresul Partidului Social-Democrat, când, cele câteva secțiuni feminine existente atunci au trimis delegați la conferința feminină care s-a ținut în acelaşi timp. Organizarea femeilor într-o uniune a fost o necesitate impusă

1. Cu prilejul Congresului Partidului Social-Democrat din România (care a avut loc în luna mai, 1930, la Bucureşti) s-a întrunit şi Conferința femeilor social-democrate (19 mai), hotărând unificarea Cercurilor femeilor socialiste în Uniunea Femeilor Muncitoare din România (U.F.M.R.). In fruntea noii organizații se aflau Eugenia Deleanu Rădăceanu, Rozalia Frimu, Sonia Moscovici, Tatiana Grigorovici, Ana Comănescu, Maria Ottoi. In anii '30, U.F.M.R. s-a alăturat altor organizații democratice ca Frontul Feminin, Comitetul Național Antirăzboinic, Societatea pentru protecția mamei şi copilului, în vederea apărării libertăților cetățeneşti în fața pericolului fascist. Oficiosul Uniunii, *Femeia Muncitoare,* a apărut lunar, între 1931 şi 1933, la Bucureşti, în limbile română, maghiară şi germană. Intre 1934 şi 1938, publicația social-democrată *Lumea Nouă* va relata cu regularitate despre evenimentele de seamă ale mişcării femeilor muncitoare. O nouă serie a publicației va apărea după al doilea război mondial.

de împrejurările grele în care se zbate muncitorimea şi suntem mândre că activitatea depusă până acum pe acest teren a început să dea roade.

In mai puțin de un an, mulțumită propagandei ce s-a făcut de tovarăşi şi tovarăşe conştiente, au luat ființă noi organizații de femei socialiste. Astăzi, uniunea noastră numără peste 1.000 de membre organizate în următoarele localități: Anina, Aninoasa, Bucureşti, Cernăuți, Lupeni, Mediaş, Petroşani, Petrila, Reşița, Satu-Mare, Sibiu.

Este de la sine înțeles că, față de acest spor numeric, se simțea nevoia ca membrele secțiunilor feminine să aibe un Buletin al lor care să le țină în curent cu activitatea Uniunii şi activitatea fiecărei secțiuni. Aceasta, spre a ne cunoaşte mai bine, a strânge legăturile de solidaritate dintre femeile socia¬ liste din diferitele regiuni ale țării şi a face cunoscută activitatea femeilor socialiste din alte țări. Acest rol important îl va îndeplini Buletinul de față.

Desigur însă că el nu se va mărgini numai la acest rol informativ. In programul nostru se află şi dorința ca în Buletin să se publice şi articole educative, bucăți literare, sfaturi de higienă şi gospodărie etc.

In măsura spațiului ce-l vom avea, vom lărgi deci câmpul de propagandă al acestui Buletin. Aşteptăm numai, din partea tuturor membrelor noastre un sprijin puternic. Le cerem să se pătrundă de importanța organizării tuturor femeilor în uni¬ unea noastră, să se convingă de folosul publicației de față şi deci să o răspândească peste tot pe unde se află suflet de femeie muncitoare.

Numai astfel scopul nostru va fi atins, numai astfel idealul nostru de egalitate şi bunăstare materială, idealul măreț al dezrobirii femeii va putea fi servit cu succes.

La luptă, deci, dragi tovarăşe, la luptă pentru pâine şi libertate !

Uniunea Femeilor Muncitoare

Femeia muncitoare, nr. 1, mai 1931.

10

Discours prononce par Madame la Princesse Alexandrine Cantacuzene â la XV-e Assemblee des Associations pour la Societe des Nations, â Budapest, Mai 1931

Monsieur le President,

Je suis fiere d'avoir ete choisie par notre veneree Presidente, la Marquise d'Aberdeen et Temair, pour vous apporter l'hommage du Conseil International des Femmes qui apprecie hautement votre remarquable travail et n'a cesse dans tant de directions de collaborer avec les Associations pour la Societe des Nations.

La XV-e Assemblee se reunit â une heure bien troublee, quand le monde est secoue jusque dans ses assises par la crise terrible d'ordre morale et economique.

Nous sommes â n'en pas douter â la fin d'un cycle, au commencement d'un autre, ce qui a ete ne peut plus etre, ce qui sera n'est pas bien defini. De nobles aspirations se font jour, on veut la paix, on la cherche. Car on sent que si on ne la realise pas au plus vite, c'est l'anarchie qui va atteindre notre structure sociale et la plus rayonnante des civilisations. Cependant les statistiques indiscretes nous font savoir que durant les deux dernieres annees, trente deux Institutions, pour engins de guerre et gaz asphyxiants ont ete crees, c'est une originale facon de nous preparer pour le desarmement.

La question se pose donc: „La Paix est-elle une chimere, une legende, une mystique impossible â atteindre, ou bien, peut-on la realiser et alors pourquoi n'arrivons-nous pas â la concretiser?"

Nous pensons que la Paix est du domaine des possibilites si on la place dans son vrai cadre, celui des interets economiques

et si on l'organise techniquement comme on le fait pour la guerre. La politique des carnassiers a fait faillite, l'heure de l'Union Economique a sonne.

Dans ce but, nous nous permettons de faire des suggestions. Nous pensons que de suite, sans plus perdre un temps precieux, qui peut nous conduire au pire les associations pour la Societe des Nations devraient mettre â l'etude et instituer:

1. L'Office Intereuropeen de rationalisation des cultures agricoles et des produits manufacturiers, leur assurant un debouche sur.
2. Creer la monnaie unique pour l'Europe ce qui fortifierait la force d'achat et de vente et faciliterait les echanges; avec ces differentes monnaies l'Europe est dans une situation d'inferiorite vis-â-vis des autres continents.
3. Que l'on cree de suite (car l'appauvrissement general du Centre et du Sud de l'Europe peut amener la revolution), des commissions economique et financieres regionales qui auraient â etudier les possibilites de developpement des regions, prepareraient des collaborations fecondes, des records successifs pour le ble, le bois, le petrole etc. et ainsi se formeraient les chaînons qui techniquement formeraient les bases de la vraie paix. Nous avons fait trop de politique internationale et pas assez de politique regionale, nous occupant de nous meler des autres continents et oubliant les graves problemes qui se posent chez nous, nulle part que dans cette ville magnifique d'une si belle ornementation, ne peuvent mieux â cette heure de responsabilite, se reunir les associations pour la Societe des Nations. L'oeuvre des imponderables nous conduit tous aux accords tacites plus surs que tous les pactes, nous faisant mieux comprendre le sens de la vie, qui impose que malgre les amertumes, les rancunes, les prejuges, malgre les douleurs individuelles et collectives gardant pieusement le souvenir du passee, pres des tombeaux nous nous donnions la main et ensemble dans un grand elan de vrai patriotisme, nous gravissions le chemin epineux qui conduit vers les cimes imperissables de verite, de justice, d'amour et de pardon.

L'autre soir â bord des terrasses je regardais le soleil-couchant embrasser la vieille cite, le Danube s'ecoulant paisible â mes

pieds, renfermant les possibilites d'Union Economique et commerciale, il m'a semble alors voir dans le ciel en feu se detacher en lettres d'or ces mots: „Pax vincit!".

Comme femme, comme Vice-Presidente du Conseil Inter¬ national, comme Roumaine, j'emporte cette vision precieuse qui contient nos esperances et notre foi en des jours meilleurs.

Soeur de Hongrie, nous serons toujours pres de vous pour servir avec ferveur le beau et le bien et pour defendre la famille et la societe.

Arhivele Naționale ale României, Fond Familial Cantacuzino, dosar 102, filele 1-3.

11

Rezultatul alegerilor

Rezultatul alegerilor parlamentare de la 1 iunie, desigur că-l cunoaşteţi cu toatele. Cu toată teroarea şi prigoana dezlănţuită de agenţii guvernului în contra candidaţilor şi partizanilor noştri, cu toate că sate întregi - bănuite că ar vota cu partidul social-democrat - au fost pur şi simplu oprite de a merge la vot, cu toate piedicile întâmpinate de cei care erau bănuiţi că vor vota cu noi, totuşi Partidul Social Democrat a întrunit aproape 100.000 voturi, reuşind a trimite în parlament 7 deputaţi social democraţi.

Desigur că 7 deputaţi faţă de 385 deputaţi burghezi, e prea puţin lucru şi că tovarăşii noştri deputaţi vor avea mult de luptat pentru a apleca balanţa dreptăţii şi de partea noastră a celor obidiţi şi exploataţi. Dacă alegerile ar fi fost libere şi cinstite fără arestări, bătăi şi jandarmi, dacă nu ar fi fost Legea electorală care e făcută să protegiuiască pe cei ce fac alegerile, în paguba celorlalte partide, desigur că cu totul alta ar fi fost faţa actualului parlament şi noi muncitorii am fi avut mult mai mulţi deputaţi ca să ne apere drepturile şi nevoile noastre.

Un lucru însă trebuie să ne bucure şi trebuie să-l amintim aci :

în toată această campanie electorală femeile muncitoare au fost alături de tovarăşii bărbaţi, căutând ca pe cât posibil să ajute la reuşita Partidului Social Democrat. Secţiunea feminină din Bucureşti a făcut câteva mii de manifeste cu cuprinsul pag. I. a Buletinului nostru pe iunie şi echipe de tovarăşe au colindat Capitala împrăştiindu-le pe la fabrici şi pe străzi împreună cu manifestele electorale ale partidului. Tovarăşele din Petroşani au strâns 1.843 lei pentru Fondul electoral, sumă desigur mică, dar destul de însemnată pentru mizeria şi sărăcia în care se

zbat tovarăşii noştri minieri de acolo. Tovarăşele din Reşiţa, Anina, Cernăuţi, Lupeni, Sibiu, Braşov, Satu-Mare, au făcut tot ce le-au stat în putinţă pentru a ajuta partidul în lupta electorală.

Femeile muncitoare au înţeles că numai dacă vor pătrunde câţi mai mulţi socialişti în parlament, vor avea legi mai bune pentru proteguirea muncii lor şi a copiilor lor, că numai socia¬ liştii vor lupta împotriva şomajului, concedierilor şi scăderii salariilor, pentru libertate şi democraţie, pentru ieftinirea traiului şi reducerea orelor de lucru.

Femeile muncitoare din România au dovedit şi cu acest prilej, că deşi nu au drept de vot, sunt conştiente de rolul şi menirea lor de luptătoare în rândurile proletariatului pentru izbânda socialismului!

Femeia Muncitoare. Buletinul Uniunii Femeilor Muncitoare din România, nr. 3, iulie 1931.

12

Discours prononce par la Princesse Alexandrine Cantacuzene a la Conference pour la Paix et le Desarmement â Geneve, le 4 Septembre 1931

Mesdames,

Je vous remercie pour le tres grand honneur ce que vous avez bien voulu me faire, en m'accordant la parole ce soir.

Les temps que nous traversons sont bien troubles et je n'ai, helas, aucune bonne nouvelle â vous apporter de ce Sud de l'Europe, qui semble de nouveau secoue de convulsions, d'ordre economique, cette fois avec de graves repercussions sociales. Il faut voir la verite en face. La societe bourgeoise n'a pas rempli son role social et dans son desir de speculation, de gains, d'affaires, de materialisme aigu masque par une technicite et un machinisme d'allure scientifique elle a neglige l'essentiel, la base morale de la famille, de la societe, de l'Etat. Nous sommes ainsi arrives â un effroyable desequilibre: la course vers l'enrichissement et la technique ont provoque, par un paradoxe etrange, une surproduction materielle telle, qu'elle conduit â l'appauvrissement et â la devalorisation de tout.

On parle d'Union Interdouaniere, d'Union Economique, de Reglementation Fiduciaire, que sais-je, et l'on ne comprend pas qu'il faut reviser les methodes, creer une autre ideologie et une autre mentalite. Les femmes de notre generation ont une terrible responsabilite; elles ont vecu sans comprendre le sens de la vie. Elles ont assiste horrifiees, secourables, devouees mais passives au plus grand drame que l'humanite ait vecu ; elles ont vu perir des millions d'etres, et n'ont pas su, de cet holocauste effroyable, determiner la psychose de redemption,

parce qu'elles n'ont ete impressionnees que par le visible, la morte materielle de millions d'humains et non par la decheance morale, par l'enfer dans lequel nous nous etions projetes. De tant de larmes, d'epreuves, de douleurs, mes sours, nous n'avons pas tire la lecon qui devait determiner un nouveau rythme de reelle fraternite et alors nous accumulons en nous des forces destructives qui risquent de conduire vers un eclipse definitive notre rayonnante civilisation. La haine est lâ, active, invisible, destructive. On m'a raconte, il y a quelque temps, l'anecdote suivante, vecue par une connaissance â moi: L'an passe elle allait en Amerique et sur le bâteau qui l'emportait, se trouvait toute une association d'Anciens Combattants, de Soeurs de Charite, de Veuves de Guerre, de Dames de la Croix Rouge.

Dans la tranquillite de la traversee, une houle sevit tout d'un coup, parce que l'une des membres a emis l'idee, qu'il serait bien que les enfants de tous les pays se connaissent, collaborant et formant des associations, en vue de la paix. A ce mot, les vieilles animosites se sont reveillees et les gens qui dans leur dilettantisme parlaient de paix, sans en comprendre la mystique, se sont livres â des violences de tout genre, confirmant le proverbe : - Chassez le naturel, il revient au galop. Une mere, une femme criait: - „Si un enfant de telle nation maudite etait lâ, je le ferais jeter â la mer!".

Le bateau de la haine conduisant tant d'etres qui avaient vecu la grande catastrophe sans comprendre malgre la vision de la mort, la voie de verite â suivre, traversait les flats, bouleversant la serenite de l'Ocean dit Pacifique.

Dans un tel etat d'esprit, il est difficile d'organiser des collaborations fecondes : si un tel etat d'esprit predomine encore, la societe moderne est vouee â sa parte. Desarmer politiquement, militairement, certes, il le faut, mais avant tout il faut creer la psychose du desarmement. C'est la notre role et notre tout premier devoir.

Si les femmes de tous les continents ne commencent pas une action methodisee pour revenir â unei active spiritualisation des masses populaires, si les elites intellectuelles ne propagent pas une nouvelle doctrine adequate aux necessites imperieuses de l'heure, la tourment secouera de nouveau l'Univers. Ce ne sera peut-etre pas la guerre, mais quelque

chose de tout aussi atroce : les revolutions violentes transformeront les societes et les Etats.

Nous sommes entres dans la periode des convulsions ; il faut avant tout redonner aux âmes la preponderance dans la direction du monde. Nous devons nous recueillir pour le grande acte d'union morale, de fraternite que doit etre le vrai desarmement. Jusqu'au Fevrier il faut commencer un mouvement pour eclairer les consciences et, alors, ce qui paraît impossible, avec l'aide de Dieu sera possible. Savoir, vouloir le bien, et agir en consequence, tout est lâ. Nos associations doivent etre mobilisees, dans ce but; une coordination de nos efforts s'impose. Nulle part plus qu'ici, plus que dans ce pays, dans cette ville, chez ce peuple qui a mis en pratique un large esprit de tole¬rance, nous ne pourrons mieux trouver la comprehension et l'atmosphere qui soutiennent nos efforts.

Geneve, c'est la Societe des Nations et la Societe des Nations reste le point lumineux d'esperance, de foi en des temps meilleurs.

Le Conseil International des Femmes et toutes nos grandes associations sont au service de la reorganisation morale des societes et des Etats. Cette oeuvre de redemption repose entiere sur la radiation active de l'âme de la femme. C'est elle aujourd'hui qui peut sauver le monde, et elle le sauvera.

Arhivele Naționale ale României, Fond Familial Cantacuzino, dosar 50, filele 5-9.

13

Moțiunile Congresului al X-lea al Federației „Uniunea Femeilor Române", ținut la Craiova în zilele de 6, 7 şi 8 septembrie 1931

Moțiune

Federația „Uniunea Femeilor Române", care reprezintă toate ramurile de activitate feminină din întreaga țară prin 101 societăți afiliate şi întrunite în al 10-lea congres la Craiova în zilele de 6, 7 şi 8 septembrie a.c., a votat - în urma discuțiunilor problemelor la ordinea zilei următoarele:

Sesizată de proiectul de unificare legislativă a țării prin extinderea legilor Vechiului Regat în toate provinciile - fără modificare prealabilă - Uniunea Femeilor Române aduce la cunoştința Domnului Ministru al Justiției şi supune înaltei sale aprecieri următoarele: Având în vedere că art. 6 din noua Constituție prevede că „drepturile civile se vor stabili pe baza deplinei egalități a ambelor sexe".

Având în vedere că prin impunerea legislației Vechiului Regat în Ardeal, Banat şi Bucovina s-ar aduce grave prejudicii femeilor din aceste ținuturi prin şterbirea drepturilor civile mult mai favorabile, de care se bucurau până în prezent;

Având în vedere întârzierea noului cod de unificare ce se pregăteşte în consiliul legislativ;

Congresul, în numele şi unanimitatea femeilor din toate provinciile româneşti, roagă pe d-l Ministru al Justiției să aducă o lege specială, care să satisfacă aliniatul amintit din art. 6 al Constituției, îndreptându-se erorile şi completându-se lacunele, care ating jignitor sentimentul de dreptate şi echitate

socială şi nu mai corespund situaţiei, muncii şi contribuţiunii pe care femeia română le aduce statului.

Craiova, 8 septembrie 1931

A doua moţiune, privitoare la concluziile generale luate de congres are următorul cuprins :

Moţiune

Federaţia Uniunii Femeilor Române întrunite în congresul din 6, 7 şi 8 septembrie 1931 la Craiova, referitor la hotărârile luate asupra problemelor discutate, votează următoarea moţiune :

Credinţa, apărătoarea neamului românesc, lăsământul mar¬tirilor creştinătăţii, reînviind tradiţiile străbunilor, să fie baza educaţiei naţionale. S-o întărim intensificând lupta contra influ¬enţelor sectelor religioase străine şi a bolşevismului, care distrug sufletul românesc.

Lozinca noastră să fie : iubirea de neam şi de ţară.

Prin munca şi economia noastră să contribuim la norma¬lizarea economică şi la dezvoltarea producţiei naţionale.

Menirea desăvârşită a femeii să fie o completare a îndato¬ririlor sale de soţie şi mamă, prin colaborarea conştientă şi luminată la viaţa ţării, iar femeia viitorului să fie îndrumată spre muncă independentă şi de iniţiativă care uşurează povara statului.

Unificarea sufletului dintre toţi fiii aceleiaşi ţări rămâne principiul superior al congreselor noastre.

Craiova, 8 septembrie 1931

Ziarul nostru, anul V, nr. 8, septembrie 1931.

14

Drepturile civile ale femeilor

Civilizaţia, cu tot avântul care l-a luat în ultima vreme, a lăsat să subsiste, totuşi, o mulţime de prejudecăţi, ce apasă şi întunecă raţiunea noastră. Pe lângă atâtea idei generoase, câştigate unele cu sacrificiul sângelui, altele ţâşnite din spiri¬ tele clare ale oamenilor superiori, vegetează încă o sumedenie de idei şi credinţe, care poartă stigmatul barbariei, al egois¬ mului şi al îngustimii de judecată.

Femeia, privită altădată ca o sclavă a bărbatului, cu mintea redusă, incapabilă să stea alături de el, în nici o activitate, care ar fi însemnat un aport de inteligenţă sau energie, se bucură încă şi astăzi, la unele popoare, de o consideraţie cu mult inferioară capacităţii de care a dat dovadă, fie în dome¬ niul ştiinţei, înscriindu-se printre marile genii ale omenirii, fie în al literaturii, fie în practicarea profesiunilor de tot felul, ca medicina, dreptul, comerţul etc.

Nu numai atât. Femeia a adus un suflu de entusiasm, devotament şi spirit de sacrificiu într-o ramură socială, con¬ dusă de inteligenţa severă a bărbaţilor şi unde inima simţitoare a femeii este o mai bună sfătuitoare decât orice sistem ştiinţific, elaborat după îndelungate studii.

Este vorba de domeniul asistenţei sociale, unde mulţumită spiritului de iniţiativă, sensibilităţii şi intuiţiei sale, s-au creat societăţi de ajutor mutual, şcoli pentru infirmiere, azile pentru orfani, pentru bătrâni, dispensarii, cămine.

în unele ţări, recunoscându-se femeilor capacitatea lor, ele au fost chemate să colaboreze alături de bărbaţi, în principalele domenii sociale şi politice.

Din punct de vedere al dreptului civil, femeile se bucură acolo de aceeaşi situaţie juridică ca şi soţii lor şi căsnicia este o asociaţie de oameni liberi şi perfect egali juridiceşte.

Noi am rămas în urmă nu numai faţă de ţările apusene, ci chiar faţă de Rusia ţaristă. De mult mă preocupă nedreptatea ce se face semenelor noastre şi am considerat regimul juridic al femeii măritate ca o pată pe conştiinţa noastră, a oamenilor de drept: legislatori şi jurişti.

De aceea, când la conferinţa interparlamentară, am văzut seriozitatea, competenţa şi inteligenţa fină, cu care erau înzes¬ trate femeile, ce s-au perindat la tribună, mi-am dat şi atunci seama cât de profundă este greşală şi ce nedreptate facem mamelor, soţiilor şi fiicelor noastre, ţinându-le într-o inferio¬ ritate atât de jignitoare din punctul de vedere al dreptului civil.

Şi-am promis atunci că voi depune un proiect de lege pentru acordarea, deocamdată, a drepturilor civile femeilor măritate. Am întocmit un articol unic modificator al art. 197, cod civ., pe care l-am depus pe biroul Camerei. Articolul l-am redactat astfel:

„Femeia majoră prin trecerea ei în căsătorie îşi păstrează deplinătatea capacităţii juridice putând exercita toate drep¬ turile civile, fără ca actele sale să fie supuse aprobării soţu¬ lui ei.

Toate dispoziţiunile contrarii celor de faţă rămân abrogate, în afară de ce e privitoare la regimul dotal".

De ce m-am oprit numai la modificarea acestui articol, tre¬ când peste celelalte articole referitoare la incapacitatea femeii măritate cuprinse sub Cap. VI, titlu V din Cartea I, cod civ. şi peste alte dispozii răzleţite în tot Codul Civil?

Art. 197 prevede incapacitatea femeii măritate de a sta în justiţie, fără autorizaţia bărbatului. Această incapacitate se revarsă asupra succesiunii întregi de acte judiciare sau extra¬ judiciare, care duc până la conflictul în faţa instanţelor.

Putinţa de a-ţi apăra singur drepturile în faţa justiţiei implică capacitatea de a face tot ce priveşte obţinerea acestor drepturi, adică toată seria de fapte, care îmbracă rând pe rând haina juridică, indiferent dacă vor da naştere sau nu la un viitor conflict.

Prin înlăturarea deci a incapacității femeii, prevăzute de art. 197, ea este pusă în mod automat în aceeaşi situație juridică ca şi bărbatul în sânul căsniciei. Articolul, de care am vorbit mai sus l-am însoțit de următoarea :

Expunere de motive

„Legile sunt expresiunea nevoilor şi moralei vremurilor, sub care au fost create. Evoluția mereu crescândă în viața popoarelor impune noi adaptări, care trebuie fixate în texte de legi modificatoare şi corespunzătoare acestei evoluțiuni, pentru a răspunde necesităților actuale.

Pe acest principiu se bazează existența şi rostul parlamentului.

Pornind de la aceste considerente, socot drept o necesitate urgentă şi imperioasă modificarea dispozițiilor din Codul Civil, care privesc incapacitatea juridică a femeii măritate.

Modificarea este cu atât mai justificată cu cât dispozițiile respective nu mai corespund cu diferitele legiuiri mai recente, prin care s-a derogat de la principiul incapacității femeii măritate.

Astfel «Legea pentru organizarea corpului de avocați», în art. 4, spune: Femeia avocat care se căsătoreşte păstrează capacitatea deplină în exercițiul profesiunii.

Femeia avocat, care întruneşte condițiunile art. 1 din aceeaşi lege, va putea cere înscrierea în corpul avocaților şi exercită profesiunea cu deplină capacitate, fără a fi nevoie de autorizația soțului său.

Legea pentru modificarea administrativă din 14 iunie 1924, introduce prin art. 24, inovația consilierelor comunale prin cooptare.

Un adevărat pas în emanciparea femei a făcut legiutorul prin «Legea pentru organizarea administrațiunii locale» din 3 august 1929, acordând prin art. 375, dreptul de vot şi de a fi alese femeilor, în consiliile comunale.

Greutățile vieții au scos femeia din rolul pur menajer şi au împins-o tot mai mult în tranşeele luptei pentru existență alături de bărbat.

De aceea, situaţia femeii în dreptul nostru civil este un anacronism şi o absurditate. Femeia măritată, este asimilată unui minor sau interzis, când, aceeaşi femeie, înainte de căsătorie sau în timpul văduviei, se bucură de toate drepturile civile.

Ea este victima supravieţuirii unei concepţii sociale învechite, bazată pe slăbiciunea femeii şi puterea maritală, două principii, care formau nucleul familiei romane şi care astăzi nu mai au nici un rost.

Astăzi când intelectualiceşte, femeia este pe aceeaşi treaptă ca şi bărbatul, când există femeie savant, femeie medic, femeie avocat - femeie avocat capabilă să apere interesele bărbaţilor în faţa justiţiei -, este absurd ca ea să nu fie socotită capabilă să semneze în interesul ei personal o poliţă de 1.000 lei, fără autorizaţia bărbatului sau în lipsa acestei autorizaţii, fără încuviinţarea justiţiei.

în legislaţia comercială, s-a acordat femeii dreptul de a exercita comerţ, numai în baza unui mandat general din partea soţului.

Dacă în viaţa comercială, unde se cere mai multă abilitate şi o cunoaştere mai profundă a realităţilor economice, femeia măritată este aproape independentă, cu atât mai mult merită această independenţă în dreptul civil.

De altfel, ţările civilizate au recunoscut de mai de mult capacitatea juridică a femeii măritate.

în Anglia, prin bula din 18 august 1882, femeia măritată este complet liberată din puterea maritală : ea are dreptul să dobândească, să înstrăineze, să stea în justiţie fără controlul bărbatului.

în Elveţia, Codul Civil din 1907 dă femeii măritate o deplină capacitate civilă. în expunerea de motive a acestei legi, se spune:

Căsătoria nu despoaie femeia nici de inteligenţă, nici de experienţa afacerilor. Un observator atent ar putea să constate tocmai contrariul.

în Italia, incapacitatea femeii măritate a fost suprimată prin legea din 17 iulie 1919.

Este timpul să ne punem şi noi în rândul ţărilor civilizate şi să recunoaştem femeilor deplinătate la drepturile civile.

S-o facem, domnilor deputaţi, din respectul ce le datorim şi drept omagiu pentru sacrificiile ce le fac pentru ţară.

De aceea, vă rog să binevoiţi a vota proiectul de lege ce-l supun aprobării Dvs.

Aprobarea Dvs se impune cu atât mai mult cu cât în provin¬ciile de dincolo de Carpaţi, femeile au aproape plenitudinea drepturilor civile şi un simţ de echitate impune să nu lăsăm tovarăşele noastre de aci într-o stare de inferioritate faţă de colegele lor din Transilvania sau Maramureş."

Proiectul depus în Cameră a ajuns la comisiunea legislativă civilă. Nu este exact că a fost respins de plano. S-a discutat în două şedinţe şi, din nenorocire, membri acestei comisiuni n-au fost de părere să se treacă în dezbaterile Camerei acum. Ei pretind că problema trebuie rezolvată odată cu modificarea Codului Civil.

Nu-i pentru întâia oară când mi se întâmplă ca o propunere a mea să nu fie admisă sau că o lege pe care am făcut-o să fie călcată. Un exemplu : legea construcţiilor.

Sunt idei care trebuie să triumfe. E fatal însă ca triumful lor să fie precedat de lupte, care să doboare rezistenţele ce se pun în cale.

Am credinţa că se vor acorda drepturi civile femeilor, înainte de modificarea Codului Civil.

Gr. Tr. Trancu-Iaşi

Bucureşti, 1 ianuarie 1932

Ziarul nostru, anul VI, nr. 1, ianuarie 1932.

15

întrunirea Asociației pentru Emanciparea Civilă şi Politică a Femeilor Române

Asociația pentru Emanciparea Civilă şi Politică a Femeilor Române (A.E.C.P.F.R.) a ținut o întrunire publică în sala Teatrului Ventura din Bucureşti, în ziua de 28 februarie a.c., ora 9 1/2 dim., cu delegate din provincie, pentru a discuta şi lua măsurile necesare pentru a realiza cât mai curând revendicările dreptu¬rilor civile şi politice ale femeilor. La convocarea făcută au răspuns un mare număr de femei şi de reprezentante ale Asociațiunii, nu numai din Bucureşti, dar şi din toate unghiurile țării, care înfruntând frigul şi cu perspectiva de a rămâne înzăpezite pe drum, au purces spre Bucureşti pentru a asculta cuvântul autorizat al conducătoarelor Asociațiunii şi a con¬tribui prin prezența lor la formarea curentului de opinie publică în favoarea drepturilor civile şi politice cuvenite femeilor. S-a observat, de asemeni, prezența unui mare număr de bărbați politici, senatori, deputați şi alți intelectuali.

Şedința s-a deschis de venerabila d-na Elena Meissner, preşedinta Asociațiunii, care înconjurată de întregul comitet conducător a ținut într-un grai dulce moldovenesc, o cuvântare documentală asupra drepturilor civile şi politice ale femeilor; după care a dat cuvântul la diferite oratoare care au expus cu mult entuziasm cauza ce apără şi dreptatea ei. Dăm mai jos cuvântările ținute la această întrunire înălțătoare care s-a terminat la ora 1 p.m.

După întrunire un mare număr de doamne a luat masa împreună la Continental, iar la 6 p.m. Comitetul a ținut o întrunire în casele d-nei Calypso Botez, unde s-au discutat măsurile de luat pentru o acțiune unitară şi eficace în vederea unei izbânde cât mai neîntârziate.

Cuvântarea D-nei Elena Meissner, preşedinta generală a Asociaţiei pentru Emanciparea Civilă şi Politică a Femeilor Române

Sunt peste 40 de ani de când un grup de femei din Iaşi au prezentat guvernului, prin ministrul moldovean Gh. Mârzescu, o petiţie cu 500 de semnături prin care cereau *căutarea paternităţii şi drepturi pentru femei.*

Iniţiativa acestei petiţii se datoreşte unui simplu incident survenit la ghişeul unei case de economie din Iaşi.

O doamnă, soţia unui profesor universitar, se prezintă să-şi încaseze o sumă depusă ce-i aparţinea personal. Casierul refuză, motivând că statutele se opun eliberării oricărei sume unei femei măritate, fără consimţământul soţului.

Doamna nedumerită protestează şi cere statutele. Casierul avea dreptate. Un articol din statute era redactat în forma următoare: *„J?emeile măritate, copiii, minorii, interzişii şi nebunii* nu-şi pot ridica drepturile fără autorizarea soţului, tutorelui etc."

D-na Emilian, căci ea era d-na de care vorbim, ardeleancă de origine, nedeprinsă cu această tovărăşie în care legea aşeza femeia măritată, organiză la Iaşi o ligă feministă care să lupte pentru încetarea acestei stări de lucruri.

De altfel, codul nostru civil, nu odată şi nici întâmplător, ne face *deosebita cinste* de a ne clasifica întâile, să zicem *primae inter pares.* Astfel: Art. 7, alin. 5 din cap. Exercitarea drepturilor civile găsim: *femeile* (orice femeie), *servitorii cu simbrie şi străinii* se pot căsători, dar n-au drepturi politice etc.

Mai departe : femeile măritate şi copiii se bucură de drepturi civile, chiar fără ştiinţa lor, dar exercitarea acestor drepturi este încredinţată soţului, sau epitropului...

Alta: femeile n-au interes să ceară împământenirea decât în cazul când sunt însărcinate. în acest caz contează *interesul copilului, ea nu există.*

Art. 195: *Bărbatul e dator protecţie femeii, femeia ascultare bărbatului.*

Ea este lovită de incapacitate juridică tot timpul căsătoriei.

Chiar în cazul când soțul e căzut, sub condamnare criminală, femeia nu poate porni judecată, nici contracta decât cu autorizarea tribunalului.

Incapacitatea civilă a femeii măritate poate fi criticată din 2 puncte de vedere :

1. *Moral,* căci nu se poate concepe ca o ființă omenească, numai pentru că-i de alt sex, în momentul când păşeşte la crearea unui cămin, să i se aducă o scădere şi o îngrădire a personalității ei.

Demnitatea şi libertatea omenească, pentru care omenirea a luptat mii de ani, cer să se revină asupra acestor dispoziții legislative anacronice cu un moment mai curând. Au durat destul. Ajunge!

2. *Economic.* Orice ființă omenească are o activitate economică care izvorăşte din faptul conviețuirii sociale.

Or, activitatea economică are la bază ideea de credit, iar ideea de credit presupune libertatea de acțiune a ambelor părți căci dacă una din părți e lovită de incapacitate legală (cazul femeii măritate), atunci acțiunea economică, tranzacția, e lovită de nulitate şi duce la procese, litigii, spirit de şicană, ceea ce e cu totul în detrimentul oricărei activități economice.

Pentru aceste motive, de mai bine de două decenii, femeile s-au organizat în ligi, asociații, societăți feministe şi luptă prin toate mijloacele spre a obține acea egalitate de drepturi între bărbați şi femei.

Sforțările noastre au fost încoronate de succes. Am obținut în 1923 suprimarea impedimentelor constituționale ale drepturilor noastre. în adevăr, art. 6 din Constituție prevede condițiile în care ne vor fi acordate drepturile politice şi fixează că drepturile civile vor fi stabilite pe baza deplinei egalități între cele 2 sexe.

Acest prim pas a fost considerat de noi ca un progres enorm şi binecuvântăm memoria acelor bărbați (nu citățm decât pe cei dispăruți), în frunte cu I. Brătianu şi G. Mârzescu care au înțeles nu numai nedreptățile legilor, dar au considerat că o datorie imperioasă le impunea să repare acele nedreptăți nemeritate şi nepermise.

Sute de veacuri am fost sclave. Ni s-a tăgăduit dreptul de a ne dezvolta individualitatea, conştiința. Ni s-a îngrădit dreptul

la orice muncă. Ni s-a interzis dreptul de a participa la viața de stat, la viața publică!

Ni s-a îngrădit dreptul sfânt de mamă asupra copilului, dreptul de a beneficia de produsul muncii, de a ne administra averea, de a ne alege naționalitatea etc.

Ne-am eliberat din sclavie, dar am rămas încă minore. Vom lupta pe toate căile legale pentru integritatea drepturilor civile şi politice şi vom învinge căci, sunt bărbați în țara aceasta care ştiu să rupă cu prejudecățile. Sunt continuatorii acelor pionieri care ne-au dat art. 6 din Constituție în 1923 şi cooptările la comună şi județe în 1925.

Sunt prietenii lui Iuliu Maniu cărora datorim acel început de drepturi : eligibilitate şi electorat câtorva categorii de femei pentru comună şi județ. Sunt partidele mai mici şi altele mai noi cu şefi capabili de avânturi drepte şi nobile. Avem alături de noi pe şeful guvernului actual, marele învățat Nicolae Iorga, care totdeauna ne-a aprobat şi încurajat în lupta noastră. Femeile azi desfăşoară şi în România, ca şi în lumea întreagă, o activitate extraordinară pe toate direcțiunile. Pretutindeni cuvântul femeii este ascultat şi ținut în seamă.

Nu se mai poate concepe ca mama-creatoarea vieții, educa¬ toarea copilului, soția care salvează familia muncind în afară de casă spre a-şi susține gospodăria prin muncă, femeia care administrează averea comunelor şi acelea care ca avocate, ca doctorițe, ca profesoare, îngrijesc de interesele şi sănătatea clienților, de instruirea şi dezvoltarea sufletească a tineretului să rămână mai departe minore!

Ni s-au refuzat dăunăzi drepturile civile de comisiunea legislativă a camerii. Protestăm!

Mulțumim în acelaşi timp d-lui Trancu-Iaşi şi celor 25 domni deputați, care au adus proiectul de modificare a faimosului art. 197 din Codul Civil şi-i rugăm să nu dezarmeze. Cât priveşte atitudinea comisiunii legislative din Cameră eu personal regret două lucruri :

1. Prezidentul acelei comisiuni care e şi profesor universitar ieşan, D-sa a rupt firul tradiției cu care Iaşul s-a fălit totdeauna. E ştiut că toate inițiativele nobile, toate ideile noi de revendicări meritate, de porniri generoase şi drepte au pornit de la Iaşi.

2. îmi pare rău încă să spun că suntem jignite nu atât de răpirea drepturilor noastre fireşti cât de inferioritatea în care

suntem puse față de surorile noastre din Ardeal, Basarabia şi Bucovina, care au dobândit parte din drepturile civile sub dominație străină.

Şi mai suntem jignite să constatăm egoismul abuziv, feroce şi mai ales interesat al acelor care cu voință vor să arate că sunt lipsiți de acele sentimente de înaltă dreptate socială, însuşiri care ar trebui să fie inerente acelor ce în calitate de reprezentanți ai națiunii urcă treptele acelui înalt for din dealul Mitropoliei la uşa căruia asemenea dictonului lui Dante ar trebui să se scrie :

Voi care intrați, lăsați *afară* prejudecățile şi nedreptățile trecutului.

Ziarul nostru, anul VI, nr. 2, februarie 1932.

16

Moțiune

Asociația pentru Emanciparea Civilă şi Politică a Femeilor Române (A.E.C.P.F.R.), întrunindu-se astăzi, 28 februarie 1932 în sala „Teatrului Ventura" în şedința publică sub preşedinția D-nei Elena Meissner, preşedinta generală a Asociației, ascultând cuvântările membrelor sosite de prin toate unghiurile țării, prin care s-au expus doleanțele femeilor cu privire la nedrep¬tățile Codului Civil şi a Legii electorale în vigoare, cere guver¬nului şi parlamentului țării următoarele:

I. Acordarea drepturilor civile pe baza deplinei egalități conf. Art. 6 din Constituție.

Aceasta nu numai ca o chestiune de demnitate pentru mama şi soția română, dar ca o recunoaştere dreaptă a însemnatului rol jucat de această femeie de-a lungul anilor în domeniul moral şi economic al țării.

Nu se poate îngădui ca femeile din vechiul regat să continuie a trăi sub regimul unei complete incapacități civile în timp ce surorile noastre din teritoriile alipite beneficiază de drepturi civile legiuirilor din timpul dominațiilor străine.

II. Introducerea acordării de drepturi politice femeilor române cu ocazia prezentării proiectului de reformă electorală, care urmează a fi luată în discuție de actualul parlament.

Un elementar sentiment de dreptate cere ca şi femeile române, care au aceeaşi cultură şi depun muncă pentru progresul țării, să poată spune cuvântul la alcătuirea legilor cărora şi ele au a se supune.

Ziarul nostru, anul VI, nr. 2, februarie 1932.

17

Amendament propus de către Gruparea Femeilor şi Consiliul Naţional al Femeilor Române

Propunem modificarea art. 1, 4, alin. a) din legea electorală pentru adunarea deputaţilor şi senatorilor din 24 martie 1925.

Art. 1. Textul actual:

Adunarea deputaţilor se compune din deputaţi aleşi de cetăţenii români majori, prin vot universal, egal, direct, obligator şi secret, pe baza reprezentării majorităţii, prin scrutin de listă, pe circumscripţii electorale.

Fiecare judeţ constituie o circumscripţie electorală.

Art. 4. Senatorii aleşi se împart în categoriile următoare:

a) Senatorii aleşi de cetăţenii români de la vârsta de 40 ani împliniţi cu vot obligatoriu egal, direct şi secret, pe circumscripţii electorale, prin scrutin de listă.

Art. 25. Pentru a fi ales în Adunarea deputaţilor se cere:

a) A fi cetăţean român.

Modificările ce propunem:

Se va adăuga acest aliniat vechiului text:

Se acordă dreptul obligator de vot şi de a fi alese la Cameră şi Senat, femeilor, care pe lângă celelalte condiţiuni prevăzute în legea de faţă, vor îndeplini şi una din următoarele condiţiuni:

1. Să aibă cunoştinţele cursului inferior, secundar, normal sau profesional.
2. Să fie funcţionare la stat, judeţ sau comună.
3. Să fie văduvă de război.
4. Să fie decorată pentru activitate în timpul războiului.
5. Să fi făcut parte, la promulgarea legii din conducerea societăţilor cu personalitate juridică, cu scop de revendicări sociale, propagandă culturală sau asistenţă socială.

Art. 4. Senatorii aleşi se împart în categoriile următoare :

a) Senatorii aleşi de cetăţenii români de la vârsta de 40 ani împliniţi, fără deosebire de sex, conform art. 1, cu vot obligatoriu, egal, direct şi secret, pe circumscripţii electorale, prin scrutin de listă.

Art. 25. Pentru a fi ales în adunarea deputaţilor se cere :

a) A fi cetăţean român fără deosebire de sex cu condiţiunile prevăzute în art. 1 pentru femei.

Bucureşti, 16 martie 1932

Arhivele Naţionale ale României,
Fond Familial Cantacuzino, dosar 138, fila 45.

18

Jos războiul! Trăiască pacea!

întreaga omenire se zbuciumă azi de teama noului război care se arată la orizont. Cerul se înnourează ca şi în vara acelui an de tristă memorie, 1914, când popoarele pământului s-au încăierat într-o pornire josnică de ură şi sânge. Aşa precum atunci, stăpânii ţărilor, regii, diplomaţii, au pregătit şi provocat războiul, tot astfel acum, într-o parte îndepărtată a lumii, în China, imperialismul capitaliştilor japonezi a dezlănţuit un nou măcel. Sute de mii de oameni se măcelăresc zilnic în Extremul Orient, în timp ce la Conferinţa dezarmării de la Geneva, reprezentanţii guvernelor capitaliste îşi fac reciproc declaraţii pacifiste. Toate ţările sunt înarmate până în dinţi, o singură scânteie ar fi de-ajuns ca focul să izbucnească.

Ce s-a înţeles din tragica experienţă a războiului trecut? Care este rezultatul după 14 ani de pace?

Trăim într-o epocă de pace nesigură pentru că este înarmată. Tot ce mintea omenească a putut concepe ca distrugător de oameni şi bunuri a fost pus în slujba militarismului. Războiul ce se pregăteşte va întrece în grozăvii tot ce s-a văzut până acum. Va fi războiul tehnic, războiul gazelor distrugătoare de viaţă. S-au construit mii de avioane care la primul semnal se pot avânta în înaltul cerurilor, pot călători mii de kilometri, pot ajunge deasupra oraşelor celor mai îndepărtate ca să le prefacă în pulbere cu câteva bombe distrugătoare. Pe mări şi oceane circulă vapoare de oţel, mari cât oraşele şi încărcate de tunuri şi muniţiuni.

Pământul, aerul şi apa sunt astfel deopotrivă cucerite de militarism şi nicăieri nu mai există loc de refugiu.

îngrozitoare este fantoma viitorului război! Nu va mai fi ca în 1914-1918. Nu se va mai da lupta numai pe fronturi, în

tranşee, acolo unde se vor afla sărmanii noştri soţi, fraţi şi copii - războiul va fi pretutindeni. Avioanele îl vor transporta imediat de la graniţe în cele mai îndepărtate colţuri ale ţărilor şi vor arunca în sate şi oraşe bombe de foc, bombe cu gaze otrăvitoare care vor ucide în masă femeile, bătrânii şi copiii. Nici o vietate nu va scăpa.

Viitorul întregii omeniri este în pericol.

Şi pentru ce toate acestea ? Pentru ce se înarmează popoarele nebuneşte? Pentru ce se cheltuiesc sute de miliarde de lei cu înarmările, în loc ca aceşti bani să fie întrebuinţaţi cu folos ? Pentru ce nu sunt daţi pentru ajutorarea celor lipsiţi de lucru, pentru şcoli, pentru cărţi, spitale şi alte opere folositoare omenirii ?

Pentru că războiul este opera capitaliştilor - şi industriaşii care fac arme sunt stăpânii guvernelor şi din ocupaţia lor sinistră ei scot averi fabuloase.

Pentru că toţi capitaliştii de orice fel, ştiu că în caz de război ei nu vor pleca să lupte, ci vor câştiga averi vânzând marfă proaspătă pe preţuri de speculă;

Pentru că guvernele sunt ale capitaliştilor şi joacă aşa cum le cântă stăpânii fabricilor, minelor şi băncilor.

Numai muncitorimea poate împiedica războiul. Ea e aceea
care este sortită să se măcelărească în caz că nebunia din 1914 se va repeta.

Internaţionala socialistă a început o luptă dârză pentru dezarmare, pentru înfăptuirea păcii definitive. Ea cheamă la luptă pe toţi muncitorii, pe toţi exploataţii, pe toţi asupriţii, pe toţi cei cu conştiinţa liberă. Femeile socialiste sunt în fruntea acestei lupte.

Femeile muncitoare din România se alătură surorilor lor din Internaţională şi strigă împreună cu ele:

Nu! Nu vrem război!

Nouă femeilor ne revine sarcina de a propaga ura împotriva războiului. Ca mame, ca educatoare, avem cel mai mare rol în această direcţie. Căci noi suferim cel mai mult, noi care cu dragoste de mamă creştem în chinuri şi lipsuri copilaşii pe care mai târziu ni-i fură cazărmile, tranşeele, gloanţele şi ni-i

ucide câineşte pe margine de şanţuri sau ni-i trimite acasă schilozi, ologi, orbi, sortiţi cerşetoriei la colţuri de drum.

Nu ! Nu vrem război !

Nu ne dăm soţii, nu ne dăm copiii! îi vom învăţa, le vom spune adevărul adevărat, pentru că atunci când capitaliştii vor încerca să provoace un nou război să găsească braţe încrucişate şi un strigăt al tuturora :

TRĂIASCĂ PACEA!

Femeia muncitoare. Buletinul Uniunii Femeilor Muncitoare din România, anul II, nr. 10-11, februarie-martie 1932.

19

Maternitatea conştientă

- De ce eşti tristă?

- Voi avea iar un copil ; va fi al şaselea. Ceilalţi sunt încă mici şi slabi ; sunt deseori bolnavi pentru că nu pot să le dau destulă mâncare, iar eu sunt atât de bolnavă şi obosită; tuşesc mereu şi azi mai am încă atât de lucru...

- Du-te la doctor, el poate să-ţi întrerupă sarcina, pentru că dacă acum eşti bolnavă, la naşterea copilului ai putea muri, - şi doar mai ai încă cinci copii de crescut.

- Să merg la doctor! Am fost ieri la el şi mi-a spus că nu poate să-mi ajute cu nimic. Când i-am povestit că sunt bolnavă de piept şi că de asemenea copiii sunt bolnavi, mi-a răspuns să ies singură din încurcătură că el nu poate să-mi ajute cu nimic.

- Ai dreptate. Medicul nu face nimic când vine la el o biată femeie săracă, dar când e vorba de o doamnă bogată, desigur că-i ajută. Atunci primeşte doar şi bani mulţi.

- Aşa e. Femeile sărace nu-s luate în seamă de nimeni. Bogaţii ştiu ce să facă pentru ca să nu aibă prea mulţi copii. Noi suntem însă proaste. Nimeni nu ne spune cum să ne îngrijim, nici în şcoală n-am învăţat, iar mama nici ea n-a ştiut.

- Trebuie să ne ajutăm singure. Eu ştiu o femeie care ţi-ar putea fi de folos. Stă în casa cenuşie din capul străzii.

- Pe femeia asta o cunosc, a fost şi o vecină la ea, după trei zile a murit şi patru copii au rămas pe drumuri. Mi-e atât de frică numai când mă gândesc la copilaşii mei mici, bolnavi. care vor rămâne fără nici un sprijin.

*

Astfel de convorbiri se pot auzi zilnic între femeile din pătura săracă, fiindcă aceasta este o chestiune de pe urma căreia suferă ele cel mai mult. Pe măsură ce şomajul şi mizeria se întind, pe măsură ce criza se accentuează, existenţa familiei proletare este tot mai mult ameninţată. Cu fiecare copil ce se naşte, viaţa familiei se îngreuiază şi cu cât familia este mai numeroasă, cu atât mizeria este mai mare. Părinţii cari au 4, 6 sau 8 copii - cazuri atât de dese în ţara noastră - nu mai pot face faţă trebuinţelor zilnice. Din cauza lipsei de hrană îndes¬tulătoare, din cauza lipsei de locuinţe încăpătoare şi sănătoase, a lipsei de îmbrăcăminte şi îngrijiri medicale, copiii munci¬torilor se sting sub ochii părinţilor neputincioşi.

Pe de altă parte, naşterile prea dese primejduiesc sănătatea şi viaţa mamei şi o menţin într-o stare înapoiată. Din cauza mizeriei în care trăiesc, multe femei muncitoare sunt bolnave de oftică şi de alte boli sociale şi naşterea unui copil în aseme¬nea condiţiuni, pe lângă că le-ar primejdui viaţa, dar ar transmite boala noului-născut. întreruperea sarcinii - avortul - este interzisă de lege în ţara noastră. Cu toate acestea, este practicat pe scară întinsă. Femeile bogate recurg la ajutorul medicilor pricepuţi, cele sărace care nu pot plăti bani mulţi, recurg la ajutorul din mahala. Din cauza mijloacelor primitive ce le întrebuinţează, din cauza neştiinţei acestor doctoriţe de ocazie, multe femei mor în urma avorturilor. Şi chiar dacă unele scapă cu viaţă, rămân bolnave pentru tot restul vieţii, ofilindu-se înainte de vreme.

Femeile socialiste din toată lumea luptă pentru înlăturarea acestei stări de lucruri.

Să fim bine înţelese : noi nu suntem contra maternităţii, noi nu propovăduim avortul, dar, în situaţia grea în care se află azi clasa muncitoare, femeile, mamele proletare, trebuie ajutate. Actuala societate capitalistă care n-are nici o grijă de copii muncitorilor, lăsându-i să moară de foame, de boli şi de frig, este nedreaptă atunci când opreşte pe femeia sărmană să se folosească de ajutorul ştiinţei pentru prevenirea maternităţii sau pentru întreruperea sarcinii. De acest drept se folosesc totuşi femeile din clasele avute, care întrebuinţează fel de fel de

mijloace preventive ce se găsesc în comerţ (şi a căror vânzare nu este oprită) folosindu-se şi de îngrijirile medicilor scump plătiţi.

între motivele care o îndeamnă pe femeia săracă să întrerupă sarcina şi motivele femeilor bogate este o foarte mare deosebire : pe când cele dintâi o fac mânate de mizerie, celelalte o fac din simpla lor voinţă sau din lux. Şi dacă femeile bogate nu sunt oprite de a întrebuinţa asemenea mijloace (legea nu intervine decât în cazuri mortale, pedepsind pe cel ce a provocat avortul) atunci de ce femeile sărace să fie lăsate pe seama babelor de la mahala, de ce acele mijloace ştiinţifice să nu fie puse şi la îndemâna lor ? Aşa este drept, aşa este uman, şi întreaga societate n-ar avea decât de câştigat de pe urma acestui fapt. De ce să lăsăm femeile din popor să nască copii mai mulţi decât vor şi decât pot ele să crească pentru ca apoi să moară de foame şi boli? De ce să nu fie scutite de acest chin, de această durere, punându-le la îndemână mijloacele ştiinţifice, care de altfel sunt întrebuinţate de mult de femeile cu dare de mână ?

Femeile socialiste din lumea întreagă luptă pentru înfăptu¬ irea acestui scop, luptă pentru *maternitatea conştientă.* Uniunea Femeilor Muncitoare din România se alătură acestei lupte. Noi cerem modificarea articolului 246 din Codul Penal relativ la avort în aşa fel încât medicul să fie îndreptăţit să întrerupă sarcina atunci când femeia dovedeşte că n-are cu ce să-şi crească copilul ; când prin naştere viaţa femeii ar putea fi primejduită ; când femeia suferă de vreo boală sau infirmitate fizică sau morală ce s-ar putea transmite copilului.

Noi cerem înfiinţarea de dispensare medicale întreţinute de stat, unde să li se dea femeilor sărace în mod gratuit sfaturi şi mijloace pentru prevenirea sarcinii şi unde medici pricepuţi să le ajute la întreruperea sarcinii, atunci când nevoia o cere.

Noi vom începe o vie propagandă în favoarea acestor cereri drepte şi umane care, odată realizate, vor uşura viaţa atât de trudită a mamelor proletare.

Femeia muncitoare. Buletinul Uniunii Femeilor Muncitoare din România, anul II, nr. 12, aprilie 1932.

20

Memoriu adresat consiliului internațional al femeilor de pe lângă Liga Națiunilor, Geneva

Femeile române din Basarabia protestează împotriva masacrelor de la Nistru

Reprezentantele femeilor române din întreaga Basarabie reunite în următoarele societăți :

1) *Consiliul național al femeilor române,*
2) *Gruparea femeilor române,*
3) *Asociația femeilor basarabene,*
4) *Reuniunea femeilor române,*
5) *Societatea ortodoxă a femeilor române,*
6) *Clubul cultural al femeii,*
7) *Societatea Crucea Roşie*

întrunite în oraşul Chişinău, Sala Eparhială, astăzi 17 aprilie 1932, manifestă contra barbariilor de la Nistru.

în istoria omenirii nicăieri nu s-a înregistrat o tragedie mai grozavă, decât aceea, care se întâmplă de luni de zile de-a lungul Nistrului.

Femei, copii şi bătrâni, care în mijlocul acestei ierni nemiloase, au fugit spre malul românesc, ca spre o nădejde, *au fost împuşcați cu sutele în fiecare zi.*

De dincolo, din Rusia, fug în România toți acei care nu au o bucățică de pâine, toți acei care nu mai au o aşchie de lemn, toți acei care nu se mai pot ruga lui Dumnezeu în biserici, toți acei care nu mai au adăpost, toți acei care s-au săturat de raiul bolşevic.

Dacă legăturile diplomatice, între mai toate statele Europei şi Rusia sunt rupte dacă totuşi la conferința Păcii vorbesc reprezentanți de-ai Sovietelor, cel puțin *sentimentul umani¬ tarist,* care este astăzi la baza tuturor convențiilor şi pactelor de neagresiune, acest sentiment, nu trebuie călcat în picioare, tocmai de către acei, care trâmbițează în cele patru colțuri ale pământului.

Pe ruinele fostului imperiu rus, s-a ridicat o altă lume, dar din nenorocire această lume amenință pacea Europei întregi.

Principiile care sunt la baza politicii comuniste-integrale din Rusia sovietică au adus poporul la sapă de lemn, la ruină şi de aceea a început exodul populației spre țările mărginaşe şi în care încă mai strălucesc : civilizația şi umanitarismul „burghez".

în Basarabia s-au adunat toți acei scăpați, ca prin minune de gloanțele grănicerilor bolşevici. Dar, ce durere! Au pornit de-acasă câte patru sau cinci şi n-au ajuns la noi decât doi sau unul.

Cu toții am sărit în ajutorul lor, căutând să le alinăm durerea. Dar... sufletele le vor fi mereu în doliu, căci valurile Nistrului au înghițit pe mulți din cei scumpi lor.

Şi noi rămânem înmărmuriți, când vedem jalea de pe fețele lor, când vedem că ochii le sunt în lacrimi, când vedem că viața le este pustiită şi când auzim din gura lor chinurile ce le îndură în *lumea nouă.*

Acum Nistrul se dezgheață şi pribegii de dincolo vor căuta prin bărci şi prin înot să treacă la noi, căci trec foarte mulți şi nu numai români ci şi: ruşi, ucraineni şi alte neamuri.

Vor pieri mereu înghițiți de valuri, după ce cu sângele lor vor înroşi apele Nistrului. Vor pieri de gloanțe, ca şi până astăzi, dacă reprezentanții tuturor statelor civilizate din Europa, adunați în marea conferință a păcii, nu vor lua măsurile dictate de împrejurări.

Noi, femeile din Basarabia, facem un călduros apel către Consiliul internațional al femeilor de la Geneva, pentru a interveni pe lângă reprezentanții tuturor națiunilor ca, cu puteri unite, statele să puie ordine la granița dinspre Nistru.

Dacă omenirea luptă pentru abolirea războiului, care în unele legislații este considerat ca delict de drept penal; dacă însuşi d-l Litvinov, reprezentantul sovietelor în şedințele

preliminare de la Conferința Păcii, a cerut dezarmarea imediată şi integrală a tuturor statelor, cum se pot explica şi tolera crimele de la Nistru ?

Bazându-ne pe înaltele sentimente umanitariste ale Consi¬liului Internațional al Femeilor şi cunoscând şi stăruințele Conferinței de la Geneva, pentru aşezarea lumii pe temeliile păcii şi ale ordinei, sperăm că intervenția noastră, va fi găsită dreaptă şi se vor căuta soluții urgente pentru a se curma cu o clipă mai devreme jalea de la Nistru.

Facem acest apel în numele umanitarismului universal.

Smeritul Gurie	Dr. Elena Alistar Romanescu
Mitropolitul Basarabiei	*preş. Grupării femeilor române*
Henrieta V. Gavrilescu	Florica Nitză
Doctor în Drept. Avocată	*preş. Crucei Roşii*
Iulia Siminel	Natalia Dicescu
Preş. Soc. Ortodoxe	*preş. Consiliul Național*
Rozina Buşilă	Eleonora Halipa
Preş. Clubului Cultural	*Preşedinta Reuniunii f. r.*

E. Muhanov, E. Dragomir, Dr. E. Isanos, L. Zotta, Preot I. Tocan, Prof. V. Sucevan. Const. Meleghi, Prof. Ev. Lesnic, I. Brostea, Iulia Haşdeuprof., I. Ştefănescu, S. Erhan, I. Stoianov, H. Apostol, A. Zencenco, T. Caminschi, D. Hadgimov, E. Zamăneagră, A. Canasevici, N. Boicenco, M. Buciuşcan, Ana Lipşa, L. Darie Gazie, Elvira L. Georgescu, Preot N. Glo-vatinschi, Pr. Gh. Roşca, E. Cernăuțan, T. Ivanov, Serbanovici An., Serbanovici Al., D. Sieneschi, E. Leahu, N. Stahovschi, V. Serbov, M. Cegolea, A. Tiscovschi, A. Madan, A. Postolache, Ec. Salina, Viorica Țintă, Ana Boureanu, M. Popescu Zuchel, Elena Petrescu, Protoiereu Leonid Ciugurianu, Elena Chiaburu, Taliana Voropai, N. Rotaru, M. Macarescu, Lebedev Cozma, N. Grâu, Maria Damaschin, I. Miron, Colonel Pascalovici, Boris Chirsanov, Gheorghe Ivanițchi, Eugenia Bulboacă, Constanța Simionescu, Mica Bulboacă, Eleonora Vintilescu, Margareta Cernescu, Tara Popa, G. Marcov, E. Paraschivescu, M. Nagacevscaia, A. Lozinschi, D. Gonciaruc, Z. Ioncu, Maria Laurescu, Liudmila Popescu, Dochița Resmeriță, Ana Simionovici, M. Zaharescu, M. Macrițchi. Arhimandrit Teodosie, C. Arventieva, H. Georgescu, V. Gheorghiu, Elena Țoni, M. Paşcanu, Camelia Mihailov, A. Pozimschi, M. Croitor,

Gh. Siminel, N. Furcă, N. Melnic, P. Daniel, I. Grădinaru, Alexandra Ianovscaia, Chirică V. Chirilă, Țurcanu Alexandru, Chirsanov Natalia, Roşca Gheorghe, Rudenco Ştefan, F. Chirica, V. Manolache. Maria Tudui, Ana Cârlig, Evdochia Mimi.

Arhivele Naționale ale României, Fond Familial Cantacuzino, dosar 166, filele 9-10.

21

Legea dezrobirii noastre civile

în ziua de 6 aprilie [1932] d-l ministru al justiției Valer Pop a depus la Cameră proiectul de lege prin care se ridică incapacitatea civilă a femeilor măritate. Camera a votat acest proiect de lege în şedința de la 13 aprilie cu 101 voturi pentru şi 19 contra, iar Senatul, în şedința din 15 aprilie, cu 110 bile pentru şi 9 contra. Legea a fost promulgată la 21 aprilie. La Senat, raportor al legii a fost d-l Profesor C. Dissescu, d-sa, luând cuvântul, a fost primit cu aplauze şi a spus următoarele: Proiectul de lege care vine în discuțiune acordă femeilor măritate drepturile civile. Am fost totdeauna un călduros apărător al drepturilor femeii şi sunt fericit să văd astăzi că li se face un început de dreptate. Art. 6 din Constituție, al cărei raportor am fost, spune că drepturile civile ale femeilor se vor stabili prin legi speciale. Tot aşa şi pentru exercițiul drepturilor politice. Cere votarea proiectului de lege.

D-l N. N. Săveanu, fost ministru şi preşedinte al Camerei liberale, a spus : Din cele mai vechi timpuri situația femeii a fost inferioară celei a bărbatului. Unii scriitori vorbesc despre subjugarea femeilor, alții despre domnia bărbaților, socotind această situațiune ca naturală.

Naturală însă e doar situațiunea cu care suntem deprinşi. Dovadă Aristoteles care credea că e firească împărțirea oamenilor în liberi şi sclavi. Ce anomalie mai mare decât ca naşterea să hotărască viitorul unei ființe, destinând pe femei la singurul rol de mamă şi soție. Morala forței a socotit-o sclavă. Morala generozității i-a acordat atențiuni, astăzi domneşte morala justiției. Se cuvine deci să i se facă dreptate. Constituția din 1923, pe care o revendic ca opera partidului liberal, a stabilit că femeile vor avea drepturi de vot printr-o lege specială, iar drepturile civile ale lor se vor stabili pe baza deplinei egalități a celor două sexe.

Proiectul de față e un început. Acordându-se drepturi civile femeilor măritate, cred că în curând se vor acorda drepturi

politice pentru toate femeile şi sub regimul sufragiului universal de azi nu li se va mai face nedreptatea de a nu fi chemate la viaţa politică, dându-li-se dreptul de vot.

D-l Ph. Mandrea-Vaslui : Legea care ne preocupă, satisface o parte din mişcarea socială determinată de revendicările femi¬niste şi reflectează tendinţa hotărâtă de unificare legislativă.

Starea de incapacitate civilă a femeii nu mai putea dăinui multă vreme. Trebuia să trecem la realitate principiul egalităţii sexelor, în ce priveşte drepturile civile înscrise în Constituţie.

Incapacitatea civilă a femeii, consfinţită de legiuirile de până acum în vigoare, constituia o jignire a rostului ei social, a demnităţii şi personalităţii ei.

Femeia are un rol social evident, înzestrată de natură cu darul de a crea viaţa. Ea tinde să justifice şi aspiraţiunea de a participa la viaţa publică.

D-l Victor Bontescu, în numele Partidului Naţional-Ţărănesc, salută acest proiect de lege necesar, impus de spiritul timpului.

D-l Sandor declară, în numele partidului maghiar, că votează legea.

După cuvântarea d-lui ministru de justiţie proiectul a fost votat.

Iată textul definitiv al legii, aşa cum a fost votată:

Art. Unic. - Se abrogă din legiuirile în vigoare în vechiul regat: Art. 197-208 *inclusiv, 687 al. 1, 950punct 3 şi art. 1879 din codul civil, 15 şi 16 din codul comercial; şi art. 624-626 inclusiv din procedura civilă.*

Articolele : *194, 952 şi 1285 din codul civil,* în vigoare în vechiul regat, se modifică cum urmează :

Art. 194 din codul civil: *Soţii îşi datoresc unul altuia credinţă, sprijin şi ajutor.*

Căsătoria nu restrânge capacitatea femeii de a exercita drepturile civile. Fiecare din soţi nu răspunde faţă de terţi, decât pentru obligaţiunile ce au contractat, afară numai dacă a împuternicit expres pe celălalt să-l reprezinte.

Art. 952 din codul civil. Persoanele capabile de a se obliga, nu pot opune minorului şi interzisului incapacitatea lor.

Art. 1285 din codul civil. Femeia are administrarea, folosinţa şi libera dispoziţie asupra averii sale parafernale. [...]

Ziarul nostru, anul VI, nr. 4, aprilie 1932.

22

Un apel al grupării femeilor române

Din partea Grupării femeilor române primim următorul apel adresat parlamentarilor:

Cu toate că femeile române nu au fost chemate a se rosti
în alegerile săvârşite în vremuri de grea cumpănă, ele socotesc că nu pot rămâne nepăsătoare în faţa greutăţilor ce ating mai ales viaţa familială şi viitorul noilor generaţiuni.

Femeile române vin deci în faţa reprezentanţilor naţiunii să le arate înfrigurarea ce le-a cuprins faţă de iarna năprasnică ce se pregăteşte şi le cer să dea pildă de jertfire de sine, de unire, căci numai astfel vor putea păstra ordine în ţară.

Cerem ca primul act al noilor Corpuri legiuitoare să fie :

1) Scăderea diurnelor d-lor deputaţi şi ale d-lor senatori.
2) Suprimarea subsecretariatelor de stat şi a miniştrilor de stat.
3) Reducerea onorariilor tuturor înalţilor demnitari: preşedin¬ tele consiliului de miniştri, mareşalii, miniştri plenipoten¬ ţiari, secretari generali ş.a.
4) Suprimarea misiunilor ce nu sunt de o urgentă necesitate.
5) Suprimarea tuturor cheltuielilor ce nu-şi legitimează rostul, ca fiind absolut indispensabile.
6) Cerem reorganizarea Ministerului de Finanţe şi a întregului sistem de impozite şi încasări ce nu mai corespund de fel actualei situaţiuni economice.
7) Cerem o chibzuită şi dreaptă scădere a impozitelor printr-o fiscalitate excesivă la neplata lor la termen.
8) Cerem un front unic al tuturor partidelor, care să obţie imediat, pentru plata datoriilor externe eşalonarea lor în

condiţiuni, care să asigure respectarea angajamentelor luate.

9) Cerem organizarea desfacerii producţiei, care să permită adevărata ieftinire a traiului, preţurile necorespunzând cu veniturile atât de scăzute ale majorităţii populaţiei.

Facem acest demers pentru că împărtăşim răspunderea evoluţiei paşnice a acestei ţări cu soţii, fraţii şi fiii noştri.

în faţa unor vremuri de grea încercare, înţelegem ca o solidaritate deplină, înconjurată de pildele date de Parlamentul Mântuirii, să ne întărească pe toţi şi să ne îndrumeze spre căi noi de reînviere morală, economică şi politică.

în această nădejde, Gruparea Femeilor Române, face un călduros apel către d-nii senatori şi deputaţi şi-i roagă ca cererile femeilor române să fie luate în consideraţie, căci izvorăsc din grija de mai bine şi oglindesc dorinţa vie a întregului popor.

Preşedintă,

Alexandrina Gr. Cantacuzino

Calendarul din 13 august 1932.

23

Femeia nu e fabrică de copii. Maternitatea conştientă

[...] Problema generației conştiente mai are încă şi o altă latură.

Actul facerii este fără îndoială unul din cele mai sublime acte fiziologice; el se execută într-un mod şi printr-un mecanism, față de care mintea omenească rămâne uluită.

Totuşi, facerea nu e întotdeauna un act inofensiv. Las la o parte facerile grele, anormale, care pricinuiesc femeilor enorme suferinți şi uneori chiar moartea.

Dar trecând peste aceste suferinți şi pericole, chiar facerile normale des repetate uzează femeia, o îmbătrânesc înainte de vreme, îi sleiesc puterile, prin alăptare, şi foarte deseori o îmbolnăvesc. Morala care condamnă o femeie ce refuză să facă mulți copii, pentru motivul că nu vrea să sufere, e o morală *necinstită.* îndrăznesc să merg mai departe. Cred cu convingere, că chiar femeia, care *nu vrea să facă nici un copil,* fiindcă vrea să-şi păstreze corpul în toată a sa frumusețe, nu poate fi condamnată. Femeia care refuză să procreeze nu e imorală, pentru un.[1] că e stăpână pe corpul ei.

Concluzia care se impune din puținele rânduri de mai sus, e următoarea: Femeia este agentul procreației, ea are nobila misiune de a face copii. Trebuie însă, să pătrundă în mentalitatea generală a omenirii că *femeia nu e o simplă fabrică de copii,* şi că în actul grație căruia *femeia asigură continuitatea neamului omenesc, există anumite limite, destinate a transforma procreația în neştire în maternitate conştientă.*

1. Ilizibil în original.

Maternitatea conştientă, în sensul reducerii raționale a numă¬rului copiilor, presupune aplicarea anumitor metode.

în toate timpurile, metodele pentru restrângerea numărului copiilor s-au redus la două: *mijloace preventive* şi *practica avortului artificial.*

De la început declar că mă înscriu contra practicei avortului artificial, exceptând bineînțeles cazurile în care sarcina con¬stituie un pericol pentru femeie şi unde întreruperea gestațiunii e o indicație medicală de primul rang. Nu pot admite să se distrugă o ființă omenească, care, orice s-ar spune, are o exis¬tență clară, bine definită, chiar din primele săptămâni ale concepției.

Pare însă, că vremurile noi ca şi recentele concepțiuni econo¬mice, impun la practicarea avortului artificial şi *indicațiuni de ordin social,* alături de cele de ordin medical.

De altfel, de multă vreme medicul a încetat de a fi un simplu vindecător, ci a căpătat un rol social, din multe şi nenumărate puncte de vedere.

Ideea legiferării avortului artificial, cerută cu insistență de clasele sărace, nu se poate trece cu vederea. A trata cu uşurință şi superficialitate o cerință aşa de imperios reclamată de cea mai interesantă parte a claselor sociale, înseamnă a nu fi înțeles semnele vremurilor prin care trecem. E şi mai ne¬dreaptă concepția unor anumiți legiuitori de a înăspri şi mai mult actuala lege, care pedepseşte şi pe medic şi pe femeie, chiar în cazul când totul se termină în mod favorabil. E datoria parlamentarilor social-democrați, singurii apărători de drept şi leali ai sărăcimii obijduite, de a interveni cu toată energia.

E necesară o intervenție parlamentară, în scopul unei mai drepte legiferări, cu atât mai mult cu cât mijloacele *de a preveni sarcina* şi de a reduce astfel numărul copiilor, sunt de cele mai multe ori ineficace, şi de foarte multe ori vătămătoare, când nu sunt corect întrebuințate.

întrebuințarea mijloacelor preventive pentru împiedicarea sarcinii nu e ceva imoral, ci *tocmai în vederea suprimării avortului* găsesc că medicul are obligația de a sfătui femeia cum să procedeze, fără pericol pentru sănătatea şi viața ei.

în dispensare şi maternități, pe care le dorim cât mai multe, femeia, pe lângă sfaturile şi îngrijirile de care are nevoie ea şi

copilul când a rămas însărcinată, să găsească tot aşa uşor sfaturi şi îndrumări pentru cazurile când împrejurările îi impun reducerea raţională a numărului copiilor.

Dr. S. Cohl, medic şef al spitalului „Noua Maternitate" din Bucureşti

Femeia muncitoare. Buletinul Uniunii Femeilor Muncitoare din România, anul II, nr. 16, decembrie 1932.

24

Marea manifestaţiune a conştiinţei naţionale

Iniţiativa ziarului *Universul* de protestare în contra propa¬gandei ungurilor care cer revizuirea tratatului de la Trianon a avut un ecou formidabil. S-a dovedit că întreaga suflare românească de pe întregul cuprins al ţării pe veci unite şi de peste hotare abia aşteaptă semnalul nostru [pentru] a-şi arăta sentimentele de solidaritate şi de jerfă supremă ce este gata a pune în serviciul patriei.

După măreaţa întrunire de la 6 noiembrie [1932] în Bucureşti, care a dat semnalul de alarmă, au urmat tot aşa de măreţe şi însufleţite manifestaţiuni din toate unghiurile ţării, de la Ploieşti, Cluj, Tr. Severin, Braşov, Mizil, Cernăuţi, Brăila, Oradea Mare, Arad, Chişinău, Sibiu, Alba-Iulia etc. Iar ziua de 1 Decembrie a fost prilej de sărbătorire pentru parlament cum şi pentru toate oraşele şi satele, până la cel mai umil cătun.

S-a dovedit că oricât patimile ca şi greşelile politice, ne-ar despărţi, chestiunea naţională este în inima, în mintea şi în sufletul tuturor românilor şi că unitatea sufletească este mai desăvârşită decât se credea. S-a dovedit şi cu această ocaziune că femeia română este conştientă de datoriile ei naţionale. Toate organizaţiunile feministe din ţară au luat parte activă la aceste manifestaţiuni, aşa cum şi era indicată femeii române, păstrătoarea graiului, a datinelor şi a patriotismului românesc.

Din lipsă de spaţiu nu putem arăta aici nenumărate societăţi şi asociaţiuni care au participat la aceste manifestaţiuni şi eminentele femei care au semnat manifestele de chemare la întrunirile de protestare din diferite oraşe.

Vom menţiona că la toate întrunirile şi-a spus cuvântul şi femeia română, cuvânt care a fost exprimat în mod înălţător

de d-na Cantacuzino, la manifestația de la Bucureşti, d-na Alistar Romanescu, Dr. Henrieta Gavrilescu, Iulia Siminel la Chişinău, d-na Zefira col. Voiculescu, Elena Braia, Sofica Meteş la Cluj, d-na Maria Baiulescu la Braşov în numele Uniunii Femeilor din România şi a societăților de femei din Braşov. Eliza Dr. Pavel la Beiuş, d-na Hainăroşie la Brăila.

Asociația feministă din Constanța a înțeles din primul moment să afirme simțămintele sale față cu patriotica inițiativă.

La 5 noiembrie, în ajunul marei întruniri de la Bucureşti, a trimis următoarea telegramă d-lui Stelian Popescu fost ministru :

„Asociația pentru emanciparea civilă şi politică a femeilor române din Constanța ia parte cu toată însuflețirea la unanima manifestațiune de afirmare a drepturilor intangibile asupra Daciei Traiane, consfințite prin tratatul de la Trianon.

Femeia română este gata de jertfa supremă pentru menți¬ nerea sfintelor noastre drepturi".

Preşedintă, *MARIA DIMITRIU-CASTANO*

Ziua de 1 Decembrie a fost sărbătorită de toate secțiile societății pentru emanciparea femeilor. Iată telegrama adresată de d-na Baiulescu, d-lui Stelian Popescu :

Braşov, 14 noiembrie, D-lui STELIAN POPESCU

„Uniunea femeilor române", reprezentată în toate provinciile țării, adoptă moțiunea marelui miting național cu deviza sa : într-un cuget şi o simțire a sta alături în rândurile apărării patrimoniului nostru cu drepturi intangibile.

Preşedintă, *MARIA BAIULESCU*

Un inimos apel a adresat şi d-na Sofia Meteş de la Cluj.

D-na Elena Meissner preşedinta generală, a adresat cu ocaziunea sărbătoarei Unirii, 1 Decembrie, următoarele te¬ legrame :

D-lui Prim-Ministru IULIU MANIU

Bucureşti

Azi, 1 Decembrie, sărbătorind Unirea Ardealului cu țările surori, Asociația pentru Emanciparea Civilă şi Politică a Femeilor

Române (A.E.C.P.F.R.) îşi îndreaptă gândul către D-voastră, strălucitul reprezentant al luptătorilor pentru Idealul Național realizat şi protestează contra acelora care pun în discuție revi¬ zuirea tratatelor, prin care se urmăreşte încălcarea drepturilor noastre sfinte asupra pământului pe care ne-a aşezat marele Traian.

Totodată Asociația nu uită cinstea la care ați ridicat femeia română, invitând-o să semneze marele act istoric de la Alba-Iulia pentru care vă mulțumesc respectuos şi vă urează mulți ani.

Preşedinta generală, *ELENA MEISSNER*

D-lui STELIAN POPESCU

Bucureşti

Comitetul central al asociației pentru emanciparea civilă şi politică a femeilor române din Iaşi, sărbătorind azi unirea provinciilor surori cu patria mamă, precum şi serbarea marelui act istoric de la Alba-Iulia, vă felicită călduros pentru inițiativa luată de ziarul *Universul* de-a întreprinde campania antire-vizionistă - şi vă asigură că mamele şi soțiile române sunt alături de dv. pentru a protesta contra acțiunii acelora care în contra oricăror drepturi istorice urzesc planuri de-a încălca drepturile noastre sfinte, dobândite prin atâtea jertfe de sânge asupra acestui pământ românesc, în care ne-a aşezat marele nostru strămoş împăratul Traian.

Preşedinta Asoc. (ss), *ELENA MEISSNER*

D-nei MARIA BAIULESCU

în ziua de 1 Decembrie, împlinindu-se 14 ani de la Unirea Ardealului cu Vechiul Regat, gândul nostru se îndreaptă către D-voastră. Fiică a Ardealului, ați luptat cu vrednicie, împreună cu bravele femei din partea locului, ați pătimit cu resemnare urgia duşmanilor milenari, ați fost învrednicită de D-zeu să vedeți realizat visul neamului întreg şi să semnați în numele femeilor române marele act istoric de la Alba-Iulia.

Federația societăților femeilor române din Iaşi, vă salută cu dragoste şi protestează alături de D-voastră contra acelora care uneltesc revizuirea tratatelor, prin care ni s-a înapoiat pământul sfânt moştenit de noi de la viteazul nostru strămoş, marele Traian.

Dreptatea istorică câştigată prin atâta sânge vărsat nu
poate fi călcată prin noi calcule hrăpăreţe şi imorale.
Prezidenta generală, *ELENA MEISSNER*

S-au mai trimis telegrame D-lui Nicolae Iorga, Astrei,
Femeilor din Cluj etc.

Ziarul nostru, anul VI, nr. 9-10,
noiembrie-decembrie 1932.

25

Primăresele şi consilierele comunale ale României

Marea reformă, care a dat dreptul de vot şi eligibilitate administrativă pentru femei, ne oferă astăzi prilejul fericit de a putea vorbi cu mândrie de rezultatele ei.

Ani de-a rândul citeam cu emoţie în revistele străine, despre activitatea femeilor primari, ori consiliere comunale din atâtea ţări ale pământului şi priveam cu uimire portretul câte unei faimoase „bourgmeister", ori a vreunei primărese engleze, în tradiţional costum de epocă.

Azi îmi pare un vis îndepărtat vremea de acum abia vreo şase-şapte ani, când înverşunarea anti-feminiştilor ne prevestea tot felul de cataclisme ce se vor abate peste această biată ţară dacă - doamne fereşte - se va acorda femeilor drept de vot şi eligibilitate.

Dar cât de vechi, cât de demodate îmi apar astăzi toate împrejurările de acum câţiva ani numai, în cadrul cărora se desfăşura mişcarea noastră feministă.

Astăzi, după ce am apucat alegeri cu vot feminin şi după ce putem privi cu legitimă mândrie activitatea femeilor alese în consilii comunale - activitate care s-a desfăşurat aproape în întregime în cursul anului 1931 - putem să ne amuzăm în voie pe seama celor care se temeau de prăpădul ce-l va aduce ţării votul femeii, iar cât priveşte exemplul dat de satele noastre, care au ales femei în consiliile lor şi mai cu seamă în cele două comune cu primari femei, exemplul acesta a arătat tuturor că ţărănimea noastră - oricât este ea de influenţată de prejudecăţi atavice - ştie totuşi să găsească firul dreptei judecăţi şi cumpă¬nind binele şi răul - să păşească cu încredere pe un drum nou.

Comuna Dăbuleni, Osicea de Sus, Dobriceni, Izbiceni şi
Ursa din Romanaţii Olteniei, comuna basarabeană Rajvint din Hotin şi cele moldoveneşti, Pueşti din Tutova şi *Zăbala* din Putna fiecare cu câte o consilieră comunală; Coveiu Doljului, cu consiliera sa judeţeană, Negreştii din Vaslui şi Cobia din Dâmboviţa, cu primăresele lor, au ridicat prestigiul ţărănimii noastre, arătată totdeauna de anti-feminişti ca extrem de refrac¬ tară emancipării femeilor.

Cele peste o sută de consiliere comunale din întreaga ţară, au avut prilejul, în primăvara anului ce s-a dus, să se adune în congres la Bucureşti. Cu această ocazie s-a putut afla câte ceva din activitatea lor şi câte puţin din tot binele pe care l-au făcut.

Desigur, munca aceasta a unor femei, ce nu atrag atenţiunea prin mijloace care plac mulţimilor, a fost o muncă specific feminină, având toate atributele hărniciei şi răbdării.

în general, consilierelor noastre li s-a rezervat un singur teren de activitate: asistenţa socială, dar pe acest teren munca lor metodică, chibzuită, însufleţită de un mare dor de bine, a fost rodnică şi pilduitoare. Acolo mai ales, unde s-a lăsat feme¬ ilor oarecare mână liberă, activitatea lor a fost cu totul remar¬ cabilă : astfel d-na Marilena Bocu la Lipova în Banat, d-na Maria Pop - în calitate de ajutor de primar - la Craiova, d-na Baiulescu la Braşov şi d-na Jeana col. Fodoreanu şi cele două colege ale d-sale la Turda, d-na dr. Pantelimon la Slobozia - Ialomiţa, d-na Creangă cu colegele sale la Bârlad, d-na Vidrighin cu colegele sale la Timişoara, d-nele Sofia Petrescu-Dâmboviţa la Galaţi şi Ana Petrescu la Tg. Jiu, cele şapte consiliere ale Iaşilor şi şapte ale Bucureştilor şi d-na Elena Măinescu-Eisenberg primar la Cobia-Dâmboviţa, au putut desfăşura o activitate care se impune atenţiunii tuturor.

în Transilvania, după informaţiile pe care le am, atribuţiile consilierelor comunale au fost, în general, mai restrânse.

La Lipova, d-na Marilena Bocu a putut să se ocupe de întreaga administraţie comunală.

De la instalarea d-sale la primărie s-a schimbat întreg pavajul, s-a îndiguit Mureşul, s-a creat un abator, s-a introdus lumina electrică, s-a început clădirea primăriei, s-a creat un islaz comunal.

D-na Maria Pop la Craiova a găsit o stare destul de tristă în toată organizarea asistenței.

Prin îngrijirile d-sale s-au înzestrat orfelinatele cu rufărie şi diverse materiale, din abundență; s-a creat o şcoală de menaj, s-a destinat un local pentru profilaxia tuberculozei cu toate instalațiile moderne. în general, d-na Pop s-a ocupat de toată administrația comunei şi a luptat mult ca să se respingă o ofertă oneroasă pentru primărie a societății A.E.G. La acordarea ajutoarelor este secundată de un comitet de doamne, care fac administrație, fără nici un fel de preocupare politică.

O activitate impresionantă a avut d-na Măinescu-Eisenberg, primară a comunei Cobia din Dâmbovița. La instalarea d-sale a găsit un buget foarte modest, în sumă de 260.000 lei.

D-na primar este însă femeie, ştie să împartă banul, ştie să chibzuiască şi astfel a putut să ajute două biserici şi două şcoli primare, să repare dispensarul pe care îl găsise lăsat în părăsire, să repare poduri şi podețe, să îmbrace patruzeci de copii săraci şi să lupte, alături de medic, la stingerea epidemiei de febră tifoidă.

D-na primar a dat şi serbări şi a inaugurat şi monumentul eroilor din comună. Atâtea realizări, cu mijloace atât de modeste, într-un timp atât de scurt.

Anul de primariat al d-nei Măinescu din Cobia Dâmboviței poate să stea cu cinste alături de anul de primariat al d-nei Alzira Soriano din Lages, în Rio Grande del Norte.

Cu multă părere de rău, sunt silită să nu pot spune nimic despre activitatea ca primar la Negreşti a d-nei Luiza Zabrovschi, întrucât nu am putut obține, până azi, nici o informație, iar la congresul consilierelor d-na Zabrovschi, fiind bolnavă, nu a participat.

în restul țării - afară de Capitală - în toate cele peste cincizeci de oraşe, orăşele şi comune, care au consiliere, activitatea acestora s-a manifestat exclusiv pe terenul asistenței sociale. S-au manifestat însă, atât de inteligent, că nu au putut releva îndestul spiritul lor practic, felul lor metodic de a lucra, devotamentul cu care au muncit pentru ajutorarea cetățenilor în suferință.

Peste tot doamnele consiliere s-au ocupat de reorganizarea orfelinatelor, azilurilor, coloniilor de vară, a cantinelor pentru

şcolari şi cele pentru săraci, de plasarea şomerilor şi de acordarea ajutoarelor.

în special acordarea ajutoarelor populației nevoiaşe, a format obiectul unei atențiuni speciale, căutându-se a se ajuta numai persoanele cu nevoi reale. Femeile consiliere au urmărit de asemenea refacerea şi ajutorarea familiei prin organizarea muncii.

în Bucureşti, şef al asistenței sociale pe întreaga Capitală este d-na Calypso Botez.

La venirea d-sale a găsit bugetul asistenței de 36 milioane. Astăzi, acest buget este de 50 milioane.

D-na Botez a organizat în primul rând birourile asistenței şi sistemul de lucru, apoi s-a ocupat de fiecare secție în parte, introducând metodele noi necesare.

Ceea ce atrage în primul rând atențiunea este reforma introdusă la orfelinatele primăriei.

D-sa a desființat şcoalele orfelinatelor, care nu dădeau nici un fel de carieră orfanilor şi care funcționau cu profesori detaşați de la şcolile statului, plătiți însă de primărie cu sume speciale. Această măsură a adus o economie de aproape un milion şi jumătate. Astăzi, în aceste orfelinate, copiii sunt îngrijiți şi crescuți de la vârsta de cinci ani, până la formarea unei cariere. Instrucțiunea o primesc în şcolile statului unde sunt trimişi să urmeze ca oricare alți şcolari. După terminarea cursului primar, trec în şcoli industriale, făcând practică în atelierele înființate cu concursul ministerului muncii, depun examene şi obțin cărțulia de maestru calificat. Cei care au aptitudini speciale pentru învățătură sunt trimişi în şcoli superioare, primăria trebuind să le poarte de grije, până la completa terminare a studiilor.

Fetițele din Orfelinatul „Radu Vodă", care, până la venirea d-nei Botez în fruntea asistenței municipiului erau destinate a fi plasate „în căpătuire" prin familii (adică servitoare fără leafă, dar cu obligația de a li se depune câte o sumă lunară ridicolă, pentru înzestrare) îşi vor avea de-acum viitorul asigurat.

Făcându-se cercetări, pentru găsirea rostului tuturor fetelor ieşite din Orfelinat, în aceşti zece ani din urmă, nenumărate sunt acelea de a căror urmă nu se mai poate şti nimic.

La Orfelinatul de băieți „Dr. Zigura", d-na Botez a găsit pe copii în zdrențe, desculți, dar cu profesori de muzică şi dans. Astăzi, copiii sunt complet echipați, urmează la şcolile statului, iar vacanța de vară şi-au petrecut-o la mare, în preventoriul de la Agigea.

Coloniile şcolare au fost de asemeni reorganizate, împreună cu cantinele pentru şcolari şi pentru săraci, azilurile şi dispensarele.

O inovație, care dă rezultate foarte bune, sunt cantinele ambulante. Pentru copiii de şcoală săraci, a fost o adevărată binefacere distribuirea în fiecare zi a unei sticluțe cu lapte şi un corn de fiecare copil, ceea ce a făcut să se dubleze în unele cantine, numărul şcolarilor.

O altă reformă importantă, introdusă de d-na Botez la secția acordării ajutoarelor, sunt anchetele la domiciliu. Folosul acestor anchete este imens. Se ştie precis cui trebuie acordate ajutoare şi de ce natură anume, iar fondurile destinate pentru acestea nu se mai pot risipi, fără nici un control.

Ajutoarele - sub toate formele - împărțite populației nevoiaşe a Capitalei, în 1931, au fost de o rară abundență şi au mers numai acolo unde a fost o nevoie reală.

A vorbi însă, amănunțit, despre toate realizările d-nei Botez înseamnă a descrie întregul mecanism al funcționării asistenței municipiului.

Cred însă că numai acestea câteva pe care le-am amintit mai sus, constituie pentru d-na Calypso Botez cel mai frumos titlu de glorie, onorând-o şi ca femeie şi ca feministă.

Nu pot să nu amintesc şi despre activitatea remarcabilă a d-nei Ortansa Satmary, care s-a ocupat în special cu ajutorarea şomerilor.

Ziarele au relevat, în cursul anului, munca d-nei Satmary, fiindcă problema şomajului, la începutul iernii trecute, ridicându-se amenințătoare şi pentru țara noastră, trezise un viu interes în opinia publică. D-na Satmary a făcut tot ce omeneşte i-a fost în putință şi i-a fost cu putință mult, fiindcă a avut şi priceperea, şi mila, şi energia necesare celui împovărat cu o astfel de sarcină.

Ca delegată în comisia centrală a municipiului, pe lângă d-na Botez, este şi d-na avocat Margareta Ghelmegeanu, care s-a ocupat cu secția culturală, iar d-nele avocat Ella Negruzzi,

Alex. Cantacuzino, Maria Pilat şi Zefira col. Voiculescu, consiliere de sector, au contribuit pentru ca în anul 1931, populaţia în suferinţă a Capitalei să simtă - pentru întâia oară poate - întinsă asupra sa o mână ocrotitoare.

„Primele biruitoare ale feminismului român şi-au dat, în mod strălucit (după cum a spus d-na Meissner) examenul de vrednicie morală şi socială."

Dacă nenumăraţi au fost bărbaţii chemaţi să joace un rol public şi care - bucurându-se de o deosebită încredere şi popu¬laritate - au decepţionat adânc masele alegătorilor lor, avem satisfacţia să putem spune că, primele femei intrate în viaţa publică a ţării nu au decepţionat.

Veturia Mileva Marcovici

Almanahul ziarelor Adevărul şi Dimineaţa, 1932, pp. 231-235

26

Conferința Uniunii noastre

în ziua de 17 mai a.c. [1933] a avut loc în Bucureşti, la Casa Poporului, a doua conferință a secțiunilor afiliate Uniunii femeilor muncitoare. Conferința aceasta a fost prilejuită de congresul partidului - şi ea a fost convocată în scopul strângerii legă¬turilor dintre secțiunile noastre, spre a se lua o serie de măsuri administrative pentru mai bunul mers al Uniunii şi spre a se asigura apariția regulată a gazetei *Femeia Muncitoare.* Au fost reprezentate la conferință secțiunile: *Bucureşti,* prin tov-ele Cati Constantinescu şi Melania Pop, *Reşița,* prin tov-a Erna Weissman, *Cluj,* prin tov. I. Kandel şi cele 5 secțiuni din *Valea Jiului,* prin tov-a Szuszer.

Conferința a fost deschisă de tov-a *Eugenia Deleanu* care a urat delegatelor bun sosit în numele secretariatului central al Uniunii.

A prezidat tov-a *Iosephina Bocşa,* care a dat cuvântul tov-ului *Lotar Rădăceanu,* care în numele partidului a constatat pro¬gresul satisfăcător al Uniunii noastre în cei trei ani de la înființare şi a îndemnat la continuarea activității începute.

Tov. *Petru Mihăilă,* preşedintele Uniunei minerilor, a salutat conferința, declarând că secțiunile feminine în Valea Jiului s-au dovedit de o reală utilitate pentru cauza muncitorească. Tov. Mihăilă a subliniat că secțiunile feminine trebuie să activeze prin propriile forțe, fără a mai fi supuse - ca în Valea Jiului - tutelei tovarăşilor din partid şi sindicate, care ar trebui să fie lăsate să-şi gospodărească singure secțiunile, spre a căpăta astfel practica necesară.

Tov. *Bela Ehrenfeld,* secretar al Confederației generale a muncii, a îndemnat pe delegate să dea o mai mare atenție propagandei pentru recrutarea de membre la sindicate.

Tov-a *Cati Constantinescu,* în numele secţiunii din Bucureşti aduce salutul acesteia şi îşi exprimă regretul că organizaţia feminină din Capitală este încă slabă, arătând că aceasta se datoreşte atmosferei şi situaţiei speciale a mişcării socialiste din Bucureşti. Speră că viitoarea conferinţă a Uniunii noastre va găsi în Capitală o mişcare mare şi mai însufleţită.

Raportul moral

Tov-a Eugenia Deleanu face apoi darea de seamă a activităţii, arătând că Uniunea femeilor muncitoare a împlinit trei ani de existenţă.

Conferinţa din mai 1930 a constituit Uniunea noastră, i-a dat un comitet de conducere centrală în care sunt reprezentate şi tovarăşe din provincie şi a aprobat un regulament administrativ de organizare, care şi azi ţine loc de statut până când o altă conferinţă va putea alcătui un statut definitiv.

Sarcina comitetului central al Uniunii a fost de la început - şi va fi încă multă vreme - deosebit de grea. Aceasta nu numai pentru că Uniunea a luat fiinţă în timpuri nefavorabile, de criză, şomaj şi depresiune sufletească în masele muncitoare; nu numai pentru că nimeni din conducerea centrală a Uniunii nu este salariată sau liberă pentru a se dedica intens muncii administrative ; ci mai cu seamă pentru că comitetul central [C.C.] a avut, de la început *nu de condus, ci de creat organizaţii,* spre a se da bază serioasă, numerică, noii Uniuni. Iar această muncă de creare, de organizare, a trebuit să fie făcută, aproape fără de posibilităţi materiale, căci conferinţa de constituire a făcut marea greşeală de a fixa cota de centralizare la 0,50 bani de fiecare timbru, ceea ce este ridicol de puţin. Evident, întrucât Uniunea noastră nu acordă ajutoare, Comitetul central nu poate pretinde să aibă o centralizare de 75% din venituri, cum e la Uniunile sindicale, dar în orice caz suma de 0,50 bani de timbru este prea puţin. în rezumat, comitetul nostru central a fost lipsit în activitatea lui, de elementul primordial: banii.

Conformându-se acelei prime sarcini: organizarea de secţiuni, C.C. a apelat şi la sprijinul sindicatelor şi secţiunilor de partid, concentrându-şi atenţia în special asupra a trei centre: Bucureşti, Valea Jiului şi Cluj.

Succes demn de remarcat a obținut în Valea Jiului, unde curând după conferința din 1930 au luat ființă pe rând secțiunile din Petroşani, Vulcan, Lupeni, apoi Aninoasa şi Petrila, iar ultima a luat ființă la Lonea în ziua de 3 aprilie 1932, ca urmare a turneului de propagandă făcut în februarie acel an, în toată Valea Jiului, de tov-a Deleanu, secretară a Uniunii.

Toate aceste secțiuni trăiesc şi s-au dezvoltat mulțumitor, cu excepția secțiunii Vulcan care a încetat orice activitate din cauza încetării complete a exploatării de la minele de cărbuni de acolo.

La *Cluj* a luat ființă o secțiune feminină în decembrie 1931, dar activitatea acesteia a fost foarte restrânsă. De abia spre sfârşitul anului 1932 secțiunea Cluj a dat semne de viață mai intensă.

La *Bucureşti* secțiunea s-a menținut, dublându-şi efectivul de membre. Este însă prea puțin pentru capitala țării. Dar nu s-a putut face mai mult pentru că: 1) nu există femei în mişcarea sindicală, cum sunt la Cluj(cu excepția câtorva zeci la Fabrica de Chibrituri Filaret) ; 2) în Bucureşti, mai mult ca oriunde, predomină în masa muncitorească o atmosferă potrivnică spiritului de organizare şi 3) marea majoritate a tovarăşelor din partid este adversară, fățişă sau tacită, organizării aparte a femeilor sau, altele, sunt indolente.

Secțiunea *Satu Mare* s-a înființat în 1931 şi în primele luni a activat cu destul răsunet. Curând ea s-a dizolvat prin inactivitate, ca urmare a unor certuri în sânul secțiunii de partid de acolo, care s-a răsfrânt asupra întregii mişcări. Azi secțiunea Satu Mare există, fiind reînființată în toamna anului 1932.

Secțiunile afiliate Uniunii, în ființă la 31 decembrie 1932, au fost: Bucureşti, Cernăuți, Reşița, Steierdorf-Anina, Doman, Lonea, Lupeni, Aninoasa, Petrila, Petroşani şi Cluj, toate având la un loc un număr de 1.224 membre înscrise, dintre care însă nu toate au fost regulat cotizante.

Activitatea

Dintre acțiunile Uniunii trebuie notată în primul rând introducerea sărbătorii internaționale a femeilor muncitoare, „Ziua femeii", care este de acum încetățenită şi în țara noastră. Ea a fost serbată în 1931 şi 1932 de toate secțiunile, iar în anul acesta numai de o parte din secțiuni.

Parolele întrunirilor ţinute de Ziua Femeii 1931, 1932 şi 1933 au fost alese în conformitate cu cerinţele împrejurărilor prin care trecem, şi anume : contra războiului, contra fascis¬ mului, pentru pace, pentru legiferarea ajutorului de şomaj şi unificarea asigurărilor sociale, pentru drepturi politice tuturor femeilor fără deosebire etc.

Trebuie să notăm aci chestiunea ridicată de Uniunea noastră, pentru prima dată în ţara aceasta, chestiunea *maternităţii conştiente* a fost dezbătută cu competenţă în gazeta Uniunii şi care trebuie să devină o problemă de permanentă agitaţie pentru toate secţiunile noastre.

Unele din importantele manifestări ale secţiunilor noastre s-au produs cu ocazia alegerilor generale din 1931 şi 1932, precum şi la alegerile comunale, când oratoarele femei şi propa¬ gandistele au adus un real folos în campania Partidului Social¬ -Democrat. De asemenea, alte manifestări folositoare mişcării s-au făcut la serbările de 1 Mai şi la diferite serbări de Crăciun, pentru copii.

Relaţii internaţionale

Uniunea noastră este afiliată la Comitetul internaţional al femeilor socialiste, cu care întreţine relaţiuni.

La congresul feminin socialist de la Viena (1931) a fost [re]pre-zentată de tov-ele Leca Kissmann, I. Bocşa şi E. Deleanu, - tov-a Bocşa luând cuvântul şi la întrunirea ce s-a ţinut cu acea ocazie, în numele mişcării noastre.

Pentru mărirea cotei

în concluzie, raportoarea constată că Uniunea a făcut, în orice caz, un mare progres faţă de situaţia din mai 1930.

Un vast câmp de activitate stă însă înaintea noastră. Comitetul central trebuie să aibe însă fonduri la dispoziţie. Este absolut imposibil să se poată conduce Uniunea cu suma de lei 0,50, centralizare din suma de 5 lei, cât se încasează de la fiecare membră.

Comitetul cere deci ca centralizarea să fie de 2 lei de fiecare cotă. Secțiunilor vechi şi bine organizate le vor veni cam greu această mărire a cotei, dar tovarăşe, vă rog să nu uitați că oglinda mişcării feminine o reprezintă întreaga Uniune, nu secțiuni izolate, şi că, oricât de tari ar fi unele secțiuni, nu vom putea face nimic important pentru progresul mişcării feminine dacă nu ne vom ocupa şi de celelalte regiuni ale țării unde nu există organizații feminine.

Raportul material

în lipsa tov-ei Elena Gherman, casieră, tov-a secretară dă citire raportului material din care se constată, pe timpul iunie 1930-mai 1933, următoarea circulație de fonduri: venituri 63.316 lei, cheltuieli 60.195, sold în casă 3.121 lei.

întrucât la prima conferință n-a fost aleasă comisia de control, rămâne ca gestiunea să fie verificată de comisia de control a Partidului Social-Democrat.

Discuțiile

Tov-a *E. Weissman,* Cernăuți, este contra organizării aparte a femeilor, spunând că în felul acesta femeile nu iau parte la viața partidului. Cota de 5 lei e prea mare. Este contra măririi cotei de centralizare la Uniune. Găseşte că secretariatul central n-a activat suficient.

Tov. *J. Kandel,* Cluj, trebuie să se găsească o modalitate de uşurare a cotelor. Explică de ce secțiunea feminină din Cluj este slabă, cu tot sprijinul partidului şi sindicatelor. Se simte lipsa de femei pentru conducere.

Tov-a *I. Bocşa,* Reşița, este pentru menținerea actualei forme de organizare. Crede însă că secretariatul n-a activat destul de intens. Este contra urcării cotei către centrală. Dă explicații despre felul cum activează secțiunea feminină din Reşița.

Tov-a *Szilszer,* Valea Jiului, nu este deplin mulțumită de felul cum s-a activat de către Uniune, dar constată că Uniunea nu putea face mai mult din cauza lipsei de fonduri. Propune

mărirea cotei membrelor de la 5 la 6 lei pe lună, în schimbul cărei sume membrele să primească şi gazeta, iar din cei 6 lei 4 să se centralizeze la Uniune, iar 2 lei să rămână la secţiuni.

Tov-a *Lilly Rădăceanu* arată greutăţile cu care a avut de luptat secretariatul Uniunii şi spune că dacă nu s-a putut face mai mult a fost din cauză că Uniunea n-a avut bani.

Tov-a *Melania Pop,* Bucureşti, cere explicaţii asupra desfiin¬ţării secţiunii Sibiu.

Tov-a *Cati Constantinescu,* Bucureşti, este contra organizării femeilor direct în partid. Cere mărirea cotei către Uniune.

Tov-a P. *Brăftăleanu* cere să se dea o mai mare atenţie organizării femeilor în Bucureşti.

Tov. *Lotar Rădăceanu,* secretarul partidului, spune că femeile trebuie să se organizeze aparte conform statutului partidului şi spune că trebuie neapărat să se mărească cota de centralizare la Uniune. Apelează la delegate să voteze în acest sens.

Tov. *B. Ehrenfeld,* din partea Confederaţiei, susţine acelaşi punct de vedere.

Tov-a E. *Deleanu,* raportoare, răspunde pe larg criticilor.

Se iau apoi în consideraţie rapoartele moral şi material, se respinge cu unanimitate propunerea Cernăuţi pentru schimbarea felului de organizare şi se votează apoi mărirea cotei de centra¬lizare de la 0,50 bani la 2 lei pe lună, de fiecare membră.

Raportul presei

Tov-a secretară a Uniunii face apoi raportul despre gazeta *Femeia Muncitoare,* descriind importanţa acestei prime publicaţii feminine socialiste din ţara noastră. A apărut în mai 1931 în formă de buletin scris la maşină şi, după 6 luni a început să apară tipărit. Din decembrie 1932 şi-a mărit formatul. Tirajul se menţine între două şi trei mii exemplare. Tirajul şi faptul că gazeta aceasta se menţine fără subvenţii este o dovadă că ea corespunde unei reale necesităţi. Dacă în ultimul timp gazeta n-a apărut regulat, aceasta se datoreşte altor piedici, în special faptului că ea trebuie să apară în trei limbi, ceea ce necesită muncă multă.

Au apărut până acum din *Femeia Muncitoare* 25.000 exemplare. Bugetul gazetei până acum a fost acesta: venituri 37.688 lei;

cheltuieli 43.160 lei; deficitul de 5.472 lei a fost acoperit de comitetul central al Uniunii, din centralizările de cote.

Recunoaştem că gazeta are multe lipsuri, dar aceasta se datoreşte numai faptului că este prea mică şi deci nu poate publica tot ceea ce ar interesa pe cititoare. Speră ca în viitor, dacă tirajul sporeşte, să se mărească şi formatul gazetei.

Tov-a *E. Weissman,* Cernăuți, este nemulțumită de redactarea gazetei şi propune ca ediția germană să se tipărească la Cernăuți. De aceeaşi părere este şi tov-a *Bocşa.* Tov-a *Sziszer* cere mărirea formatului gazetei. Tov-a *Lilly Rădăceanu* descrie greutățile cu traducerile şi tipărirea gazetei.

Se aprobă ca ediția germană să se redacteze la Cernăuți, spre uşurarea muncii secretariatului. Tipărirea se va face însă la Bucureşti.

Alegerea noului comitet

La sfârşit s-a ales noul comitet central al Uniunii, compus din tov-ele Elena Gherman, Lilly Rădăceanu, Cati Constantinescu şi Eugenia Deleanu - Bucureşti, Iosephina Bocşa - Reşița, Erna Weissman - Cernăuți, Jeanetta Safir - Ploieşti, Tatiana Grigorovici - Cernăuți, E. Szuszer şi Ana Lakatoşi din Valea Jiului şi o delegată ce va fi aleasă de secțiunea Cluj.

în comisia de control: Paraschiva Brăftăleanu - Bucureşti, G. Borsai - Lupeni şi o tovarăşe ce urmează a fi, de asemenea, delegată de secțiunea Cluj.

Din cauza lipsei de timp, referatele tov-elor Weissman, Bocşa şi Rădăceanu nu s-au mai putut ține şi s-a hotărât să fie multi¬plicate la maşină şi trimise secțiunilor. Acele referate au urmă¬toarele subiecte : Femeile şi lupta contra fascismului; Ocrotirea femeilor şi copiilor; Femeia muncitoare şi drepturile politice.

La *diverse* s-au făcut propuneri în legătură cu activitatea viitoare, în sensul ca să se păstreze mai strânsă legătură între secțiuni, cu schimb de material propagandistic între ele.

Femeia Muncitoare. Buletinul Uniunii Femeilor Muncitoare din România, anul III, nr. 18, august 1933.

27

însemnătatea congresului Federației Uniunea Femeilor Române [Bucureşti, 3-6 iunie 1933]

Ultimul congres al Federației Uniunii Femeilor Române din România Mare, a fost o grandioasă manifestare de solidaritate feminină.

Sub scutul ei, Federația întruneşte o sută patru asociații feminine din toate provinciile țării, formând o organizație puter¬nică a cărei activitate e bogată în rezultate practice.

O emoție vădită stăpâneşte adunarea la apariția marilor figuri feminine, care timp de mai multe decenii au luptat pe teren național, animând şi întreținând focul sacru al dragostei de patrie şi neam, până în generațiile cele mai tinere.

în decursul celor douăzeci de ani de existență, federația a fost prezidată de inițiatoarea ei, de d-na Maria Baiulescu, a cărei înțelepciune vie şi suflet cald radiază asupra întregii adunări.

Din expunerile judicioase se desprinde intenția femeilor de a se ocupa de toate problemele de ordin economic, social şi cultural, căutând soluțiile cele mai potrivite împrejurărilor noastre de viață.

Probleme de ordin moral au fost atacate cu multă sinceritate şi cu un curaj puțin obişnuit la noi, convenințele sociale şi o falsă pudoare înlăturându-le totdeauna din discuții, cu toate că ele sunt de o actualitate dureroasă.

Grație legăturilor stabilite cu centrele din apus şi a posibi¬lităților de schimb de ordin intelectual şi social, femeile noastre s-au sesizat de toate carențele noi, căutând să le pătrundă prin prisma intereselor noastre reale.

Congresul acesta - prin preocupările lui multicolore - ni se înfățișează ca o manifestație deosebit de importantă, la care au participat deopotrivă femeile din toate categoriile sociale şi profesionale, adunate laolaltă de aceleaşi nevoi şi preocupări.

Rostul lui a fost înlesnirea unui schimb de vederi între femeile din toate unghiurile țării. Stabilirea unei conlucrări mai strânse, şi punerea în discuția publică a problemelor vitale în evoluția vieții noastre sociale, politice şi economice, judecate prin conştiința femeii.

Cuvântul femeilor[1], nr. 7, 12 iunie 1933.

1. *Cuvântul femeilor,* „publicație săptămânală, independentă pentru afirmarea punctului de vedere feminin în manifestările vieții statului şi poporului nostru", editată la Bucureşti, între 1933 şi 1937, de Ortansa Satmary, publicistă, una dintre primele femei consiliere ale Capitalei. în gazetă au fost publicate dezbaterile congreselor şi întrunirilor feministe şi explicate pe larg obiectivele mişcării femeilor din România şi din alte țări. Printre colaboratoarele sale se aflau personalități culturale remarcabile ca Medeea Niculescu, doctor în ştiințe medicale, profesoară universitară şi susținătoarea organizării pe baze moderne a asistenței sociale, Claudia Millian, profesoară, scriitoare, consecventă cercetătoare a condiției muncii feminine, Ella Negruzzi şi Calypso C. Botez, partizane ale unei legislații pentru femei în concordanță cu exigențele noi ale vremii, Maria Filotti, actriță, scriitoare, apărătoare a intereselor feminine la congresele internaționale ş.a.

28

Darea de seamă şi expunerea generală a activităţii Comitetului de Direcţie al „Uniunii Femeilor Române" din România Mare, pe răstimpul septembrie 1930 până la Congresul de faţă [1933. Extras]

Serbăm al 11-lea Congres al Uniunii Femeilor Române din România Mare, încheind o activitate de 20 de ani, care s-a desfăşurat sub aceiaşi prezidentă, D-na Maria B. Baiulescu, iniţiatoarea şi înfăptuitoarea acestei federaţii, reuşind a se constitui, prin cel dintâi Congres ţinut la Braşov în zilele de Rusalii, în anul 1913, sub oblăduirea vitregei stăpâniri maghiare.

La acel Congres s-au strâns, cu mult entuziasm, 37 de reuniuni de femei din Transilvania şi Banat, alături de Reuniunea mamă din Braşov, care a fost cea dintâi societate feminină de asistenţă socială şi culturală, înfiinţată la anul 1851 la Braşov. Astăzi, Federaţia noastră încorporează peste 100 societăţi din toate provinciile României Mari.

Ultimul nostru Congres, ţinut în zilele de 8-9-10 septembrie 1931 la Craiova, a dat o eclatantă dovadă de importanţa ce a avut acest Congres, care s-a ţinut pentru întâia oară într-un oraş din Vechiul Regat mulţumită energiei şi dorinţei distinsei preşedintă a Asociaţiei feministe din Oltenia, D-na Maria Pop, care, prin neobosita sa activitate, a reuşit să organizeze acest Congres în mod strălucit.

Participarea delegatelor din toate „provinciile ţării a contribuit nu numai la rezolvarea unor importante probleme sociale, dar a cimentat unirea sufletească a femeilor române cu sentimente de iubire, ce s-au răspândit în toate unghiurile ţării, sădind încredere reciprocă.

Presa reprezentată a apreciat cu multă solicitudine acest
Congres feminin, reportând discuțiunile şi Moțiunile importante.

Preşedinta Uniunii a adresat cu acea ocaziune, în numele Comitetului de Direcție al tuturor provinciilor, mulțumiri căldu¬ roase distinsei prezidente, D-na Maria Pop, Comitetului său, precum şi Onor. Cler, Onor. Autorități militare şi civile, care au asistat şi au dat tot concursul pentru reuşita acestui Congres.

Activitatea Comitetului de Direcție a început imediat după Congres să lupte pentru rezolvarea uneia din cele mai impor¬ tante probleme, ce trebuia soluționată, conform hotărârii Con-gresului: aceea a *unificării Codului Civil,* care se prepară la Ministerul de Justiție. în scopul acesta prezidenta, D-na Maria B. Baiulescu, s-a oprit la Bucureşti şi împreună cu D-nele Calypso Botez şi Ella Negruzzi, au prezentat D-lui Ministru de Justiție Hamangiu moțiunea, prin care Congresul cere drepturile civile pentru femeile Vechiului Regat şi Basarabia, care sunt în inferioritate față de surorile lor române din Ardeal şi Bucovina, ce s-au bucurat de aceste drepturi, chiar sub vechea dominație străină. D-l Ministru Hamangiu a promis a lua în considerare doleanțele prezentate de delegatele Congresului, la lucrarea unificării.

Această promisiune nu a putut fi realizată atunci, pentru că soarta crudă a răpit după aceea, în scurtă vreme, pe distinsul Ministru al Justiției, Hamangiu, din activitatea sa.

Activitatea „Uniunii" şi „Asociației pentru drepturile femeii" nu a încetat însă, continuând printr-o mare întrunire organizată de „Asociația Bucureşti" în ziua de 8 februarie, pentru obținerea drepturilor civile, rugând şi pe preşedinta Uniunii a asista la această întrunire, în scopul unei colaborări.

întrunirea de la 8 februarie, din sala Teatrului „Ventura", a fost hotărâtoare pentru dobândirea drepturilor civile.

Delegația formată din Doamnele: Elena Meissner - Iaşi, prezidenta generală a „Asociației", Maria Pop, prezidenta secțiunii Olteniei, Calypso Botez, Ella Negruzzi, Ortansa Satmary, prezi-dente şi Florica Georgescu, secretara generală a „Asociației" Bucureşti, s-au prezentat cu *moțiunea* M.S. Regelui, D-lor: Nicolae Iorga, Prim Ministru, C. Argetoianu, Ministru de Interne, Pompei şi M. Sadoveanu, preşedinții Corpurilor legiuitoare, precum şi D-lui Valer Pop, Ministrul Justiției. Domnia-sa a

recunoscut dreptele noastre cereri şi a promis că va veni cu o lege, din iniţiativa guvernului, pentru acordarea drepturilor civile, femeilor române. D-l Ministru Valer Pop a prezentat Parlamentului proiectul de lege prin care se acordă femeilor măritate, din întreg regatul, egalitatea drepturilor civile. Legea a fost votată în aprilie 1932.

De altă parte, D-l fost Ministru Trancu-Iaşi a prezentat Camerei un proiect de lege din iniţiativă particulară, în scopul revendicărilor acestor drepturi. Uniunea a adresat D-lui Trancu--Iaşi o telegramă cu mulţumire şi apreciere.

Stăruinţa aceasta neobosită a Asociaţiei pentru emanciparea civilă şi politică a femeilor, precum şi a marei Federaţii, a avut un succes răsunător.

Toate societăţile feministe, simţind o mare satisfacţie pentru această favorabilă rezolvare a doleanţelor lor, au exprimat mulţumiri bărbaţilor generoşi, care satisfăcuseră cererile lor drepte. Astfel, „Asociaţia pentru emanciparea civilă şi politică a femeilor române" din Bucureşti, a organizat în ziua de 21 aprilie, o mare recepţie de mulţumire pentru toţi cei ce au susţinut justele revendicări ale femeilor din vechiul Regat.

Lupta aceasta susţinută fără răgaz de „Asociaţie", precum şi de „Uniunea femeilor române", de la război încoace, încheiată cu izbândă, s-a sărbătorit în casa D-nei Ella Negruzzi, luând parte doamnele reprezentante din ambele Societăţi, care au adus elogii D-lui Ministru Valer Pop, prin cuvântări rostite de D-nele Calypso Botez, Negruzzi, Maria Pop, Maria Castano, Satmary, Florica Georgescu, Margareta Ghelmegeanu şi altele. Cu durere s-a luat cunoştinţă că prezidenta generală a „Uniunii Femeilor Române" nu a putut lua parte, fiind lovită de un crunt doliu. Ea a adresat Asociaţiei următoarea telegramă : „Un profund doliu împiedică participarea mea la sărbătorirea izbândei tenace şi demnei noastre lupte pentru dobândirea drepturilor, la care ne-am însoţit în timpul războiului. Salut «Asociaţia» fiind cu sufletul între voi, aduc omagii în numele «Uniunii femeilor române» D-lui Ministru Valer Pop, înaltului Guvern şi Parlamentului, pentru soluţionarea dreaptă a Legilor civile, ce înalţă demnitatea femeilor române, exprimând întreaga recunoştinţă acelor 104 societăţi Federate".

Aceste drepturi civile veneau în completarea începutului de drepturi acordate femeilor române, odată cu reforma administrativă, sub guvernul Iuliu Maniu şi prin sprijinul acestui mare apărător al drepturilor integrale ale femeilor române.

„Asociaţia pentru emancipare", mână-n mână cu „Uniunea femeilor române", a luptat cu devotament, pentru această cauză şi a obţinut izbânda finală.

Astfel, oricât s-ar fi răspândit versiuni unilaterale, atribuite unor singuratice centre, această campanie dârză a celor două mari organizaţii feminine, purtată cu atâta energie în congresele ce au avut loc de la întregirea neamului, nu se poate contesta.

D-na Elena C. Meissner, prezidenta generală a „Asociaţiei pentru emancipare", cât şi D-na Maria Baiulescu, prezidenta „Uniunii", au publicat articole lămuritoare, relative la această chestiune, asupra căreia se oferise greşite informaţiuni în forurile internaţionale.

Triumful ostenelilor acestor Asociaţiuni, pentru obţinerea drepturilor noastre, a fost sărbătorit în mod egal şi în congresul convocat de D-na Elena C. Meissner, prezidenta generală a „Asociaţiei pentru emancipare", congres care a avut loc la Iaşi, cu ocazia sărbătoririi a 15 ani de la întemeierea acestei societăţi şi la care au participat filialele din întreaga ţară.

Ca urmare a luptei noastre pentru obţinerea drepturilor civile şi politice, azi, D-na Margareta Ghelmegeanu a fost cooptată, ca membră în comisia parlamentară pentru reforma Codului Civil. Acest fapt va avea ca urmare o adevărată binefacere pentru obţinerea totală a drepturilor noastre.

Anuarul „Uniunii Femeilor Române" din România Mare. Al XX-lea an de la întemeiere. 1913-1933, Braşov, iunie 1933, pp. 5-8.

29

Mişcarea feministă din Basarabia. începuturi şi realizări. Spre un viitor mai frumos

Mişcarea feministă în Basarabia până la revoluția rusă din 1917 n-a prea avut loc din simplul motiv că până la acea dată n-aveau toate drepturile nici bărbații, aşa că femeile conştiente de drepturile lor de oameni, luptau împreună cu bărbații, în felurite organizații politice, democratice, pentru răsturnarea absolutismului.

Femeile energice se mai organizau în societăți de binefaceri pentru întreținerea orfanilor în orfelinate, a bătrânilor şi neputin¬cioşilor în aziluri, pentru întreținerea spitalelor etc.

Pe acest teren s-au manifestat mai multe femei în Basarabia ca d-nele : Pereteatcovici, Luzghin, Stroescu, Cantacuzin, Babici, Crupenschi, Evreinov, Zotti, Smod, Ratcu, Stuart, Principesa Veazemschi şi Ecaterina Cristea.

Imediat după revoluție, au început a se organiza toate cate¬goriile de funcționari : țăranii, militarii şi, mai cu seamă, mino¬ritățile.

Atunci, D-na Tudor Speranța a luat inițiativa organizării femeilor în societatea sub numele „Liga culturală a femeilor Moldovene din Basarabia" invitându-mă să iau preşedinția.

Eu fiind medic la spitalul Costugeni, de abia venită din Regatul Vechi, unde îmi făcusem studiile de medicină, nu prea aveam cunoştințe printre funcționare şi nici printre învățătoare, însă D-na Tudor a făcut o intensă propagandă şi a reuşit să organizeze societatea în frunte cu următorul comitet d-nele : Alistar, Tudor, Țurcanu, Zahrov Djionat, Catanchin, Drăganciu, Budacov, Popov, Ivanov, mai târziu şi d-na Isanos şi altele; s-a păstrat şi o fotografie a acelui comitet.

La început s-a lucrat în scopul propagandei naţionale în toate straturile sociale de pe vremea aceea, atât de bogată în iniţiativă şi entuziasm, luând parte activă la mişcarea naţională din epoca aceea.

Ca organizaţie constitută am primit invitaţie de la biroul de organizare a Sf. Ţării să alegem într-una din şedinţe o repre¬ zentantă în Sfatul Ţării.

S-a ales într-o adunare destul de mare, care a avut loc în sala zemstvei guberniale pe atunci, unde sălăşluieşte azi actualul Inspectorat al învăţământului, o reprezentantă, D-na Dr. Alistar, pe atunci medic la spitalul Costugeni, actualmente directoarea Şcolii Eparhiale de fete din Chişinău.

Imediat după alegeri, D-na Alistar a intrat în activitatea ei de membru chiar în biroul de organizare al Sf. Ţării.

La fiecare două săptămâni, d-nele se întruneau spre a se informa despre ajutorul care-l pot da în organizarea Sf. Ţării.

Tot d-nele din această ligă au lucrat toate drapelele unităţilor militare în armata moldovenească a Basarabiei autonome şi a Republicii Moldoveneşti.

Pe timpul Front-Otdelului - organizaţie bolşevică din acel timp - câteva membre din ligă s-au înscris acolo ca surori de caritate şi ne informau despre tot ce se petrece şi se hotărăşte acolo.

Ne făceau mari dificultăţi minoritarele, care nu credeau în seriozitatea organizaţiilor moldoveneşti.

Odată cu Unirea din 1918 martie 27, noi, femeile din Basarabia, am pierdut drepturile civile şi politice ce le căpătasem odată cu revoluţia rusă.

Faptul acesta mi-a creat mie, ca reprezentanta femeilor în Sfatul Ţării, o situaţie foarte dificilă, mai cu seamă între mino¬ ritare, care nu-mi puteau ierta acest lucru, adică că n-am fost destul de energică ca să le apăr drepturile, fiind reprezentanta lor.

Recunosc slăbiciunea mea şi chiar neputinţa în această mare şi sfântă datorie ca reprezentantă a femeilor în Sfatul Ţării.

Recunoscând că femeile din Basarabia au dreptate în nemul¬ ţumirile lor, am căutat să intru în legătură cu organizaţiile din ţară, ca să influenţez asupra surorilor din Vechiul Regat de a-şi pune toată stăruinţa în luptă, pentru câştigarea drepturilor pentru toate surorile din întreaga ţară, căci numai aşa recăpătăm şi noi toate drepturile pierdute.

Am fost la Iaşi, la adunarea d-lor din organizaţiile feministe, unde am apelat către toate membrele, ca să facă tot ce le stă în putinţă pentru câştigarea drepturilor şi astfel să-mi dea liniştea sufletească.

Mai adeseori am fost la Bucureşti, la adunările şi congresele feministe, unde, de asemenea, ca reprezentantă a femeii din Basarabia, am căutat să fac acelaşi apel pentru câştigarea drepturilor femeilor în întreaga ţară şi deci recâştigarea dreptu¬rilor pierdute ale femeilor din Basarabia, odată cu Unirea.

D-na Principesă Cantacuzino m-a înţeles foarte bine şi aducem viile noastre mulţumiri pentru înţeleapta şi energica luptă în scopul recâştigării drepturilor noastre pierdute. De asemenea, îi mulţumim din suflet pentru felul frumos şi demn de a repre¬zenta femeia română în străinătate. D-na Cantacuzino ne-a vizitat destul de des şi ne-a îndemnat de a organiza filiale ale Societăţilor existente din ţara Mumă.

în primul rând, a organizat filiala Soc. Ortodoxe a femeilor române, în frunte cu energica *D-nă Dr. Siminel,* care conduce şi azi Societatea cu multă pricepere şi demnitate. în anul 1926 am înfiinţat consiliul naţional al femeilor din Basarabia în frunte cu *D-na Dicescu,* mai târziu în 1927 s-a înfiinţat „Gruparea Femeilor Române", filiala Chişinău sub preşedinţia *D-nei Dr. Elena Alistar-Romanescu.* în urma nenumăratelor noastre inter¬venţii prin Cons. naţional, gruparea Femeilor din Basarabia, prin propaganda făcută între deputaţi, cu apeluri şi memorii scrise şi răspândite, am reuşit să ne păstrăm excepţional pentru Basarabia, în parte drepturile civile prin prima reformă admi¬nistrativă din ţară.

Deoarece multe din doamnele mai libere, care ar fi putut pune mai multă energie în activitatea feministă, s-au exprimat că ar dori să aibă o organizaţie pur culturală, s-a luat iniţiativa organizării din sânul Consiliului Naţional al Femeilor, a unui club cultural al femeii care a avut ca preşedintă pe D-na Buşilă, persoană foarte activă, care a condus cu multă pricepere şi cu mult succes acest club, desfăşurând o activitate destul de rodnică. Pe D-sa a urmat-o *D-na Pelivan,* desfăşurând de asemenea şi D-sa o activitate destul de frumoasă în acest club.

Afară de organizaţiile citate mai sus, mai există şi alte organizări cu caracter pur local, cum este organizaţia Femeilor

din Basarabia, sub conducerea D-nei *Munteanu-Şepf.* Deoarece gruparea şi organizarea femeilor basarabene au aproape acelaşi program, s-au făcut încercări spre fuziune şi chiar s-a hotărât o colaborare în vederea alegerilor comunale, oricum caracterul exclusiv rusesc al organizaţiei prezidate de D-na Munteanu, nu admitea vorbirea la şedinţe a limbii statului, nu s-a putut ajunge la nici o înţelegere.

După cum am spus mai sus, eu, căutând să fie legătură strânsă cu organizaţiile din Bucureşti, unde se găsesc doamne destul de pregătite pentru o luptă, am neglijat organizaţiile pur basarabene şi de aceea liga culturală a fost mult neglijată. Numai *D-na Djionat,* mereu caută şi luptă pentru menţinerea organizaţiei, care a avut rolul istoric în viaţa Basarabiei. D-sa, fiind un timp preşedinta Societăţii femeilor din Basarabia (a cărei preşedintă azi este D-na Munteanu-Şepf), are meritul de a fi ţinut această organizaţie cu caracter naţional. După D-na Djionat, a luat preşedinţia D-na Luzghin, persoană loială faţă de elementul românesc, contra căreia s-au pornit o mulţime de intrigi, adu¬ când-o în situaţia de a demisiona, astfel fiind aleasă D-na Dr. Munteanu, care face impresia că singură susţine acest spirit străin românismului. înţeleg bine pe D-na Djionat, care caută să reînvie Liga Femeilor din Basarabia. D-sa fiind înscrisă în Partidul Naţional-Ţărănesc şi lucrând destul de energic în acel partid, are încrederea că acest partid este singurul care poate da drepturi depline femeilor. Cred că D-sa are dreptate în mare parte.

Gruparea Femeilor Române, filiala Chişinău, este condusă de principiile centrului - de a nu se înscrie în nici un alt partid, ci de a colabora în caz de alegeri cu unul din partide, fără a fi înscrise. Părerea aceasta este susţinută şi de mine. Recunosc că, până în prezent, n-a dat mari rezultate gruparea noastră - filiala Chişinău - condusă de acest principiu.

Cauza principală a insuccesului o găsesc în primul rând în faptul că femeile la noi în Basarabia, încă nu sunt bine orga¬ nizate şi deci organizaţiile noastre nu pot fi luate ca colabo¬ ratoare de partidele mai puternice, rămânând să colaboreze cu partidele mai noi, sau chiar cu acele partide care sunt numai la începutul organizaţiei lor.

Se poate că femeile înscrise în partide politice, contrar prin¬ cipiului „Grupării Femeilor Române", lucrând acolo, vor putea

ajunge mai repede la rezultatul dorit în ce priveşte interesele generale ale feminismului.

Din acest punct de vedere poate că D-na Calypso Botez, la Bucureşti, ca multe altele, şi D-na Djionat, aici la Chişinău, au dreptate.

Rămâne ca această chestiune să se discute mai pe larg chiar în congresul de la 18-19 iunie din Chişinău.

Ştiut este, că sunt multe femei care se tem de cuvântul „feminism", acest cuvânt provocând la mulţi bărbaţi o idiosincrazie şi natural este că şi soţiile lor să se ferească a intra în organizaţiile „feministe" intrând însă cu plăcere în societăţi culturale şi de binefacere. Acest principiu pur feminin a prins rădăcină în Basarabia.

Afară de D-na Al. Cantacuzino, ne-a vizitat în Basarabia şi distinsa *D-nă Averescu,* care a organizat „Cercurile de gospodine", filiala Chişinău sub preşedinţia *D-nei S. Erhan,* profesoară la şcoala Eparhială.

Mai avem organizaţia „Principele Mircea" sub preşedinţia actualmente a *D-nei Bălăşescu,* ambele societăţi cu activitate destul de însemnată pe terenul ocrotirii copiilor sugari.

D-na Dr. Panaitescu a organizat societatea „Liga naţională a femeilor române" filiala Chişinău, care a lucrat şi lucrează mult pe terenul cultural naţional, având şi o şcoală de menaj, atât de necesară Chişinăului.

Societatea „Crucea Roşie" filiala Chişinău, de asemenea, lucrează mult sub preşedinţia *D-nei F. Niţă,* persoană foarte energică, cunoscută bine în Basarabia prin înţeleapta conducere. în general vorbind, se poate afirma că în Chişinău pentru înfiinţarea societăţilor se găsesc multe persoane, însă prin faptul că aproape aceleaşi persoane fac parte din mai multe organizaţii, energia membrelor tinzându-se în mai multe părţi, nu ajunge pentru satisfacţia nevoilor tuturor societăţilor în care se înscriu.

Şi această chestiune cred că e bine a se pune în discuţie la Congresul din 18 şi 19 ianuarie.

Dorind din suflet succesul aşteptat de iniţiatoarele Congresului, mă voi stărui să le dau tot concursul prin organizaţiile din care fac parte şi prin cunoştinţele mele personale.

Mulţumesc doamnelor din organizaţia condusă de D-na Djionat, pentru frumoasa iniţiativă de a înfiinţa un azil de

noapte pentru femei cu numele D-nei Luzghin, inima căreia întotdeauna a bătut şi energia căreia a fost cheltuită pentru interesele feministe mai cu seamă în scopul susţinerii societăţii „Basarabeanul".

Moldoveancă prin sânge, rusoaică prin căsătoria a doua, D-na Luzghin a ştiut să fie loială şi cu demnitate a reprezentat femeia din Basarabia în mai multe rânduri.

Mulţumesc, de asemenea, doamnelor din societatea de sub conducerea D-nei Djionat pentru iniţiativa Congresului, unde sper că vor lua şi o hotărâre în privinţa protestului contra revizuirii tratatelor de pace.

Dr. *Elena Alistar*

Mişcarea feministă[1], anul I, nr. 1,
din 18 iunie 1933 [Chişinău].

1. *Mişcarea feministă,* „ziar bilunar sub conducerea unui comitet de doamne, independent, militant pentru afirmarea drepturilor femeii în viaţa publică a statului român". A apărut la Chişinău, între anii 1933 şi 1934. Colaboratoare: Elena Alistar, doctor în Drept, Henrieta Gavrilescu, Elena Djionat, Nadejda Tudor ş.a.

30

Ziua Femeii în Capitală

Duminică după-amiază a avut loc la Casa Poporului din Capitală sărbătorirea zilei internaționale a femeilor muncitoare, printr-o populată întrunire organizată de secțiunea femeilor socialiste.

Tov-a *Cati Constantinescu* a prezidat, arătând scopul adunării.

Tov. *Lotar Rădăceanu* arată că proletara are, în mod firesc, aceleaşi interese şi aspirațiuni în calitatea ei de muncitoare şi cetățeană ca şi proletarul bărbat. De aici rezultă şi datoria femeii muncitoare de a lupta, alături de bărbați, în mişcarea muncitorească social-democrată, contra exploatării economice şi asupririi politice.

Se afirmă că socialiştii vor distrugerea familiei. Ce minciună! Tocmai capitalismul destramă familia, rupând femeia şi copilul fraged din sânul familiei şi introducându-l în procesul de producție. Dintre toți muncitorii, cei mai exploatați şi batjocoriți sunt femeile şi minorii.

Social-democrații cer legi de ocrotire a femeii şi copilului şi salariu egal pentru muncă egală. Prin aceasta se combate cel mai puternic imbold care-l determină pe capitalism [sic!] să întrebuințeze şi uşurința de a o exploata.

Social-democrații luptă în acelaşi timp ca toți muncitorii să aibă salarii din care să trăiască omeneşte ei şi familiile lor. Astfel, se combate imboldul care mână femeia şi copilul nevârstnic să lucreze în fabrică: insuficiența venitului capului de familie.

Astfel, social-democrații - departe de a urmări distrugerea familiei - militează pentru întărirea ei.

Aceasta nu înseamnă că suntem contra muncii feminine, din contră. Dar noi nu vrem ca mizeria să împingă femeia la o muncă exploatată. Noi vrem ca necesitatea socială şi însuşi

dorul ei de activitate să o conducă la o muncă drept răsplătită, iar femeile pe care înclinațiile nu le îndreaptă în această direcție, să nu fie sustrase a se dedica, în mod exclusiv, rolului de mamă şi soție.

Moțiunea

Tov-a Eugenia Deleanu citeşte un referat asupra reven¬ dicărilor feminine muncitoreşti şi dă citire unei rezoluții conți¬ nând parolele generale contra fascismului şi pentru unitatea clasei muncitoare, pentru legiferarea drepturilor politice tuturor femeilor etc.

Mai departe moțiunea declară:

„Protestăm cu indignarea contra proiectului de cod penal care prevede înăsprirea pedepselor pentru avort. Credeam că necesitatea avortului din motive sociale nu mai trebuie a fi explicată unor oameni de ştiință puşi să întocmească o legiuire ca cea a codului penal - cu atât mai mult cu cât țara noastră este una dintre țările cu cele mai multe naşteri şi deci cu cea mai mare mortalitate de copii - tocmai ca o urmare directă a acestei natalități şi a lipsei de măsuri sanitare medicale.

Avortul este o necesitate socială în actuala organizație bur¬ gheză, în care familia este lăsată pradă mizeriei fizice şi morale, în care femeia mamă este la fel de exploatată ca şi bărbatul, în care nu există un ajutor medical şi social pentru familiile care viețuiesc în foame şi promiscuitate. Dacă în actuala orga¬ nizație capitalistă bazată pe mizerie pentru unii şi bogății pentru alții, femeia sărmană, lucrătoare, gospodină sau țărancă, este lăsată la voia întîmplării şi fără nici o protecție, - atunci este nedrept şi imoral ca această femeie să fie obligată la o maternitate de care societatea se dezinteresează complet. Dacă urmările maternității cad direct asupra femeii fără nici o alinare din partea societății, atunci trebuie să i se lase ei, femeii, libertatea de a alege între a fi mamă sau nu, aşa cum îi va indica sănătatea şi posibilitățile ei materiale de existență.

De aceea, noi cerem modificarea proiectului de cod penal în sensul admiterii avortului nu numai când sunt primejduite sănătatea sau viața femeii însărcinate, dar şi atunci când

femeia se găseşte în imposibilitatea materială de a-şi creşte copilul.

Cerem recunoaşterea principiului maternităţii conştiente prin crearea de dispensarii anticoncepţionale, aşa cum sunt în ţările civilizate, dispensarii unde femeia să capete sfaturi medicale pentru prevenirea sarcinii.

Cerem ocrotirea legală a maternităţii, asistenţă socială pentru mamă şi copii şi respectarea legii de protecţia muncii femeilor şi copiilor".

Lumea nouă, nr. 26, 25 iunie 1933.

31

Congresul „Ligii Femeii Basarabene"

Moțiune

Noi, femeile române din toate unghiurile țării, întrunindu-ne în zilele de 18 şi 19 iunie anul 1933 în municipiul Chişinău la congresul jubiliar de 15 ani al mişcării feministe din Basarabia şi discutând diferite chestiuni în privința drepturilor de care femeia română este demnă, în credința că le vom dobândi, am hotărât a ne adresa M.S. Regelui, guvernului şi parlamentului, cerând următoarele:

1) Cerem toate drepturile civile şi politice de care se bucură toți cetățenii țării, bărbați, indiferent de clasa socială, avere, titlu etc., din momentul ce ne supunem la toate datoriile pe care legile ni le impun.
2) Cerem reducerea programelor şcolilor primare şi secundare în sensul ca să se ocupe mai mult de chestiuni practice şi economice, care stau astăzi la baza vieții.
3) Cerem intensificarea educației religioase şi morale în şcoli şi pentru ajungerea acelui deziderat dorim schimbarea artico¬ lului 57 din Legea învățământului secundar, prin care să se admită ca şi licențiatele în teologie să poată preda religia.
4) Cerem introducerea în cursul secundar a studiului bolilor sociale pentru a preveni flagelul care bântuie astăzi țara.
5) Şi în ceea ce priveşte politica internațională, suntem contra revi- zuirii tratatelor şi luptăm pentru menținerea păcii universale.

Preşedintă, *E. Djionat*

Urmează 50 iscălituri.

Cu trenul de 8 seara, congresistele au părăsit capitala Basarabiei, fiecare ducând cu sine amintirea celor două zile trăite într-o armonie şi dragoste frățească.

Rep.

Mişcarea feministă, anul I, nr. 2, din 16 iulie 1933.

32

Participarea femeilor române la activitatea internațională

Activitatea socială a femeii în afară de casă, începută în Ardeal după revoluția din 1849 prin înființarea de societăți numite „reuniuni", s-a întins cu încetul la Iaşi, Craiova şi alte centre ajutându-se orfanii, şomerii, bolnavii începând astfel opera de asistență socială în toate ținuturile româneşti.

Numai mai târziu, prin 1895, s-au creat şi la noi societăți feministe propriu-zise în scopul înălțării femeii şi participării ei la viața de stat. Prima la Iaşi „Liga Femeii" a activat numai câțiva ani punând prima piatră în această direcție de către d-na Emilian, apoi *Liga pentru drepturile şi datoriile Femeii* în 1911 la Bucureşti de către d-na Reuss care continuă activitatea, inspirată la început chiar de societățile feministe din străinătate.

Când s-a întemeiat la 1917-1918 şi asociația noastră la Iaşi una din primele noastre griji a fost să ne punem în legătură cu societățile feministe din Franța. Ne-am adresat chiar d-nei Micaela Catargi, care se găsea la Paris, rugând-o să ne facă cunoscută mişcarea în cercurile franceze de acolo şi să ne servească ca trăsătură de unire între tânăra şi neexperimentata noastră înjghebare şi societățile internaționale, punându-ne în curent cu ceea ce lucrează surorile noastre din alte țări.

Deşi nu eram prea orientate la începutul organizării noastre, simțeam totuşi, prin instinct, că nu putem şi nu trebuie să lucrăm izolate. Vine anul 1923 cu congresul de la Roma. D-na Reuss, afiliată la Alianța internațională pentru sufragiu de sub preşedinția d-nei Chapman Catt, ne înscrie pe câteva dintre noi în unele comisiuni procurându-ne astfel dreptul de a participa şi a lua cuvântul la unele chestiuni fixate mai dinainte.

Numai după ce-am asistat la lucrările congresului şi am luat parte la discuţiile din comisiuni şi adunări am înţeles noi necesitatea imperioasă a colaborării împreună [sic!] a femeilor din toate ţările în interesul unei mai bune organizări a societăţii omeneşti.

Atunci am înţeles câtă înţelepciune şi superioritate de gândire au dovedit marile personalităţi feministe Chapman Catt, Lady Aberdeen etc. când au convins societăţile feministe naţionale din fiecare ţară să federeze între ele formând marile societăţi internaţionale, care să însumeze toate societăţile afiliate şi să reprezinte interesele femeilor, ale copilului şi ale societăţii omeneşti în genere, din toate ţările. Am înţeles atunci şi tehnica funcţionării acestui organism şi foloasele de ordin superior a acestei uniri a femeilor peste graniţele ţărilor.

Cum lucrează Alianţa noastră Internaţională pentru sufragiu şi acţiunea civică a femeilor:

1. în ţările în care femeile n-au obţinut drepturi, Alianţa noastră internaţională luptă pe lângă guvernele respective intervenind şi indicând societăţilor afiliate metode de înrâurire spre a obţine drepturi integrale.

2. în ţările în care femeile au obţinut drepturi fie parţiale, fie integrale, Alianţa lucrează să prepare femeile pentru rolul şi activitatea nouă ce au de îndeplinit. Acest ajutor al Alianţei e foarte necesar, căci cea mai mare parte din femei neavând altă pregătire decât aceea a mediului înconjurător, continuă să gândească şi să lucreze ca altă dată, aşa cum au apucat. Alianţa prin o corespondenţă activă şi detailată, prin întrunirile de fiecare an ale prezidentelor, prin desele ei congrese le dă puncte de sprijin şi orientare în noua lor situaţie, le dă curaj şi hotărâre pentru înrâurirea evolutivă a mediului.

Pe lângă aceasta, Alianţa Internaţională propagă şi cere ca femeile din toate ţările să stabilească între ele relaţiuni internaţionale amicale, să lupte pentru o legislaţie naţională şi internaţională dreaptă bazată pe solidaritate între oameni şi recomandă ca fiecare în ţara ei să susţină măsurile cele mai

potrivite şi juste în favoarea reconstituirii economice a lumii şi a păcii între popoare.

Alianţa e în legătură şi cu guvernele din toate ţările prin reprezentantele ei şi cu S.N., având delegate în toate organele constitutive ale Genevei. în adevăr, în toate comisiile şi subcomisiile S.N., în Biroul Internaţional al muncii, în organele de cooperaţie internaţională în domeniul intelectual, al artelor, al ştiinţei, al educaţiei, învăţământului, radiofoniei, cinematografului educativ, conferinţa dezarmării, comisiunea păcii, comisiunile economice şi financiare de Alianţă are reprezentante femei şi intervine mereu pentru ca femei pregătite din toate ţările, să fie trimise de guvernele respective spre a expune punctul de vedere şi naţional şi specific femeii în soluţiile ce se pregătesc.

Prin societăţile feministe afiliate, Alianţa află stadiul în care se găsesc problemele puse în discuţie, iar în comisiunile speciale ale Alianţei în afară de S.N., Alianţa pune în discuţie toate problemele de interes general sau feminin ce preocupă omenirea, fiecare ţară având dreptul să aibă o femeie care să raporteze condiţiile speciale în care se prezintă acea chestiune în acea ţară.

Iată de exemplu unele din chestiuni de care se ocupă Alianţa în comisiunile ei:

1. Unitatea de morală şi lupta contra traficului de femei şi copii.
2. Abolirea sclavajului în ţările în care mai există.
3. Naţionalitatea femeii măritate.
4. Egalitatea condiţiei de muncă între bărbaţi şi femei.
5. Alocaţii familiare.
6. Protecţia mamei şi a copilului.
7. Situaţia mamei nemăritate şi a copilului nelegitim.
8. Chestia poliţiei feminine.
9. Lupta contra stupefiantelor.
10. Pacea şi lupta pentru abolirea războaielor etc.

Cum procedează Alianța în studierea şi familiarizarea filialelor sale cu aceste chestiuni? Care sunt metodele ei?

Prezidentele de comisiuni trimit chestionare relative la fiecare problemă pusă în studiu. Delegatele din fiecare țară răspund, dând date asupra chestiunilor puse, arătând fiecare stadiul în care se găseşte în țara sa acea problemă din punctul de vedere al legilor şi al moravurilor şi făcând propuneri, sugestiuni proprii conform părerii ce are acea delegată, sau conform atmosferei din țara sa. Prezidenta din comitetul internațional al comisiunii, ordonează şi coordonează materialul primit, îl pune în discuție dacă e cazul la primul Congres, în care se iau rezoluții, se votează şi sunt înaintate, pe de o parte, Comisiei respective din Liga Națiunilor, pe de altă parte, prin societățile afiliate, sunt aduse la cunoştința guvernelor din diferite țări spre a fi luate în considerare la eventuale legiferări. în chipul acesta, pe nesimțite, soluțiile găsite de femei sunt ținute în seamă de guverne şi astfel mentalitatea lor pătrunde chiar dacă n-au dreptul de vot.

Aş putea susține ca exemplu, că ceea ce s-a realizat în chestia protecției copilului în toate țările ar putea fi cel puțin în parte rezultatul muncii, al concepțiilor la care, alături de bărbați, a participat în largă măsură şi femeia.

Femeile române să lupte şi să se pregătească

Față de această nouă situație în care vedem cum femeile din lumea întreagă râvnesc să contribuie cu părticica lor, cu mentalitatea lor, la dezlegarea atâtor probleme însemnate spre mândria şi cel mai mare bine al țării lor, putem oare, numai noi femeile din România să rămânem indiferente, *afară de un mic număr - câteva excepții* - să rămânem în afară de aceste cercuri de studiu, necunoscătoare a acestor probleme în deosebire de femeile din alte țări care luptă să câştige un loc de cinste pentru ele şi patria lor? *Femeile române să se pregătească,* căci

participarea şi lămurirea noastră în aceste chestiuni devine o chestie naţională, ştiut fiind că se judecă valoarea ţărilor şi după valoarea femeilor. Asociaţia noastră în limitele posibilităţii şi-a făcut datoria şi din acest punct de vedere.

Suntem afiliate la Alianţa Internaţională de sub preşedinţia d-nei Ashby Corbett. Am participat în număr suficient la Congre¬sele internaţionale de la Roma, Paris, Berlin, Marsilia şi la întrunirile comitetului central din Viena şi Haga.

Suntem, de asemenea, constituite într-un comitet special naţional şi afiliate la Comitetul social internaţional permanent de la Frankfurt-am-Main a cărui secretar este d-l Poiligkeit, membru în comisia „Protecţia Copilului" de la S.N.

Multe soc. internaţionale ne ţin în curent cu lucrările lor şi ne invită la congresele ce organizează.

Astfel numai în anul acesta:

în martie am fost reprezentate la congresul din Marsilia prin d-na El. Romniceanu, membră de onoare a comitetului nostru central, şi de d-na M. Dimitriu-Castano, prezidenta Filialei din Constanţa, precum şi directoarea *Ziarului Nostru.*

S-a tratat la Marsilia :

1. Egalitatea economică.
2. Egalitatea de morală.
3. Egalitatea civilă inclusiv egalitatea dreptului de naţionalitate.
4. Pacea.
5. Poliţia feminină.

La 8 iunie a avut loc la Geneva o conferinţă internaţională a muncii, tratându-se 5 chestiuni [sic!]:

1. Suprimarea birourilor de plasare cu plată.
2. Asigurări pentru bătrâneţe, invalidităţi, deces.
3. Asigurarea contra şomajului.
4. Reducerea orelor de muncă (40 de ore).

Directorul B.I.T. atrage în convocarea adresată guvernelor atenţiunea acestora asupra art. 7 din pact conform căruia femeile pot oricând fi desemnate în aceleaşi condiţiuni cu bărbaţii

ca delegate sau consiliere tehnice oricare ar fi chestiunile de tratat. Iar dacă se pun în discuție chestiuni ce privesc interesele femeii, cel puțin unul din consilierii tehnici trebuie să fie o femeie.

Femeile dar să fie mândre de această dreaptă recunoaştere şi să se arate vrednice de încrederea ce li se arată. Să se pregătească cu seriozitate femeile culte în special, decât să piardă timpul în fel de fel de ocupații frivole şi sterile. Organizațiile feministe le stau la dispoziție, iar la nevoie înscrieri individuale cu obligația unei cotizații speciale se acceptă de unele societăți internaționale.

Asociația a fost invitată la congresul internațional ținut în America, la Chicago, în luna iulie cu următoarea ordine de zi :

a) Serbarea a 40 de ani de la primul congres internațional la care au participat femei de pe 2 continente care au cerut drepturi sociale, politice şi de educație şi comemorarea pri¬melor pionere.
b) în această perioadă de depresiune când şomajul e intens şi mizeria mare, numeroase propuneri de schimbări politice şi economice vom face. Căci conducătorii n-au putut stăpâni şi armoniza producția şi distribuția avuțiilor, n-au putut asigura părinții asupra viitorului copiilor lor, n-au putut să asigure bătrânețea lucrătorilor, n-au ştiut să asigure pacea între indivizi şi națiuni.
c) Dar noi cerem ca aceste probleme să fie rezolvate, vom cere ca societatea să fie astfel organizată încât să fie asigurat dreptul de muncă, de câştig şi de sănătate a indivizilor. Să fim scutiți de războaie şi apărați de crime şi cerem ca femeile din lumea întreagă să contribuie la acea organizare socială care să asigure progresul real şi efectiv al civilizației.

La 24 iulie a avut loc Congresul Internațional organizat de „Open Door" din Praga în scopul de a obține ca orice femeie să aibă libertatea de a munci în aceleaşi condițiuni ca şi bărbații, ca legislația, regulamentele condițiunilor şi orelor de muncă, salariul, dreptul de intrare şi pregătire profesională să aibă la bază natura muncii, iar nu sexul muncitorului. Să asigure femeii, independent de mariaj sau maternitate, dreptul de a decide în orice timp ea singură, dacă *vrea sau nu vrea* să se

angajeze la o muncă salariată. Nici o lege sau regulament să nu-i ridice acest drept.

Pericolul ce ameninţă dreptul la muncă, câştigat în acest prim sfert de veac, situaţia ce se pregăteşte în special femeii măritate sunt alarmante. Dreptul la muncă este un drept fundamental al fiinţei omeneşti.

Orice atingere a acestui drept va face să cadă femeia într-o inferioritate economică şi degradare morală de care se va resimţi atât femeia, cât şi familia.

Elena C. Meissner,

Ziarul nostru, anul VII, nr. 8, din septembrie 1933.

33

De la Congresul Asociațiunii pentru E.C.P.F.R., ținut la Bucureşti la 13 mai a.c. [1934]

Cuvântul d-nei Maria Baiulescu

Onorat Congres,

Mulțumesc distinsei şi înțeleptei doamne Prezidente Generale Elena Meissner, care m-a onorat prin cuvinte elogioase a lua prezidiul, mă mărginesc însă numai a saluta această adunare în numele Uniunii femeilor române.

Doamnelor! Salutul meu se concretizează în dorința de a ne strânge rândurile, a ne îmbărbăta reciproc a ne întări sufleteşte în credința nestrămutată a izbândei noastre definitive în lupta de evoluție feminină.

Am rostit aceste cuvinte încurajatoare, în vederea că un val de aprigă apăsare domineză actual asupra acestei evoluții, în cele mai civilizate state ale Europei.

Principii noi retrograde s-au răspândit contra actualului progres, făcut de femeie în ridicarea demnității sale, progres care se rezumă în stăruința a sta pe aceeaşi treaptă de cultură ca şi bărbatul, a se bucura de aceleaşi drepturi, luând în schimb asupra sa aceleaşi datorii. Iată în rezumat deviza feminis¬ mului.

Conflictul acesta s-a manifestat în timpul din urmă cu deo¬ sebire în Germania, prin noile teorii ce preocupă astăzi ches¬ tiunea feminină, cu toate că femeia şi-a câştigat drepturi integre astăzi în al XX-lea secol de civilizație întâmpină piedici. Propa¬ ganda germană este astăzi întoarcerea femeii la strânsul cadru

atavic de activitate, în care era îngrădită de veacuri cu dictonul: „Kind, Kuche, Kirche - Copil, Bucătărie, Biserică".

Nu trebuie să ne surprindă această piedică, care s-a repetat de atâtea ori, în perioada trezirii intelectuale, căreia s-a consacrat femeia.

Or, femeia a avut totdeauna râvna şi dorinţa de a se înălţa la un nivel cultural mai superior, [sic!] manifestată chiar în vechea antichitate, după cum ştim din date istorice, că Pitagora şi Socrate primeau între elevii lor şi femei, având convingerea că femeile studiază cu mai mult entuziasm şi răspândesc mai uşor această cultură. Astfel, nu putem constata vechimea problemei feministe decât accentuând afirmarea scriitoarei germane Ebner Eschenbach, că îşi are începutul de când femeia a început să citească.

Nu vreau să urmăresc succesiv istoricul acestor etape de evoluţie culturală, menţionez numai Franţa, unde a apărut încă în anul 1785 o mică bibliotecă franceză, publicată de d-na Joly de Fievry cu aprobarea şi privilegiul Regelui, în a cărei prefaţă această instruită feministă afirmă că, femeia trebuie să aibă cunoştinţe de istorie, filozofie, literatură, ştiinţe şi arte.

Făcând o comparaţie între pregătirea intelectuală a femeii franceze care după cum vedem datează de 150 de ani şi între pregătirea femeii române, care poate fi socotită aproximativ de 60 de ani, constatăm cu toate acestea că erudita femeie franceză, care ocupă situaţiuni înalte în serviciile ţării sale, totuşi nu a putut obţine încă acele drepturi pe care le-a obţinut femeia română.

Iată că astăzi avem bucuria să sărbătorim roadele luptelor noastre pentru că în rândurile noastre stau consilierele municipale, alese de cetăţeni în urma drepturilor primite, cărora le aducem elogii şi le salutăm pentru munca depusă în decurs de patru ani.

Mai avem satisfacţia de a ne reaminti astăzi de succesul dreptului juridic, care printr-o reformă de lege din anul 1932 a eliberat femeia română din Vechiul Regat de supremaţia în care era încătuşată, putând dispune independent de propria sa avere.

Revendicările feminine din România Mare au ajuns aproape spre culme învingând toate prejudecățile şi rezistențele ce li se opuneau, pentru că femeia română a evoluat cu cea mai mare demnitate la această treaptă, urcând liniştită cărările grele spre ținta ce-o urmărea, fără a fi influențată de principii sufragete, nici de masculinizare, insuflând astfel încredere guvernelor ce s-au perindat.

Nu trebuie să ne intimidăm, pentru că stăm pe o temelie sigură, căci baza Asociației nostre, sub care ne ocrotim este atât de puternică, pentru că a fost constituită în cele mai grele vremuri de durere şi de primejdie, când din toate unghiurile țării ne-am întrunit pribegi la Iaşi; în aceste condițiuni nu ne ardea de ambiții şi de vanitate. Asociația pentru emanciparea civilă şi politică a femeilor române a fost înființată în speranța că şi femeia să stea în ajutorul țării sale prigonite.

Convocarea noastră la acest congres este o manifestare de mulțumire generală, tuturor acelora care au contribuit la reali¬zarea acestei opere, care s-a înfăptuit.

Intrunirea aceasta este un apel către toate femeile române, a continua acest drum cu perseverență şi încredere în izbânda finală: „Intr-un cuget şi o simțire - sus inimile!".

Ziarul nostru, nr. 6-7, iunie-iulie 1934.

34

Moțiune [votată la Congresul al X-lea al Asociațiunii pentru Emanciparea Civilă şi Politică a Femeilor Române, Bucureşti, 13 mai 1934]

Membrele asociațiunii pentru emanciparea civilă şi politică a femeii, întrunite în al zecelea congres, împuternicesc organele de conducere ale asociației, să susție înaintea opiniei publice şi organelor de stat în drept să decidă :

1. Dreptul integral la muncă pentru femeie în toate ramurile de activitate, cu grade egale şi salariu egal, la capacitate şi muncă egală cu a bărbatului.
2. Dreptul femeii de a participa la averea strânsă în timpul căsătoriei din munca comună, chiar atunci când soția nu are alte venituri şi prestează muncă în gospodăria şi în familia ei.
3. Interesul pentru gospodăriile comunale şi județene ca femeile să participe cel puțin în măsura în care au participat în ultimii patru ani în consiliile comunale şi județene.
4. Dreptul pentru femei ca în această activitate a lor, cu obligațiunea unei munci prestate zilnic cu cinste şi devotament, să primească aceeaşi retribuție pe care o primesc şi bărbații, retribuțiuni hotărâte de organele legale.
5. Infierarea campaniei de calomnie împotriva femeilor nu pentru faptul că nu au muncit destul de mult sau destul de bine, ci pentru că au înțeles că maxima: *la muncă egală, salariu egal,* să fie o realitate şi în munca prestată la comună şi la sat.
6. Introducerea noțiunilor în şcolile secundare de fete, cu începere din clasa I. Medici femei după un curs de pedagogie, să facă educația medicală a elevelor.

7. Intervenția pe lângă organele în drept, pentru respectarea dispoziţiunilor legale privitoare la obligativitatea învățământului primar pentru fete.
8. Desăvârşirea învățământului primar prin cursuri complimentare de gospodărie rurală, predate în ambianța lor.

Cuvântul femeilor,
anul II, nr. 35-36, din 27 mai 1934.

35

Apel lansat de Comitetul de inițiativă pentru participarea la Congresul Mondial al Femeilor împotriva războiului şi a fascismului

Către femeile muncitoare, intelectuale, gospodine şi țărance din România

Surori, concetățene!

In zilele de 4, 5, 6 august 1934 se va ține la Paris, din inițiativa unui comitet de femei, congresul mondial al femeilor împotriva războiului şi fascismului.

Douăzeci de ani de la izbucnirea măcelului mondial un nou război ne amenință. Conferința dezarmării s-a prăbuşit. Propunerea Uniunii Sovietice de dezarmare generală a fost respinsă. Toate statele se înarmează cu înfrigurare. Bugetele militare sporesc. Se creează noi ministere pentru armament şi muniții. Banii cetățenilor se duc pe cuirasate, tunuri, tancuri, avioane, fabrici de muniții şi de gaze otrăvitoare. Războiul bântuie în China, America de Sud şi Maroc. Un val deşănțat de şovinism se rostogoleşte peste țările imperialiste mari şi mici. Se votează legi pentru educația preregimentară a tineretului, care n-au alt scop decât ca prin infiltrarea de timpuriu a prejudecăților şovine, să se furnizeze viitorului război o excelentă carne de tun.

Japonia, Germania şi Anglia sunt focare de pregătire a noului măcel.

Mussolini, mentorul recunoscut al fascismului, se plânge că pacea e deprimantă şi proclamă că numai războiul e dătător de viață şi de noi energii.

Femei intelectuale, muncitoare, văduve şi orfane de război ! Stăpânitorilor ţărilor fasciste şi imperialiste le e sete de energiile, de sângele copiilor, fraţilor, soţilor şi părinţilor noştri!

Dar femeile sunt lovite şi direct de către reacţiunea fascistă prin înlăturarea lor din toate ramurile de producţie, prin ţinerea lor într-o stare de inferioritate.

Unite, alături de femeile din lumea întreagă, să ne strângem rândurile în apărarea vieţii alor noştri şi a noastră şi să luptăm pentru salvarea acelora care umplu puşcăriile din toată lumea fiindcă încearcă să stăvilească valul reacţionar al fascismului şi războiului.

Formaţi comitete de femei pentru lupta împotriva fascis¬mului şi războiului !

Formaţi comitete de femei pentru liberarea tuturor deţinuţilor politici din lumea întreagă în frunte cu Thălmann, gloriosul conducător al muncitorimii germane.

Trimiteţi adeziuni la comitetul de iniţiativă pentru partici¬parea la Congresul femeilor împotriva fascismului şi războiului.

Trăiască lupta noastră solidară!

Adeziunile se primesc pe adresa: E. Marghita, ziarul *Adevărul,* Bucureşti.

Zoe A. Frunză
Dr. Iulia Mironescu
Rozica I. C. Frimu
E. Marghita, publicistă
R. Hasnaş, văduvă de război
Măndica Florescu-Iaşi, muncitoare
Maria Ţiulescu, vopsitoare
Angela Micu, studentă
Coca Cohn, studentă
Constanţa Crăciun, studentă
Dida Calimachi, artistă
B. Petrescu, funcţionară
Dora Iancovici, funcţionară
Cora Costiner, dactilografă
E. Ascher, dactilografă
Marg. Nicolau, ziaristă
Paula Calmanovici, avocată

Cuvântul liber, nr. 35, din 7 iulie 1934.

36

Rapport General 1930-1934 [asupra activității desfăşurate de Consiliul Național al Femeilor Române]

[Extrase]

Nous sommes heureuses de pouvoir constater que depuis le Congres de Vienne, le Conseil National des Femmes Roumaines n'a cesse de gagner en prestige et d'intensifier son action dans tous les domaines. Si nous n'avons pas encore obtenu la participation integrale â la vie politique du pays, nous avons cependant pris part aux elections municipales de 1930, tout en refusant de nous inscrire dans les partis politiques existants, avant qu'ils n'aient pris l'engagement de nous accorder les droits d'election et d'eligibilite au Parlement. Malgre cela, la Princesse Cantacuzene a su se faire elire conseillere municipale sur une liste de l'opposition. Depuis lors, nous n'avons cesse de revendiquer nos droits â chaque occasion et nous pouvons dire que nous gagnons chaque jour du terrain, moins par la parole que par nos oeuvres qui s'imposent â l'attention generale, de meme que par la valeur des personnalites feminines de notre groupe qui s'affirme de plus en plus. Le resultat le plus appreciable des efforts de la femme roumaine a ete l'obtention des droits civils qui nous ont ete accordes par la loi du 20 Avril 1932. La Commission des Lois continue cependant son activite car etant donne que nos juristes travaillent â l'unification du Code Civil, c'est le moment, pour nous, d'exiger une legislation favorable aux revendication feminines.

La Commission du *Suffrage* de son cote, ayant obtenu pour les femmes les droits municipaux et departementaux, est sans

cesse aux aguets afin de conquerir aussi les droits politiques integraux.

Une de nos preoccupations constantes est de determiner une atmosphere de Paix et de rapprochement, autant entre les femmes, qu'entre la jeunesse de tous les pays, particulierement des pays voisins. Une delegation roumaine, presidee par la Princesse Cantacuzene, s'est rendue en Bulgarie et nous esperons recevoir bientot la visite de nos collegues bulgares. Un groupe d'etudiants et d'etudiantes de Tchecoslovaquie a egalement ete recu par la F.I.D.A.C. et des conferences ont ete faites par les attaches commerciaux de Tchecoslovaquie et de Yougoslavie sur la situation economique de leurs pays respectifs. Les concours interscolaires de la F.I.D.A.C. [Federation Interalliee des Anciens Combattants] sur l'oeuvre pacifiste de la S.D.N. contribuent â former la jeunesse dans un esprit de comprehension interna¬ tionale. Nous continuons egalement l'oeuvre de la Petite Entente des Femmes et avons pris une part tres active â toutes les conferences de l'Union Balcanique qui promet de devenir une grande force au service de la Paix dans les Balcans.

Toute notre activite a une grande repercussion dans le pays, grâce â la *Presse* qui donne, dans les grands quotidiens, une large publicite â toutes nos manifestations et â laquelle nous ne saurions assez exprimer notre reconnaissance. Nous collabo-rons cependant activement â une publication purement feminine, la *Gazeta femeii (Gazette de la Femme)* qui s'affirme de plus en plus comme une feuille d'informations des mieux documentees.

La Commission de „l'Unite de la Morale" continue â lutter avec de grosses difficultes, car les lois sont chez nous, comme dans tant d'autres pays, encore impussantes â mettre un frein aux abus clandestins. L'admirable oeuvre des „Amies de la jeune Fille" redouble de vigilance et â cote de la surveillance si judicieusement exercee dans les gares et aux frontieres, elle continue â entretenir son „Foyer de la Jeune Fille" qu'elle a complete en fondant une maison de relevement qui donnera, nous l'esperons, les meilleurs resultats.

L'avenir d'une jeunesse dejâ serieusement atteinte par le chomage, preoccupe avant tout la *Commission du Travail.* Confe¬ rences et publications, tout est mis en oeuvre pour qu'une opinion publique eclairee comprenne qu'aujourd'hui le travail

de la femme est une necessite economique que l'on ne peut plus contester. Toute atteinte au droit au travail de la femme mariee compromettrait l'institution traditionnelle du mariage, base de toute societe qui veut maintenir son integrite. Toutes places, fonctions et avancements, au concours, sans distinction de sexe, c'est lâ, ce qu'il, faudrait exiger.

La selection des valeurs s'impose du reste durant toute la periode educative d'une jeunesse que nous devons orienter vers un ideal de discipline morale et intellectuelle. C'est dans se but que la *Commission ddEducation* a organise un cycle de conferen¬ ces, suivies de discussions, qui ont eu un grand retentissement. Nous avons egalement collabore avec „l'Education Nouvelle" et avec l'Association „Parents et Ecole", la Societe Orthodoxe, affiliee au Conseil, ayant fonde aupres de ses institutes d'education des Comites de parents, afin de collaborer de plus pres avec eux. Les concours interscolaires de la F.I.D.A.C. sur l'oeuvre pacifiste de la Societe des Nations, les Ligues de Bonte, les compositions destinees â eveiller dans les jeunes coeurs l'amour filial le plus ardent, l'intensification de l'education spirituelle et religieuse, tout temoigne de nos efforts pour creer dans l'enseignement une atmosphere de haute spiritualite qui seule peut s'opposer aux courants de desegregation morale qui guettent la jeunesse d'aujourd'hui. Pour former la jeune maman accomplie et la future citoyenne, nous proposons qu'aucun diplome de fin d'etudes ne soit delivere avant que la candidate n'ait suivi un cours pratique avec stage dans les oeuvres sociales, la preparant â ses devoirs d'epouse, de mere et de citoyenne. Cette preparation, essentiellement pratique, equivandrait pour la femme au service militaire des jeunes gens.

Mais afin que cette jeunesse soit egalement saine de corps, la *Commission d'Hygiene,* d'accord avec celle de l'education, demande la fiche sanitaire obligatoire dans toutes les ecoles. Une preparation toute speciale de la population pour la defense contre les gaz asphyxiants s'impose en ces temps d'insecurite. Aussi, la presidente de cette commission, s'est-elle personnellement occupee de ce probleme, se proposant d'amenager â la „Casa Femeii" (Maison de la Femme) un poste de secours en cas d'intoxication par les gaz, en temps de guerre.

La Protection de VEnfance continue son oeuvre admirable d'assistance, par ses societes affiliees : La Creche Sainte Catherine

recueuille les nouveaux-nes et la Societe Orthodoxe des Femmes Roumaines multiplie les ecoles maternelles qui sont un si grand bienfait pour la population de la banlieue. Mme C. Caradgea, secretaire generale de la Creche S-te Catherine, et Mme Nicolaidi, directrice d'une des ecoles maternelles de la Societe Orthodoxe, ont represente le Conseil au Congres de la Protection de l'Enfance. La Princesse Cantacuzene a ete nommee deleguee de la Roumanie â cette meme Commission aupres de la Societe des Nations.

Appreciant combien la connaissance reciproque des plus nobles manifestations de *l'art* peut influer sur les rapports internationaux, notre Conseil a continue â organiser â la „Maison de la Femme" des expositions de tapis roumains avec concours et prix. En collaboration avec les „Amis des Musees", pour attirer l'attention sur notre art national, nous avons organise des conferences au Musee Ethnographique. On sait que la Princesse Cantacuzene a offert â Stockholm un prix de mille francs â une femme peintre, qui sera designe par triage au sort, parmi les artistes recommandes par leurs Conseils respectifs.

La Commission des Lettres, â cote des conferences faites par la Princesse Cantacuzene sur l'Espagne, la Suede etc., par Melle Cerkez sur l'Egypte, la France etc. afin de faire connaître ces divers pays sous leur jour le plus favorable, a presente au public des traductions de nos meilleurs auteurs en vers francais, par Melle Cerkez, Melle Holban et autres. En collaboration avec l'Union Intellectuelle, nous avons decide de faire un grand effort en vue de faire connaître par des conferences, des publica¬ tions et des diffusions, nos oeuvres litteraires les plus remar-quables, de meme que les aspects de notre pays et les problemes qui l'interessent. Nous faisons appel â tous les Conseils afin de s'entr'aider dans cette oeuvre de connaissance reciproque qui peut donner de si feconds resultats.

Le Cinema serait â cet egard un puissant auxiliaire. Aussi la presidente de cette section a-t-elle pris part aux Congres de Rome, en 1932 et 1934. Plusieurs des members de la section ont fait des conferences accompagnees de films sur divers pays, â l'usage des ecoles: Bresil, France, Egypte, Grece etc. Aux Congres des associations feminines de Braşov et de Cluj, les questions concernant le cinema ont suscite le plus vif interet. Nous avons eu la satisfaction de voir que le Ministere de

l'Instruction Publique a pris des mesures serieuses pour la censure des films, interdisant l'entree des eleves aux spectacles qui ne sont pas designes specialement comme films educatifs. Une femme a ete nommee pour la premiere fois dans la commis¬ sion de censure.

La Commission de Migration s'occupe surtout d'entretenir une minutieuse correspondence afin de retrouver, â travers les pays et les continents, les members de certaines familles separees souvent depuis avant la guerre.

Dans un pays agricole comme le notre, *la Commission Rurale* devait solliciter l'attention du Conseil. Aussi notre ecole de fermieres est-elle en pleine activite. Les eleves qui terminent les cours trouvent un placement immediate. Malheureusement le manque de fonds nous empeche de donner plus d'extension â cette oeuvre.

La Maison de la Femme („Casa Femeii") est peut etre l'oeuvre du Conseil la plus active: congres, conferences, concerts, exposi¬ tions, se suivent sans interruption. Le restaurant recoit jusqu'â mille clients par jour et la cantine des chomeurs a servi journel- lement de deux â trois cents portions gratuites. L'Ecole d'Auxi- liaires continue â fonctionner d'une maniere satisfaisante. Les eleves font une serieuse pratique d'assistance sociale, autant au centre rural de „Grădinari", que dans les milieux ouvriers, ou un office specialement installe, permet un contact permanent avec la population ouvriere de la Regie des Monopoles de l'Etat. Nous completons notre oeuvre d'assistance par les distributions de Pâques et de Noel. La Bibliotheque de la „Casa Femeii", pourvue de revues, journaux et livres de tous les pays est frequentee par de nombreuses lectrices qui peuvent y trouver aussi la documentation desiree concernant toutes les oeuvres sociales. Les deux offices d'assistance juridique et medicale, gratuits et permanents, completent cette oeuvre dont nous ne connaissons nulle part l'equivalent, et qui compte comme un titre de gloire pour notre Conseil.

La secretaire generale, *Catherine Cerkez*

Buletin du Conseil National des Femmes Roumaines, 1930-1934 [Edition] „Casa Femeii", Bucureşti, pp. 5-76.

Rapport sur l'activite de la „Maison de la Femme" (Casa Femeii) 1928-1934

La Maison de la Femme a commence son activite le 15 Novembre 1928.

Elle comprend les sections suivantes :

1. L'assistance medicale.
2. L'assistance juridique.
3. Le restaurant pour la classe moyenne.
4. La cantine pour ouvriers et indigents.
5. La cantine gratuite pour les enfants pauvres.
6. La bibliotheque.
7. La salle de conferences, concerts, fetes de bienfaisance etc.
8. L'ecole d'auxiliaires sociales.
9. La section d'assistance sociale.
10. Le foyer.

1. L'assistance medicale

Grâce au devouement de nos deux femmes medecins, qui donnent journellement des consultations gratuites, le cabinet medical est de plus en plus envahi par les solliciteuses. Il correspond, plus que tout autre, aux necessites du jour, car, faisant partie integrante de l'activite d'une oeuvre sociale, les malades n'ont pas â souffrir la gene d'une consultation gratuite.

On a donne en tout 5.200 consultations gratuites.

On a applique 3.000 traitements.

Pour les maladies graves, operations et traitements speciaux, on fait interner les patientes dans les hopitaux.

Les ouvrieres, non inscrites â leurs corporations, sont dirigees vers la caisse centrale des assurances sociales ou, en echange d'une legere cotisation mensuelle, on leur donne des medicaments gratuits, on les fait interner dans les hopitaux ou sanatoria, selon leurs besoins.

En cas de denuement absolu, nous avons obtenu des analyses gratuites, grâce â l'institut du Dr. Cantacuzene qui nous a genereusement offert les vaccins et les serums necessaires.

Nous avons sollicite et obtenu du Ministere de la Sante des medicaments pour la campagne antisyphilitique.

En dehors des consultations, nous avons offert aussi des medicaments gratuits dans les limites du possible.

Les maladies soignees sont surtout : la tuberculose, les grossesses, la syphilis, les blennor-ragies, les affections chirurgicales, les maladies generales, les maladies de femmes.

Durant ces cinq annees d'activite, on a depense pour entretenir la section 256.315 lei.

2. L'assistance juridique

Depuis l'annee 1931, l'assistance juridique de la mere et de l'enfant a ete confiee par le barreau d'Ilfov â la Maison de la Femme, ou nos avocates ne donnent pas seulement des consul¬ tations, mais plaident meme les proces gratuitement.

Elles ont donne des consultations et on plaide des proces de differentes especes : successions, pensions, divorces, pensions alimentaires, viols, tutelles etc., etc.

On a assiste des personnes de differentes nationalites et de differentes conditions sociales.

3. Le restaurant

Par l'activite du restaurant nous avons accompli un tres grand service social, car offrant une nourriture saine et abondante, pour un prix reduit, nous avons largement contribue â la baisse generale des prix dans les restaurants. Les premieres annees, etant la seule organisation feminine de ce genre, nous servions 1.200 couverts par jour. Aujourd'hui, â cause de la crise economique, la majorite des fonctionnaires ne prend qu'un

repas par jour, d'ou la reduction du nombre des repas, â 700 couverts par jour.

Le cout du repas est de 18 lei (2 fr. 50) comprenant quatre plats â discretion.

Notre clientele est compose d'avocats, professeurs, medecins, etudiants et fonctionnaires.

A la suite d'une convention passee avec le Ministere de la Sante Publique, notre association sert aussi les repas aux chomeurs intellectuels.

Pour les chomeurs manuels, nous avons servi des repas â 5 lei (0,75 fr.) et meme gratuitement.

Le nombre des repas â 5 lei a ete de 12.773 et celui des repas gratuits de 46.515. Notre association a donnee la possibilite, aux eleves de l'ecole d'auxiliaires sociales de servir, gratuitement, le repas â 120 eleves d'une ecole primaire de la banlieu.

Nombre d'associations feminines s'adressent â nous, lors de leurs congres, afin que les repas soient servis â leurs membres pendant leur sejour dans la capitale.

4. La bibliotheque

Nos lectrices ont consulte 10.921 volumes pendant la periode 1930-34. Les abonnees peuvent pour 20 lei (3 frs.) par mois prendre des livres â domicile. La biblioteque possede 11.370 volumes de sciences sociales, litterature roumaine et etrangere, philosophie etc. Nous avons, en outre, par nos interventions, obtenu 1.000 volumes pour la sanatorium des tuberculeux de Bisericani, ou l'on â fonde une bibliotheque, â l'usage des malades.

Grâce au concours devoue des eleves de l'ecole d'auxiliaires sociales, on a pu fonder une bibliotheque â la fabrique de tissage de Fighy. On a organise des lectures en commun pour les enfants, afin d'eveiller en eux le gout de la lecture.

5. Salle de fetes et conferences

En general, les conferences de la „Casa Femeii" sont faites par des professeurs universitaires, roumains et etrangers, sur des questions sociales. Le regrette Albert Thomas, le Dr. Rene

Sand, Melle Camille Drevet, Mr. Rene Benjamin ont ete, â tour de role, les hotes de la „Casa Femeii".

Le groupement des femmes roumaines a tenu un cycle de conferences sur des problemes d'education.

La Societe Orthodoxe Nationale de Femmes Roumaines a tenu un cycle de conferences sur „la famille".

La Petite Entente feminine a organise une serie de conferences faites par les attaches militaires de Tchecoslovaquie et de Jougoslavie.

La section „ART ET LETTRES" du Conseil National des Femmes Roumaines, a organise, egalement dans notre salle de fetes, des concerts populaires, un festival tcheque, un festival francais en l'honneur de Debussy, un festival de musique polonaise, un festival yougoslave.

L'Union Intellectuelle, l'association des ecrivains, ont organise des seances litteraires, honorees par la presence de S.M. la Reine Marie.

La Societe Ţesătoarea [„La Tisseuse"] organise chaque annee une exposition de tapis. Les prix distribues a cette occasion sont un puissant stimulant pour les exposants.

Parmi les manifestations artistiques, il faut citer aussi de nombreux concerts organises par la Societe Orthodoxe Nationale des Femmes Roumaines.

A Noel, la section de l'auxiliaire feminine de la F.I.D.A.C., affiliee au Conseil National des Femmes Roumaines, a organise un arbre de Noel, pour les enfants des grands mutiles. Nos jeunes eclaireuses et les eleves de l'ecole d'auxiliaires sociales ont egalement fete Noel chez nous, autour de l'arbre traditionnel.

6. L 'Assistance sociale

A la suite des enquetes faites par les eleves de l'ecole d'auxiliaires sociales, nous avons cherche, autant que possible, â venir en aide aux familles dependantes; nous avons distribue des secours lorsque cela a ete imperieusement necessaire, sous forme de loyers, taxes scolaires, aliments etc.

Nous avons repatrie plus de 500 individus, chomeurs ou convalescents, nous sommes venues en aide aux filles-meres quittant l'hopitaux en leur procurant des layettes pour les

nouveaux-nes, en les faisant recevoir dans les maternites. Souvent aussi nous placons la mere et l'enfant â la Creche S-te Catherine. Nous egalement fait entrer bien des malades dans les hopitaux, et dans les sanatoriums pour tuberculeux et cherchons du travail pour les chomeuses.

A l'occasion des fetes de Noel et de Pâques nous sommes allees consoler les detenus dans les prisons de Vacăreşti et les pauvres de l'asile de nuit, leur portant des aliments et des cigarettes.

7. Le home

En 1933 nous avons organise un home pour femmes seules, ou pour 3.000 lei (409 frs.) par mois, elles peuvent avoir domicile et entretien dans les meilleures conditions d'hygiene et de confort. Nous tenons aussi des chambres â la disposition des voyageuses de passage â Bucarest. Enfin, on peut dire, d'apres les propres paroles de Mr. Babkok, directeur de la fondation Carnegie, que la „Casa Femeii" est la synthese de nos oeuvres sociales.

La „Casa Femeii" montre bien le role que la femme roumaine entend jouer dans la vie culturelle, morale et sociale de la nation roumaine.

La Directrice,

Marga Millea

Buletin du Conseil National des Femmes Roumaines. 1930-1934, Edition „Casa Femei", Bucureşti, pp. 14-16.

38

Congres de l'Alliance Internationale pour le Suffrage et l'action civique et politique des femmes

Des femmes du globe entier, representantes des societes feministes d'environ 45 pays du monde, seront reunies le 16 Avril â Istanboul pour participer au XlI-e Congres de l'Alliance internationale pour le Suffrage et l'action civique et politique des femmes, qui a pour but, d'obtenir l'affranchissement des femmes de toutes les nations par la reconnaissance de leurs droits politiques et par toutes les reformes susceptibles de realiser une egalite complete entre hommes et femmes au point de vue des moeurs comme au point de vue des lois ; de preparer les femmes â leur tâche de citoyennes et d'accroître leur influence dans la vie publique.

Peut on se rendre compte de ce que signifie un travail international, qui affirme les principes, qui doivent etre â la base du programme, du travail de toutes les associations feministes du monde, qui dirige d'une facon precise la maniere de voir, de reflechir et de chercher les meilleures solutions pour resoudre les importants problemes sociaux, dont depend le bonheur des nations, la prosperite de l'humanite?

Peut on assez se rendre compte de ce que signifie ce travail organise, ces sacrifices continuels de ces illuminees, cette perseve¬rance opiniâtre dans la lutte qu'elles menent depuis 31 annees, pour gagner des principes, obtenu des lois et un changement de moeurs retrogrades pour diriger l'opinion publique et l'orienter vers les meilleurs chemins, pour convaincre les gouvernements des nations, que la femme du globe entier le plus grand interet â faire connaître son avis sur la maniere dont elle entend etre

gouvernee, pour son propre bonheur, pour celui de ses enfants et de sa famille, pour l'avenir de sa nation et la justice du monde entier ?

Femmes roumaines, femmes de tous les pays, apprenez par coeur la „Charte de la Femme", pour comprendre tous les grands efforts des feministes internationales, qui sont vos soeurs, vos meres, vos grand-mere, leur noble action; vous apprendrez â vouer toutes vos forces et aptitudes au grand but de l'Alliance. Inscrivez dans vos coeurs, alimentez vos esprits, illuminez les des grands et justes principes proclames par la „Charte de la Femme".

Charte de la Femme

1. *Hommes et femmes sont ă titre egal, de par la naissance, membres libres et independants de la race humaine, ils sont egaux sous le rapport des facultes, de lintelligence, egalement appeles ă exercer librement leurs droits individuels et ăjouir de leur liberte.*
2. *Le rapport normal entre les sexes est Ventre dependance et la cooperation ; la suppression des droits et de la liberte de l'un des sexes porte forcement prejudice ă V autre, et par consequent a la race entiere.*
3. *En tous pays, les lois, croyances, coutumes qui tendent ă rendre les femmes dependantes ă entraver leur education, ă empecher le developpement de leurs dons naturels et ă subordonner leur individualite ă une autre, ont ete basees sur des theories fausses et ont produit, entre les sexes, dans la societe moderne, des relations artificielles et injustes.*
4. *Le self-government, dans la famille et l'Etat, est le droit inalienable de tout adulte normal et la deni de ce droit auxfemmes aproduit ă leur egardune injustice sociale, legale, economique, en meme temps qu'il augmentait les troubles economiques existant dejă dans le monde.*
5. *Les etats qui soumettent aux lois et ă Vimpbt leur ressortissants femmes sans leur donner le droit, comme aux hommes, d'aprouver ou de rejeter ces impbts et ces lois exercent une tyranie incompatible avec un gouvernement soucieux de justice.*

6. Le bulletin de vote este Vunique moyen legal et permanent de defendre ces droits „ăla vie, a la liberte, ă la recherche, du bonheur"proclames inalienablespar la ^^Declaration de l'Independance Americaine", et reconnus aussi inalienables par toutes les nations civilisees. C'est pourquoi quelle que soit la forme du gouvernement, les femmes doivent posseder les droits politiques et tous les privileges qu'implique la qualite d'electeur.

Ziarul nostru, anul IX, nr. 4, aprilie 1935.

39

Congresul Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române, Bucureşti, 26 mai 1935. Darea de seamă asupra activității societății

Expunerea făcută de Doamna Alexandrina Gr. Cantacuzino la Fundația Universitară Carol I

Prea Sfinţiţi Părinţi,

Doamnelor şi Domnilor,

Prin acest congres se încheie o activitate de 25 de ani, la care necurmat unii dintre noi au stat la postul de datorie şi răspundere. Cred că este bine să începem lucrările noastre cu câteva clipe de reculegere pentru cei mai vrednici, plecați dintre noi şi anume: Anastasia Filipescu, Zoe Gr. Râmnicenu, Dimitrie Butculescu, Esmeralda Manu, Ion Scurtu, Dimitrie Onciul, Ştefan Negulescu, Olga Rotoride, Maria Cămărăşescu, Eufrosina Constandache, Petre Gârboviceanu, toți slujitori cucernici ai marelui crez ce ne-a unit pe toți. [...]

Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române, în tot acest răstimp, îşi continuă munca cu chibzuință, îşi apără doctrinele şi principiile, îşi înmulțeşte Comitetele Parohiale şi Filialele şi, în fine, pe când atâtea opere sărăcesc, Societatea Ortodoxă măreşte capitalul material ce-şi întinde rasa de ordin moral, ajungând să fie cea mai importantă Societate din țară în serviciul educației. Nicăieri o operă de inițiativă privată nu s-a înjghebat în câțiva ani ca o forță atât de unitară şi atât de puternică. în cursul anului ce se încheie s-au înființat încă următoarele filiale: Braşov, Arsache şi Găujani în Vlaşca, la Câmpeni, în județul Turda şi la Năsăud.

S-a înfiinţat o grădină de copii în Capitală la Cărămidarii de Sus, s-a inaugurat Capela Institutului din Iaşi. Financiarmente, graţie conversiunii, toate datoriile au fost consolidate, punând Societatea Ortodoxă la adăpostul oricărei lovituri.

Ciclul de conferinţe religioase ce s-au ţinut în cursul lunilor noiembrie, decembrie, ianuarie şi februarie în Capitală, în faţa unui public atât de numeros, au dovedit cu cât interes publicul urmăreşte problemele de ordin religios şi etic. Colaborarea pe care preoţimea din Capitală ne-au dat-o prin eminenţii teologi ca Sfinţiile Lor: Preotul Profesor Partenie, Preotul Profesor Rovenţa, Părintele Valeriu Iordănescu-Iaşi, Sfinţiţii Părinţi Petre şi Toma Ciricuţă, Preotul Comana, Preotul Victor Popescu, Preotul Găldău, Domnii Teodor Popescu, Ispir, Popescu-Tudor, Domnul Profesor Şerban Ionescu, Domnul Mircea Vulcănescu, Profesor Gh. Nichifor, Domnul Radu Budişteanu, Domnul Savin, Profesor Cristescu, Doamna Elena Apostolescu, este iarăşi o dovadă a prestigiului ce a ştiut să-şi câştige Societatea Ortodoxă.

Primirile făcute Doamnei prezidente generale când a vizitat filialele : Piatra Neamţ, Iaşi, Bacău, Galaţi, Sibiu, Selişte sunt mărturia legăturilor de afecţiune ce leagă pe membrele Societăţii de Prezidenta lor. Serbarea Duminicii Ortodoxiei, Ziua Mamei, Ziua Eroilor, Concursul de religie, toate aceste manifestaţii, organizate deopotrivă în toate colţurile ţării, unde fâlfâie drapelul Societăţii Ortodoxe sunt şi ele mărturie unei omogenităţi în concepţie şi în aplicare, care fac din Societatea Ortodoxă o forţă vie în serviciul aceluiaşi ideal.

Activitatea Filialelor s-a dezvoltat fără nici o perturbaţie în cursul acestui an şi filialele mici, ca de pildă Orşova, a ştiut să se impună în aşa fel încât a obţinut de la o Societate o donaţie de 11.430 lei pentru a îmbrăca copiii nevoiaşi de sărbătorile Paştelor. De asemenea, la Mehadia unde se întreţine Grădina de Copii Mici, pe care îi ajută cu hrană şi îmbrăcăminte.

Filiala Sebeş a donat de Sărbătorile Crăciunului ghete şi îmbrăcăminte la 51 elevi ai gimnaziului din localitate. Ajută 9 femei bătrâne cu câte 50 lei lunar, dând diferite serbări pentru strângerea fondurilor de ajutorare. Membrele Filialei Sebeş îngrijesc de buna rânduială a Bisericilor. Ziua Mamei, Pomul

de Crăciun, Duminica Ortodoxiei, au fost sărbătorite cu toată solemnitatea, într-o atmosferă de caldă solidaritate.

Filialele au luat parte la toate manifestațiile culturale şi naționale.

La Brăila s-a deschis o Şcoală Primară foarte mult frec¬ ventată, răspunzând unei nevoi simțite şi acoperindu-şi chel¬ tuielile.

Organizarea Comitetelor Parohiale la această Filială este din cele mai fericite; membrele Filialelor au ştiut să pună opera Societății Ortodoxe în serviciul asistenței.

Filiala Piatra Neamț, cu vrednica ei prezidentă a făcut din căminul său un centru de pregătire ortodoxă şi națională a tineretului nostru.

Filiala Cluj a activat într-un mod atât de strălucit, nu numai prin ajutorul bănesc dat Catedralei şi Bisericii din Cluj, dar a căutat a se interesa de bunul mers al tuturor Filialelor din Ardeal, fiind un sprijin prețios pentru Comitetul Central.

Filialele : Sibiu, Dorohoi, Botoşani, Târgu-Mureş, Ploieşti, Arad, Arsache, Bacău, Blaj, Buzău, Beiuş, Bârlad, Bistrița, Braşov, Caransebeş, Chişinău, Câmpulung, Curtea de Argeş, Craiova, Câmpeni, Dicio-Sânmărtin, Dumbrăveni, Gherla, Giurgiu, Galați, Focşani, Huedin, Huşi, Ismail, Letea Nouă, Odorhei, Oradea, Roşiori de Vede, Roman, Sulina, Slatina, Târgul Ocna, Tighina, Tecuci, Turda, Turnu Severin, Târgovişte, Vaslui, Găujani, Năsăud au marele merit în aceste vremuri de năruire financiară şi de haos a se menține, fiind un reazem în fiece județ pentru toți cei în dureri şi necazuri. în special, salut pe colaboratoarele mele de la înființarea Societății. Doamnele : Maria G-ral Gherescu, Zoe Daia, Ana Urlici, Maria Bărbulescu, Maria Sturdza, Maria Kercea, Margo Oromulo, Lucreția Dr. Gheorghiu, Elena Ştefănescu, şi pe cele mai noi ca Doamnele : Zina Moroianu, Sofia Meteş, Iulia Siminel, Bălăşica Profiriu, Eugenia Popovici, Lucreția Herter, Cornelia Sassu, Elly Popovici, Irina Popescu, Angela Ghețu, Tina Dr. Papp, Emma Antonescu, Valeria Bejan, Atena Dumitrescu, Maria Potoceanu, Lucia Maior Gogulescu, Elena Dumitriu, Lucia Maior Seicărescu, Victoria Oprean, Lucia Dr. Stoixa, Domnul Nazarie din Galați, Doamna Mercedes Topescu de la Ismail, Eugenia Musată, Cornelia Chiticeanu, Natalia Lang, Ecaterina Dr. Bărbat, Sofia

Mihulin, Ana Teodorescu, Eugenia Tordăşanu, Pinula Doctor Kiţulescu, Lucia Oană, Lucreţia Mureşanu, Caliopi Delescu, Paulina Mezin, Maria Georgescu, Maria Georgescu din Târgul Mureş, Leontina Diaconescu, Doamna Berea din Huşi, Aneta Săvulescu, Furdui din Câmpeni, care toate s-au devotat în mod deosebit pentru propăşirea Societăţii Ortodoxe.

Institutele noastre din Bucureşti, Craiova, Giurgiu, Buzău, Galaţi, Vaslui, Iaşi, şcolile de meserii din Chişinău, Ismail, Sulina au progresat afirmând din ce în ce mai mult caracterul lor ortodox. Aşezăminte ca ale noastre trebuie să selecţioneze în fiece an corpul didactic, nu numai din punct de vedere al aportului cultural şi ştiinţific, ci şi din punct de vedere al credinţei ce dorim să fie practicată cu toată pietatea. Şcolile Societăţii Ortodoxe nu pot fi conduse de profesori care numai în mod ritual şi sporadic iau parte la slujbele religioase. Trebuie ca pilduirea să plece de la cei chemaţi a forma caracterele, căci nouă ne trebuie suflete de apostoli, de misionari, de credincioşi înflăcăraţi pătrunşi de ce reprezintă ortodoxismul nostru în evoluţia umanităţii, dar mai ales în viaţa obştească.

Instituţiunile noastre în această a 2-a perioadă de activitate vor fi centre de misionarism, nu numai de cultură.

Grădinile de copii ale Societăţii Ortodoxe Naţională a Femeilor Române din întreaga ţară de la Dorohoi la Severin în număr de 27, şi-au îndeplinit rolul, fiind mai frecventate ca oricând.

N-am putea îndestul să aducem expresia recunoştinţei noastre, inimoaselor comitete filiale şi parohiale, ce cu atâta însufleţire se ocupă de instituţiunile noastre, şcoli şi grădini de copii, care graţia muncii corpului didactic au ajuns la marele renume ce l-au căpătat.

Ţin să omagiez pe toate preşedintele noastre de filiale şi parohii căci ele ne-au fost sprijin puternic, muncind toate cu o dragoste deosebită, 25 de ani mi-au fost colaboratoare preţioase.

Situaţiunea financiară cum vă spuneam la început, este înfloritoare ; pe când alte societăţi nu se pot susţine, noi ne-am consolidat datoriile eşalonate pe 25 de ani ; avem bani lichizi în momentul de faţă :

Numerar Blocat la Banca Națională a României:

Comitet Central al Societății Ortodoxe:	lei	140.504
Institut de D-re al Societății:		155.000
Externatul Soc. Ortodoxe:		83.800
Biserica Neamului Mărăşeşti		479.919
Total Blocat la Bancă lei		859.223
Numerar în casă:		
Comitet Central lei	Lei	342.153
Biserica Neamului		23.389
		365.542
Totalul disponibilului astăzi	lei	1.224.765

Deci, Doamnelor şi Domnilor, cum vedeți am fi fost îndreptățiți să credem că anul jubiliar trebuia să ne aducă dreapta răsplată a unei munci dusă cu stăruință un pătrar de veac.

Spre uimirea noastră şi a tuturor factorilor obiectivi cunoscători de cauză s-a ivit o situație neaşteptat de dureroasă.

Ne-am supus unui ordin al Ministerului Instrucțiunii Publice dat în iunie 1934, care ne făcea cunoscut că nu se mai admit Directori bărbați la şcolile de fete. Am crezut şi credem că ordinele organelor tutelare trebuie respectate mai ales că Direcțiunea fusese anunțată cu mai multe luni înainte de Decizia Comitetului Central luată cu iscălitura tuturor Doamnelor care s-au răzvrătit în urmă şi care, împreună cu noi, decisesem schimbarea Direcțiunii de la Institutul din Strada Principatelor Unite 63. Nu ne puteam aştepta ca persoanele care au semnat schimbarea Direcțiunii prin Proces Verbal să revie asupra iscăliturilor date. Nu putem îngădui ca deciziunile luate însuşi de Comitetul Central să nu fie respectate din pricina unor atacuri prin ziare făcute de un funcționar ce fusese răsplătit la Societatea Ortodoxă care-i asigurase din belşug viața atâția ani.

în fine, pentru a curma divergențele de păreri, preşedinta generală şi-a prezentat demisia ce i-a fost refuzată în unanimitate de întregul fost Comitet Central, în decembrie 1934, aducându-se în procesul verbal, iscălit de toate doamnele, care au astăzi alte păreri adică acum 4 luni, un omagiu strălucit de mulțumire doamnei prezidente generale.

După aceea, doamna prezidentă văzând că totuşi lucrurile nu se liniştesc, a convocat Congresul Extraordinar, conform

statutelor, la 10 ianuarie 1935, pentru a statua asupra diver¬ gențelor. Pentru a lăsa Congresului toată obiectivitatea în deciziunile sale, doamna prezidentă generală a prezentat demisia pentru a 2-a oară.

Hotărârile Congresului nu au fost respectate de fostele mem¬ bre ale Comitetului Central, cum nu voiau să respecte nici deciziunile Ministerului Instrucțiunii Publice. Calomnii, violențe, nesocotinți de tot felul, ispite, mărturii făcute în contra Societății în fața Tribunalului, nimic nu a lipsit pentru dărâmarea unei opere, crezând că poate astfel să atingă un om. încercări zadar¬ nice, căci conştiința membrilor Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române a rămas neclintită şi este cea mai minunată pildă dată, dovedind şi celor ce nu vor să vadă, că mai sunt caractere în scumpa noastră Românie. Voința neclintită şi demnă a tuturor colaboratorilor noştri, munca lor devotată, răspunzând totdeauna la chemarea noastră, ne-a dat putința să le îndurăm toate cu fruntea sus, cu senina judecată a acelora cu sufletul curat, care nu înțeleg să târască în patimi o operă în slujba Domnului, a Patriei şi a Bisericii noastre.

încă o dată în fața acestui congres anual, lăsăm conştiinței să judece cu toată reculegerea necesară rezultatele obținute, având în vedere numai şi numai interesele obşteşti româneşti în serviciul căreia este opera creată de mine şi care oricâți bârfitori s-ar ridica, fiind orbi şi neputând vedea, ea va rămâne o cunună de lauri a generației mele lăsată viitorimii.

Oamenii trec, biete ființe închise într-un coşciug, însă tot ce a izvorât din dezinteresarea colectivă dintr-un avânt curat, rămân şi sunt mărgăritari ce vor fi mult prețuiți mai târziu.

Cu conştiința curată a datoriei împlinite fără cruțare în serviciul comandat al țării mele, icoana vie către care nu voi înceta să mă închin, am aşteptat judecata neamului meu pe care l-am iubit cu pasiune şi l-am slujit cu credință. Sentința dată de Trib. Ilfov, din ziua de 22 mai 1935 a adeverit dreptatea cauzei noastre.

încheind această dare de seamă, doresc să aduc încă o dată colaboratoarei mele de la înființare, Doamnei Elena M. Şeulescu recunoştința noastră pentru devotamentul ce l-a arătat Societății Ortodoxe; de asemenea, Prea Sfințitului Arhimandrid Scriban, Sfinției Sale Pr. Georgescu, Domnilor Profesori: Taşcă,

Oteteleşanu, Caracostea, Ispir, Popescu Tudor, Ioan Dumitrescu ;
Vă rog să aclamați cu mine pe noi membri: Doamnele Maria Georgescu, Zefira Col. Voiculescu, Lelia Popescu, Alexandrina Mincu, Ana Vasilescu Karpen, Lucreția Amiral Irimescu, Maria D. Soare, Maria G-ral Anastasiu, Eugenia Orghidan, Ana Lahovary, Venera Comandor Darian.

Domnul Prof. Savin, Domnul Vasilescu Valjean cărora le urăm izbândă pentru propăşirea şi mai departe a Societății Ortodoxe.

Secția Fostelor eleve ale Şcoalelor Societății Ortodoxe merită o deosebită atențiune căci ele reprezintă viitorul. Societatea Ortodoxă se va rezema pe conştiința clarvăzătoare şi pe înțe¬ lepciunea fiicelor noastre crescute în principiile național religi¬ oase care sunt baza învățământului în şcolile Societății Ortodoxe. Secția Bisericii Neamului de la Mărăşeşti îngrijeşte cu pietate Mausoleul în care odihnesc de veci osemintele a mii de ostaşi români şi care rămâne un testimoniu prețios de evlavie ce va înscrie numele Societății Ortodoxe în istorie.

Terminând lucrările acestui congres ne îndreptăm gândul către scumpul nostru Rege şi către întreaga Familie Regală în frunte cu Majestatea sa Regina Maria, cărora le aducem asigu¬ rarea unui devotament ce nu s-a dezmințit niciodată.

Prea Veneratului Patriarh, Membrilor Sfântului Sinod, Mitro-politi şi Episcopi şi întregul Cler, îi asigurăm că în noua perioadă de activitate ce se va deschide astăzi, Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române va croi noi drumuri având acelaşi țel: aprinderea de flăcări care să fie toate spre slăvirea crezului nostru Creştin Ortodox.

Pe reprezentanții presei care ne-au susținut atât de mult îi omagiem, căci în acest conflict fără rost, majoritatea ziarelor au fost alături de noi.

Dumnezeu ne-a dat,

Dumnezeu ne-a ajutat,

Dumnezeu ne-a încercat, fie El în veci binecuvântat.

Arhivele Naționale ale României, Fond familial Cantacuzino, dosar 201, filele 443-449.

40

Cronica muncii.
Protecţia muncii femeilor şi a copiilor

Institutul Social Român care şi-a îmbogăţit cadrele prin crearea secţiei de studii feminine, a împlinit o lacună adânc simţită în viaţa intelectuală şi socială a ţării noastre. Activi¬tatea noii secţii va fi cu atât mai rodnică, cu cât îndeplineşte şi atribuţii de comitet de corespondenţă cu Biroul internaţional al Muncii din Geneva, pentru problemele muncii femeii şi copiilor în România. Ca preşedintă a secţiei şi comitetelor găsim pe d-na Calypso Botez, nume îndeajuns de cunoscut în acţiunea pentru emanciparea şi ocrotirea femeii, activând în numeroase cercuri particulare, precum şi în servicii de utilitate publică.

Secţia de studii feminine de pe lângă Institutul Social a organizat şi ţinut în cursul anului 1935 un ciclu de comunicări asupra protecţiei muncii femeilor şi a copiilor. D-na Margareta Vlădescu-Răcoasa a vorbit despre „Orientarea profesională", d-ra dr. Lucia Nasta despre „Aspecte din situaţia femeii mun¬citoare în cadrele legislaţiei române muncitoreşti", d-ra Aneta Mânduţianu despre „Probleme ce se pun în legătură cu protecţia muncii minorilor", d-na Veturia Manuilă despre „Problema delincvenţilor minori şi pregătirea lor profesională", d-ra Rodica Luţia despre „Raportul dintre problemele de muncă şi problemele de dependinţa familiei", iar d-na Calypso Botez despre „Perspec¬tivele organizării muncii femeilor şi copiilor în România".

Dăm mai jos elementele esenţiale ale comunicării d-nei Nataşa Dr. Popovici, despre „Repercusiunile muncii profesionale a mamelor asupra muncii familiale".

Munca femeii şi repercusiunile ei asupra familiei

Munca femeii se află în strânsă legătură cu evoluţia structurii familiare patriarhale. în familia patriarhală, membrii familiei, într-un spirit de solidaritate peste care veghea voinţa tatălui, alcătuiau o unitate, în care femeia-mamă era elementul de coeziune intimă ; întreaga tradiţie familială era întemeiată pe prezenţa ei; toate puterile sale trupeşti şi sufleteşti aparţineau cercului familial.

în prezent, deşi familia şi-a păstrat în mare parte vechea tradiţie, condiţiunile vieţii s-au schimbat radical, producând o perioadă turbure de transformare a familiei patriarhale.

Sub presiunea reformei industriale, s-a început procesul de socializare a familiei. Femeia şi copiii au trebuit să iasă pe scena muncii în afară de cămin, pentru ca sporind braţele de muncă să sporească resursele de trai pentru familie. în economia generală, munca feminină este strâns legată de problema mizeriei şi ca efect şi ca una din cauze : cu cât nivelul mizeriei este mai copleşitor, cu atât mai des survine completarea câştigului insuficient al bărbatului prin acel al femeii. Dar, cu cât mai mulţi concură pe piaţa muncii, cu atât mai jos cad salariile, insuficienţa cărora a cauzat sporul de ofertă a muncii. Un factor puternic de concurenţă pe piaţa muncii a fost de la început salariul jos al femeilor muncitoare. Munca femeii, devenită un fenomen general, a avut darul să provoace scăderea salariilor bărbaţilor. S-a observat că deseori salariul tatălui scade proporţional cu contribuţia femeii şi copiilor la câştigul său.

Munca femeii provocată de schimbarea structurii producţiei şi accentuată prin criză, este departe de a aduce problemei o ameliorare, ci mai degrabă o agravează, încheind un cerc vicios între insuficienţa câştigului, supraoferta braţelor de lucru şi - consecvent - scăderea şi îngreunarea câştigului în general.

De aceea, diversele ţări au luat atitudini deosebite faţă de munca feminină, considerând-o ca o problemă de stat şi de organizare socială ; unele caută să o încurajeze, de exemplu, Rusia Sovietică ; altele, şi în special ţările bântuite de şomaj, încearcă să o delimiteze în dezvoltarea sa.

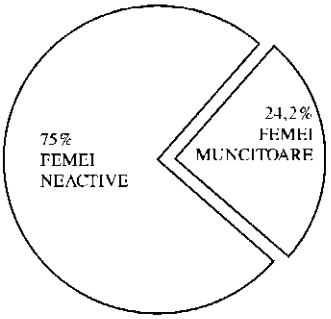
75%
FEMEI
NEACTIVE
24,2%
FEMEI
MUNCITOARE

1

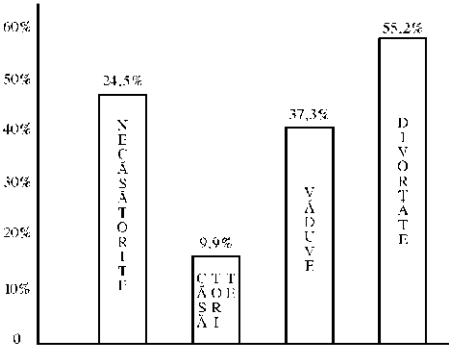
60%
50%
40%
30%
20%
10%
0
24,5%
NECĂSĂTORITE
9,9%
CĂSĂTORITE
37,3%
VĂDUVE
55,2%
DIVORTATE

2

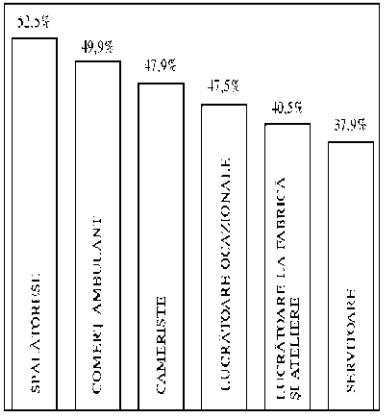
52,5%
SPĂLĂTORESE
49,9%
COMERCI AMBULANȚI
47,9%
CAMERISTE
47,5%
LUCRĂTOARE OCAZIONALE
40,5%
LUCRĂTOARE LA FABRICĂ ȘI ATELIERE
37,9%
SERVITOARE

3

însă un rezultat important pe care munca femeii deja l-a produs paralizează în mare parte orice încercare de restricţiune a ei. Şi anume: *individualizarea femeii.*

Procesul de individualizare a ei s-a produs sub presiunea vieţii curente, care a smuls-o din starea de dependenţă economică, faţă de familie şi bărbat şi, în schimb, i-a impus un raport de dependenţă faţă de colectivitate. A substituit tot mai mult familia prin societate, idealul gospodăresc prin cel social, munca în afară de cămin a femeii a făcut ca ea să presimtă posibilitatea independenţei sale economice şi a validităţii [sic!] sale individuale, i-a deschis drumul spre activităţi nebănuite.

Secolul al XIX-lea a adus cu sine mişcarea feministă cu tendinţele sale spre un individualism extrem; concepţia feministă s-a înrădăcinat şi a deşteptat un curent nou de idei; opinia publică a fost silită să dezbată şi să promoveze posibilităţile de muncă şi educaţie pentru femei, apropiindu-le de standardul bărbaţilor. Aceasta nu a putut să nu aibă înrâurire asupra femeilor din toate straturile sociale, schimbându-le mentalitatea şi situaţia lor în societate. Faptul muncii feminine este acum un fenomen general, consfinţit prin anii de luptă pentru încetăţenirea lui.

Femeia modernă, care munceşte în afară de cămin, este un element eminamente diferenţiat, mulţumită acestui sistem. Această concepţie este aşa de străină de chipul patriarhal al femeii, că ne întrebăm : Cum se împacă această femeie muncitoare din ziua de azi cu cadrul familial, cadrul care a rămas prin tradiţie acelaşi?

Să vedem, în fapt, la ce puncte s-ar putea rezuma rostul şi funcţiunile primordiale ale familiei şi să vedem ce repercusiuni are asupra lor munca profesională a femeii. [...]

Am luat spre studiu un cartier din Bucureşti, anume cartierul Tei, care se află în procesul de urbanizare şi la început de industrializare.

în acest cartier, la numărul total de femei, 24,2% sunt femei muncitoare, după cum arată graficul nr. 1.

Aceste femei muncitoare sunt în mare parte femei fără familie normală, puţine căsătorite şi majoritatea văduve, divorţate, părăsite sau încă necăsătorite. Tocmai aceste grupuri de femei, cu viaţă familiară incompletă dau cel mai mare procent de muncitoare (vezi graficul nr. 2).

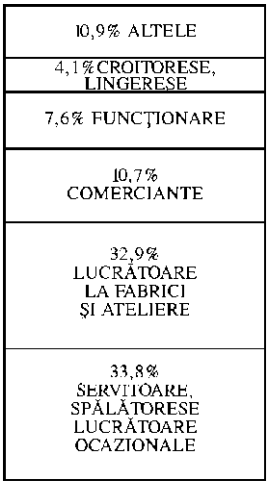
10,9% ALTELE
4,1% CROITORESE, LINGERESE
7,6% FUNCȚIONARE
10,7% COMERCIANTE
32,9% LUCRĂTOARE LA FABRICI ȘI ATELIERE
33,8% SERVITOARE, SPĂLĂTORESE LUCRĂTOARE OCAZIONALE

4

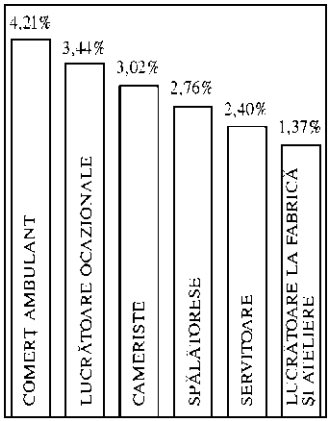
4,21%
3,44%
3,02%
2,76%
2,40%
1,37%
COMERȚ AMBULANT
LUCRĂTOARE OCAZIONALE
CAMERISTE
SPĂLĂTORESE
SERVITOARE
LUCRĂTOARE LA FABRICĂ ȘI ATELIERE

6

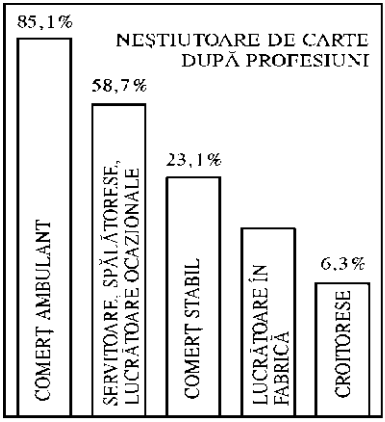
NEȘTIUTOARE DE CARTE DUPĂ PROFESIUNI
85,1%
58,7%
23,1%
6,3%
COMERȚ AMBULANT
SERVITOARE, SPĂLĂTORESE, LUCRĂTOARE OCAZIONALE
COMERȚ STABIL
LUCRĂTOARE ÎN FABRICĂ
CROITORESE

5

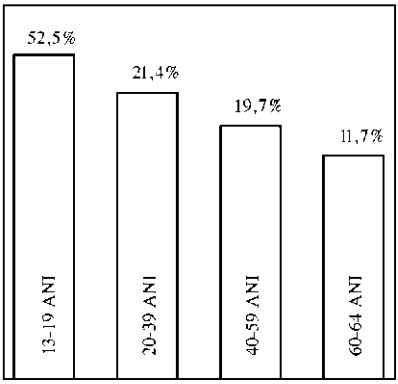
52,5%
21,4%
19,7%
11,7%
13-19 ANI
20-39 ANI
40-59 ANI
60-64 ANI

7

E interesant să constatăm că media de natalitate la o femeie muncitoare din Tei este de 2,87%, față de 3,04 care revine femeii casnice; pe când mortalitatea infantilă se prezintă cu 47,0 la femeia muncitoare şi 39,4 la femeia casnică.

Chiar cu toată rezerva cu care primim aceste date, obținute prin declarațiile femeilor, nu se poate să nu observăm începutul fenomenului semnalat mai înainte : o descreştere a natalității şi o creştere a mortalității infantile la femeile muncitoare.

Acest procent ridicat al mortalității corespunde realității. Ajunge să privim mai departe repercusiunile diferitelor profe¬ siuni ale mamei asupra stării sanitare a copilului.

Profesiunile examinate de noi, care au cel mai mare procent de mortalitate, sunt toate de aşa natură că femeia muncitoare iese la muncă, afară din cămin : servitoarea, lucrătoarea la fabrică, lucrătoarea ocazională, camerista, vânzătoarea, spălătoreasa.

Graficul nr. 3 reprezintă numărul copiilor morți la femeile muncitoare, după profesiuni: în cazul muncii regulate a femeii, lipsa ei continuă de acasă produce inevitabilele efecte ale negli¬ jării : lipsa de igienă în condițiunile de creştere a copilului, lipsa de alimentație potrivită, lipsa de îngrijire directă din partea mamei şi deseori o completă neglijare. în cazul muncii neregulate, perioadele variate de prezență şi absență de acasă a mamei influențează întreaga viață casnică, dându-i un caracter de instabilitate. Atât primul caz, cât şi al doilea nu prezintă mediul favorabil pentru dezvoltarea copilului.

Aceasta se constată şi din felul în care mamele noastre muncitoare caută să rezolve problema îngrijirii copiilor. Din 50 de cazuri de mame muncitoare, cu 108 copii din prima şi a doua copilărie, în 3 cazuri copiii sunt lăsați în grija unui ajutor, plătit cu 60 lei la zi, în 12 familii rolul de îngrijitoare este preluat de o rudă (bunică, nepoțică etc.) şi în enorma majoritate de 35 cazuri, copiii sunt îngrijiți „de mama", ceea ce înseamnă că ei îşi petrec tot timpul pe străzi şi maidane, în tovărăşia altor copii. Angajarea unui ajutor plătit este accesibilă numai pentru puținele lucrătoare stabile, sigure pe venitul lor. Avizarea la ajutorul rudelor se adevereşte şi la noi a fi greu practicabilă în situația de astăzi. Majoritatea femeilor deci, recurge la soluția de a părăsi copiii pe seama lor sau pe răspunderea copilului mai mare, plasându-i astfel în categoria copiilor neglijați.

Acest procedeu îşi are urmări. Aceşti copii devin din ce în ce mai slabi la şcoală, nu au educaţie, nu sunt pregătiţi din punct de vedere profesional; nedisciplinaţi, neîndrumaţi, cu o mulţime de obiceiuri rele, ei duc prin toată viaţa urmele copilă¬riei lor nesupravegheate.

Pe lângă consecinţele rele pentru copii, mai intervine şi o schimbare ulterioară în relaţiile dintre copii şi părinţi. Cei dintâi cresc aproape lipsiţi de orice tradiţie familiară, din ce în ce mai străini de părinţi, faţă de care resimt o adevărată duşmănie, când îşi dau seama de lipsurile creşterii lor. Conflicte, bătăi, despărţiri etc. au loc în aceste familii.

O enormă oboseală fizică şi un sentiment de neputinţă se adaugă în starea de fapt a unei mame muncitoare în asemenea cazuri. Acum ajungem încă la un punct interesant : legătura între formele de dezorganizare a familei şi munca femeii.

Dezoganizarea familiei - Am surprins în cursul cercetărilor întregul cartier al Teiului într-un foarte interesant stadiu de trecere din starea burgheză la aceea a unui cartier indus¬trializat. Mare parte din femeile muncitoare din acest cartier nu au nici o pregătire tehnică şi adeseori nici minimum de cultură. Graficele nr. 4 şi 5, arătând repartizarea femeilor din Tei după profesiuni şi după procentul de analfabetism la grupele principale de profesiuni, demonstrează acest lucru : Aceste femei nu sunt pregătite pentru a juca vreun rol în afară de căminul lor şi au fost determinate la muncă de împrejurările economice, care decurg în mare parte din dezorganizarea deter¬minată. Majoritatea, femeilor muncitoare provin din familiile cu structura defectată prin divorţ, părăsire, văduvie sau incapa¬citatea bărbatului de câştig, în care caz ele sunt silite să devie capi de familie, ducând prin munca lor răspunderea grupului familial. Această mare majoritate de femei înfăţişează profe¬siunile mai puţin regulate, care au avantajul de a lăsa mai mult timp liber pentru familie. De aici se recrutează spălăto¬resele, vânzătoarele, cameristele, lucrătoarele ocazionale. Aceste femei sunt acelea care au copii, ceea ce le împiedică de a alege profesiuni stabile.

Dăm un grafic care reprezintă media copiilor născuţi de femeile muncitoare din Tei, după profesiuni (graficul nr. 6).

Observăm că aceste grupe de muncitoare prezintă un procent mic faţă de totalul grupelor. Masa cea mai compactă ne-o dă

tineretul sub 20 de ani. Această generaţie tânără este de fapt intrată în viaţa industrială. Din punct de vedere al situaţiei familiale a acestor muncitoare, cel mai mare procent îl formează fetele necăsătorite, apoi femeile divorţate, părăsite şi cel mai mic grup îl alcătuiesc femeile căsătorite, dar şi acestea cu cel mult 1-2 copii.

Repartizarea femeilor muncitoare după grupele de vârstă (procentele faţă de totalul grupelor) e redată în graficul nr. 7.

Este interesant să vedem mentalitatea acestor femei şi gradul lor de individualizare.

La prima categorie - a lucrătoarelor mai vârstnice - tradiţia profesională este încă foarte redusă. O lucrătoare cu ziua, o cameristă, o croitoreasă chiar, care lucrează de vreo 10 ani şi este de fapt capul familiei, are o concepţie strict patriarhală relativ la viaţa familială. Pentru ea, autoritatea bărbatului este un fapt indiscutabil, sădit prin educaţia şi exemplul familiei părinteşti, prin tradiţia religioasă şi socială şi printr-o inconş¬ tientă admitere a inferiorităţii femeii.

Cazurile când bărbatul este pus, din cauze economice sau sanitare, în imposibilitate de a câştiga, sunt privite cu resemnare, ca o anomalie, şi munca femeii, care se impune în asemenea cazuri, este luată ca o necesitate dureroasă. Văduvele, divorţa¬ tele, părăsitele, se consideră ca nişte fiinţe care n-au reuşit în viaţă, silite de a duce un trai independent prin forţa împreju¬ rărilor.

O tendinţă generală văzută la femeile supuse cercetărilor noastre, s-a dovedit dorinţa de a avea libertatea de administrare a banilor în interiorul gospodăriei; mai departe, cu atât mai puţin la vreun rol social, tendinţele lor nu se extind.

Cu totul alta este mentalitatea elementelor muncitoare tinere. Aceasta este o mentalitate de tranziţie, în care lipseşte încă conştiinţa completă a posibilităţilor individuale; conştiinţa de independenţă economică însă a schimbat deja vechea atitudine patriarhală faţă de bărbat şi deocamdată a redus loialitatea faţă de legăturile conjugale. Este remarcabilă uşurinţa cu care aceste tinere femei dispun de soarta lor: uşor se căsătoresc, uşor îşi desfac căsnicia ; nu sunt legate de ea, ştiu că pot să se elibereze la primul inconvenient, căci n-o să moară de foame fără sprijinul bărbatului.

în conformitate cu aceste variaţii de mentalitate, am deosebit în Teiu trei grupuri principale de tipuri familiale :

1. *Familia strict patriarhală* - un tip puţin răspândit - de obicei o familie de la ţară, venită în scop de câştig, unde femeia lucrează pentru prosperarea viitoare a gospodăriei. De obicei, îi lipseşte orice pregătire tehnică şi ea lucrează deseori alături de bărbat, cu un salariu inferior, secundându-l la lucru. Tot câştigul ei revine soţului. Autoritatea lui rămâne neclintită, iar munca femeii în afară de cămin este privită ca un ajutor temporar, în interesul gospodăriei.
2. *Familia dezorganizată,* în care femeia munceşte din cauza dezorganizării familiei sale normale. Aceste familii constituie marea majoritate. Femeia muncitoare din ele are o mentalitate pur patriarhală şi acceptă munca în afară de cămin ca o datorie a ei pentru întreţinerea copiilor. Ea se străduieşte să facă tot posibilul pentru asigurarea celor necesare creşterii copiilor, şi în acelaşi timp caută să menţină şi un cămin organizat, lucru aproape imposibil ; femeia mai întotdeauna ajunge la ruină din punct de vedere fizic, iar tristele urmări ale educaţiei neglijate îi rezervă mai întotdeauna surpriza dureroasă în proprii ei copii.
3. *Familia dezorganizată complet,* în care mama îşi neglijează căminul şi-şi dă perfect seama de acest lucru. îndatoririle faţă de copii şi gospodărie îi apar ca tot atâtea greutăţi nedrepte, care ameninţă să-i distrugă sănătatea şi viitorul.

Acestea sunt cazurile femeilor tinere, care au încercat să-şi înfiinţeze căminul patriarhal şi nu au reuşit din cauza instabilităţii legăturii sau incapacităţii bărbatului de a asigura existenţa onorabilă a familiei. în psihologia lor, intervine dezamăgirea şi o oarecare demoralizare. Ele înţeleg să aducă în casă o parte din câştigul muncii lor, reţinând restul pentru cheltuielile lor proprii, dar interesul lor principal stă în viaţa lor personală complet detaşată de cămin. Câştigul lor este de obicei stabil, pentru că tinereţea lor le permite a se adapta uşor profesiunii şi chiar a se specializa. Am putea spune că se poate stabili următoarea corelaţie între munca femeii şi formele de dezorganizare ale familiei. După cum dezorganizarea familiei cauzează plecarea femeii casnice după câştig în afară de cămin, tot aşa

femeia deja obişnuită cu independenţa sa economică, poate contribui în viitor la dezorganizarea familiei prin emanciparea sa şi eliberarea de sub tradiţiile dominante ale căsniciei patriarhale.

Prima parte a procesului are loc la începutul industrializării şi la acest fenomen asistăm la Tei; a doua parte a procesului abia îşi arată primele sale manifestări pe un teren încă prea recent de industrializare.

Măsurile de protecţie a mamei şi copilului şi lacunele lor. Până acum am văzut fenomenele care se află în legătură cu munca profesională a femeii: împiedicarea procreerii, condiţiunile nefavorabile, pentru procreare, mediul nefavorabil de creştere pentru generaţiile tinere, insuficienţa patrimoniului social trans¬mis de familia în care mama munceşte în afară de cămin.

Să vedem, oare nu s-a reacţionat în nici un fel în contra acestor urmări, nu s-a făcut nimic pentru protecţia prezentului şi mai ales a viitorului societăţii?

Ba s-au luat mai multe măsuri de protecţie, care caută să reglementeze munca femeii în aşa fel ca să-i uşureze materni¬tatea. Măsuri internaţionale legislative sunt luate pentru pro¬tecţia femeii prin prohibirea muncii sale în industrii insalubre şi prin fixarea unor anumite condiţiuni de muncă, menite de a conserva fizicul femeii; femeia gravidă este protejată în special şi multe organizaţii naţionale prevăd o serie de avantaje pentru femeia-mamă şi copilul ei. O serie de alte organizaţii vin în ajutorul femeii-mame ca s-o scutească de grija copilului şi să-i dea posibilitatea de a munci; creşele care dau adăpost copilului în afară de căminul părintesc, căminul de zi, şcoli etc.

Şi totuşi, până când munca femeii va rămâne în forma ei actuală, nu putem socoti soluţionată această problemă.

Aceasta pentru că măsurile amintite de noi nu soluţionează nici de cum dezorganizarea familiei. Ba dimpotrivă, nu numai că încurajează ieşirea la lucru a femeii, dar mai scot şi pe copil din mediul familial. Căminul dezorganizat totuşi, manifestă influenţa sa nocivă asupra copilului şi asupra societăţii dimprejur, paralizând în mare parte acţiunea organizaţiilor sociale.

Paralel cu aceste organizaţii deci, se cere o muncă intensă pentru refacerea căminului dezorganizat şi pentru prevenirea acestui proces nefast.

Se întreabă : ce economie se obţine când fondurile de stat şi de comună se epuizează în întreţinerea şi ajutorarea zadarnică

a copiilor părăsiți și delincvenți, a oamenilor neadaptați, nepregătiți, cu sănătatea defectuoasă, lipsiți de tradiție familială și cetățenească, care toți sunt niște așchii ale familiilor părinteşti dezorganizate.

O mai mare economie şi un rezultat incomparabil ar urma dacă am adopta politica de combatere a dezorganizării familiilor.

Acest deziderat nu micşorează libertatea individuală a femeii. Dimpotrivă, o femeie conştientă de valoarea sa reală va şti totdeauna să se bucure de maximul ce-i poate da cultura şi posibilitățile actuale de dezvoltare fără să ignoreze importanța socială a familiei şi însemnătatea rolului ei propriu ca mamă. în afară de aceasta, rămân multe femei necăsătorite şi lipsite de copii, care pot avea deplină libertate de acțiune.

Marea masă a femeilor muncitoare, însă, mai ales muncitoarele cu familie, muncesc nu pentru a-şi validita personalitatea, ci pentru a se întreține sau pentru a-şi întreține copiii. Aici trebuie să intervenim cu raționalizarea felului în care societatea le dă posibilitatea de existență.

în cazurile cînd familia este normal închegată şi bărbatul este capabil de muncă, *trebuie să i se asigure bărbatului posibilitatea de a munci,* chiar dacă la prima vedere echilibrul economic se restabileşte mai uşor prin plasarea femeii la lucru. Când lipsa de contribuție a bărbatului provine dintr-un proces de dezorganizare a familiei provocat de o tensiune familială deja în curs, soluția stă în rezolvarea conflictului, nicidecum în agravarea lui prin scoaterea mamei la muncă în afară de cămin.

Munca individualizată de refacere a familiilor ar trebui să ia o extindere şi accentuare mai intensă, nelimitându-se la cazurile de dezmembrare deja evidentă, ci activând mai mult în sens de prevenire.

Numai când structura familială este iremediabil distrusă, când mama familiei este inevitabil unicul element de muncă, i se poate încuraja activitatea de câştig, dar şi atunci folosul real al familiei ar trebui să predomine tendința de a salva condițiunile economice de trai. O alegere a ocupației, dacă se poate la domiciliu sau a uneia care ar permite să-şi cruțe sănătatea şi să aibă timpul pentru familia ei, este necesară ; şi este mai economicos să contribui în prezent printr-un sistem de alocații pentru numărul mare al copiilor sau printr-un ajutor

regulat corespunzător, în caz de insuficienţa câştigului, decât să suporţi în viitorul apropiat consecinţele fizice şi morale ale unui cămin neglijat.

Dar mai este un element care până în prezent nu se bucură la noi de privilegiul unui sistem de propagandă generală. Educaţia femeilor în ce priveşte rolul lor important în societate - mater¬nitatea - precum şi educaţia lor în legătură cu năzuinţele individuale pe tărâmul muncii.

La noi în ţară abia acum se formează generaţia tradiţională de femei muncitoare în industrie. Cu atât mai importantă este o acţiune educativă de îndrumare. Ucenicele de astăzi vor fi mâine soţii şi mame. Cunosc ele rostul şi răspunderea căsăto¬riei, greutăţile maternităţii, rolul lor pe lângă copii? Cunosc felul cum ar putea să coordoneze la nevoie necesitatea de a munci cu îndatoririle vieţii familiale şi în ce condiţii de muncă într-adevăr corespunzătoare ar fi trebuit plasate (şi ar fi putut fi plasate) femeile-mame obligate de a munci?

Pentru a răspunde la aceste întrebări, noi trebuie să cunoaş¬tem atât materialul feminin din ţara noastră, cât şi complexul de condiţiuni şi împrejurări locale de ordin personal, familial şi economic.

Din cele spuse mai sus, să tragem deci concluziile:

1. Familia patriarhală suferă o schimbare structurală în urma modificării condiţiunilor economice. Aceste modificări în viaţa socială fac ca familia să-şi schimbe aspectul şi să-şi adapteze funcţiunile la noua organizaţie socială.
2. La acest proces de socializare a familiei contribuie între altele şi munca femeii în afară de cămin. Această orientare a femeii este datorită de o parte crizei, iar de altă parte procesului general de industrializare. Preocuparea în afară de cămin a femeii şi mai ales a femeii-mame a cauzat o puternică indivi¬dualizare, emanciparea ei, care modifică tradiţia familială.
3. Consecinţele acestui proces, în centrele industrializate se constată o natalitate alarmant scăzută, mortalitatea sugarilor şi a copiilor mărită, iar educaţia şi dezvoltarea normală a copiilor suferă. Intervine deci factorul biologic şi social, care demonstrează că munca femeii-mame este incompatibilă cu funcţiunile inerente familiale: procrearea, creşterea şi edu¬caţia copiilor.

4. La noi, în cartierul Tei, asistăm la începutul procesului de individualizare a femeii. Vedem primele generaţii de femei devenite muncitoare pentru câştig. Majoritatea din ele încă păstrează mentalitatea patriarhală. Urbanizarea şi indus¬trializarea îşi fac însă loc tot mai mult în mediul rural şi burghez de ieri, iar generaţiile tinere se apropie deja de obişnuinţa muncii în afară de cămin.
5. în cartierul Tei se constată o corelaţie existentă între formele de dezorganizare a familiei şi munca femeii în afară de cămin. Primele generaţii de femei muncitoare sunt formate din cele cu familii dezorganizate prin deces, părăsire sau divorţ, sau dintre cele cu dificultăţi economice care împiedică pe capul familiei să-şi câştige normal existenţa. Generaţia tânără de femei muncitoare o formează cele obişnuite din copilărie cu munca în afară de cămin, care au conştiinţa independenţei economice formată. Aceste muncitoare nu mai sunt elemente constructive pentru familia patriarhală, ci prin mentalitatea lor schimbată contribuie la agravarea frământărilor prin care trece această veche formă de familie în curs de adaptare la condiţiile moderne de viaţă.
6. Dezorganizarea familiei prezintă o problemă gravă, fiindcă elementele tinere dintr-o familie nu se pot dezvolta, educa şi nu pot deveni utile decât în cadrul unei familii sănătoase şi normale. încercările legislative de reglementare a muncii feminine au neglijat până acum problema familiei. Această lacună ar trebui completată prin acţiunea politico-socială pentru protejarea instituţiei familiei, protejare care se poate realiza pe cale preventivă, prin măsurile de ordin social şi educativ, precum şi pe cale de reacţiune imediată, prin reorga¬nizarea muncii feminine în folosul integrităţii familiei.

Natalia Dr. Popoviciu

Buletinul muncii şi asigurărilor sociale, organ al Ministerului Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirii Sociale, anul XV, nr. 9-12, septembrie-decembrie 1935, pp. 653-663.

41

[Apel] Către femei

Năvala valului fascist e în creştere; ameninţă să şteargă în trecerea lui, orice urmă de libertăţi cetăţeneşti.

Ţările cu regim complet fascist sunt imaginea stării ce se pregăteşte peste tot, unde fascismul dă asalt puterii.

învingător, roadele lui vor fi aceleaşi pretutindeni: anihilarea conştiinţei sau puşcăria, când fenomenul anihilării nu se îndeplineşte; încătuşarea drepturilor şi libertăţilor cele mai elementare ale păturii producătoare ; înfometarea maselor, în beneficiul capitalului şi războiul ca încheiere a regimului fascist falimentar.

Fascismul, ultima lovitură a capitalului monopolist, deturnează atenţia mulţimilor de la problemele impuse de vreme şi de la fireasca lor dezlegare, împingând masele spre o nouă robie. Cu soluţii absurde, inumane, antidemocratice şi anticulturale, ameninţă să abată mersul normal al istoriei.

Semănător de ură, element de dezbinare, fascismul e o primejdie pentru întreaga civilizaţie - contribuţia colectivă a tuturor popoarelor.

Doctrina lui stă în vârful bâtei, idealul - aservirea maselor sub călcâiul de fier al unei pături subţiri, care simte alunecându-i terenul de sub picioare.

Fascismul încearcă să-şi deschidă drum mai în toate ţările. S-a abătut şi pe la noi.

Susţinut de către ţările de obârşie, în special de către Germania hitleristă, încurajat de oficialitate şi de nepăsarea cetăţenilor, care nu l-au prea luat în serios, se organizează şi dă asalt puterii.

Armele de luptă fasciste, arme de intimidare şi de exterminare, sunt scoase din arsenalul vechiturilor, de mult părăsite de

lumea civilizată. Cu demagogia, cu bâta în mână şi cu veninul pe buze, nu poate clădi nimic temeinic şi folositor. Furia înarmărilor şi atacurilor, denotă slăbiciunea fascismului şi trezeşte vigilenţa ţării.

Ispita puterii măreşte îndrăzneala fascismului şi-i înarmează braţul. Dar cu cât braţul înarmat se repede mai aprig spre buget şi spre libertăţile cetăţeneşti, cu atât creşte şi rezistenţa. Poporul înţelege ce-i poate aduce cuceritorul venit în fruntea unei armate, el ştie că prietenul nu-ţi intră în casă înarmat.

Dacă totuşi un regim de mână forte, de guvernare fără control s-ar fi putut cumva înfăptui la noi, cu un an-doi înainte, prin surprindere - astăzi e târziu. Conştiinţa cetăţenească trezită, refuză să abdice de bunăvoie de la drepturile şi libertăţile ce deţine prin legi şi constituţie, şi ia măsuri de rezistenţă. Aşa s-a ajuns la formarea unui început de Front Popular, care tinde să strângă laolaltă pe toţi câţi nu văd în fascism o fatalitate, care nu se poate ocoli, ci numai o diversiune de la starea economico-socială actuală şi de la dibuirile politice, prezente.

Frontul Popular lărgit, alături de presa democratică - expresia opiniei publice - formează zidul de rezistenţă al democraţiei contra loviturilor fasciste.

Aproape în toate ţările ameninţate de fascism, femeile au ieşit din indiferenţa cu care de obicei, priveau faptele politice, luând atitudine dârză, antifascistă.

Din iniţiativa câtorva femei, s-a format şi la noi o secţie a Blocului pentru apărarea libertăţilor democratice. Faptul nu surprinde. Nicăieri astăzi, mintea nu mai rătăceşte spre forme vagi şi inexplicabile, ci se îndreaptă tot mai des, spre realitate. Spiritul femeii nu face excepţie. Contactul cu lumea din afară, o îndrumează tot mai mult pe calea acţiunii. Când realitatea o loveşte - femeia reacţionează şi ea.

Aşa se explică atitudinea luată de femeie faţă de fascism. Căci văzând nerăbdarea „batalioanelor" de a transplanta şi pe plaiurile noastre fericirea regimului fascist, au luat în serioasă cercetare programul şi realizările fascismului.

Din situaţia creată femeii pe teren economic şi social, au înţeles valoarea regimului şi primejdia ce le ameninţă. în adevăr, reformele sociale fasciste, însemnează o totală neso¬ cotire a vremii, în care trăim, o dare înapoi, nu cu zeci, ci cu sute de ani pentru situaţia femeii.

Fascismul le-a înlăturat din locurile ce ocupau ca lucrătoare în industrie, învăţământ şi diferite instituţii de stat sau particu¬ lare. Uneori li s-au oferit mici recompense, dacă părăsesc de bună voie locul salariat în folosul bărbaţilor, adică dacă acceptă sinuciderea prin foame.

Din ce vor trăi atâtea femei, rămase fără lucru ? Din genero¬ zitatea bărbaţilor - răspund conducătorii fascişti.

Ce simplu se rezolvă problema traiului zilnic, sub dictatură!

în şcolile germane, femeia nu poate preda decât anumite obiecte, ca „să nu influenţeze cumva sufletul german"... Probabil ca să nu trezească cumva sentimente de omenie în sufletul german!

Şcolile normale nu mai eliberează diplome elevelor, ci numai elevilor etc. etc., un şir lung de reforme „salutare" care ne ameninţă şi pe noi.

Fasciştii, ce şi cum s-ar fi trezit în mijlocul evului mediu, cu tehnica şi concepţiile unei lumi apuse, trimit femeia la bucă¬ tărie, la biserică şi în căsnicie. Atât cât îi acordau cavalerii îmbrăcaţi în zale şi poeţii care cântau „eternul feminin".

Revenind la noi, e drept că femeile în România n-au avut până acum decât obligaţii ; cu un singur drept îngăduit, dreptul la muncă, la munca socială. Organizaţia sub care trăim, de mult i-a deschis porţile fabricii la rând cu bărbaţii. [.]

în afară de munca manuală, femeia şi-a cucerit loc, ţinut cu cinste, în învăţământul de toate gradele, s-au ridicat multe liber-profesioniste, şi mai ales în agricultură - factorul de bază în economia ţării -, munceşte din fragedă tinereţe, până la adânci bătrâneţe.

Locul deţinut pe câmpul muncii, îndreptăţea femeia să nădăj- duiască apropiata întregire a drepturilor ei, prin câştigarea drepturilor politice. Dar în calea aspiraţiilor ei justificate, deodată se ridică bâta fascistă! Ceea ce înseamnă, jos independenţa economică, jos traiul demn de munca proprie ; înapoi în umbra iatacului ; smerită în faţa altarului, şi resemnată. la bucă¬ tărie.

Lovitura căzută din senin, n-o poți abate. Dar când din practica politicii fasciste știm ce primejdie ne așteaptă și pe noi, sub un astfel de regim, nu putem rămâne nepăsătoare, trebuie să ne împotrivim.

Astfel au înțeles acelea, care au format o secție a Blocului pentru apărarea libertăților democratice, al cărui program înglobează doleanțele democrației amenințate.

La acest program s-au mai adăugat câteva puncte, interesând mai ales masa femeiască:

1) Apărarea muncii femeii.

a) Salar corespunzător muncii - pentru aceeași muncă, salar egal lucrătoarei și lucrătorului; b) Drept egal la înaintare în instituțiile de stat și în cele particulare; c) Ajutor femeii în caz de șomaj; d) Respectarea demnității femeii lucrătoare.

2) Apărarea maternității.

a) Concediu plătit înainte și după naștere, pentru funcționare și lucrătoare ; b) Creare de maternități la sate și orașe ; c) Creare de leagăne pe lângă fabrici; d) Ajutor material real mamei și copilului; e) Suprimarea „maidanului", azi unic focar de educație al copiilor din cartierele periferice ; înlocuirea lor cu grădini de copii.

3) Pentru studente.

Suprimarea cauzelor care împiedică pe femei de la cultură, prin: reducerea taxelor școlare, ieftinirea cărților și înmulțirea școlilor.

4) Drepturi politice tuturor femeilor de la 21 ani în sus.

Pentru realizarea întregului program al Blocului, Comitetul de inițiativă face apel la toate femeile și la toate organizațiile femeiești, pentru o muncă comună. E timpul să luăm în serios pericolul fascist. Veniți printre noi, nu vă lăsați intimidate de surâsul indulgent cu care ne privesc acei care dezaprobă o mișcare femeiască cu orizont mai larg. Combătând fascismul, apărăm libertățile democratice, pacea și dreptul nostru la muncă, deci dreptul la viață.

Adeziunile se primesc la sediul blocului, str. Doamnei 3, etaj IV, camera 34.

Zoe Olteanu

Cuvântul liber, anul III, nr. 18, din 7 martie 1936.

42

Darea de seamă a activității Comitetului Central al Asociației pentru Emanciparea Civilă şi Politică a Femeilor Române în anul 1935

Doamnelor membre,

în conformitate cu art. 12 din statute, v-am convocat în Adunare Generală, spre a vă face darea de seamă asupra activității Comitetului Central în anul expirat. D-na casieră vă va comunica gestiunea financiară în acelaşi interval de timp. Veți asculta apoi raportul cenzorelor şi se va proceda în urmă la alegerea unui nou comitet pe un period de patru ani conform art. 9 din statute, prin aclamații sau prin vot secret.

Comitetul nostru pe lângă îndatoririle prevăzute la art. 4, fiind în acelaşi timp şi comitet central al Asociației, e în frecventă corespondență şi legătură cu secțiunile sale filiale. în această calitate a trebuit să îndeplinească şi îndatoririle prevăzute de art. 1 şi 15 din statute. De toate aceste chestiuni s-a ocupat comitetul - în special biroul - în decursul celor 19 ani împliniți în februarie a.c. de când a luat ființă Asociația noastră.

Ca şi în trecut şi în 1935 până azi, Comitetul n-a pierdut din vedere acțiunea de afirmare, de pregătire a femeii.

El s-a silit să-şi creeze curente favorabile în opinia publică pentru obținerea de noi revendicări, pentru completarea dreptu¬rilor civile şi politice căpătate până azi.

Precum ştim ni s-au acordat până azi, în ordine cronologică, următoarele drepturi :

1) Dreptul de a participa în comisiunile interimare comunale în 1919.

2) în 1923 am reuşit să obţinem art. 6 din noua Constituţie care prevede stabilirea drepturilor civile pentru femei pe baza deplinei egalităţi a celor două sexe. De asemenea, al. 2 care prevede că legi speciale votate cu 2/3 vor hotărî condiţiunile în care se vor acorda drepturi politice pentru femei. Lupta Asociaţiei a fost grea, dar personalităţi feminine proemi¬nente au activat cu entuziasm.
3) în 1925 am obţinut cooptarea femeilor ca membre în consiliile comunale urbane (vezi legea administrativă din acel an).
4) în 1929 se acordă electoratul şi eligibilitatea la comună şi judeţ câtorva categorii de femei.
5) Iar la 1932 se ridică în parte incapacitatea femeii măritate şi se modifică unele articole din codul civil prin care femeia încetează de a fi minoră.
6) Se mai ameliorează încă condiţiunile în care femeia poate activa ca comerciantă.
7) De asemenea, la începutul anului curent 1936 s-a promulgat noul cod penal, care prevede unele ameliorări în situaţia femeii.

Toate aceste îmbunătăţiri aduse situaţiei legale a femeii, constituie un progres real, care nu ne-a venit din senin.

Pentru fiecare realizare a luptat cu energie *în special* Asociaţia noastră, în timpuri când unele din acele, care doresc să se împăuneze cu succesele de mai sus, declarau sus şi tare că ele sunt numai pentru activitatea femeilor în societăţile de bine¬facere, dar sunt contra drepturilor civile şi politice.

în anul curent 1935 şi parte din 1936, conform cu statutele, am continuat în şedinţe restrânse ca şi în cele publice din două în două săptămâni să lucrăm pe două fronturi:

[1)] Am dus mai departe lupta începută în scopul determinării de curente favorabile mişcării noastre în opinia publică. Ne-am silit cu deosebită râvnă să atragem la sediul nostru cât mai multe femei. Prin vizite, invitaţii, apeluri, scrisori, bileţele, propa¬gandă de la femeie la femeie şi, mai ales, prin propagandă prin presă, *presa binevoitoare pentru care niciodată nu voi găsi destule cuvinte de mulţumire,* rugam, pofteam pe femei din orice clasă socială să audă, să se convingă, că nu lucrăm decât în interesul femeii ca mamă, ca soţie, ca membră în societate, că nu lucrăm contra bărbaţilor, care nu sunt decât soţii, fiii şi fraţii noştri. Voiam să convingem că fiecare femeie e un factor important în

evoluția spre mai bine a societății, că societatea omenească nu poate progresa decât prin colaborarea în casă şi afară de casă, în viața privată ca şi în cea publică a acestor doi factori - membri componenți ai familiei şi societății - *bărbatul şi femeia.*

Repetăm că nu voim decât să lucrăm, *să ne asigurăm drepturi la orice muncă după aptitudini. Că cerem salar egal la muncă egală în interesul susținerii familiei dacă suntem căsătorite - şi a demnității, a cinstei noastre,* - dacă suntem celibatare.

Am făcut multă propagandă în întreaga țară, călătorind în diverse orașe şi creând secțiuni filiale în multe centre din țară. Cu toate aceste filiale suntem în continuă corespondență pentru îndrumări şi lămuriri. Le vizităm de asemenea şi le invităm la întrunirile şi congresele noastre anuale.

în propaganda noastră am lucrat cu tact, cu discreție. Ne-am ferit de exagerări, de şedințe zgomotoase, de gesturi necuge¬tate, de provocări. Am căutat să convingem prin seriozitate şi demnitate, prin muncă şi perseverență. Am invocat necesitatea de a trăi şi dorința de a contribui cu mentalitatea noastră specifică la o organizare mai dreaptă şi mai completă a societății.

2) Am lucrat cu aceeaşi convingere *pe al doilea front,* silindu-ne să satisfacem necesitatea de a întreține legături de prietenie cu organizațiile similare din străinătate, căci în toate țările există asemenea societăți, în unele de peste 200 ani.

Prin aceste raporturi, femeile de pretutindeni se străduiesc să ia cunoştință de toate problemele sociale, politice şi economice, care preocupă întreaga lume actuală. Ele țin să-şi comunice soluțiile ce preconizează țările toate pentru rezolvarea tuturor problemelor importante în interesul unei mai bune organizări a societății şi a familiei.

Azi, nu se mai restrânge nimeni, nici individ, nici popor, în cercul strâns al activității şi dezvoltării individuale, ci fiecare ține să cunoască şi să aducă colectivității din care face parte, patriei sale, umanității chiar, acel aport necesar propăşirii şi bunei stări economice.

Sub acest raport, Asociația noastră a fost la înălțime. Prin reprezentantele sale încă din 1923 a participat şi s-a distins la diferite congrese din Apusul şi Răsăritul Europei. Congresul din Roma 1923, Paris 1926, viena 1930, Praga idem, Marsilia 1933, Istanbul 1935, au fost vizitate de membrele noastre, care au participat cu succes şi folos la interesantele lor lucrări şi

soluții. Iar toate cheltuielile de reprezentare, călătorie, contribuție la cheltuieli, cotizații etc. au fost suportate de fiecare participantă, iar nu pe seama statului sleit, cum obişnuiesc alte organizații.

Chestiuni ca: unitatea de morală, condiția civilă a femeii măritate, naționalitatea femeii măritate, chestiunea sufragiului femeii, dezarmarea şi Liga Națiunilor, femeile sub diferite forme de guvernământ, căsătoria între copii, combaterea sclavajului, situația economică actuală şi metodele de remediere a diferitelor cauze şi greutăți de care suferim etc. au fost discutate, iar rezoluțiile votate au fost comunicate tuturor guvernelor şi organizațiilor feministe din lume.

în comisiuni restrânse ca şi în şedințe publice, delegatele noastre au participat şi au emis păreri apreciate.

La ultimul congres de la Istanbul în aprilie 1935, doamna Maria Dimitriu-Castano m-a reprezentat şi s-a achitat în modul cel mai demn. A fost apreciată pentru competența şi tactul ei.

Doamnelor, nu mai pot azi țările să trăiască izolate.

Cele mai prevăzătoare şi importante state au înțeles să se servească înlăuntru, ca şi în legăturile internaționale, de serviciile ce pot aduce femeile. Poate România singură să procedeze altfel? România ca şi toate celelalte țări îşi pregăteşte şi ea femeile să se poată sprijini pe ele. Femeile trebuie să înțeleagă această necesitate şi să fie gata a-şi pune toată energia, priceperea, tactul şi munca de care sunt capabile, în serviciul națiunii.

Până azi *singure* organizațiile feministe au creat la sediile lor acele cercuri de studiere a acestui fel de probleme. Datoare suntem toate femeile conştiente să le frecventăm şi să le încurajăm. Noi asociația din Iaşi avem secretara noastră pentru chestiile externe, care cu deosebit talent şi perspicacitate studiază şi ne expune aceste chestii internaționale. Profit de această dare de seamă pentru a-i aduce cele mai vii mulțumiri şi a vă îndemna să faceți propagandă pentru ca şedințele noastre să fie frecventate de cât mai multe femei.

Sper, Doamnelor, după cele spuse până aici, că şi cele mai indiferente chiar, vă puteți da seama de însemnătatea acestei pregătiri pentru femeile române. Cât ne priveşte pe noi, încă din 1923 când am asistat la primul congres internațional, la Roma, şi care s-a deschis sub preşedinția D-lui Mussolini, am înțeles importanța acestui fel de studii şi ne-am pus pe lucru. în

fiecare şedinţă o parte din timp este destinat comunicărilor şi studiilor de chestiuni internaţionale. Dar ce păcat şi ce durere !

După cum femeile noastre nu înţeleg datoria ce au de a se înscrie în listele electorale, de a se pune în curent cu chestiuni de administraţie şi gospodărie publică internă, tot astfel nu sunt atrase de necesitatea şi studiul legăturilor noastre cu alte ţări, pentru ca la un moment dat naţiunea întreagă să apară conştientă ca un singur suflet, o singură forţă; bărbaţi şi femei în unison să urmărească ceea ce doresc să realizeze. în această privinţă, cel mai bun exemplu ne este dat de femeile cehoslovace, care au obţinut drepturi integrale încă din 1918.

Aţi văzut câtă corespondenţă am avut cu ele! Un ziar dedicat femeilor române. Invitate în mod stăruitor să colaborăm şi direct şi prin Ministerul de Externe. Patria lor are nevoie de atmosferă prietenească, de legături şi sprijin moral în caz de nevoie. Luptă Cehoslovacia şi prin bărbaţi şi prin femei, să atragă simpatia şi ajutorul altor ţări cu interese similare în nădejdea că nu numai bărbaţii, dar şi femeile pot crea acea atmosferă de bunăvoinţă care le trebuie neapărat în conjunc¬ tura de azi a Europei şi a politicii mondiale!

în altă ordine de idei : multe femei nici nu cunosc munca noastră, nici drepturile obţinute şi mai puţin le interesează toate acele probleme sociale în legătură cu nevoile familiei, cu drepturile mamei, şi ale copilului, cu articolele din lege, nedrepte şi apăsătoare pentru femei, cu situaţia femeii sub raportul legilor şi al moravurilor.

Sunt şi femei care, deşi cunosc ce s-a obţinut prin munca noastră, nu vor să recunoască cui se datoresc aceste realizări. Ne ignorează şi ceea ce-i mai straniu, ne critică! N-am făcut nimic, zic unele. N-am mers la periferii. N-am strigat pe străzi şi la uşile potentaţilor, că vrem drepturi!

Adevărul însă e altul: *am lucrat mult, enorm de mult!* Am mers la periferii în fiecare an, la şcoli primare, fabrici, biserici, regie etc., am chemat şi periferia la noi. Am ţinut şedinţe multe, întruniri restrânse şi întruniri publice. Am organizat aproape în fiecare an câte un congres în toate colţurile României Mari. Membrele noastre, prezidentele filialelor noastre şi prezidenta generală au conferenţiat în săli arhipline în: Cernăuţi, Câmpulung (Bucovina), Burdujeni, Fundul-Moldovei, Suceava, Cetatea Albă, Chişinău, Dorohoi, Botoşani, P. Neamţ, Bicaz,

Bacău, Iaşi, Huşi, Vaslui, Focşani, Buzău, R. Sărat, Tulcea, Constanța, Mangalia, Silistra, Galați, Brăila, Bucureşti, Craiova, Tg. Jiu, Slatina, Carei, Severin, Braşov, Sibiu, Arad, Timişoara, Cluj, Baia Mare.

în unele din aceste oraşe câteodată, în cele mai multe de câte două, trei şi patru ori, iar în Bucureşti de nenumărate ori. Nu mai vorbesc de Iaşi, în care e comitet central.

Dări de seamă şi articole nenumărate, aproape în toate ziarele. S-au publicat apoi broşuri, apeluri, volume numeroase. Numai subsemnata are şase lucrări diferite în chestia femi¬nistă, publicate bineînțeles pe socoteala proprie şi afară de câteva vândute în beneficiul Asociației, cele mai multe au fost distribuite gratuit cu stăruința de a fi citite.

Doamnele avocate din Asociație s-au oferit să asiste gratuit la nevoie pe femeile care ar avea trebuință.

S-a organizat încă de la constituirea noastră o bibliotecă cu cărți foarte interesante, pentru care s-a cheltuit destul.

Doamnelor membre, a critica şi a nedreptăți munca altora e uşor!

în această direcție s-a creat un obicei maladiv şi descurajator în țară la noi. A lucra însă cu persistență şi discreție, a nu ține seamă de indiferența şi ironiile ce întâlneşti, câteodată chiar la cei ce profită uneori de munca ta, e mai greu !

A reuşi să nu banalizezi, să nu expui la ridicol o mişcare nouă, nedorită şi neînțeleasă chiar de acei în folosul cărora s-a creat, s-a dezvoltat şi a dat roadele expuse la începutul acestui raport, nu e foarte greu, dar e eroic.

însuflețite de acest gând exprimat la sfârşitul cuvântării imediat mai sus, vom căuta în conştiința noastră noi forțe spre a continua cu adâncă convingere că munca şi realizările obținute de noi vor fi prețuite în adevărata lor valoare, mai târziu.

Până atunci cu conştiința împăcată că îndeplinim o sfântă datorie față de generațiile viitoare de femei şi un act de pietate față de generațiile trecute care au luptat la rând pentru noi, cele de azi, aduc sincere şi calde mulțumiri colaboratoarelor mele devotate care mi-au dat concursul lor nelimitat.

Elena C. Meissner

27 aprilie 1936

Ziarul nostru, anul X, nr. 4-5, aprilie-mai 1936.

43

După primul deceniu al *Ziarului Nostru*

Iaşi, 10 mai 1936

Scumpă prezidentă şi iubită colegă[1]

Am primit adresa din 7 mai, prin care-mi ceri câteva rânduri spre a fi publicate cu prilejul aniversării de 10 ani a preţiosului organ de propagandă feministă creat din propria-ţi iniţiativă şi condus de mintea-ţi isteaţă, de inima-ţi curajoasă şi gata de jertfă.

Ai avut adânca convingere - şi cu drept cuvânt - că aduci prin *Ziarul Nostru*[2] un real serviciu cauzei drepte îmbrăţişate de atâtea femei, care de 19 ani duc luptă grea să capete pentru mamele, soţiile şi fiicele acestei ţări, *dreptul la orice muncă după aptitudini* şi aceleaşi drepturi civile şi politice ca şi fiii, soţii şi fraţii lor.

1. Scrisoare adresată Mariei Dimitriu-Castano, de către Elena C. Meissner.
2. *Ziarul nostru* a apărut între 1926 şi 1937, la început bilunar, la Galaţi, apoi lunar, la Constanţa, sub direcţia Mariei Dimitriu-Castano, preşedinta filialei Asociaţiei pentru Emanciparea Civilă şi Politică a Femeilor Române din cele două oraşe; publicaţia a devenit, de fapt, oficiosul Asociaţiei, preluând rolul *Acţiunii feministe* şi al *Buletinului trimestrial,* care în 1921 şi-au încetat apariţia. în paginile sale au fost reproduse principalele documente ale congreselor, întrunirilor şi dezbaterilor Asociaţiei, dar şi ale altor organizaţii de femei (Uniunea Femeilor Române, Societatea Ortodoxă Naţională a Femeilor Române, Cercul gospodinelor etc.) Printre colaboratorii săi se găseau figuri proeminente ale mişcării feministe şi personalităţi ale vieţii cultural-artistice ca: Maria Baiulescu, Elena Meissner, Maria Pop, Elena Romniceanu, Adela Xenopol, Hortensia Papadat-Bengescu, Ella Negruzzi ş.a.

Te cunosc de mult. Ca copilă ai fost una din cele mai strălucite dintre elevele mele. Mi-ai devenit mai târziu prietenă, colegă de idei îmbrățișând cauza pentru care începusem a lupta. Ai fost plină de inițiativă.

La Galați ai muncit *mai bine de 10 ani* ca preşedintă a filialei noastre înființată de *vrednica luptătoare, distinsa noastră colegă, d-na Calypso Botez.* Am admirat talentul de organizare şi frumoasele realizări ale comitetului ce dirijai, la sărbătoarea de 10 ani a filialei din acel oraş, precum şi progresele şcoalei de gospodărie întreținute prin munca comitetului ce conduceai.

Strămutată apoi la Constanța de interese familiale, te-ai pus pe lucru cu aceeaşi râvnă şi tragere de inimă. Ai luptat cu mari greutăți - le ştiu şi le cunosc bine - dar ai reuşit să formezi *o strălucită organizație* a Asociației noastre, în care colaborează elita femeilor din acel oraş. Cu acelaşi talent, cu o nobilă dezinteresare te-ai devotat muncind mereu, iar filiala din Constanța e astăzi considerată ca una din cele mai serioase organizații cu răsunet în țară.

Şi aici ați înființat una din cele mai practice şcoli de gospodărie pentru fetele de la țară, pe care o întrețineți cu munca şi contribuția Comitetului. Onoare tuturor Doamnelor Membre şi prezidentei!

Ai reprezentat apoi Asociația cu demnitate şi succes la congresele internaționale din Marsilia în 1933 şi Istanbul în 1935.

Pentru toată activitatea menționată mai sus, ai făcut mereu sacrificii materiale, sforțări fizice, intelectuale şi morale prin răspunderea ce ți-ai luat.

Ai făcut apoi cel mai mare serviciu Asociației - ca delegată a comitetului central din Iaşi, înființând filiale în Tulcea, Mangalia, Silistra... răspândind astfel ideile cuprinse în statute în Dobrogea - provincie atât de dorită de noi, pe care o considerăm ca sora noastră mai mică şi iubită în consecință.

Din inimă vă mulțumesc dragă prezidentă şi întregului comitet pentru neobosita Dvs. muncă. Sper şi mă bucur din suflet să vă revăd pe toate cu prilejul viitorului congres al Federației Uniunii Fem. Române cu Asociația noastră.

Până atunci, urez sincer viață lungă *Ziarului Nostru* şi succese mari prea distinsului comitet din Constanța în frunte cu vrednica şi inimoasa-i prezidentă.

Elena C. Meissner

Omagiu *Ziarului Nostru*

în numele Uniunii Femeilor Române reprezentată în toate provinciile ţării, doresc să salut *Ziarul nostru* la a zecea sa aniversare, apreciind cu recunoştinţă activitatea ce a fost desfă¬şurată în acest deceniu, în folosul cauzei feminine şi feministe.

Această muncă necontenită se datoreşte D-nei Maria Dimitriu--Castano, preşedinta Asociaţiei Constanţa, care a iniţiat cel dintâi ziar consacrat femeii din punct de vedere al ridicării demnităţii sale. Toată această activitate a înfăţişat drumul ce trebuie să-l urmeze şi femeia română în mod demn şi înţele¬gător, alături de celelalte state, unde femeia a fost înălţată la drepturile sale în egalitate cu bărbatul.

Cărarea aceasta pe care a traversat-o acest *Ziar al Nostru* a fost grea, făcută cu un excepţional dezinteres, întâmpinând piedici şi stavile, pe care iniţiatoarea şi Directoarea acestui ziar, le-a traversat cu o neînfrântă voinţă şi energie.

Noi, femeile din toate provinciile iubitei noastre Patrii, trebuie să dovedim această recunoştinţă, contribuind la susţinerea acestui ziar, pentru ca să poată continua menirea ce o are, pentru a ajunge la rezolvarea problemei, ce este prestată în mod atât de folositor, femeii din fiecare clasă, susţinând senti¬mentul naţional, precum şi familia cu datoriile mamei în tovărăşia soţului său.

Noi urăm *Ziarului Nostru,* încă mulţi ani înainte şi preşedintei Asociaţiei putere şi nestrămutată energie în lupta pentru a atinge scopul căreia este închinat.

Maria B. Baiulescu
Preşedinta Uniunii femeilor române

Ziarul Nostru

Lui îi datoresc azi, când împlineşte zece ani de aprigă şi entuziastă luptă pentru dreptate, toate gândurile mele.

Şi oricât de departe îi cercetez trecutul, nu văd nici umbra unei şovăieli. Nimic nu l-a abătut din cale. A avut o singură linie, dreaptă, neînduplecată, fără reticenţe.

Devotat „Asociaţiei" şi numai ei până la sacrificiu, a apărat steagul ridicat de noi cu o splendidă energie şi pe credinţa *Ziarului Nostru* ne-am putut bizui ca pe cuvântul unui om de onoare.

Niciuna din campaniile duse în decursul anilor de „Asociația pentru emanciparea femeilor" n-a fost lipsită de concursul întreg şi pasionat al exponentului revendicărilor noastre. Nicio¬dată n-a fost pus în serviciul unui scop personal sau străin de interesele cauzei. Cu o mândră şi statornică convingere, învingând dificultăți pe care le bănuiam, a stat neclintit la datorie.

Asociațiile din întreaga țară îi datoresc neprecupețită recu¬noştință şi Cercul din Craiova, cu gratitudine, îi trimite prin mine calde urări de prosperitate, dorindu-i pe curând bucuria izbândei depline, pentru care a lucrat atâta şi care ni se pare acum mai apropiată, a deplinei egalități civile şi politice a româncelor.

Dar când zici ziar, nu vorbeşti de ceva abstract. Un ziar mai mult decât orice altă activitate este direct în funcțiune de animator. Lui îi datoreşte impulsul, vitalitatea, entuziasmul şi toate calitățile *Ziarului nostru*. Animator, care, fără îndoială, este directoarea lui, doamna Dimitriu-Castano, căreia îi aduc prinosul unei neclintite prietenii şi omagiul admirației pe care o resimt pentru munca-i de o rară perseverență şi fecundă înrâurire.

Maria M. Pop
Craiova

Ziarul nostru, nr. 4-5, aprilie-mai 1935.

44

De la asociațiile de asistență socială

Din activitatea Asociației „Amicele tinerelor fete"

Asociația „Amicele Tinerelor Fete" [A.T.F.] a fost înființată în anul 1927 la apelul asociației internaționale „Amies de la jeune fille" cu sediul la Neuchâtel.

Scopul asociației este ocrotirea tinerelor fete, căutând să ofere găzduire şi îngrijire fetelor ieşite din căminul lor şi lipsite de îndrumarea părintească în viață. Astăzi, când lupta pentru existență a luat o formă atât de acerbă din cauza greutăților economice şi financiare prin care trece toată lumea, câştigul părinților fiind insuficient pentru întreținerea familiei, copiii sunt şi ei siliți să intre în arena vieții, să-şi câştige existența la o vârstă prea fragedă pentru a înțelege toate greutățile vieții şi a se putea feri de diferitele tentații şi primejdii ce-i pândesc. în special în oraşele mari, unde trebuie să meargă pentru a găsi de lucru.

Asociația primeşte aceste fete chiar la sosirea lor în gări, în biroul ei permanent şi are un personal anume, cu atribuția de a ieşi în întâmpinarea tuturor trenurilor pentru depistarea elementelor dezorientate şi expuse la primejdia diferitelor cate¬ gorii de seduceri şi tentații.

în cursul anului 1936, Biroul A.T.F. din Gara de Nord a îndrumat şi orientat 1.117 tinere fete venite în căutare de lucru sau care veneau pentru diferite interese în Capitală.

Din aceste fete, 132 au fost găzduite de A.T.F., ferindu-le prin aceasta de pericolul hotelurilor dubioase şi a elementelor care urmăresc aceste tinere fete neexperimentate şi necunoscă¬ toare ale vieții Capitalei.

în afară de Biroul din Gara de Nord, Asociația are un cămin pentru fete în str. Barbu Catargiu nr. 16, unde fetele pot găsi o îngrijire de familie într-o atmosferă prietenoasă şi o îndrumare în problemele ce le întâlnesc în lupta lor pentru existență.

Căminul este un mijloc eficace de a preveni pericolele ce amenință o viață dezrădăcinată din familie şi constituie în acelaşi timp un însemnat sprijin material.

S-au putut bucura de găzduirea căminului nostru în anul 1935 un număr de 1.126 de tinere, reprezentând un număr de 9.600 de zile, fiind astfel ferite de neajunsurile şi neplăcerile gazdelor speculante şi dubioase.

Pe lângă grija pentru viața materială şi eforturile în domeniul educativ, pe lângă îngrijirea fizică şi medicală, căminul desfă¬şoară şi activitatea de asistență directă, intervenind pentru plasamente, internări în sanatorii şi spitale, trimiteri la domiciliu, iar în cazuri excepționale şi merituoase acordă întreținere gratuită fie până la terminarea studiilor, fie până la repunerea în condiții normale de muncă. în acest fel, căminul a ajutat în anul 1935, 103 persoane diferite cărora le-a dat 1.794 zile de întreținere complet gratuită.

Prin şezătorile de duminică cu caracter distractiv şi instructiv, s-a urmărit îmbogățirea sufletească a acestor fete, dându-li-se sfaturi şi învățăminte utile pentru viață.

Biroul de plasare găseşte posibilități de lucru pentru ele¬mentele tinere dintre care a plasat 1.089 persoane în 1935 şi ridică nivelul moral al acestui tineret, căutând să convingă aceste elemente că serviciul casnic, auxiliar atât de necesar organizării şi liniştii gospodăriilor noastre, este în realitate o profesiune onorabilă, demnă de orice muncitoare cinstită.

înțelegând importanța acestei munci în viața căminului modern, ca şi rostul bunelor raporturi între o categorie socială şi cealaltă, asociația a organizat sistematic evidențierea con¬tinuă a situației tuturor elementelor plasate şi a familiilor în care lucrează, ținând o continuă legătură prin misionara asocia¬ției, de o parte cu servitoarele, de altă parte cu stăpânii lor, urmărind raporturile dintre ei şi armonizarea cât mai deplină a acestor raporturi. Eforturile noastre au dus la rezultate îmbucurătoare. în intervalul de 10 luni s-a realizat o stabilitate mai mare a elementelor plasate, ajungându-se la o medie de

70 la sută de elemente bune. Azi când lupta pentru a obține locuri e atât de aprigă, această profesiune *nu cunoaşte şomaj* e poate singura unde ofertele depăşesc cererile. Iată de ce această latură a activității noastre este de o aşa mare importanță. Există mii de fete tinere plasate, care din lipsă de îndrumare, de pregătire profesională, de supraveghere constantă, constituie o plagă pentru stăpâni şi devin elemente de pierzare.

Pentru desăvârşirea acestei opere de pregătire şi educație a servitoarelor, asociația are gândul de a organiza un cămin pentru pregătirea practică gospodărească a servitoarelor prin care să treacă toate elementele tinere înainte de a trece la biroul de plasare.

Acest cămin ar urma să fie şi centrul de îndrumare şi control al servitoarelor, cu evidența tuturor servitoarelor plasate.

în munca sa de ocrotire a tineretului, asociația s-a izbit adesea de probleme grele de asistență socială peste care i-a fost cu neputință să treacă fără să dea o mână de ajutor atunci când acest ajutor îi era solicitat. Una din aceste probleme a fost problema minorelor căzute victima tentațiilor din Capitală şi ajunse pe calea prostituției. Astfel a luat ființă *Adăpostul pentru prostituatele minore* mutat de curând în str. Viişoarei nr. 16 care funcționează cu totul separat de activitatea de ocrotire ce se face pentru tineret. Atât personalul Adăpostului, cât şi toată administrația, se face cu totul independent de activitatea cu caracter preventiv a asociației.

Adăpostul găzduieşte prostituatele minore care vor să se reabiliteze, le face reeducarea şi le învață o meserie onorabilă. Această muncă întâmpină multe obstacole. Dar cu perseve¬ rență şi cu înțelegere se obțin rezultate îmbucurătoare.

Munca de reeducare a acestor minore se face cu colaborarea autorităților bisericeşti şi cu misionare religioase.

Asociația a obținut de la Sf. Patriarhie putința să plaseze în unele mănăstiri minorele decăzute, unde vor putea învăța gospodăria, țesutul şi lucrul manual, aceasta mai cu seamă pentru elementele ce au nevoie de educare mai îndelungată şi pentru care nu avem încă aşezământ. în şedințele şi confe¬ rințele cu *Oastea Domnului,* în participarea la slujbele bisericii şi predicele religioase la marile sărbători ale creştinismului, s-a urmărit trezirea şi adâncirea sentimentului religios şi a

principiilor de înaltă moralitate ale eticii creştine. Au trecut în anul 1935 prin adăpost 509 elemente, provenite din: spitale, poliţie de moravuri, diferite asociaţii etc.; din acestea, 25 au fost elemente cu care nu s-a putut realiza nimic. Prin atmosfera ce domneşte şi încrederea ce li se inspiră, se menţine o legătură strânsă între adăpost şi ocrotitele sale.

Filialele

Activitatea filialelor începe să se afirme tot mai mult. Printr-o colaborare intensă şi coordonată, s-a ajuns la uşurarea şi intensificarea operei.

Filiala Constanţa, are o activitate de prevenire din cele mai bune. Constanţa fiind punct de tranzit spre Orient, cere o supraveghere deosebit de ageră în port şi gară. Când vom avea concursul real şi sincer al poliţiei de moravuri, vom putea realiza aici o operă de intens interes social. Pe timpul verii, un cămin agreabil dă putinţa fetei debile şi obosite de munca întregului an, să se bucure de binefacerile mării cu modesta sumă de 60-80 lei pe zi (toată întreţinerea). în curând, filiala Braşov îşi va completa şi ea organizarea. Bazargicul, prin desfiinţarea atelierelor de covoare persane de către turci, s-a văzut nevoit de a organiza ateliere de lucru, dând tinerelor fete posibilitatea unui câştig. în multe oraşe din ţară, în aşteptarea de centre organizate, avem membri corespondenţi.

Pentru a desăvârşi însă activitatea asociaţiei A.T.F. şi a completa în mod raţional programul său de lucru, trebuie realizat:

a) Colaborarea cât mai intensă şi cât mai sistematică cu toate instituţiile de asistenţă privată şi de stat, pentru a ajunge la organizarea a cât mai multor cămine cu atmosferă familială în diferite centre pentru fetele studioase şi muncitoare, evitându-le promiscuitatea hotelurilor şi pericolul gazdelor dubioase.
b) Organizarea neapărată a unor institute de reeducare pe baze cât mai largi, cu secţiuni pentru cercetări psihopatologice, cu ateliere de muncă potrivită aptitudinilor fiecăreia şi cerinţelor vieţii noastre sociale, cu secţiuni pentru activitatea de

gospodărie casnică, cu ferme complete pentru refacerea fizică sau morală în viața de țară.

c) Organizarea coloniilor de vară pentru elementele accidentate, debile şi a unui preventoriu la munte.
d) Clădirea unui pavilion de boli venerice pentru bolnavele oneste şi copilele între 11-18 ani pentru a le izola într-adevăr de influența nefastă a clientelor obişnuite ale acestei secțiuni.
e) Organizarea unei largi propagande.
f) Organizarea unei poliții feminine.

încadrând energiile binevoitoare şi obținând colaborarea tuturor, s-ar putea ajunge la o asistență reală în direcțiunea ce ne preocupă atât de mult şi a cărei importanță socială se resimte zilnic.

Marga Ghițulescu,
Secretara generală a Asociației „Amicele Tinerelor Fete"

Asistența Socială. Buletinul Asociației pentru Progresul Asistenței Sociale, anul V, nr. 2, 1936.

45

Inovațiuni ale Noului Cod Penal pentru protecțiunea femeii şi a familiei

Noul cod penal, Regele Carol al II-lea, reprezintă o etapă prețioasă şi trudnic câştigată prin efortul colectiv al „Organizațiunilor Feministe", pe drumul realizărilor juste şi echitabile în ceea ce priveşte protecțiunea femeii, copilului şi familiei.

A fost necesară munca fără preget a organizațiunilor noastre, care prin mijlocirea condeiului sau a graiului au ctitorit în conştiința colectivă zidirea din ce în ce mai masivă a sentimentului inechității barbare, cu care legiuitorii duri şi inumani ai altor vremuri o trataseră.

Toate legiuirile vechi pornind de la concepția perimată azi a unei supraevaluări a bărbatului, al cărui rol social exclusiv, era tămâiat şi recunoscut cu potențări mistice aproape, au creat din femeie o ciudată „purtătoare de drepturi". [...]

Codul Napoleon, pe care - în imitatori fideli - l-am copiat în legiuirile noastre, a îngropat prin prestigiul său de marmoră funerară, timp de un veac şi un sfert, toate năzuințele femeii care cerea o mai justă şi umană înțelegere de la lege. [.]

Or, în lunga evoluțiune a emancipării femeii, legile n-au făcut decât să concretizeze din etapă în etapă, deşteptarea ideii timide la început şi trăind numai în convingerea câtorva spirite luminate, că femeia este şi trebuie să fie egală bărbatului înaintea legilor, şi că mai mult prin psihofiziologia sa trebuie ocrotită în mod special.

Noul Cod Penal reflectă, pentru prima oară în Istoria Dreptului nostru, această tendință de egalitate în fața legii şi o solicitudine izvorâtă dintr-o înțelegere a rolului femeii în dezvoltarea familiei, celulă socială.

Iată care sunt inovațiunile Codului „Regele Carol II-lea" privind femeia :

1) Articolul 155 din noul cod repară o injustiție şi o ofensă gratuită adusă femeii de vechiul cod. După termenii vechiului cod, bărbatul, care îşi surprindea soția în flagrant delict de adulter, dacă ar fi săvârşit asupra ei loviri mari sau chiar omor, putea cere şi instanțele de judecată îi acordau scuza provocării, minimalizându-i şi pedeapsa.

Femeia însă nu se putea apăra invocând această scuză, chiar dacă şi-ar fi surprins bărbatul în flagrant delict de adulter. Noul cod nu mai face această diferență nejustificată din punct de vedere moral şi vexatorie pentru sensibilitatea femeii... Sub imperiul vechii legi, se crea această stranie ficțiune că numai bărbatul putea fi atât de tulburat în eul său, jignit în demni¬ tatea sa şi zdrobit sufleteşte în fața infidelității soției, încât un gest tragic şi definitiv să-i fie scuzat.

Nu avea, nu are oare şi femeia aceleaşi resorturi intime, aceeaşi sensibilitate, aceiaşi nervi? Nu-i oare aceeaşi ființă care în fața prăbuşirii unei speranțe în viață, a unui cămin pe care l-ar fi vrut pur, să reacționeze atunci când această suferință a întunecat conştientul ca şi bărbatul?

„N-am vrea să se creadă că aprobăm violența sângeroasă şi revolverizările.

Dar dacă legiuitorul, bazat desigur pe minuțioase cercetări şi introspecțiuni de domeniul psihologiei, a găsit necesar să acorde o scuză soțului înşelat ce reacționează violent, aplaudăm că - deşi târziu - a recunoscut că şi femeia este o ființă cu nervi, cu întunecări şi cu sensibilitate.

2) Este cunoscut că vechiul cod pedepsea avortul voluntar, considerându-l drept o crimă, judecată deci de Curtea cu Juri.

în inflexibilitatea sa laconică, vechiul text nu admitea nici o abatere, nici o derogare de la principiul general de interzicere a avortului, oricare ar fi fost motivul; nici considerațiunile de ordin medical nu puteau justifica provocarea avortului.

îmi amintesc de vâlva făcută acum doi ani de cererea adresată parchetului de o d-ră Z.Y. din Brăila, de a i se permite a-şi provoca avort.

Fusese răpită de tâlhari, violată şi rămânând însărcinată nu voia să poarte rodul unui viol şi să zămislească un fiu de

criminal anormal, alcoolic şi, evident, dement, crima fiind consi¬ derată de psiho-biologia penală drept nebunie. Cererea, faţă de rigiditatea legii, a fost respinsă - ceea ce din punctul de vedere al profilaxiei sociale era ilogic.

Nu cred că nefericita fată să se fi consolat cu citirea adagiului: „Dura lex, sed lex".

Codul Regele Carol II-lea permite avortul când viaţa femeii este în pericol, sau când sarcina agravează o boală primej- duindu-i viaţa. De asemenea, când unul din părinţi este atins de alienaţie mintală şi este temere serioasă că pruncul va purta grave tare corporale sau mintale. Raportorul legii în faţa Camerii, D. H. Asnavorian, a avut susţinând proiectul, accente de impresionantă înţelegere a acestei delicate probleme a ocrotirii vieţii femeii. Domnia sa spune : „S-a admis avortul pentru cazurile în care viaţa femeii e în pericol iminent sau inevitabil. Pentru cazul pericolului iminent medicul n-are nevoie de auto¬ rizare prealabilă. Conştiinţa lui profesională e de-ajuns. El va înştiinţa doar parchetul după operaţie. S-a admis şi avortul eugenic, limitat cu garanţia controlului medical şi cu prealabila autorizare a parchetului. Nu trebuie pierdut din vedere faptul că *în această problemă nu statul are ultimul cuvânt, ci familia*". într-o ţară unde nu problema natalităţii se pune pe primul plan, ca în alte ţări europene, ci problema mortalităţii infantile, nevoile demografice nu pot cere sacrificarea femeii pentru salvarea cu orice preţ a pruncului.

3) *Delictul de abandon familial* constituie o inovaţie fericită şi neaşteptată, dar în concordanţă cu principiile dominante şi cu spiritul general al noului cod, care în esenţa lui este un cod social, de apărare a intereselor permanente şi vitale ale socie¬ tăţii şi familiei. Iată cum sună primul al. al art. 454:

„Acela care, cu rea voinţă, se îndepărtează de la domiciliul familiei, lăsând în părăsire pe aceea faţă de care, în virtutea puterii părinteşti, a tutelei legale, a autorităţii maritale sau calităţii de soţ, avea obligaţia de asistenţă morală şi materială, lăsându-i prin aceasta expuşi mizeriei fizice sau morale, comite delictul de abandon familial şi se pedepseşte cu închisoare corecţională de la 3 luni la un an".

Deşi după cât reiese din analiza textului, ambii soţi se pot face pasibili de aplicarea rigorilor lui, totuşi găsim că e o lege

de ocrotire generală a femeii şi familiei. în adevăr, dacă s-ar putea controla statistica, s-ar evidenția fără putință de replică, că bărbatul, în imensa majoritate a cazurilor, este acela care abandonează, în spiritul legii, soția şi copiii.

Nu spun că nu s-ar găsi şi printre femei câteva *„brebis galeuses*". Fără îndoială au existat şi vor mai exista; dar cazurile când o femeie abandonând bărbatul, abandonează şi copiii, sunt extrem de rare. [.]

4) în al doilea aliniat al articolului menționat mai sus şi în cadrul principiului general de promovare a unor interese particulare la gradul de interese de ordin public, textul edictează pedeapsa de la 3 luni la un an închisoare corecțională pentru acela care cu rea voință se sustrage timp de 3 luni fără să achite obligațiile de întreținere stabilite printr-o hotărâre judecătoarească. Inovația aceasta de o fericită şi interesantă concepție juridică, tinde a face să înceteze reaua voință pe care o manifestau constant acei cărora le incumbă datoria de a plăti pensiuni alimentare soției sau copiilor. Găsesc că de nicăieri nu se poate desprinde mai bine acest spirit nou ce animă codul, ca din acest text de lege. [.]

5) Art. 424. „Acela care, prin promisiuni formale de căsătorie, determină o persoană de sex feminin mai mică de 18 ani de a avea cu el raport sexual, comite *delictul de seducțiune* şi se pedepseşte cu închisoare corecțională de la 1 la 3 ani."

Un triumf al noului cod penal este şi sancționarea seducătorului, dând prin aceasta satisfacție principiilor moralei şi dreptului. [.]

Personalitățile de netăgăduită suprafață intelectuală care au creat dispozițiunile atât de lăudabile ale noului cod au ascultat, desigur, nu numai vocea sentimentală intimă a conştiinței lor, ci şi imperativul de crudă realitate a necesității educării şi promovării individului, infuzând forțe noi, amplificând vitalitatea instituțiunii familiei, prin ocrotirea femeii. Această necesitate de apărare socială devenise o problemă ce interesa însăşi existența națiunii. [.]

Trebuie să recunoaştem şi să aplaudăm efortul rodnic al noii chirurgii sociale pentru ocrotirea statului în general şi a femeii şi familiei, cărora până azi, din lipsă de ocrotire, le-a fost greu de a se integra în ritmul idealurilor şi activităților creatoare şi de răspundere.

Avem datoria de a ne închina recunoştinţa, figurilor lumi¬
noase ale conducătoarelor Asociaţiunilor feministe, care au ştiut prin munca lor fără preget, prin sacrificii şi prin cinste să canalizeze voinţa şi energia colectivă a femeilor, pentru a constitui o forţă care să poată revendica drepturile noastre atât de lung timp nesocotite.

Prin truda lor, revendicările femeii s-au făcut cunoscute ; au putut convinge de dreptatea lor şi interesa spiritualiceşte conşti¬ inţele epocii.

Dar truda nu s-a sfârşit. Avem de revendicat legiferarea „căutării paternităţii" pe care Codul Civil o va înscrie, sperăm în curând, printre cuceririle de care va fi demn să se mân¬ drească un popor civilizat.

Pornim, deci, la luptă, cu credinţa că prin unirea noastră, prin voinţa noastră, prin munca noastră organizată, vom învinge.

Maria Bârzan,

Profesoară şi avocată

Ziarul nostru, nr. 4-5, aprilie-mai 1936, pp. 5-6.

46

A cincea conferință profesională a Partidului Național-Tărănesc. Problema feminismului. Cuvântările rostite

Ieri [3 mai 1936], la ora 5 d.a., a avut loc, în cadrul întrunirilor profesionale organizate de Partidul Național-Tărănesc, a cincea conferință. S-a dezbătut pe larg problema feminismului în lumina noului program de luptă al Partidului Național-Tărănesc. D-l Mihalache propune, şi adunarea admite cu aclamații, ca preşedinte al adunării pe d-l dr. N. Lupu.

Cuvântările

A luat mai întâi cuvântul d-na av. Margareta Paximade--Ghelmegeanu, care a arătat că noul program al Partidului Național-Tărănesc prevede înglobarea femeii la marea operă de refacere şi de construcție a țării. D-sa subliniază apoi impor¬tanța pe care o are votul femeilor, dând ca pildă Anglia, care are - din 1931 şi până astăzi - un guvern de uniune națională la a cărui realizare au contribuit în mare parte femeile engleze.

D-na Ella Negruzzi face un expozeu al situației disperate a sătencii noastre, spunând că femeile trebuie să aibă grijă de ridicarea nivelului moral şi cultural al țărănimii.

D-na Ortansa Satmary vorbeşte despre importanța parti¬cipării femeilor la viața publică a națiunilor, participare ce corespunde unei necesități evidente a realității vremurilor ce trăim.

D-na Calypso Botez face un istoric al mişcării feministe la noi în țară. Spune că locul femeilor care aspiră la libertate este

în cadrul Partidului Național-Tărănesc, care luptă pentru un echilibru real în viața națională între clasele sociale.

După ce d-na Botez şi-a terminat cuvântarea, o delegație a Frontului Feminin a înmânat d-lui dr. Lupu o adresă în care expune programul Frontului Feminin.

Cuvântarea d-lui Mihalache

D-l Mihalache, luând cuvântul, a răspuns principalelor puncte ale acestei adrese, declarând că Partidul Național-Tărănesc este gata să acorde drepturi integrale femeilor, să le dea asis¬ tență socială şi-şi ia angajamente de apărare a păcii. D-sa face apoi o paralelă între statele dictatoriale şi cele democratice, arătând că în timp ce cele dintâi au abolit cu desăvârşire drepturile femeilor, statele celelalte acordă drepturi din ce în ce mai largi, căutând să le înglobeze în mod cât mai util în viața socială a țărilor respective. în continuare, d-l Mihalache a arătat că femeia română trebuie să combată imperialismul şi dictatura şi a arătat că e convins de deplina dreptate pe care o are femeia de a revendica drepturi complete.

D-l Mihalache încheie spunând studentelor să formeze echipe care să nu țintească asasinarea oamenilor de frunte ai țării, ci să se ducă la sate, unde să asasineze ignoranța care asasinează satele.

D-l Dr. Lupu încheie dezbaterile spunând că în statul țărănesc, femeile vor trebui să fie adevărate tovarăşe şi colaboratoare ale soților lor.

Dimineața, anul 32, nr. 10545, din 4 mai 1936.

47

Apel pentru pace

Femei,

Pacea, bunul suprem, plătit prea de curând cu sângele părinţilor, soţilor, fraţilor şi fiilor noştri şi cu preţul suferinţelor şi lacrimilor noastre, este din nou în pericol.

Uri ascunse, dorinţi de mărire şi de acaparare, lăcomia profitorilor feroci ai armamentelor, nevoia regimurilor falimentare fasciste şi hitleriste de a-şi masca dezastrul, răscolesc din nou în contra voinţei de pace a propriilor lor popoare - nedemnele instincte barbare ale trecutului, împingând omenirea la un nou măcel.

Puterile războinice tind să dezlănţuie prăpădul, de data asta, nu numai pe câmpurile de luptă unde va trebui să trimitem tot ce avem mai scump şi unde vom fi târâte şi noi femeile, nu ca graţioase surori de caritate, ci la corvezile cele mai strivitoare şi mai abjecte. Războiul total, războiul chimic - o grozăvie care întrece şi cea mai fantastică imaginaţie şi pe care numai cioclii omenirii îl pot dori - îşi va abate din văzduh gazele asfixiante şi îndărătul câmpurilor de luptă, unde ni se vor sufoca sau mutila până şi pruncii în leagăne şi se vor face praf comorile acumulate de civilizaţiile milenare, acumulate şi prin efortul şi martiriul femeii.

Vom lăsa oare să ne azvârle şi pe noi în această cascadă de sânge ? Noi femeile, creatoarele vieţii, ne vom face oare complice, prin nepăsarea noastră, la această încercare de ucidere a copiilor noştri crescuţi cu atâta trudă, a soţilor şi fraţilor noştri ? Până şi fiara crudă îşi apără puii. Noi femeile nu vom încerca *să strigăm un îngrozit şi cutremurător NU* care să năruie planurile sinistre ale politicienilor şi profitorilor sanguinari ? Noi, jumătate din omenire, nu vom încerca - alături de celelalte

victime neconsultate - să ridicăm un front stăvilitor al talazului războinic dezlănțuit asupră-ne?

Femei de pe tot întinsul țării noastre, în fața primejdiei care amenință viața şi civilizația, veniți alături de noi, pentru a impune cu forțe unite voința noastră: şi voința noastră este PACEA.

Popoarele democrate şi pacifiste, alarmate de închegarea blocului secret războinic al statelor fasciste şi militariste, au decis să răspundă cu organizarea unui măreț Congres mondial pacifist.

O pleiadă de oameni cu care se mândreşte umanitatea, a constituit un comitet, sub preşedinția pacifistului lord Robert Cecil, Preşedinte al Uniunii pentru Societatea Națiunilor pentru a pregăti Congresul universal pentru PACE, care se va ține la Geneva în zilele de 4, 5 şi 6 septembrie. Ei au lansat un apel pentru apărarea păcii, la care au răspuns şi numeroasele forma¬ țiuni feminine din toate colțurile lumii.

„Frontul feminin" din România se alătură acestei acțiuni chemând pe toate femeile conştiente de datoria lor să-şi spună cuvântul în clipa aceasta de grea cumpănă pentru omenire.

„Frontul feminin" invită în acelaşi timp şi pe toate celelalte organizațiuni feminine ca : secțiile feminine ale partidelor politice şi ale organizațiilor profesionale; organizația surorilor de cari-tate din război; organizațiile religioase şi de binefacere etc., să adere neîntârziat la o energică acțiune comună pentru zădărni¬ cia uneltirilor războinice.

Trimiteți adeziunile voastre, deveniți purtătoarele de cuvânt ale acestei acțiuni, făcând astfel ca plebiscitul pentru pace propus de Frontul Feminin să-şi poată sărbători triumful.

Nici o femeie, nici o mamă, soție sau soră, şi nici un cetățean în genere, nu trebuie să întârzie de la acest sfânt gest de apărare a vieții şi civilizației. Voința noastră hotărâtă de pace poate salva viitorul omenirii.

FRONTUL FEMININ

Adeziunile (cu adresa) se primesc la: FRONTUL FEMININ, pasagiul Imobiliara, scara C, etaj III, Bucureşti.

Apel apărut în ziare, 10-15 iunie 1936,

Cuvântul liber, nr. 32, din 13 iunie 1936.

48

De la „Cercul feminin". în jurul unui front comun funcționăresc

La sediul Asociației Funcționarilor din Industrii a avut loc o şedință obişnuită a „Cercului feminin".

în legătură cu propunerea de front comun, venită din partea Uniunii generale a funcționarilor, s-a deschis o vie discuție în jurul problemei frontului comun funcționăresc. în concluzie, s-a votat o rezoluție a „Cercului feminin" prin care acesta, ținând seama de frontul fascist împotriva clasei muncitoare şi de imixtiunea politicii fasciste în sindicatele şi instituțiile muncitoreşti, îşi exprimă dorința pentru încheierea imediată a frontului comun cu toate organizațiile funcționăreşti democratice pe baza următoarelor puncte : lupta contra scumpetei, lupta pentru respectarea orarului şi lupta pentru alegerile de la Camera de Muncă.

în şedința „Cercului" s-a prezentat o delegație a Frontului Feminin, făcând apel la conlucrarea funcționarelor în acțiunea pentru pace a Frontului Feminin. Membrele „Cercului feminin", fiind de acord să conlucreze cu Frontul Feminin pentru acest deziderat al tuturor femeilor şi al întregii clase muncitoare, îşi iau angajamentul de a stărui pe lângă conducerea sindicatului ca această conlucrare să fie aprobată.

Pentru şedința de luni, 22 [indescifrabil] orele seara, se anunță o conferință a d-lui Titel Petrescu relativ la Congresul mondial pentru pace şi activitatea femeii pentru menținerea păcii.

Dimineața, anul 32, nr. 10591, din 19 iunie 1936.

49

Marele congres al asociațiilor feministe de la Constanța

Sub auspiciile „Reuniunii femeilor Române", Asociația pentru emanciparea politică şi socială a femeilor române" şi „Asociația femeilor universitare" a avut loc, în zilele de 8, 9 şi 10 septem¬ brie [1936], în sala de festivități a cazinoului din Constanța, al 14-lea Congres anual, de astă dată sub preşedinția de onoare a M.S. Regina Maria.

Augusta prezidare şi importanța problemelor, dezbătute în acest excepțional congres vor avea o importanță capitală pentru femeia română a cărei situație a fost cercetată de cele mai reprezentative personalități din mişcarea feminină, care au preconizat soluțiunile potrivite, a căror realizare nu va întârzia să se producă, dând femeii române posibilitatea să-şi afirme puterea de muncă şi marile calități ce vor fi puse în slujba țării.

Episcopul Gherontie, luând primul cuvântul, se adresează Reginei Maria.

D-sa arată importanța acestui congres pentru Dobrogea şi spune că Regina Maria, ca femeie română va înțelege jertfa pe care femeile au făcut-o pentru țară şi va interveni ca femeile române să capete cât mai curând drepturile revendicate.

A luat apoi cuvântul d-l Vasile Belu, prefectul județului, care salută congresul în numele guvernului.

Apoi a vorbit d-l Horia Grigorescu, primarul municipiului Constanța, care aduce Reginei Maria salutul constănțenilor.

Drepturile femeii

D-na Maria B. Baiulescu, preşedinta „Reuniunii femeilor române" abordând acest subiect a spus :

Aci în acest colț de țară ne-am adunat toate femeile, reprezentând cele două mari organizații feminine, care sunt compuse din peste 110 societăți. Femeia are un rol important nu numai în viața particulară, ci şi în viața politică. Oratoarea vorbeşte apoi despre rolul femeii române în timpul războiului mondial.

Opinia publică se înşeală dacă bănuieşte că femeia poate face cauză comună cu valurile extremiste pentru cucerirea drepturilor ei. Ea îşi cere dreptul ei în baza propriilor ei revendicări şi nu acceptă nici o îndrumare stângace. Femeia nu poate dezgrădi firea şi sentimentul ei de ideea religioasă pe care regimurile extremiste o exclud.

D-na Elena C. Meissner, preşedinta „Asociației pentru emanciparea civilă şi politică a femeii române", vorbeşte despre activitatea filantropică a femeii. în calitate de preşedintă a acestei asociații arată activitatea ce o depune femeia română în acest domeniu şi aduce călduroasele sale mulțumiri.

D-na Maria Dimitriu-Castano, preşedinta filialei Constanța, se adresează Reginei Maria, afirmând că venirea suveranei la Constanța înseamnă pentru Dobrogea o zi de sărbătoare. D-sa aduce elogii regelui Carol, precum şi întregii familii regale.

Au mai luat cuvântul d-nii prof. Cornățeanu, din partea Corpului didactic, av. Niculae Chirescu din partea Ligii culturale, d-l Revățeanu din partea societății culturale „Astra", căp. Nicolae Ştefan, preşedintele Camerei de Comerț, dr. Apostolescu, d-na Ella Negruzzi, Elena Popescu, din partea asociației din Moldova, Aurelia Ciobanu, din partea Banatului, Bărnescu, din partea Crişanei, Iliescu din partea Bucovinei, Maria Pop, deputat Isăcescu din partea Frontului Românesc, av. Paul din partea Partidului Georgist, d-l Vulpe din partea Partidului Iunianist etc.

Congresistele au participat la un banchet, iar în cursul după-amiezii au făcut diferite excursiuni în împrejurimi. Mâine dimineață congresul va lua în discuție o serie întreagă de probleme importante.

Ziua a II-a

Şedinţa a fost prezidată de d-nele Maria B. Baiulescu şi Elena C. Meissner.

Drepturile femeii la muncă

Prima comunicare a fost a d-nei Elena Meissner care a vorbit despre drepturile femeii la orice muncă, după aptitudine. Oratoarea a susţinut principiul egalităţii femeii cu bărbatul în toate ramurile de activitate, observând că a se răpi femeii dreptul la câştig, înseamnă a i se lua un drept esenţial de viaţă. A mai afirmat îndreptăţirea femeii la salariu egal cu bărbatul, la muncă egală. Obiecţiunea că utilizarea femeilor în industrii, comerţ şi funcţiuni măreşte şomajul la bărbaţi, nu este serioasă şi împiedicarea femeilor de a lucra nu face altceva, decât de a trece şomajul de la bărbaţi la femei. D-sa a arătat care este sub acest raport situaţia femeii în Germania unde femeile nu au dreptul la funcţiuni, însă tinerii sunt obligaţi să se însoare, şi bărbaţii însuraţi sunt preferaţi la primire în funcţiuni şi fabrici şi primesc salariu mai mare. în concluzie, d-na Meissner a spus că femeia care munceşte nu urmăreşte decât salvarea familiei şi demnităţii ei.

Noile curente politice şi drepturile femeii

D-na Calypso Botez a dezvoltat un foarte interesant raport, vorbind despre curentele politice sociale şi drepturile femeii.

în cadrul acestui subiect, d-na Botez a arătat care sunt curentele politice de azi, împărţindu-le în două: curentul reacţionar care se înfăţişează prin abuz în folosul câtorva şi curentul celălalt : dreptul tuturor la viaţă. Propune ca femeile să nu se fixeze pe linia politică a extremismului, fie el de dreapta, fie de stânga, ci să urmeze numai linia medie a democraţiei, acesta fiind curentul sănătos şi trainic.

Femeia trebuie să vie în viaţa publică pentru a crea legi cu drepturi pentru ea, făcând o politică democrată pentru a nu păţi ce păţesc italiencele, unde fascismul le impune o permanentă

fabricare a cărnii de tun şi pentru a nu ajunge la situația tragică a femeilor lucrătoare din Germania. Combate apoi tine¬retul feminin din țară care, fără nici o rațiune sănătoasă, se dedă la manifestări cu totul străine de concepțiunile politice sănă¬toase, folosind saluturi şi semne cu totul îndepărtate de noi.

D-na Henrieta Gavrilescu, în aceeaşi chestiune, arată că extremismul de dreapta este consecința firească a celui de stânga şi al democrației descreierate. Femeile trebuie să caute rezolvarea deziderateloг lor în cadrul problemei naționale.

Cercetarea paternității

D-na av. Ella Negruzzi a vorbit despre cercetarea paternității. D-sa arată că „Asociația pentru emanciparea civilă şi politică a femeii române" are de scop să salveze pe femei de la orice împilări. Spune că actualul cod civil românesc, luat după codul lui Napoleon, dă dreptul numai bărbaților şi nimic femeilor. Vrem să dăm noi lămuriri, spune vorbitoarea, pentru alcătuirea noului cod civil, în sensul ca să fie cercetată paternitatea copilului, căci nu se poate admite ca o parte din omenire să-şi bată joc de cealaltă, care n-are nici dreptul să protesteze.

Arată mizeria femeilor de la periferie sau a celora de la țară, care batjocorite, rămân epave în timp ce pentru burgheze există avortul sau căsătoria de circumstanță.

Termină cerând o lege pentru cercetarea paternității, aducând exemplul unei legiuiri germane, care, acolo unde femeia cu mai mulți amanți în caz de naştere nu identifică pe tatăl copilului, obligă pe toți să ofere o pensie alimentară mamei.

în aceeaşi chestiune a mai luat cuvântul d-na Dimitriu--Castano, care combate sistemul german.

Prostituția şi poliția de moravuri

D-na Atena Cottaky-Nicolau, face o documentată şi profund de impresionantă comunicare cu subiectul: „Prostituția şi poliția de moravuri". Arată ce s-a făcut în alte țări pentru reglemen¬tarea prostituției şi ce se face la noi, unde anumiți funcționari polițieneşti înalți, speculează pe prostituate, făcând lux şi

patronând case de joc, cu banii smulşi de la aceste nenorocite. Preconizează întemeierea unei poliţii feminine de moravuri şi unele cămine şi institute pentru femeile scoase din ghearele prostituţiei, unde acestea se vor îndrepta şi vor fi redate societăţii.

în aceeaşi chestiune, mai fac comunicări şi propuneri d-na Grigoriu, care pune chestiunea educaţiei sexuale în şcoli şi d-na Dimitriu-Castano etc.

D-na Maria Pop vorbeşte despre educaţia femeii de la ţară, arătând că din cauza lipsei de cunoştinţe, igienă, proastei alimentări etc., ţăranca româncă nu corespunde aşteptărilor şi grelei sarcini. Arată cum această situaţie are grave consecinţe asupra viitorului ţării şi dovedeşte aceasta cu marele procent de scutiţi şi amânaţi medical la ultimele încorporări. Avem în ţară 10 mii medici, dintre care o mie la sate şi 9 mii la oraşe, adică un medic pentru trei sute de orăşeni şi un medic pentru 15 mii ţărani.

în aceeaşi chestiune, vorbesc d-nele Vidrighin şi Steliana Ciortescu, făcând comunicări şi propuneri.

D-na Florica Georgescu vorbeşte despre rolul femeii în asis¬ tenţa socială.

în aceeaşi chestiune, d-na Sofia Petrescu-Dâmboviţa face un documentat raport.

Rolul femeii în păstrarea păcii

D-na avocat dr. Henrieta Gavrilescu vorbeşte despre rolul femeii în păstrarea păcii. D-sa spune că femeia este conservatoare şi se gândeşte cu groază la războiul care îi va omorî copiii şi soţul, dar războiul poate fi necesar atunci când de la răsărit şi azi, din nenorocire şi de la apus, vin unii peste noi ca să ne înveţe în ţara noastră democraţie şi umanitarism. Pentru ca să avem pace trebuie să fim înarmaţi nu numai cu arme, ci şi cu suflet. Aci e rolul femeii. Ea trebuie să insufle în sufletul soţilor şi al copiilor dragostea de patrie. Femeia română trebuie să contribuie la instaurarea spiritului de ordine, dragoste şi ierar¬ hie şi astfel să asigure pacea, ferindu-ne de situaţii ca aceea din Spania.

Alte comunicări

D-na Zinuța Costriș, inspectoare de ocrotire, vorbește despre rolul femeii în menținerea sănătății și studiază marea importanță a instituției surorilor de caritate, a cărei deviză este conservarea elementelor vitale ale neamului. Cere ca tinerele absolvente ale liceelor și ale școlilor normale să fie îndemnate a urma școala de surori de ocrotire.

Mai fac comunicări, d-na Iosif despre femeia ca educatoare a națiunii; d-na avocat Bârsan, despre copiii delincvenți, d-na Dimitriu-Castano, despre activitatea politică a femeii în situația drepturilor actuale și ajunge la concluzia că, pentru ca toate soluțiunile propuse și dezideratele afirmate să fie rezolvate favorabil, trebuie ca femeia să intre pe calea dreaptă în viața politică.

D-na Olga Pia Stoenov, consiliera de la Chișinău, face câteva propuneri în privința obținerii drepturilor politice de către femei.

Ziua a III-a

Ultima ședință a importantului congres a avut loc sub președinția d-nelor Baiulescu și Meissner, asistate de d-na Florica Georgescu, secretară generală.

D-ra Naida a făcut un amănunțit raport asupra activității desfășurate în cursul anului expirat, de către Uniunea femeilor române, după care au vorbit d-nele Meissner și Sylvia Constantinescu din Constanța.

D-na Atena Cottaky-Nicolau a depus un raport al activității Federației feminine universitare române și al activității depuse de d-sa, pe lângă Federația internațională, din comitetul căreia face parte. în aceeași ordine de idei, vorbitoarea a descris activitatea prodigioasă a Federației române, care, într-o colaborare strânsă cu cea internațională, luptă pentru pace, dezarmare și cultură, precum și pentru celelalte principii care stau la baza Ligii Națiunilor. Arată ce a făcut Federația la București, unde a ocrotit câteva studente sărace.

Spre extinderea drepturilor

D-ra Florica Georgescu, secretară generală, precizează că organi¬ zațiile feminine nu fac politică de partid, deşi fiecare membră, în parte, este liberă să facă politica ce-i convine.

Dat fiind faptul că din comitet fac parte membre din aproape toate partidele, acestea au făcut demersuri pe lângă toți şefii de partide în sensul că drepturile femeii să fie cât mai curând extinse. Vorbitoarea a făcut apoi o largă expunere asupra activității cercului cultural „Voichița Doamna" din Bucureşti, care are un caracter de propagandă religioasă, culturală şi națională.

D-na preşedintă Meissner, luând ultima cuvântul, a adus mulțumiri autorităților locale, pentru modul strălucit în care au fost primite congresistele, precum şi d-nei Maria Dimitriu--Castano, preşedinta organizației locale şi organizatoarea congresului.

Moțiunea

S-a dat citire apoi, unei moțiuni prin care se cere rezolvarea următoarelor chestiuni: acordarea dreptului pentru femeie la orice muncă, după aptitudini; cercetarea paternității, cu obli¬ gațiunea pentru femeie ca în timpul sarcinii să declare pe tatăl viitorului copil ; în comisiunile de judecare a copiilor delincvenți să facă parte şi o femeie ca judecător; educarea femeii de la țară, prin înființarea de şcoli de gospodărie rurală şi încuraja¬ rea de stat a acestor inițiative ; determinarea poliției de moravuri de a respecta legea sanitară ; în ceea ce priveşte reglementarea prostituției, de asemenea, înființarea unei poliții de moravuri cu agente femei; găsire de lucru pentru femeile scoase din casele de toleranță şi înființarea de case pentru readucerea la simțul cinstei a femeilor predelincvente ; asistența socială pornită din inițiativă particulară să fie susținută de oficialitate, iar ajutoarele să nu se mai dea după criterii politice, în timp ce direcțiunile oficiale pentru munca şi asistența socială să fie conduse de femei ; extinderea drepturilor actuale ale femeii, pentru ca ea să fie cât mai mult reprezentată în consilii comu¬ nale şi județene, precum şi drepturi de alegătoare pentru femeile

cu 4 clase primare, cu obligațiunea ca ele să se înscrie în listele electorale şi să participe la vot, precum şi acordare de drepturi politice integrale femeilor.

Cel de al 14-lea congres feminist a luat sfârşit, iar congresistele au părăsit Constanța.

Gazeta femeilor, nr. 140-141, din 30 septembrie 1936.

50

Femeile ieşene mulţumesc ducesei de Atholl pentru că a luat apărarea României în parlamentul englez

Se ştie că, îndată după discursul revizionist rostit de d-l Mussolini la Milano[1], s-a ridicat în parlamentul englez un glas în favoarea drepturilor României.

A fost glasul ducesei de Atholl, deputată conservatoare, o distinsă figură a vieţii publice britanice.

Ca omagiu pentru această dreaptă şi prietenească atitudine, d-na Elena Meissner, în numele asociaţiei feministe, a transmis ducesei Atholl la Londra, următoarea adresă :

Scumpă Doamnă,

Asociaţia pentru Emanciparea Civilă şi Politică a Femeilor Române a aflat cu mândrie că o femeie, în calitatea sa de deputat, a ştiut să se ridice la acel înalt grad de dreptate internaţională încât în plin parlament ea a rugat guvernul său să facă tot posibilul ca principiul de asistenţă mutuală să fie respectat.

Această femeie sunteţi Dv. Doamnă!

Prin acest gest de înţelegere cu totul superior, Dv. aţi ridicat prestigiul tuturor femeilor şi în acelaşi timp aţi emoţionat inima poporului român.

Iată de ce asociaţia femeilor române nu va putea uita nicio¬ dată că aţi amintit guvernului Dv. datoria ce are de a nu uita alianţa noastră din timpul războiului mondial şi astfel a nu

1. în discursul său, rostit pe 1 noiembrie 1936 la Milano, B. Mussolini a luat apărarea revizionismului maghiar, afirmând că nu va fi ordine în Bazinul Dunării atâta timp cât nu se vor reda Ungariei „teritoriile sale istorice".

permite ca România şi amica noastră Cehoslovacia să cadă victime unei agresiuni posibile.

Foarte mişcate de justa şi binevoitoarea Dv. atitudine, femeile române vă exprimă profunda lor gratitudine şi vă roagă să primiți mulțumirile lor, odată cu omagiile lor sincere şi afec¬ tuoase.

Preşedinta generală,

Elena C. Meissner

Iaşi, *Opinia,* 13 noiembrie 1936.

51

Asociația femeilor române din Iaşi protestează contra declarațiilor d-lui Mussolini

Iaşi, 10 noiembrie [1936]

Asociația femeilor române, secția Iaşi, a ținut aseară şedința sub preşedinția d-nei Elena C. Meissner, cu care prilej s-a luat în discuție situația țării noastre în lumina ultimelor declarații ale d-lui Mussolini. La sfârşit, s-a votat următoarea moțiune :

Asociația femeilor române, adânc impresionată de ecoul celor rostite la Milano, ar dori să-şi facă iluzia că această nedreaptă atitudine ar putea fi considerată ca o simulare, ca o prevenire binevoitoare. Altfel, cum ar putea fi îngăduit cuiva să dea lecții de dreptate fie şi istorică, unui alt popor latin paşnic, reintrat după crude suferințe în patrimoniul său național, ce-i fusese răpit în mod samavolnic în împrejurări vitrege şi nemeritate.

Dar, nu e Italia sora noastră mai mare, atât de iubită de noi, care stăpâneşte şi beneficiază azi de teritorii luate de la „marea nedreptățită Ungaria", pe care a lipsit-o de acces la mare ? De ce oare imparțialul Duce nu-i vindecă rănile, înapoind „marei mutilate"porturile de care, slavă Domnului, nu-i lipsită Italia ?

De ce acest mare propovăduitor împărțitor de dreptate nu înapoiază altei mari mutilate, Austria, ceea ce i-a luat ? De ce nu-i restituie cel puțin un port la mare ? Nu e oare cazul să aplicăm generosului de la Milano dictonul nostru românesc: „Ori te poartă cum ți-e vorba, ori vorbeşte cum ți-e portul!"

Femeile române, ca toate femeile conştiente din lumea întreagă, luptă pentru pace între oameni, frăție între popoare, azi, când principiul naționalităților stă la baza constituirii

statelor. Dar ele nu înțeleg să se cedeze o palmă din pământul nostru strămoşesc, frământat cu sângele atâtor generații de viteji, care i-au apărat după ce marele Traian a adus aici legiunile de romani şi le-a aşezat cu porunca să stăpânească pe vecie ei şi urmaşii lor patrimoniul sfânt ce le-a lăsat.

Femeile române alături de fiii şi soții lor, vor apăra dreptatea cauzei noastre sfinte, cu credința că există o justiție imanentă.

Să ia aminte marii dictatori; nimic nu-i etern în lumea aceasta! Soarta poate ridica pe oricine în slavă, dar îl şi poate cufunda în beznă!"

Preş. *Elena C. Meissner*

Universul, anul LIII, nr. 313, din 12 noiembrie 1936.

52

De la Congresul „Grupării femeilor române"

în zilele de 28, 29 şi 30 noiembrie [1936] a avut loc la Chişinău congresul „Grupării femeilor române" de sub preşedinţia d-nei Alex. Cantacuzino. După terminarea lucrărilor, s-a votat următoarea:

Moţiune

Congresul femeilor române, întrunit la Chişinău în zilele de 28, 29 şi 30 noiembrie 1936, bizuindu-se pe drepturile românismului aşezat de milenii în hotarele lui fireşti, respinge revizionismul, sămânţa de vrajbă şi de nouă vărsare de sânge.

Cu tot dorul lor de frăţie şi pace, femeile române sunt gata la toate jertfele pentru integritatea ţării.

Cerem ca opinia publică din străinătate şi din ţară să fie bine luminate asupra drepturilor noastre imprescriptibile de ordin tehnic şi teritorial, înfiinţându-se o oră săptămânală la radio, care să fie închinată propagandei antirevizioniste. (Acest punct din moţiune a fost cerut de d-ra Dorina Florescu-Craiova, care a fost obiectul unei ovaţii îndelungate.)

în comisia sufragiului, Gruparea femeilor române cere : în aceste clipe atât de frământate, să fim chemate la sfat şi la răspundere, alături de bărbaţi, dându-ni-se drepturile politice integrale.

Cerem introducerea în legea electorală a codului proporţional egal pentru ambele sexe.

Comisia sanitară cere: toată grija guvernului să se îndrepte spre ocrotirea sănătăţii maselor publice, pentru ridicarea satelor ce trebuie pregătite ca să fie ajutate de români şi...[1]

1. Indescifrabil în original.

Cerem ca centrul de protecție al copilului, prevăzut în decretul lege, anul 1936, să ia ființă efectivă, iar la acest centru, ca şi la cel existent, să fie chemate pentru colaborare femeile de seamă din provinciile respective.

Cerem introducerea cursurilor de educație sanitară obligatorie pentru fetele de la 15-18 ani.

Să se încurajeze eugenia şi căsătoria între tineri sănătoşi cu purtări bune.

Cerem să se instituie un premiu-simbol „Regina Maria", pentru încurajarea în diferite regiuni ale țării, a celor mai devotate mame, înființându-se, sub oblăduirea ministerului de instrucție publică, „cultul mamei şi familiei".

Comisia educației: cerem descărcarea programelor în învățământul secundar, avându-se în vedere tulburările de creştere ale şcolarilor.

Cerem ca în cursul complementar al învățământului primar rural, să se insiste asupra învățământului agricol practic

Cerem introducerea a două ore de reculegere şi predarea obligatorie a religiei în toate şcoalele comerciale, profesionale şi industriale.

Cerem ca membrii corpului didactic să ia parte la slujbele religioase din capelele şcoalelor, stabilindu-se o colaborare mai strânsă între şcoală şi biserică.

Cerem cenzurarea literaturii pornografice, care otrăveşte tineretul, literatură ce este o primejdie pentru națiunea întreagă.

Comisia legislativă: să se legifereze cât mai neîntârziat codul familiei, care să ocrotească femeia şi copilul.

Să se ceară concursul femeii la noua modificare a codului civil, spre a-şi spune cuvântul în chestiunea tutelei şi a cercetării paternității etc.

Cerem modificarea legii de procedură penală, ca femeile să fie ajutoare de judecători la tribunalele de minori şi să facă parte din membrii la Curțile cu juri.

Cerem legiferarea şi organizarea poliției feminine.

Gazeta femeilor[1], nr. 146-147, din 1 decembrie 1936.

1. *Gazeta Femeilor* a apărut la Bucureşti între 1931-1938, ca „organ săptămânal de informare şi de apărare a intereselor feminine".

53

Marea întrunire antirevizionistă a femeilor române

Din inițiativa asociațiilor feminine române, a avut loc duminică 22 noiembrie a.c. [1936, Bucureşti], în sala „Arta", o mare întrunire antirevizionistă de protest împotriva mişcărilor revizio¬ niste din ultimul timp. Manifestația s-a bucurat de o mare afluență de public, dând un entuziasm de nedescris mişcării de la „Arta".

Au luat cuvântul d-nele: Ortansa Satmary, Alice Voinescu, Lucia Cosma, Filitti, Claudia Dinulescu, Cornelia Cornescu Achimescu, Florica Georgescu, Cuțescu-Storck, care, în cuvinte înaripate, au combătut tendințele nesăbuite ale revizionismului, accentuând asupra drepturilor noastre imprescriptibile cucerite cu atâta jertfă.

După discursul d-nei Cornelia C. Achimescu, d-na Ortansa Satmary citeşte un viu mesaj al femeilor din Ardeal, iscălit de d-na Maria Baiulescu.

Asemenea *Cuvântului femeilor, Gazeta femeilor* s-a impus în opinia publică printr-o ținută grafică elevată, dar, mai ales, prin dezbaterea în paginile sale, la un ridicat nivel publicistic, a celor mai importante preocupări ale mişcării feministe româneşti şi internaționale. Se remarcă articolele privitoare la activitatea prime¬ lor femei consiliere din istoria țării şi la acțiunile inițiate de marile organizații de femei: A.E.C.P.F.R., U.F.R. din România Mare, Federația Femeilor Universitare Române, Gruparea Femeilor Române, Frontul Feminin, pentru dobândirea drepturilor integrale şi pentru apărarea instituțiilor democratice. Printre colabora¬ toarele gazetei se aflau reprezentantele de seamă ale feminis¬ mului: Elena Văcărescu, Marta Bibescu, Alexandrina Cantacuzino, Ella Negruzzi, Isabela Sadoveanu ş.a.

Mesajul femeilor din Ardeal

Dreptatea noastră este clarificată prin cuvântul ilustrului savant d-l Profesor Nicolae Iorga, care a dovedit documentat dreptatea noastră asupra pământului neamului românesc, din punct de vedere istoric.

Ştim că poporul român a trăit pe aceste plaiuri de sub Carpaţi, înainte cu 800 de ani de venirea hoardelor barbare când au descălecat şi hunii şi maghiarii pe pusta părăsită, pentru ca pe urmă să cotropească şi să pună în sclavie poporul daco-roman.

Noi, femeile şi mamele române, mândre de gloria străbu¬nilor noştri, care au adus legionarii din Roma pe pământul anticei Dacii avem datoria a protesta contra afirmaţiilor d-lui Mussolini.

Fraţi, veniţi şi vedeţi în Deva şi la toate muzeele ce cuprind toate relicvele romane, asemănătoare neamului nostru; ve¬niţi şi vedeţi chipul roman al ţăranilor noştri cu care vă puteţi înţelege - acei care au luptat tot timpul contra intoleranţei şi oprimării, pentru ca să păstreze ereditatea strămbunilor noştri.

De-a lungul secolelor s-a păstrat din neam în neam, visul, idealul naţional, iar astăzi după ce s-a realizat prin tratatul de pace, semnat cu învoirea tuturor statelor beligerante după ce neamul românesc a jertfit 800.000 de eroi, se răzvrăteşte şi se răscoleşte din nou această chestiune a revizuirii.

Ca animatoare şi inspiratoare a conştiinţei naţionale a popo¬rului nostru, vom sta alături de fiii neamului românesc, contra oricărui care ar cuteza a se atinge de integritatea pământului sfânt, unde zac străbunii noştri, fiindcă oriunde călcăm pe acest pământ se găseşte cenuşa strămbunilor noştri.

Nu vom tolera călcarea acestor hotare, care sunt intangibile şi idealul nostru nu va putea fi sfărâmat, pentru că nici o brazdă, nici un fir de iarbă nu va putea fi călcat de agresori, fiecare suflet românesc va sta strajă la hotarele României-Mari. Dreptatea este a noastră.

Femeile române din provinciile dezrobite prezintă omagiile lor de recunoştinţă Ducesei Atholl pentru cuvântul rostit în

Camera Comunelor, atrăgând atenţia guvernului şi parlamentului britanic, asupra drepturilor României, care a luptat alături de aliaţi, drepturi ce trebuie să fie garantate şi apărate.

întrunirea a luat sfârşit într-un mare entuziasm în timp ce corul şcoalei de fete „Elena Doamna" a intonat cântece patriotice.

Gazeta femeii, nr. 29-30, din 1-15 decembrie 1936.

54

Către tineretul feminin român

Un apel

Asociația pentru emanciparea civilă şi politică a femeii ne trimite spre publicare următorul apel :

„Asociația pentru emanciparea civilă şi politică a femeii, secția tineretului vă adresează acest apel vouă tuturor fetelor tinere - vouă studentelor, care pe băncile universităților vă străduiți să vă deschideți calea nouă mai luminoasă, vouă fetelor de la țară care semănați şi culegeți rodul pământului românesc ; apelul acesta vi se adresează şi vouă fetelor tinere care n-ați găsit nicăieri teren de muncă, vouă care ați bătut şi bateți încă la uşi duşmănoase închise.

Asociația pentru emanciparea femeii s-a născut atunci când nevoia a chemat femeia în câmpul muncii, unde câştigul ei trebuia să-l rotunjească pe acela prea redus al familiei sau să-i asigure existența proprie. Ea s-a născut din recunoaşterea formelor noi de viață impuse femeii şi din recunoaşterea situației de inferioriate legiferată a femeii care totuşi în câmpul muncii, trebuia să lucreze tot atât ca şi bărbatul.

Pornită cu hotărâre la luptă, având ca principiu de bază convingerea în forțele şi drepturile femeii, asociația pentru emanciparea civilă şi politică, a obținut eliberarea femeii de sub tutela financiară a bărbatului, dreptul de vânzare şi cumpărare fără prealabila autorizare a bărbatului, drept de vot la comună şi județ pentru anumite categorii de femei etc.

Secția Tineretului Emancipării s-a născut din recunoaşterea rolului imens pe care tineretul feminin îl joacă în toate planurile muncii, din recunoaşterea mai ales a piedicilor pe care acest tineret îl întâmpină în muncă şi din recunoaşterea dezorientării lui.

Secția Tineretului Asociației pentru emanciparea femeii, conştient de stăvilarul opus tineretului în general şi mai ales celui feminin, conştient că numai o luptă feministă hotărâtă ar putea aduce abolirea stării de inferioritate a femeii în ce priveşte drepturile sale, conştientă că activitatea feministă strâns unită şi larg primitoare a asociației nu va fi numai un mijloc de câştigare a dezideratelor noastre tinereşti, ci şi o şcoală de demnitate şi de orientare în ce priveşte îndatoririle noastre în viața socială românească, face un apel cald şi prietenesc către toate fetele acestei țări să se integreze acțiunii sale generoase şi hotărâte.

Comitetul organizator a hotărât înființarea unui cerc feminist de studii sub conducerea d-nei Calypso Botez, cerc de studii care a început joi, 10 decembrie ora 7 p.m., în strada Batişte 26, cu subiectul „Tineretul feminin român la răscruce şi datoriile actuale ale acestui tineret".

A vorbit d-ra C. Crăciun şi în încheiere a răspuns d-na Calypso Botez.

Vor urma:

Joi, 14 ianuarie: „Tineretul feminin în viața economică - țăranca, intelectuala şi lucrătoarea".

Joi, 21 ianuarie : „Feminism - ce este şi ce trebuie să fie".

Joi, 28 ianuarie: „Educația tineretului".

Joi, 5 februarie: „Şomajul şi tineretul feminin".

Joi, 12 februarie : „Tineretul feminin şi pacea".

Joi, 19 februarie: „Protecția femeii şi copilului în familie şi muncă".

Joi, 26 februarie : „Prostituția".

Joi, 5 martie : „Tineretul feminin şi necesitatea drepturilor integrale".

Joi, 12 martie : „Rolul tineretului feminin în viața social--politică a tineretului român".

Pentru comitetul de organizare.

Secretară,

Dida Mihalcea

Studentă

Gazeta femeilor, nr. 148-149, din 20 decembrie 1936.

55

Femeile cer drepturi politice

Impresionanta manifestație feminină de la Casa Femeii

La 30 ianuarie [1937] a avut loc la Casa Femeii o interesantă întrunire de stat la care au luat parte delegații diferitelor partide şi organizații profesionale, precum şi un mare număr de doamne din Consiliul național al femeilor române, Gruparea femeilor române şi asociația „Solidaritatea".

Cuvântarea d-nei Alexandrina Cantacuzino

Seria cuvântărilor a fost deschisă de d-na Alexandrina Cantacuzino, care a spus :

întrunirea de astăzi nu este o adunare obişnuită, unde s-ar pune cu patimă chestiuni ce privesc interese personale, ci o adunare pentru discutarea unei probleme legată de evoluția familiei, a societății, a vieții de stat.

Consiliul Național al Femeilor Române, Gruparea şi Solida¬ ritatea, asociații feminine şi feministe au înțeles să aibă părerea conducătorilor în privința dobândirii acestor drepturi şi de aceea ne-am adresat tuturor şefilor de partide ca să ne trimită un delegat chemat să expună părerea partidului său în această chestiune de ordin național.

Noi cerem dreptul de vot şi de eligibilitate egal pentru mamă ca pentru tată, pentru fecioară ca pentru flăcău, căci şi unii şi alții sunt forțe vii ale patriei.

Lozinca noastră este : Totul prin unirea şi egalitatea între femei şi bărbați, pentru înălțarea Patriei române.

în numele Partidului Național-Tărănesc

D-l prof. Gh. Taşcă, în numele Partidului Național-Tărănesc expune următorul punct de vedere: Partidul Național-Tărănesc - a spus d-sa - este partidul care a recunoscut că femeia trebuie să fie pe picior de egalitate cu bărbatul. Idealul nostru este ridicarea țărănimii şi a femeii. Partidul nostru a acordat drepturi femeii la comună şi tot el îi va da mai departe ceea ce i se cuvine şi care se bazează pe certificat de capacitate.

Cuvântarea d-lui Dem. Dobrescu

A fost binevenită - a spus d-l Dem. Dobrescu - convocarea de față deoarece chestiunea feminină este oarecum amenințată.

Adresându-se femeilor, d-l Dobrescu spune: Ca să ajungeți în câştigarea drepturilor nu trebuie să aşteptați să fiți ajutate numai din devotament pentru idealismul ideii [de egalitate], ci să realizați aceste drepturi trebuie să vă faceți utile.

Să nu socotiți că politicienii vă vor susține drepturile, ci ca să le câştigați ajutorul căutați să deveniți o forță politică.

în numele comitetelor cetățeneşti cer drepturi pentru femeie, ca să putem salva societatea.

în numele Partidului Național Creştin

D-l Dr. Banu aduce omagii d-nei Cantacuzino pentru ideea întrunirii. Face apoi istoricul drumului parcurs de femeie, arătând rolul ei în maternitate şi în muncă. Echilibrul, calmul, posibilitatea de sacrificiu, sunt calitățile femeii.

Socotesc totuşi o clipă devreme generalizarea votului.

Concluzia mea - încheie d-sa - este că avem admirație pentru tot ce reprezintă femeia cu elită de îndrumare. Vom susține prin toate mijloacele activitatea d-voastră în celula statului, care este comuna.

în numele partidului d-lui Gh. Brătianu

D-l av. Slama, delegatul partidului liberal georgist spune :
Femeia nu poate fi socotită mai prejos bărbatului. Virtuțile ei scrise pe războiul trecutului vorbesc îndeajuns sufletelor noastre.

Privind problema feminină, partidul nostru în 1931, a ajuns la concluzia extinderii drepturilor ei.

De atunci s-au schimbat multe lucruri.

Conjunctura internațională amenință granițele şi însăşi existența neamului. E necesară întărirea căminului, femeia făcând din el un leagăn al tradiției. Partidul nostru vă cere colaborarea în lupta mare şi sfântă de care depinde viitorul nației. După ce pericolele vor trece, vom deschide porțile femeii.

în numele Partidului Social-Democrat

D-l Titel Petrescu, delegatul Partidului Social-Democrat.
Partidul socialist e primul care a scris în programul său de la întemeiere, emanciparea femeii. în toate statele democratice unde mişcarea a fost puternică, reformele acestea au fost cucerite de către partidele socialiste. în toate statele democratice există dreptul de vot al femeilor.

Voim emanciparea integrală a femeii. în programul nostru există principiul: la muncă egală, salariu egal.

Partidul nostru, alături de organizațiile democratice, indiferent de ideologia d-voastră, va lupta pentru emanciparea integrală a femeii.

Cuvântarea d-lui Stancu Brădişteanu

D-l Stancu Brădişteanu. Vremurile trăite de noi arată că
femeile s-au arătat vrednice de drepturile care li s-au conferit. Femeile pe lângă competența gospodărească, au un simț moral mai dezvoltat decât bărbații. Acordarea drepturilor integrale este de neapărată urgență.

D-na Vanda Mihail din partea Frontului Feminin a spus că femeile au pătruns în toate domeniile de activitate, numai porţile parlamentului au rămas închise.

Câtă vreme va dăinui mizeria şi vor exista copii subnutriţi, glasul femeii va fi întotdeauna binevenit în parlament.

Au mai vorbit d-na Sofia Meteş, reprezentanta Ardealului, d-na Lucia Stinghe, Braşov, d-na Ana Popescu, Secţia Ploieşti şi d-na Alistar, reprezentanta Basarabiei, care a ţinut o impresionantă cuvântare privind drepturile politice ale femeilor.

Rep.

Gazeta femei, nr. 35-36, din 8 februarie 1937.

56

Reponse au questionnaire du B.I.T. sur les conditions du travail des femmes en Roumanie

Par Calypso Botez

Madame,

En reponse â l'adresse et au questionnaire que vous m'avez envoye â la fin du mois de Juin, j'ai l'honneur de vous communiquer que:

L'organisation du travail en Roumanie, ne datant que depuis la fin de la grande guerre, losque fut creee le Ministere du Travail, c'est â pein si les etudes statistiques existent concernant le travail des hommes.

Ni l'Etat, ni l'initiative privee n'ont entrepris des etudes speciales sur le travail des femmes, du point de vue des salaires, des veritables conditions de travail ou des organisations professionnelles feminines.

Ce n'et que depuis la creation du Comite pour la Correspondance avec le B.I.T. au sujet du travail de la femme en Roumanie, Comite que j'ai l'honneur de presider comme faisant partie de la Section feminine de l'Institut Social Roumain, que l'on a entrepris une serie d'etudes dirigees particulierement par M-me Manuila, membre du Comite et directrice de l'Ecole Superieure d'Assistance Sociale. Ses etudiantes font des recherches sur la situation des femmes ouvrieres du Commerce et de l'Industrie, considerees par groupes de 100 ou 130-150. Les resultats en sont presentes sous forme de conferences aux reunions du Comite et c'est de lâ que j'ai extrait les quelques informations qui vont suivre :

Le Ministere du Travail nous a fourni les Tableaux des Salaires *minimum et maximum* pour les annees 1930-1936, mais ces tableaux ne specifient pas quels sont les salaires des femmes et ceux des hommes.

Nous avons utilise les rapports des inspecteurs officiels, publies dans le *Bulletin du Travail* et les tomes *Inspections du travail,* imprimes par le Ministere, pour les annees 1930-1936. Leurs chiffres ont ete controles avec ceux que nous avons obtenus des organisations syndicales et des syndicats des fonctionnaires privees de meme qu'avec les contrats collectifs dans le *Bulletin du travail,* I-er volume bis, Janvier-Juin 1936, p. 151-163.

Les informations fournies par l'Institut Central de Statistique de l'Etat, nous montrent pour l'annee en cours sur un total de 18.550.000 habitants de la Roumanie, un nombre de 9.182.000 femmes, dont 4.797.000 sont actives - travaillent; 4.181.000 sont engagees dans des travaux agricoles, ce sont les auxiliaires de la famille agricole, 141.000 sont des ouvrieres industrielles - dont 91.000 travaillent en ville, 110.000 sont employees dans les banques et dans le commerce, dont 6.700 en ville.

Les ouvrieres roumaines peuvent faire partie des syndicats et meme ce sont elles qui forment la majorite, dans quelques uns des syndicats organises aupres des manufactures de tabac et d'allumettes. Comme les ouvrieres meme ne possedent pas en general de fortes organisations syndicales, ils ne sont pas â meme de beneficier des lois qui les protegent en facilitant et recompensant leur travail.

Les patrons en profitent pour augmenter les benefices de leurs entreprises, ils payent des salaires derisoires et eludent autant que possible le regime de la protection du travail.

C'est surtout la situation des femmes engagees dans l'industrie roumaine qui est tres precaire.

En dehors de l'agriculture, ces femmes travaillent dans l'industrie textile, du livre, de l'imprimerie, de la reliure, des gants, de la chaussure, du cuir, de la ceramique, dans les manufactures de tabac et d'allumettes, de fleurs artificielles et de la coupe.

Quelle que soit l'espece de son travail, la femme est moins payee que l'homme, de 20, 30, 40 et meme de 50%, et cela bien

qu'elle execute le meme travail, dans les memes conditions et avec la meme capacite et application. Lâ-meme, ou les femmes sont plus entendues et de beaucoup plus nombreuses que les hommes - c'est le cas de l'industrie textile - elles sont payees de 50% moins que les hommes.

Le *Bulletin du travail* de mois de Mai-Aout 1935, page 390, 437, montre dans l'industrie textile, pour le meme travail de 50 â 60 lei par jour de salaire pour les femmes, alors que pour les hommes il indique un salaire qui va de 100 â 120 lei. Et c'est la meme chose dans toutes les industries du pays, conformement aux rapports des inspecteurs.

L'engagement des femmes est individuel ; le contrat collectif ne leur cree pas une meilleure situation, car ces contrats meme prevoient un salaire special pour les femmes, generalement moindre. (Voir les extraits des contrats collectifs, publies dans le I-er volume du *Bulletin du travail,* Janvier-Juin 1936, page 151-163. Pour le meme travail, les hommes sont payes de 6 â 8,30 lei par heure, tandis que les femmes recoivent de 5,50 â 7,75 lei par heure).

Les seules institutions qui leur assurent une meilleure si¬ tuation, c'est â dire â travail egal, salaire egal, ce sont les industries, les manufactures etatisees, de l'Etat, tabac et allumettes et le travail dans les ports. Les femmes recoivent egalement le meme salaire que les hommes dans les industries textiles Belgo-Roumaines et dans les fabriques de chaussures „Dermata", par ex. La fabrique d'Arad, mais ce n'est la que le resultat d'une greve de deux mois, qui a fini l'annee passee avec le triomphe des ouvriers et des femmes ouvrieres en particulier.

Ces contrats prevoient pour les hommes des *allocations familiales, mais seulement pour les hommes* consideres comme chefs de famille ; on n'accorde rien de pareil aux femmes, meme quand elles sont - et c'est souvent le cas chefs de famille. Informations fournies par les syndicats ; les contrats collectifs de la Societe Miniere Petroşani; le contrat collectif de la Societe U.D.R. de Reşiţa, *(Bulletin du Travail,* page 97) le contrat passe entre Schmeller et les ouvriers syndicalises de Bucarest. *(Bulletin du Travail,* page 161, 1936).

Generalement, meme dans les entreprises utilisant des centaines de femmes, rien n'est prevu pour ameliorer leur situation ;

elles sont retribuees comme les hommes, en general dans le travail â la piece. Or, si ce travail est egalement fatiguant pour tous les ouvriers, il l'est surtout pour les femmes ouvrieres. Ainsi dans les fabriques de fichus imprimes, dans l'industrie gantiere, de Cluj, Timişoara ou Arad, le payement se fait â la piece et il est le meme pour les deux sexes.

Mais des que le travail est compte â l'heure, â la journee ou â la semaine, le salaire descend de 30, 40, 50% au dessous de celui des hommes. (Voir les rapports d'inspection, *Bulletin du Travail 1930-1936).*

En general, *le minimum de salaire pour les femmes est de beaucoup inferieur au minimum d'existence requis,* etant donne le prix des objets de premiere necessite.

I1 n'y a parmi les ouvrieres que tres peu de femmes, qui ne soient obligees de pouvoir qu'â leurs besoins personnels. Mariees ou non, elles ont toujours â leur charge un certain nombre d'etres dependants.

Les recherches faites par notre membre, Mme Manuila, et par les etudiantes de l'Ecole Superieure d'Assistance Sociale ont abouti apres une etude concentree, sur un groupe de 130 ouvrieres, coiffeurs et manucures, aux constatations suivantes :

Parmi les 130 cas etudies:

1) *Etat Civil*:

29 femmes ne sont pas mariees
34 „ sont mariees
37 „ sont abandonnees par leurs maris
22 „ sont veuves
8 „ sont divorcees.

2) *Moyens de vivre*

107 vivent de leur profession

21 font en dehors du travail professionnel, des ouvrages manuels qu'elles vendent

1 fait des traductions en roumain

1 gagne encore comme masseuse.

3) *Charges familiales*

12 seulement gardent pour elles leur salaire
21 entretiennent leurs parents
76 entretiennent leur famille personnelle
21 entretiennent leurs enfants et leurs parents.

4) *Quant au quantum de leurs charges*

71 entretiennent entierement les etres dependant d'elles

47 les entretiennent en partie.

Il y a donc en moyenne 2,7 personne de la familie â entretenir pour chaque ouvriere.

La situation este la meme pour les femmes employees dans le commerce et dans les bureaux particuliers. Il n'y a que l'Etat qui leur accorde un traitement egal â celui des hommes, dans le meme grade et pour la meme qualite de travail. Quel que soit le travail qu'elle fournit, au ne respect pas envers les femmes les engagement pris par les lois de protection du travail. Il y a des entreprises, ou *les femmes travaillent la nuit,* en dehors des heures prevues par les lois (fabriques de tissage), restaurants, bars, depassent les horaires autorises par le Ministere du Travail.

Dans les bars et les confiseries, les femmes travaillent de 16 â 18 heures par jour, pour des salaires derisoires; elles ne sont pas libres le Dimanche et les jours feries. (Voir les rapports des inspecteurs du Travail pour la region Bucarest, *Bulletin 1935).*

Dans les grandes entreprises, on leur accorde des conges d'accouchement. Quant aux petites entreprises, elles mettent tout simplement â la porte les femmes gravides, d'autres ouvrieres sont engagees â leur place.

Il y a peu d'etablissements qui possedent une creche, des garderies d'enfants, enfin toutes les institutions de *well-fare* prevues par les lois.

Sous tous les rapports, le travail de la femme est exploite au benefice des patrons, qui ne permettent pas aux indiscrets de penetrer dans leurs fabriques, pour constater quelles sont les veritables conditions de travail.

La response de Mme Thibert

Chere madame,

J'ai recu avec grand interet le memoire que vous avez bien
voulu m'adresser en reponse â ma demande d'informations concernant certains points de la situation economique des travailleuses.

Je vous suis extremement reconnaissante de la peine que
vous avez prise â faire des recherches de documentation et â consulter pour cette fin les autorites qualifiees.

Je suis tout particulierement interessee par le resume des travaux inedits conduits sous la direction de Mme Manuila par les etudiantes de l'Ecole Superiere d'Assistance sociale de Bucarest; en effet, les donnees sur les charges familiales des travailleuses ne peuvent etre recueillies que par des enquetes directes comme celle que vous avez bien voulu faire entreprendre.

Si j'osais vous deranger encore par une question, je vous prierais, pour donner une valeur de precision superieure â cette enquete, de m'indiquer un detail: la methode par laquelle les 130 ouvrieres qui ont repondu â l'enquete ont ete selectionnees. S'agit-il d'un groupe homogene, par exemple les membres d'un syndicat quel est le nombre total des membres d'une mutualite, ou d'un foyer ou d'un autre groupe, et ces 130 unites representent-elles le groupe tout entier ou tout au moins une fraction importante de ce groupe (par exemple s'il s'agit des membres d'un syndicat quel est le nombre total des membres du dit syndicat). En effet, dans ma demande d'information je m'etais permis dejâ de poser une question relative â la proportion des salariees faisant l'objet d'un enquete sur l'ensamble du groupe par la pensee que les resultats d'une telle enquete acquierent une valeur superieure si l'on a pu agir sur tout un groupe naturellement forme, que si l'on a choisi volontairement, ici et lâ, quelques personnes qui auraient pu etre choisies parce qu'il apparaîssait â l'auteur de l'enquete qu'elles ont des responsabilites familiales etendues.

Je m'excuse, donc, de vous importuner encore par cette demande, mais les resultats de l'enquete que vous me transmettez apportent un exemple si frappant des lourdes charges familiales supportees par des travailleuses qu'il me semble tout particulierement interessant de pouvoir mettre en lumiere un tel resultat, en l'etayant sur toutes les precisions desirables.

Acceptez, chere Madame, avec mes remerciement l'assurance de mes sentiments devoues.

Arhiva pentru ştiinţa şi reforma socială,
anul XV, nr. 1-2, 1937, pp. 157-161.

57

Frontul feminin

Gazeta femeii, ca tribună independentă pusă şi aservită exclusiv mişcării feminine şi tot ce priveşte manifestaţiuni de acest fel, ţine să-şi informeze cititorii cu orice eveniment politic, cultural etc., animat de femei. Căci numai astfel se poate înţelege ceea ce urmăresc femeile prin asociaţiile ce le constituie: lupta pentru revendicări. Frontul Feminin [F.F.], constituit de curând şi pus sub conducerea unui select comitet de doamne, urmăreşte pe deasupra ambiţiunilor mărunte individuale, solidarizarea tuturor organizaţiilor feminine sub un front unic. Redăm părţi din manifestul publicat al Frontului Feminin, din care se poate desprinde esenţial, scopul, motivele şi importanţa noii mişcări feminine.

D-na prezidentă N. dr. Bogdanovici a convocat în ziua de 21 noiembrie a.c. [1937] toate preşedintele asociaţiilor feminine cu scopuri fie politice, fie opere de binefacere cu scopul de a încerca o colaborare în acele puncte comune care privesc femeia şi a spus următoarele:

Ridicarea nivelului ei, din punct de vedere economic-social şi obţinerea drepturilor civile şi politice.

Dorinţa de a reuni toate organizaţiile feminine a fost şi rămâne punctul de plecare al creării F.F. Această idee a F.F. îşi găseşte argumentul în situaţiunea actuală, astăzi constituie o nevoie imperioasă din ţara noastră : 7 milioane de femei care muncesc, aportul important adus de femeia română în economia naţională.

S-au expus apoi dificultăţile întâmpinate din punct de vedere :

Economic

Femeia nu are acces la toate ramurile de ocupație, la muncă egală nu este salarizată la fel cu bărbatul, nu are aceleaşi posibilități de avansare în grad, nu sunt respectate prevederile de protecție a funcționărimii şi a muncitoarei mame.

Politic

Votează numai la alegerile comunale - şi într-un cadru restrâns - a fost propus votul femeii la Camerele de comerț şi industrie şi a fost respins.

Civil

Cu toate că „legi egale dau drepturi egale" nu ne bucurăm de această situațiune. Averea agonisită în timpul căsniciei, în caz de divorț, rămâne de partea soțului, femeia nu poate fi tutoarea surorii, fratelui; nu poate obține paşaport în caz de divorț decât cu autorizația soțului etc.

Cultural

Analfabetismul este destul de răspândit, iar pentru femeia care nu a învățat nu există nici o posibilitate să se mai dezvolte în această direcțiune.

Se mai adaugă: şomajul, rezultat al crizei economice, scum¬pirea articolelor de primă necesitate, higiena socială încă incom¬pletă.

Femeia nu poate sta pasivă de azi înainte fără să-şi spună cuvântul în fața legilor care o guvernează. în nici o țară, obținerea dreptului de vot al femeii nu a produs tulburări.

Atâta vreme cât femeile intelectuale funcționare lucrează în cadre separate, nu se va putea schimba situațiunea actuală. Imperioasa necesitate de unire a acestora.

Fiecare organizațiune îşi poate păstra programul ideilor fundamentale care stau la baza acelei organizațiuni însă F.F. crede că din punct de vedere mai sus expuse se poate realiza o unire.

Constituirea unui comitet executiv compus din una sau două delegate ale fiecărei grupări; alcătuirea unui secretariat; fond special pentru acțiune ; editarea unei gazete manifeste, apeluri ; întruniri publice pe capitale de județ şi țară ; delegații şi memorii la Consiliul de Miniştri; prezentarea unui memorandum în Parlament.

Rep.

Gazeta femeii, nr. 57-58, din 22 decembrie 1937.

58

Femeile în viaţa politică. O afirmare şi o confirmare

[7]

Alegerile pentru parlament sunt încheiate. Nu vom face aici comentarii în jurul rezultatelor scrutinului şi nici nu vom înfăţişa încordarea raporturilor dintre partidele în luptă. Nu pentru că noi femeile suntem sistematic excluse de la un drept natural, acela de a fi cetăţene egale în drepturi cu bărbaţii. Ci numai pentru a sublinia faptul ce se degajă din toată atmosfera grea care a dominat alegerile, afirmaţiunile făcute, precum şi continuarea unor adevăruri din care se pot trage învăţăminte şi concluziuni interesante.

în faţa perspectivei brutalităţilor şi violenţei de limbaj din toiul luptei electorale, femeile române au ţinut în primul rând să observe că este de a lor datorie să intervină ca un arbitru împăciuitor între fraţi, afirmându-se astfel ca un factor de echilibru şi armonie socială, neţinând socoteală de greşeala şi ofensa ce li se aduce prin îndepărtarea de la drepturile care li se cuvin cu prisosinţă. Au făcut aceasta şi pentru o înţeleaptă înţelegere a dreptului de vot care trebuie să fie întrebuinţat pentru binele naţiunii, a căminului şi propăşirii acestui neam. Virtuţile feminine au reclamat, în primul rând, respectarea moralei creştine, care trebuie să pătrundă în întreaga viaţă de stat, în întreaga viaţă socială, în viaţa individuală a cetăţenilor, în tot angrenajul nostru ambiant. Nesocotinţa acestei morale, nesocotirea celor mai elementare reguli de cinste şi bună cuviinţă, contribuie la destrămarea sufletească a acestui popor pentru care generaţii întregi au luptat din greu pentru independenţa şi ridicarea lui morală şi materială.

în afară de această luminoasă intervenţie feminină în luptele politice, s-a făcut o constatare şi anume că punctele de sprijin

şi doleanţele feminine au găsit un puternic ecou în Partidul Naţional-Ţărănesc care prin însăşi glasurile preşedintelui lui d-l Iuliu Maniu şi vicepreşedintele d-l dr. N. Lupu, s-a afirmat ca un adept şi apărător al drepturilor femeii.

De altfel aceste două personalităţi politice, d-l I. Maniu, în 1919, şi d-l dr. Lupu, în 1921, au chemat femeia în adminis¬ traţia publică, iar Partidul Naţional-Ţărănesc, în 1929, a dat dreptul de vot în viaţa administrativă.

O nouă solidarizare a acestui partid cu acţiunea feminină, a avut loc la o întrunire convocată de fruntaşele şi luptătoarele noastre, în sala Eintracht, unde exponenţii naţional-ţărănişti au făcut un meritat elogiu al familiei şi virtuţilor feminine, arătând rolul covârşitor al femeii în viaţa politică şi socială a ţării.

„Dv. şi noi toţi - poate dv. mai mult decât noi - a spus d-l Iuliu Maniu - sunteţi fanatice apărătoare ale ţării, ale gliei şi casei dv. Şi desigur sunteţi gata să vă daţi ultima picătură de sânge, să vă sacrificaţi bărbatul şi copii ca să apăraţi ţara aceasta scumpă şi mândră. De aceea interesul dv. pentru politica internă şi externă a ţării vă priveşte tot atât ca şi pe noi. Pentru noi naţional-ţărăniştii - a spus în continuare d-l Iuliu Maniu - este o datorie să realizăm punctul din programul nostru, drepturile politice integrale pentru femei".

Iar d-l dr. N. Lupu a declarat : „Făgăduiesc că până la capăt voi fi acelaşi fervent apărător al drepturilor femeilor noastre. Sunt feminist pentru că în lunga istorie a omenirii influenţa femeilor a fost covârşitoare. După cum se vede, în balanţa luptelor feminine se adaugă o nouă confirmare a aportului pe care femeia l-a adus şi ţării şi neamului".

O inimoasă cuvântare a rostit la începutul întrunirii d-na Calypso Botez: „Ne preocupă o problemă, care s-a dezbătut mult de la război până acum: starea de fapt şi de drept a femeilor române - a spus d-sa. Rolul femeii dincolo de familia unică, la conducerea vieţii publice trebuie să dea tonul de noblețe şi armonie. Imensa majoritate a femeilor este compusă din producătoare care pun seriozitate în munca lor productivă. Să creem femeii o conştiinţă integrală şi anume, conştiinţa fundamental naţională. Prin sfântul angajament luat de partidul Naţional-Ţărănesc, vom ajunge la realizarea visului nostru : să fim cu adevărat cetăţene ale ţării acesteia".

Iar d-na Ella Negruzzi a adăugat: „Ideologia Partidului Național-Țărănesc este democrația. Ea reprezintă cea mai înaintată concepție de stat Partidul Național-Țărănesc luptă prin toate mijloacele pentru integrarea democrației în limitele Constituției dând o cât mai mare importanță familiei a cărei întărire va aduce ridicarea claselor nevoiașe".

Lupta feminină înscrie deci o nouă victorie, pe care o subliniem cu toată satisfacția. Iar intervențiile de natură să îndepărteze asperitățile dintre partidele noastre politice le dorim cât mai dese şi cât mai eficace, ca astfel activitatea feminină începută şi pe acest teren delicat să fie încununată de tot succesul atât de necesar trezirii conştiințelor către ceea ce se năzuieşte : curățenie şi morală.

Gazeta femeilor, nr. 174-175, din 22 decembrie 1937.

59

Frontul Feminin[1]. Către toate femeile din România! Către toate organizaţiunile feminine - politice, profesionale, culturale etc. având ca ţintă apărarea intereselor femeii şi ridicarea ei politică, civilă, economică şi culturală !

Femei,

întreaga omenire suferă azi mai mult ca oricând de zdrun¬cinul grozav al crizei materiale şi morale, lăsate în urmă de marele război.

în ţara noastră criza aceasta se resimte în toate păturile largi ale poporului românesc, aducând înăsprirea raporturilor între oameni - între cei avuţi şi cei sărmani - scăderea salariilor, scumpirea traiului, concedieri masive din fabrici, birouri, co¬merţ etc., un fiscalism excesiv care loveşte în primul rând

1. Au răspuns la apel un număr mare de femei atrase de programul Frontului Feminin (1936-1938), care a avut filiale în mai multe localităţi ale ţării (Braşov, Cluj, Iaşi, Ploieşti, Chişinău); în Capitală a fost organizat pe sectoare; F.F. a colaborat cu partide şi organizaţii politice cu orientare democratică şi cu o seamă de asociaţii cetăţe¬neşti, de asistenţă socială etc., în vederea organizării unor mani¬festaţii ample pentru apărarea instituţiilor statului de drept în faţa ameninţării fasciste şi în scopul sprijinirii acţiunilor iniţiate de Societatea Naţiunilor şi a altor organisme internaţionale pentru menţinerea păcii şi colaborării între state. Ca şi alte asociaţii politice, şi F.F. a fost interzis prin decretul lui Carol al II-lea din 16 decembrie 1938.

veniturile celor ce muncesc, legi cu caracter represiv împotriva organizațiunilor profesionale, starea de asediu, cenzura etc.

Aceste lovituri se răsfrâng în mod egal şi asupra noastră, a femeilor, care ne-am câştigat oarecum un loc în toate ramurile de activitate socială, culturală, economică şi politică.

Mai mult, femeia are de suferit de pe urma crizei, lovituri şi mai dureroase decât bărbatul, care grație modului actual de organizare şi-a creat şi a beneficiat de o întâietate, apărându-şi astfel cu dârzenie interesele. Femeia - abia de ieri emancipată - şi aceasta în mod incomplet, nu a cunoscut un trecut de luptă, de organizare, de apărare a revendicărilor pur feminine.

Chiar în țările democratice, unde femeia a reuşit să obțină unele legi ocrotitoare, acestea - sub presiunea actuală a curentelor antidemocratice - rămân adesea în privința aplicării lor literă moartă. Curentele acestea, - care amenință şi țara noastră - au răpit în parte în țările unde au ajuns a domina, bărbaților drepturile lor politice, prin desființarea libertăților cu greu dobândite şi răpesc şi femeilor acel drept, socotit îndeobşte ca elementar omenesc: dreptul la muncă !

Lozinca reacționară : femeia la bucătărie, la copii, la biserică (Kuche, Kinder, Kirche) adânceşte distanța existentă în rapor¬turile economice şi morale între femei şi bărbați, readucând femeia la regimul de servaj al Evului Mediu. Lozinca aceasta care, sub pretext de ordin moral, urmăreşte de fapt înlăturarea concurenței muncii feminine, izgoneşte femeile din orice ramură de activitate productivă şi îngreuiază astfel întreținerea familiei. Căci nu trebuie uitat că prezența femeilor în uzine, în birouri şi în toate profesiunile intelectuale şi manuale se datoreşte schimbării structurii economice a societății în ultimele decenii, schimbare ce a transformat, din temelie, şi condițiile de trai ale femeilor.

Or, în toate ramurile de activitate, femeia a dat dovadă de o putere de muncă egală cu a bărbatului, făcând proba unei capacități, care răstoarnă calificativul de „sex slab". Lupta pentru existență n-a îndepărtat-o şi nu o va îndepărta de sânul familiei.

Cum se prezintă în special situația femeii la noi în țară?

La noi în țară, drepturile restrânse care s-au dat femeii, dovedesc că ea este considerată încă minoră.

La noi în țară, femeia nu poate ocupa aceleaşi slujbe în aceleaşi condiţiuni ca bărbatul; la noi femeia este privită ca un element încă înapoiat, nedemn de a se bucura de aceleaşi drepturi ca bărbatul. La noi în țară, femeia nu are drept de vot integral. La noi, femeia, care a avut până azi un rol mai mult casnic, nu are nici măcar dreptul de a alege sau de a fi aleasă în consiliile comunale decât în mod foarte restrâns.

Cu excepţia unora dintre partidele care se situează pe planul democrației, cele mai multe partide sau doctrine politice din țara noastră resping ideea drepturilor depline politice pentru femei.

Femei,

în aceste împrejurări, poate condamna oare cineva linia noastră de conduită, credinţa noastră adâncă în democrație?

Putem noi, femeile în general, să încredinţăm soarta noastră acelor organizații politice care resping sau înjumătăţesc ideea emancipării definitive a femeii? Putem noi să ne alăturăm lor?

Putem noi să-i urmăm pe aceia care vor să ne trimită înapoi la bucătărie, închizându-ne căile spre care ne aruncă nevoile existenței sau vocația noastră?

Putem noi să-i urmăm pe aceia care proclamă că forța primează dreptul şi care pregătesc un nou măcel mondial şi noi morminte copiilor noştri?

Putem noi să ne alăturăm crezurilor acelora care, în locul iubirii aproapelui, propovăduiesc ura între cetățeni utili ai aceleiaşi națiuni?

Femei, iată de ce însăşi realitatea ne situează pe planul larg al democrației, alături de toate instituțiunile care apără dreptul la viață al celor mulți şi care, pătrunse de dreptatea ce trebuie să domnească pe pământ, apără şi dreptul femeii la o viață mai bună.

Iată de ce Frontul feminin, neîncadrat în nici un partid politic, respectând credinţele religioase şi politice ale fiecăreia din noi, se inspiră totuşi în activitatea sa din credinţa demo¬cratică şi este partizanul cel mai credincios al tuturor aşeză¬mintelor țării noastre, care respectă dreptul de gândire, de profesiune etc.

Iată de ce Frontul feminin îşi pune - între altele - ca primă sarcină câştigarea deplinelor drepturi politice pentru femei.

Necesitatea de a lupta pentru aceste revendicări este cu atât mai mare, cu cât şi azi peste 5 milioane de femei făcând parte din pătura ţărănească sau din pătura muncitorească de la oraşe, trăiesc în cel mai adânc întuneric, lipsite de orice posibilitate de înălţare culturală, economică sau politică.

Femei, puteţi voi sta nepăsătoare la suferinţa ţărancelor sau a lucrătoarelor din fabrici, care sunt considerate ca animale de muncă sau ca maşini de fabricat copii, fără ca să-i poată hrăni omeneşte ?

Puteţi voi sta nepăsătoare la toate mizeriile ce se datoresc foametei, locuinţelor insalubre, tuberculozei, sifilisului, alcoolismului etc. şi care decimează femeia de la ţară şi de la oraşe, sora noastră a tuturora ?

Desigur că nu !

Nu şovăiţi aşadar a urma chemarea Frontului feminin, organizaţie care îşi propune ca scop promovarea tuturor intereselor femeilor din România, fără deosebire de rang, credinţă politică sau religioasă, organizaţie care tinde la crearea de condiţiuni favorabile propăşirii femeii pe tărâmul muncii intelectuale şi manuale, la ridicarea nivelului cultural, precum şi la crearea de condiţiuni higienice, favorabile vieţii şi muncii femeii şi a familiei. Toate acestea, prin concentrarea tuturor forţelor feminine, pentru câştigarea drepturilor egale cu ale bărbaţilor în toate domeniile vieţii publice.

Frontul feminin, dându-şi însă seama că acţiuni risipite în vederea acestor revendicări vitale pentru toate femeile nu vor duce la o reuşită grabnică, face un apel călduros la toate organizaţiunile feminine : politice, profesionale şi culturale - pe care nimic nu le desparte, dar pe care le apropie ţelul comun : apărarea femeii - să pornească la strângerea laolaltă a tuturor forţelor, spre a pune capăt mai devreme cu un ceas suferinţei femeii.

Frontul feminin propune încheierea unui cartel larg pe baza următorului program concret de activitate :

1. Dreptul de vot pentru toate femeile ;
2. Eligibilitatea fără restricţii a femeilor în consiliile comunale şi judeţene ;

3. Eligibilitatea femeii la Cameră şi Senat ;
4. Liberul acces al femeii la toate profesiunile şi la toate ramurile de activitate publice şi particulare ;
5. Salarizare egală a muncii ambelor sexe;
6. Concediu obligator şi plătit pentru femeia lehuză ;
7. Crearea de leagăne pentru adăpostirea copiilor femeilor muncitoare, funcţionare şi liber profesioniste sărace ;
8. înfiinţarea de dispensare şi maternităţi gratuite pentru populaţia săracă ;
9. Stabilirea paternităţii şi obligativitatea de a întreţine copilul şi mama ;
10. înfiinţarea de şcoli profesionale serale gratuite pentru fetele sărace, nevoite a munci în cursul zilei ;
11. Combaterea analfabetismului printre femei;
12. Ieftinirea traiului prin desfiinţarea taxelor de consum pentru articole de prima necesitate ;
13. Reducerea tarifelor la tramvai şi autobuze pentru populaţia muncitoare şi funcţionărească săracă ;
14. Pavarea, canalizarea şi electrificarea cartierelor periferice, pentru îmbunătăţirea higienică a condiţiunilor de trai a lumii nevoiaşe ;
15. Descătuşarea femeii de orice restricţiuni actuale, care împiedică propaganda completei ei emancipări ;
16. Apărarea păcii, condiţia vitală a civilizaţiei, prin respectarea tratatelor internaţionale, care garantează integritatea frontierelor, conform programului Ligii Naţiunilor.

Ca mijloace practice pentru popularizarea şi realizarea acestui program propunem :

1. Convocarea unei şedinţe comune a delegatelor tuturor organizaţiilor care aderă la propunerile de mai sus.
2. întrunirea în comun a tuturor membrelor acestor organizaţii.
3. întruniri publice în diferite puncte ale oraşului şi întruniri publice generale.
4. Lansarea unui apel comun.
5. Deschiderea unei campanii de presă prin reportaje, rapoarte asupra activităţii noastre şi anchete asupra vieţii femeii din toate straturile sociale.
6. Organizarea de cursuri pentru analfabete, cursuri de limba română şi de limbi străine, şezători culturale, conferinţe etc.

7. Crearea de asistență medicală şi juridică.
8. Crearea unui fond comun prin subscripții, tombole, spectacole publice etc. pentru susținerea acțiunii noastre comune.

Cunoscând concepțiile şi sentimentele femeilor de inimă,
care au pornit la luptă pentru interesele femeieşti, sperăm că propunerea noastră nu va rămâne fără ecou şi că vor fi făcuți fără zăbavă paşii necesari pentru realizarea unei unități depline de acțiune, prin Concentrarea tuturor organizațiilor feminine.

Broşură editată de Frontul feminin,
Atelierele *Adevărul* S.A. [1937].

60

Evoluția profesiunii de asistentă socială de Veturia Manuilă[1], Secretara Generală a „Asociației pentru Progresul Asistenței Sociale"

încă din anul 1931 şi 1933, Centrul nostru de acțiune socială care este Institutul Social Român de sub conducerea D-lui *prof. D. Gusti,* a fost preocupat de ideea organizării unei şcoli de asistență socială pentru formarea personalului tehnic necesar acțiunii de ridicare a populației nevoiaşe. Această şcoală urma să ia ființă în cadrele Institutului Social Român, însă din cauza greutăților insurmontabile de atunci, nu s-a putut realiza.

1. Veturia Manuilă (1896-1986), publicistă, profesoară, a făcut studii de ştiințe naturale la Cluj şi Budapesta (1916-1921), apoi la Paris, Londra, Bruxelles, Berlin, Dresda, Viena. După ce s-a specializat în asistență socială la Universitatea „John Hopkins" (Baltimore) din S.U.A. (1926-1927), s-a întors în țară şi s-a afirmat în acest domeniu. A fost directoarea Şcolii Superioare de Asistență Socială „Principesa Ileana" din Bucureşti (1929-1947). A organizat şi a condus Asociația pentru Progresul Asistenței Sociale (1936). A editat revista „Asistența socială"; a înființat centrul de demons¬ trație pentru asistența familiei din cartierul Tei al Capitalei şi primul serviciu de asistența minorilor delincvenți la Parchetul Tribunalului Ilfov (1934); a colaborat la: *Adevărul, Sociologia română, Arhiva pentru ştiință si reformă socială, Cuvântul femeilor, Buletinul Institutului American*; în 1948 a emigrat în S.U.A., unde, în cadrul Institutului Central de Asistență Socială de la New York, a lucrat în calitate de consilieră, venind astfel în ajutorul refugiaților români să se integreze în economia americană. în 1952 a fost printre întemeietorii fundației „Iuliu Maniu", creată pentru a-i sprijini financiar pe tinerii români să-şi facă studii de specialitate şi în vederea popularizării culturii româneşti în S.U.A.

A urmat apoi o perioadă de progres în domeniul realizărilor sociale şi în special în cel al sănătăţii publice, domeniu strâns legat de asistenţa socială, astfel că, în mod firesc, interesul şi perspectivele de reorganizare pentru acţiunea de asistenţă socială au crescut. Prin venirea la conducerea Ministerului Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale a profesorului *Iuliu Moldovan,* marele luptător în domeniul sănătăţii publice şi autorul legii sanitare din 1930, care schimbă fundamental principiile de bază ale organizării sanitare, asistenţa socială îşi ia locul ce i se cuvine în programul modern de politică sanitară şi socială. Legea sanitară din 1930 prevede în organizarea sanitară a oraşelor biroul de asistenţă socială alături de biroul de ocrotire, ca organizaţie fundamentală în programul de sănătate publică.

în vederea aplicării programului sanitar prevăzut de legea sanitară, Ministerul Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale, preocupat de pregătirea personalului tehnic necesar, a început să frământe ideea înfiinţării unei şcoli de asistenţă socială, dat fiind faptul că ţara noastră n-a dispus de personal special pregătit pentru activitatea de asistenţă socială.

în acelaşi timp şi în mod cu totul independent, Asociaţia Creştină a Femeilor Române - convinsă şi ea de necesitatea personalului tehnic în munca ce o desfăşura în asistenţa şi ocrotirea tineretului - muncă atât de importantă pentru pregă¬tirea viitorilor cetăţeni ai ţării, - s-a ocupat de asemenea de ideea înfiinţării unei şcoli de asistenţă socială.

Iată cum prin intervenţia destinului se întâlnesc trei iniţia¬tive ale Ministerului Sănătăţii, care vedea această şcoală ca un învăţământ academic pe lângă Institutul de Igienă şi Sănătate Publică, iniţiativa secţiei feminine a Institutului Social Român şi iniţiativa Asociaţiei Creştine a Femeilor Române, care dorea o şcoală mai modestă pentru nevoile ei imediate.

în toamna anului 1929, *A.S.R. Principesa Ileana,* în calitate de conducătoare spirituală a Asoc. Creştine a Femeilor Române, mi-a făcut propunerea concretă de a mă ocupa de organizarea acestei şcoli, exprimându-şi dorinţa ca şcoala să ia fiinţă încă în acel an. Am primit însărcinarea organizării acestei şcoli pentru un timp de 5 ani, timp pe care l-am socotit necesar pentru buna organizare şi consolidare a şcolii şi pentru formarea viitorului ei personal de conducere.

Studiind posibilitățile de organizare, primul neajuns de care ne-am izbit a fost lipsa de personal didactic specializat. Totuşi şcoala trebuia să-şi înceapă funcționarea, având în vedere conjunctura extrem de favorabilă a condițiunilor de lucru pentru asistența socială, prin venirea la Ministerul Sănătății a profesorului I. Moldovan, ca secretar general. S-a stabilit o colaborare între Asociația Creştină a Femeilor Române şi Ministerul Sănătății şi Ocrotirilor Sociale. Ministerul Sănătății s-a oferit să suporte cheltuielile de organizare şi de salarizare a personalului didactic, iar Asociația s-a oferit să dea localul pentru cursuri şi cămin pentru studente. A rămas nerezolvată însă problema cea mare : personalul didactic al şcolii. S-a făcut apel la colaborarea D-lui profesor Dimitrie Gusti, care prin activitatea D-sale în domeniul sociologiei şi a grupului din jurul D-sale a fost considerat ca singurul cunoscător al condițiilor sociale şi al posibilităților de lucru pe teren la noi în țară.

Seminarul de sociologie al Facultății de Filozofie şi Litere din Bucureşti îşi începuse campaniile de cercetări pe teren sub forma de monografii. Exista deci o experiență în direcția cercetărilor sociale. Astfel, s-a ajuns la colaborarea pe care cu atât de largă generozitate ne-a acordat-o d-l prof. Gusti şi cei din jurul D-sale, dintre care şcoala păstrează o adâncă recunoştință în special *D-lor Henry Stahl, dr. Sabin Manuilă şi Mircea Vulcănescu*.

La 1 noiembrie 1929 prima şcoală de asistență socială românească şi-a deschis porțile pentru a începe o viață plină de greutăți şi, de cele mai multe ori, lipsită de sprijinul acelora care, prin natura lucrurilor, ar fi fost obligați să dea cel mai larg sprijin acestei şcoli.

Planul de organizare al şcolii a fost elaborat în cele mai mici detalii împreună cu D-nii prof. I. Moldovan, prof. D. Gusti şi întregul grup de organizare. Această strânsă colaborare a avut darul de a-i solidariza pe toți membrii cu instituțiunea, fiecare simțindu-se strâns legat de aceasta prin eforturile depuse în comun pentru realizarea ei. Această unitate de grup a ajutat şcoala să înfrunte cele mai vitrege condițiuni, salvând-o de la desființare, când din cauza influențelor politice a ajuns să fie cu desăvârşire lipsită de fonduri.

După stabilirea programului de cursuri şi fixarea cadrului corpului didactic, cea mai grea problemă a fost crearea

posibilităţilor de muncă practică, unde studentele să-şi poată însuşi metodele de aplicare practică a principiilor expuse la cursurile teoretice. S-a încercat o colaborare cu societăţile existente din Capitală, dintre care unele ar fi primit studente pentru practică, dar numai cu condiţia de a se păstra felul de lucru de până atunci. Şi cum societăţile de asistenţă socială din Capitală au lucrat în timpul acela pe bază empirică, şcoala s-a văzut nevoită să-şi creeze singură centre de demonstraţie pentru instrucţia practică a studentelor.

Prima specialitate introdusă a fost *asistenţa de familie.* S-a ales cartierul Tei care prezintă variate probleme de patologie socială, unde studentele să poată cunoaşte modul de trai al diferitelor categorii de populaţie, în Capitală.

Centrul de demonstraţie pentru asistenţa familiei în cartierul Tei a fost deschis la 1 decembrie 1929, ajungând să lucreze în primul an, în mod constructiv, cu 69 familii, având 201 copii.

S-a simţit mai întâi nevoia cunoaşterii sociologice a cartierului, cunoaştere ce s-a realizat treptat prin studii parţiale, făcute în parte de către organele şcolii, în parte de către Seminarul de Sociologie al Facultăţii de Filozofie din Bucureşti. în felul acesta am reuşit să ajungem la o cunoaştere oarecare a realităţilor din cartierul în care a trebuit să învăţăm a aprecia fenomenele anormale ale vieţii, fără să cunoaştem însă în prealabil biologia socială a populaţiei noastre din Capitală. Această situaţie anormală a avut repercusiuni directe asupra activităţii noastre.

Necunoscând condiţiunile normale de trai ale populaţiei, studentele noastre au raportat condiţiunile de trai ale dependenţilor cu care au lucrat, la propriul lor standard de viaţă, căutând ca prin munca de refacere a dependenţilor să-i ridice la un standard de viaţă la care, natural, nici unul din ei nu s-a putut menţine.

Mai târziu, prin experienţă proprie, am ajuns treptat la o cunoaştere din ce în ce mai bună a mediului de viaţă al populaţiei.

în decurs de câţiva ani, Centrul a devenit un sfătuitor şi sprijinitor al populaţiei, având în cartier o reputaţie bună şi bucurându-se de simpatia generală. Centrul a ajuns să rezolve tot felul de probleme, nu numai de asistenţa familiei, şi a devenit un Centru de îndrumare a populaţiei în variate domenii,

care în mod obișnuit nu țin de domeniul asistenței de familie, dar pe care Centrul le-a putut rezolva grație numeroaselor sale colaborări cu domeniile înrudite cu asistența socială.

Centrul de asistența familiei s-a dezvoltat în mod cu totul excepțional şi rapid până în 1933, când a început criza financiară a şcolii. Criza s-a produs prin faptul că Ministerul Sănătății şi Ocrotirilor Sociale n-a mai acordat nici o subvenție. Centrul nemaiprimind de la Minister nici un fel de contribuție bănească, şi-a redus activitatea încetul cu încetul, menținându-se în 1933-34 dintr-o subvenție de 50.000 lei acordată de Primăria sectorului I al Capitalei, plus contribuțiile personale ale corpului didactic, care s-a ridicat aproximativ la aceeaşi sumă. Această sumă a fost cu totul insuficientă pentru o muncă atât de larg extinsă, a Centrului nostru. Totuşi este meritul înțelegerii şi solicitu¬dinii tuturor primarilor şi consilierelor comunale ale acestui sector, că Centrul din Tei şi-a putut păstra continuitatea în lucru.

După schimbarea survenită la Minister, epoca de tristă stagnare a şcolii s-a sfârşit. Centrul a început să se refacă treptat, îndreptându-i-se situația financiară, însă n-a ajuns încă nici pe departe la gradul de dezvoltare pe care l-a avut în 1931-32.

Dar prin sprijinul şi colaborarea strânsă pe care Centrul o are cu Primăria Sectorului I al Capitalei şi pentru care ținem să aducem mulțumirile noastre d-lor primari, studentele au posibilități bune de a-şi face stagiile în asistența de familie, la acel sector.

A doua ramură de asistență socială introdusă de şcoala noastră, a fost *Serviciul Social de Spitale,* nu fiindcă astfel ar fi fost logic, ci fiindcă iarăşi destinul a făcut ca în acel timp să se afle la conducerea Eforiei Spitalelor Civile, ca efor, D-l Profesor D. *Mezincescu,* directorul Institutului de Higienă şi Sănătate Publică, care, cunoscând problema, a înțeles să dea cel mai larg concurs şcolii, introducând serviciile sociale pe lângă toate spitalele Eforiei.

Cu tot sprijinul acordat de d-l Efor Mezincescu, cât şi de d-l director general Al. Băbeanu care a continuat să susțină şcoala în mod admirabil, asistentele sociale n-au fost scutite nici la noi, ca de altfel în nici o țară unde există servicii sociale de spitale, de neajunsuri din partea unor membri neînțelegători

ai corpului medical, care au considerat serviciul de asistență socială spitalicească ca fiind fără utilitate şi ca un organ de control financiar al Eforiei. La această concluzie s-a ajuns din cauză că Eforia a introdus verificarea situației materiale prin anchete la domiciliul pacienților care solicită gratuitatea sau reduceri la taxele de tratament sau de spitalizare.

Evident, această măsură a nemulțumit pe unii din medici. Nemulțumirile de acest gen au fost însă trecătoare şi din fericire reduse ca număr. Astfel că serviciile s-au putut bucura de cele mai bune condițiuni de dezvoltare şi dacă n-au putut ajunge încă la un nivel mai dezvoltat, este numai din cauza aglomerării lucrului şi a neajunsului că, şcoala fiind prea tânără şi cu puteri de muncă prea limitate, n-a putut asigura Eforiei un personal tehnic suficient de numeros şi bine pregătit. Şcoala nu poate selecționa dintre diplomatele ei decât maximum 3-4 elemente de organizare într-o serie, elemente ce sunt extrem de căutate şi care întotdeauna ocupă locurile mai bine salarizate.

în faza actuală a asistenței sociale la noi în țară, toate locurile nou înființate fiind locuri de organizare, suntem nevoite să dăm în posturi de conducere şi asistente sociale care nu sunt dotate cu asemenea calități.

în prezent, n-avem în România decât 10 spitale cu servicii sociale. Şase din aceste spitale sunt clinici pentru învățământul medical universitar.

în total, în serviciile sociale din Bucureşti lucrează 16 asistente sociale, absolvente ale şcolii noastre.

Cele mai mari dificultăți le-a avut şcoala cu introducerea ramurei de *asistență a delincvenților*. în acest domeniu, la noi în țară, opinia publică n-a fost pregătită deloc, deşi de ani de zile s-a lucrat la alcătuirea noului cod penal, care prevedea înlocuirea sistemului penitenciar cu sistemul de reeducare.

Şcoala noastră, în dorința de a lua contact cu problema delincvenței la noi în țară, a început în februarie 1934 organizarea unui serviciu de asistența delincvenților minori în Penitenciarul Văcăreşti, având pentru aceasta aprobarea Ministerului de Justiție.

Prin bunăvoința şi sub conducerea d-lui Prim-Procuror *Procopie Dumitrescu,* şcoala a organizat, cu un an mai târziu, un al doilea serviciu de asistență socială pentru delincvenții minori

judecați în stare de libertate, acesta fiind ataşat, în mod oficial de către Ministerul de Justiție, Parchetului Ilfov şi trecut la 1 ianuarie 1937, odată cu intrarea în vigoare a noului cod penal, la Tribunalul de minori Ilfov.

Terenul a fost greu de desțelenit şi reuşita se datoreşte în mare parte eforturilor Primului-Procuror D-l Alexandru Procopie Dumitrescu, care a susținut activitatea noastră cu toată convingerea şi care ne-a adăpostit cu serviciul chiar într-una din încăperile serviciului D-sale, reuşind întotdeauna să ne susțină munca față de opozițiile inerente oricărui lucru de început şi încă neînțeles.

Mult sprijin a avut şcoala în acest domeniu şi prin D-l *Sescioreanu,* secretar general al Ministerului de Justiție. D-sa a susținut munca noastră ori de câte ori s-a simțit nevoia, contribuind şi la înființarea şi înzestrarea laboratorului de psihologie, care funcționează pe lângă Tribunalul de minori Ilfov, sub conducerea laboratorului de psihologie al Facultății de Filozofie.

în fine, şcoala lucrează şi în ramura *asistenței şi ocrotirii grupurilor, asistența specifică a tineretului,* specialitatea Asociației Creştine a Femeilor Române, care activează în acest domeniu mai bine de 10 ani, cu pricepere necontestată.

Şcoala n-a ajuns încă la specializare în *asistența copiilor şi în asistența psihiatrică,* de aceste ramuri urmând să ne ocupăm de-abia de acum înainte.

Am ținut să fac această schiță a istoricului şcolii, fiindcă numai sub această perspectivă se pot aprecia elementele care au ieşit din sânul ei şi care sunt asistentele sociale. Grupul nostru a dus o viață aşa de solidară, aşa de strâns unită, încât numai în mod excepțional şi din vina spiritului de milă, caracteristic persoanelor care fac asistență socială, au ieşit din şcoală acele câteva absolvente care fac notă discordantă față de ceea ce ar trebui să fie fiecare asistentă socială. Astăzi, şcoala poate avea mândria de a afirma că, privind îndărăt la munca spinoasă de 9 ani, vede realizată o serie de noi activități în domeniul asistenței sociale, toate rezultatul eforturilor depuse de asistentele noastre sociale, care aduc contribuții noi în locurile pe care le dețin. Curentul de asistență socială constructivă este pornit şi la noi în țară. El nu se mai poate opri,

chiar dacă persoanele de conducere ar dispărea din arena de luptă. Avem 54 de absolvente pioniere, răspândite în diferite colțuri ale țării, care sunt tot atâtea focare de răspândirea principiilor noi de asistență socială. Prin eforturile acestor mici şi harnice albine, ajutate, bineînțeles, de şefii lor ierarhici, s-au creat 10 Oficii Municipale de Ocrotire - din care 2, Clujul şi Braşovul, cu o organizare ce poate fi mândria noastră - şi atâtea alte servicii de mare utilitate pentru țară.

Este un început modest, dar un început bun. Meritul este al întregului grup de personalități, profesori şi asistente sociale care au înțeles să se pună necondiționat în slujba unui ideal şi să-l servească fără şovăire, fără rezerve. Fie-mi îngăduit, ca în numele Asociației noastre, să exprim, în această primă adunare a noastră, cea mai caldă recunoştință şi cele mai vii mulțumiri persoanelor noastre de conducere, între care, în primul rând, d-lui prof. D. Gusti, preşedintele nostru şi perma¬ nentul nostru sfătuitor şi sprijinitor, apoi profesorilor noştri, Asociației Creştine a Femeilor Române, care ne-a fost un reazim, mai ales în zilele grele, precum şi nenumăraților prieteni şi susținători, pe care îi are Asistența Socială, şi în sfârşit asis¬ tentelor noastre sociale, care au înțeles să-şi consacre tinerețea, entuziasmul şi forțele de muncă, pentru a duce mai departe munca începută de noi.

Şi pentru a termina, vă voi spune un cuvânt şi pentru mine. Munca ce s-a depus la această şcoală nu este spectaculoasă; rezultatele ei vor fi însemnate, dar târzii. Nu pot decât să vă mărturisesc că asistența D-voastră zilnică şi prezența D-voastră aici, îmi întăreşte credința că nu m-am străduit în zadar să sădesc idei şi sentimente care au încolțit şi s-au dezvoltat în sufletul Dv. Astăzi am marea bucurie de a vedea primele rezul¬ tate. De aici încolo, timpul pe care de atâtea ori l-am văzut fugind în aparență fără folos, devine aliatul meu. Bucuria mea sunteți D-voastră, dragi colege, şi mulțumirea mea va fi opera D-voastră de mâine, pentru ridicarea celor căzuți în lupta vieții, pentru a colabora la ridicarea țării şi pentru a contribui la consolidarea ştiinței româneşti.

Asistența socială. Buletinul Asociației pentru Progresul Asistenței Sociale, anul VII, nr. 2, 1938, pp. 37-42.

61

Ocrotiți femeia muncitoare!

Un alt capitol important, dar complet neglijat, al politicii noastre sociale

Ultimele statistici oficiale arată că în România mor 12.000 femei lehuze pe an, din cauza lipsei de îngrijire sau a hranei neîndestulătoare care ia organismului orice putere de rezistență!

Cifra aceasta e impresionantă, dureros de impresionantă. Şi dacă-i mai adăugăm întristătorul fapt că România este totodată țara cu cea mai mare mortalitate infantilă în Europa, oricine va înțelege că, punând problema ocrotirii muncii femeilor şi copiilor, noi n-o facem numai din punct de vedere al intere¬selor restrânse ale clasei muncitoare, dar şi din punct de vedere al interesului general şi național.

Primejdia degenerării rasei

Căci în aceste cifre statistice nu se oglindeşte numai starea de mizerire în care se găseşte majoritatea covârşitoare a femeilor de la noi, adică acele femei care muncesc fie în fabrici şi pe ogoare, fie în gospodăria lor, 80% cel puțin din toate femeile române. Ele ne semnalează totodată un alt fenomen alarmant, de proporții mult mai vaste: *degenerarea rasei...* Mor femeile, mor copiii! Ce poate fi mai îngrozitor în viața unui popor decât acest teribil seceriş pe care-l face Moartea tocmai printre acei care reprezintă înseşi speranțele lui de viitor!

în România se nasc anual aproximativ 38 de copii la mia de locuitori, deci 600-700.000. Dintre aceştia, mor 23 la mia de locuitori, deci aproape 400.000!

Mortalitate mare şi la oraşe

Dar cine crede că mortalitatea femeilor şi copiilor se constată numai la sate, se înşeală. în oraşele noastre, locuite de puțini capitalişti, dar de mulți, foarte mulți oameni muncitori care trăiesc ca vai de ei din munca creierului sau a brațelor, situația nu este mult mai bună. Mor şi aici, din cauza proastelor stări sociale, femeile şi copiii, pe capete. Nu în palatele celor bogați, bineînțeles, ci în bordeiele celor săraci şi muncitori...

Soluția?

Evident, ca pentru orice în lume, există o soluție şi pentru această problemă. Ridicarea nivelului cultural şi, mai ales, material al maselor largi țărăneşti şi muncitoare ar coborî imediat mortalitatea. Alungați sărăcia şi veți alunga boala! Iată o formulă simplă, dar greu de aplicat în societatea de azi în care nici o lege nu opreşte pe nimeni să moară de foame.

Dar şi până la înfăptuirea unei societăți mai drepte se poate face mult pentru ocrotirea femeii şi copilului. Cu o condiție, însă!

Ca cel puțin legile existente să fie respectate.

Munca de noapte a femeii e interzisă...

Iată că aceeaşi lege care fixează durata legală a muncii la 8 ore pe zi, cuprinde şi câteva capitole despre ocrotirea femeii.

Un articol din această lege interzice categoric munca de noapte a femeii, precum şi munca femeii în industriile subterane, periculoase şi insalubre (nesănătoase). E o dispoziție minunată aceasta, fără îndoială, dar din păcate ea a rămas literă moartă.

Cine n-o crede, n-are decât să-şi jertfească somnul într-o noapte şi să facă o raită prin Capitală sau prin orice alt oraş industrial al țării.

...Dar se practică nestingherit în toată țara

Munca de noapte a femeilor este regulă generală în industria textilă. Femeile (între care adesea copile de 14-15 ani) intră în lucru seara şi lasă lucrul dimineața. în multe fabrici nu se admit nici pauze de recreere, iar acolo unde patronul e nițel mai omenos, se întâmplă adesea ca muncitoarele să fie oprite a părăsi sălile de maşini în timpul aşa zisului „repaos". Le vezi atunci dormind îngrămădite, claie peste grămadă prin colțuri, până ce semnalul neiertător le cheamă iarăşi alături de maşinile veşnic în funcțiune...

Dar în câte industrii şi bresle nu lucrează femeile noaptea. Chelnerițele, garderobierele, femeile de serviciu - iată o altă armată de muncitoare pentru care, însă, munca de noapte reprezintă nu numai o primejdie fizică, dar şi una morală.

De asemenea, în industriile periculoase şi insalubre, munca feminină este generală.

Cum pot suporta aceste femei care muncesc toată noaptea din greu şi care ziua trebuie să se ocupe de ale casei, care deci niciodată nu sunt odihnite - cum pot ele suporta povara grea a maternității ?

Mai ales că şi condițiile lor de viață sunt dintre cele mai proaste. Femeile primesc salariile cele mai scăzute. în industria textilă, spre pildă, se plăteşte şi 20 (douăzeci) de lei pe zi!

Lehuzele au drept la concediu plătit

Dar legea merge mai departe. Ea cuprinde şi dispozițiuni de ajutorare reală a femeilor în caz de lehuzie.

Femeia lehuză n-are voie să muncească 6 săptămâni înainte şi după naştere. Pentru acest răstimp, ea are dreptul la un concediu plătit.

Bineînțeles, această dispoziție a fost înscrisă în lege în vederea ocrotirii acelor femei care muncesc ziua şi în indus¬ triile permise. Căci, precum am spus, munca de noapte e interzisă.

Dar întocmai cum se aplică interzicerea muncii de noapte, tot astfel şi această obligativitate a concediului plătit.

Muncitoarea lehuză munceşte, câtă vreme o ţin puterile,
fiindcă dacă nu munceşte, nu mai vede nici cei 20-30 lei pe zi şi moare de foame, cu pruncul din ea cu tot.

Să ne mirăm atunci că mor atâtea femei lehuze ?

E cazul mai degrabă să ne mirăm că în ţara noastră unde se face atâta caz de naţionalism, autorităţile nu au mai multă grijă de aplicarea legilor care ocrotesc femeia.

Faptul că e vorba de muncitoare, nu dispensează încă aceste autorităţi de îndatoririle lor legale.

Femeia muncitoare face şi ea parte din naţiune. Ea este chiar reazemul ei adevărat.

Ar fi timpul ca cei ce sunt chemaţi să guverneze, să-şi amintească de existenţa acestei probleme.

Lumea nouă, nr. 12, din 20 martie 1938.

62

Marea întrunire festivă a „Asociației pentru emanciparea civilă şi politică a femeilor române"

Duminică, 13 martie a avut loc în strada Popa Rusu 13 [Bucureşti], o impunătoare întrunire a femeilor române, spre a omagia pe M.S. Regele [Carol al II-lea] pentru înscrierea în noua Constituție a drepturilor politice pentru femei. întrunirea a prezidat-o d-na Elena Meissner-Iaşi, preşedinta generală a „Asociației".

Domnia-sa, face un scurt istoric al înființării „Asociației" la Iaşi în vremea războiului, având de scop a face, ca în noua Constituție de atunci, să se dea drepturi şi femeilor, ca unele care au înlocuit în toate muncile pe bărbații ce luptau pe front şi au muncit cu devotament în spitale.

Arată diversele etape prin care a trecut „Asociația", pentru a dobândi în 1925 [de fapt 1929] drepturi la comună şi județ şi 1932 drepturile civile. Acum prin noile drepturi înscrise în noua Constituție, femeia va putea face dovadă deplină a însu¬şirilor sale în gospodăria statului. Aduce prinosul de recunoş¬tință M.S. Regele, căruia îi urează domnie lungă şi glorioasă.

Citeşte şi adeziunea d-nei Maria Pop-Craiova.

D-na Calypso Botez, preşedinta secției Bucureşti, aducând vii omagii M.S. Regelui pentru eliberarea femeii din cătuşele de veacuri, arată cum femeia de azi începe o viață nouă bazată pe evanghelia muncii, Constituția actuală aducându-ne maximum de bine ce-l doream.

D-sa mai aduce omagii de recunoştință M.S. Regelui, în numele societăților: „Asociația femeilor cooperatiste române",

„Comitetul Național pe lângă B.I.T. pentru munca femeilor în România", „Comitetul pentru cultura gospodărească". De asemenea, citește adeziunea d-nei Maria Baiulescu - Brașov.

D-na Ortansa Satmary, președintă, aduce omagii M.S. Regelui, atât în numele „Asociației", cât și a „Institutului Cultural Feminin", pe care îl prezidează, arată ce a făcut în trecut femeia pentru neam și țară mai ales cele din provinciile dezrobite, care au păstrat vie făclia naționalismului. în viitor, țara noastră nu are decât de câștigat din colaborarea celor două sexe pentru binele obștesc.

D-na Ella Negruzzi, președintă, aduce prinosul de recunoștință M.S. Regelui și mulțumește și tuturor colaboratoarelor „Asociației", care prin propaganda lor au contribuit la succesul cauzei noastre de azi. Mulțumește și în numele societății ce o prezidează „Gospodăriile rurale".

Maica Smara, decana luptătoarelor pentru cauza feministă, se bucură de izbândă datorită bunului nostru Rege și luptei aprige duse de femei. își aminteste de greutățile întâmpinate la început și sfătuiește femeile să lupte contra celor două plăgi: lenea și corupția.

D-na Margareta Ghelmegeanu, după ce aduce omagii de neprecupețită recunoștință M.S. Regelui, analizează articolele din Constituție referitoare la aceste drepturi. D-sa arată cum lupta de dezrobire nu este încă terminată, căci depinde cum se va interpreta în noua lege electorală gândul bun al Suveranului nostru. Acum trebuie strânse mai mult ca totdeauna rândurile dintre noi ca prin solidaritate să se obțină participarea la viață nouă a unui cât mai mare număr de femei. A se armoniza diferența ce se face între femeile ce muncesc în afară de casă și cele ce muncesc în gospodăria lor, ambele munci, același raport în viața socială.

D-na Henrietta Gavrilescu, aduce omagii Suveranului nostru și aderă la sărbătorire în numele celei mai vechi „Asociații pentru drepturile și datoriile femeii", condusă de d-na Ianculescu de Reuss, care fiind bolnavă n-a putut participa.

D-na C. Nicolau, în numele „Federației Universitarelor", mulțumește regelui nostru.

D-na Rozina Bușilă, fost vicepreședintă la Iași aduce asemenea omagii celui care ne va da prilej să lucrăm rezolvând multe

probleme între altele aceea a mamei şi a copilului. Mai aduc omagiu recunoscător şi vii mulţumiri d-na Cornelia Achimescu, în numele „Asociaţiei surorilor de caritate din război", d-na dr. Răzvan în numele „Asociaţiei femeilor medici", şi d-na Bogdanovici în numele unei tinere asociaţii feministe pe care o prezidează, „Frontul Feminin".

Mai vorbesc d-nele Monteoru şi Ella Schildkraute.

D-na Florica Georgescu, secretara generală, arată elanul şi dragostea nețărmurită cu care femeile ce suferiseră rigorile ocupaţiei duşmane au primit raza de speranță a cuvântului d-nei Meissner şi al înaintaşelor noastre, venind să lucreze în Asociaţie.

Mulţumeşte tuturor membrelor care au ajutat această operă şi aduce prinos de recunoştință M.S. Regelui atât în numele Asociaţiei, cât şi a societăţii ce o prezidează - Cercul Cultural Feminin „Voichiţa Doamna".

D-sa apoi citeşte următoarea moţiune votată prin aclamaţii de întreaga adunare.

în urmă, preşedintele cu întreg biroul au semnat la palat şi au depus moţiunea spre a fi înmânată M.S. Regelui.

Gazeta femeii, nr. 63-64, din 31 martie 1938.

63

Importantele lucrări de la Comisia Socială a Societății Națiunilor

Convorbire cu doamna Alexandrina Gr. Cantacuzino

Doamna Alexandrina Gr. Cantacuzino, întorcându-se de la Geneva, unde a luat parte la lucrările Comisiei Sociale, ne-am prezentat la d-sa pentru a o felicita de izbânzile dobândite de România şi a-i cere lămuriri asupra problemelor cercetate de marele for social, care întocmeşte legiuiri şi în care toate ţările sunt reprezentate prin personalităţi eminente şi tehnicieni de seamă.

Doamna Cantacuzino ne arată ordinea de zi care cuprindea:

Plasamentul familial, Legiuirile asupra copiilor ilegitimi, Salvarea minorelor şi Reeducarea prostituatelor majore, Serviciul social, Rapoartele Guvernelor asupra Protecţiei Copilului.

în chestia Plasamentului Familial, România s-a prezentat foarte bine, căci organizarea ei în această privinţă este una din cele mai bine întocmite, iar opera săvârşită de Ministerul Ocro¬tirilor Sociale cu concursul doamnei Ecaterina Caragea ne face cinste din toate punctele de vedere şi este mult apreciată în străinătate. în Anglia, adopţiunile de copii, după introducerea plasamentului familial, s-au urcat de la 300 lunar la 5.000 lunar. Ceea ce noi trebuie să facem cât de curând este intro¬ducerea Chartei Copilului cu drepturile lui consfinţite de lege şi înfiinţarea Comisiunii româneşti de Protecţia Copilului.

Am avut satisfacţia de a fi obţinut o mare izbândă pentru România, care de ani de zile lupta să facă să triumfe punerea la ordinea de zi a problemei: *Părăsirea Familiei,* care este

punctul nevralgic al căminului, rechemarea părinților la datorie, sancționarea delictului de părăsire a familiei printr-o legiuire internațională, care să pedepsească pe cei ce nu-şi înțeleg prima şi cea mai sfântă datorie.

Astăzi când aşa de uşor se trece dintr-o țară într-alta, dintr-un continent într-altul, de câte ori nu am văzut cu durere, părinți care au plecat în altă țară, părăsind familia şi nu se putea lua nici o măsură în această privință.

Astăzi situația se schimbă, căci se prevăd sancțiuni grave prin legiuirea internațională pe care d-l Ministru Pella a întocmit-o împreună cu Biroul de Codificare Internațională şi care va fi prezentată cu toată cercetarea ştiințifică a situației acestei probleme în 40 de țări din diferite continente, la sesiunea din aprilie 1939 a Comisiei Sociale. Este o cinste pentru țara noastră a prezida la aceste lucrări şi a fi avut 2 eminenți jurişti români pe domnul Ionescu-Dolj, vicepreşedintele Consiliului Legislativ, şi pe d-l Ministru Pella, numit raportor, care prin munca lor leagă pentru vecie numele României de cea mai de seamă operă de *Ocrotire a Copilului şi de întărire a Familiei.*

Sunt fericită că mi-a fost dat mie, singura reprezentantă anul acesta în Comisia Socială, să fi obținut după o aprigă luptă, (căci fiecare delegat căuta ca țara lui să fie chemată a dirigui aceste lucrări de ordin mondial) ca România şi jurişții români să aibă această înaltă cinste ce ne aşează printre factorii de prim ordin care au contribuit la rezolvarea unei mari probleme de ordin social. Toate marile asociații ca : Protecția Copilului, Ajutorul Copilului etc. au adus omagiu muncii noastre, felicitându-ne pentru izbânda dobândită.

De asemenea, într-o altă ordine de idei, Consiliul Național al Femeilor Române a luat inițiativa să propună Congresului Consiliului Internațional din Edinburg şi tuturor marilor asociații ca să se înființeze *Zone neutre* în fiece țară, unde copiii în caz de război, să poată fi puşi în afară de bombardament, atacuri prin gaze şi altele, fiind supravegheați şi întreținuți acolo de țările lor. *Zonele neutre* ar fi stabilite printr-o înțelegere internațională de comun acord de toate guvernele. S-ar codifica înțelegerea stabilită cum s-a făcut pentru Crucea Roşie şi astfel copilul, acest sfânt odor, rezervă a neamului, ar fi ferit de grozăviile sălbatice ale războiului. Un drapel special ar face zi şi noapte

să se ştie locul ferit de orice lovitură militară. Această propunere a Consiliului Naţional Român a făcut mare impresie şi credem că va fi încoronată de succes. Cum vedeţi, în toate direcţiile se lucrează cu folos în numele şi pentru înălţarea României.

Graiul femeii[1], anul IV, nr. 5, din mai 1938.

1. *Graiul femeii a* apărut la Ploieşti, lunar, între 1935 şi 1939, fiind oficiosul Grupării Naţionale a Femeilor Române. S-a impus ca una dintre cele mai importante publicaţii feministe interbelice. Iniţiatoarea şi susţinătoarea ei morală şi materială a fost Alexandrina Cantacuzino. Colaboratoarele sale proveneau îndeosebi dintre membrele active ale Grupării (Cluj, Braşov, Ploieşti, Chişinău, Craiova, Constanţa, Râmnicu-Vâlcea, Caracal, Satu-Mare, Calafat).

64

O izbândă a feminismului român

Avem mulțumirea a vă aduce la cunoștință că la Congresul Consiliului Internațional al Femeilor ce a avut loc în luna iulie anul acesta la Edinburg, distinsa prezidentă generală, Doamna Alexandrina Gr. Cantacuzino, a fost realeasă vicepreşedintă în Comitetul de Conducere al acestei mari Asociații, care cuprinde consilii naționale din 60 de state de pe glob.

Au luat parte la alegere prin vot secret peste 2.000 delegate din toate continentele. Doamna Cantacuzino fiind absentă de la Congres, reuşita D-sale capătă o mai mare însemnătate şi ridică mult prestigiul femeii române.

Cu această ocazie d-na baroană Bb'el, preşedinta Consiliului Internațional a propus să se trimeată d-nei Cantacuzino urmă¬toarea telegramă:

„Consiliul Internațional al Femeilor resimte greu lipsa dvs., vă mulțumeşte pentru strălucita conferință, trimite marei oratoare urări pentru o lungă, fecundă şi indispensabilă colaborare internațională".

Urăm scumpei noastre prezidente izbândă în noua activitate pe terenul social, având în vedere protecția femeii şi a copilului.

Revista Femeilor Române, nr. 5-8, octombrie 1938.

65

Cuvântarea d-nei Alexandrina Cantacuzino: Femeile în noua Constituție românească [rostită la Congresul al VII-lea al „Grupării Femeilor Române", ținut la Braşov în zilele de 12, 13 şi 14 noiembrie 1938]

în câțiva ani de la ultimul Congres ce Gruparea Femeilor Române a ținut la Braşov în 1933, putem spune că o prefacere uriaşă s-a petrecut şi în cadrul vieții naționale şi peste hotare.

în acest răstimp, am rămas neclintiți în crezul nostru de dreptate, de cinstită judecată a oamenilor şi a lucrărilor. Toate s-au schimbat împrejur, numai sufletul nostru a rămas acelaşi legat de doctrina ce constituie forța noastră morală întemeiată pe un ideal ce nimic nu-l poate zdruncina.

Ani de zile am dezvăluit cu curaj răul ce-l desăvârşea politicianismul, otrava ce demagogia strecura în toate părțile, secătuind forțele vii ale nației. Am cerut încontinuu o mare reformă constituțională, reorganizarea statului printr-o descentralizare administrativă; organizarea muncii obşteşti, vieții economice şi, mai ales, întronarea unei renaşteri spirituale, care să îngăduie o serie de reforme izvorâte din consensul sufletesc al tuturor cetățenilor.

Ceream reforma Senatului pe temei corporativ, care în gândul nostru trebuia să devie o adunare a elitei intelectuale, în care să nu străbată interese de partid şi numai grija de legiferare pentru apărarea intereselor superioare ale Statului.

Ce drum parcurs şi câtă dreptate ne-au dat evenimentele consfințind o parte din ideile şi programul nostru.

Femeile au căpătat în principiu drept de vot la Cameră şi Senat şi drept de eligibilitate la Senat. Ele au fost chemate, cum o ceream noi, a activa pentru apărarea ţării, în caz de război.

Munca socială, decretată obligatoriu pentru ambele sexe, descentralizarea administrativă este desăvârşită; politicianismul se spune că a amuţit. Deci programul Grupării este pus în aplicare şi s-ar părea că femeile nu mai au ce cere, şi totuşi cea mai însemnată dintre reforme rămâne o dorinţă vie : reorganizarea spirituală a naţiei ce nu se îndeplineşte prin decrete-legi, ci prin imponderabili ce leagă sufletele între ele, le adună, le ridică deasupra nimicniciilor şi le dă o conştiinţă activă, pătrunsă de răspunderea colectivă ce o are fiecare om, oricât de mic ar fi, de a contribui la buna rânduială şi la preamărirea vieţii naţionale prin determinarea psihozei de bărbăţie, şi voie bună, de iubire colectivă, de încredere, de senină privire asupra tuturor problemelor oricât de grele ar fi ele.

Această organizare de viaţă lăuntrică ce porneşte din dorinţa de bine, nu a fost pusă pe primul plan al preocupărilor şi, de aceea, noi, salutând Noua Constituţie[1], ce ne adusese atâtea nădejdi şi pe care cu drept cuvânt o socoteam izvorâtă şi din

1. Asemenea Constituţiei României din 1923, şi Constituţia din 27 februarie 1938, care a consacrat regimul de dictatură personală a lui Carol al II-lea, a recunoscut cele două principii fundamentale ale statului de drept: a. Că toate puterile emană de la naţiune şi b. Separarea puterilor în stat. în realitate însă, noua Constituţie a întărit puterea executivă, pe cea a regelui, în detrimentul puterii legislative (numirea guvernului de către suveran, constituirea Consiliului de Coroană, ca organ consultativ permanent, din personalităţi desemnate de rege etc.). în consecinţă, Adunarea Deputaţilor şi Senatul deveneau de fapt organisme mai mult decorative. în aceste împrejurări, femeile ştiutoare de carte care, potrivit reformei electorale (9 mai 1939), art. 5, au obţinut, ca şi bărbaţii, de la vârsta de 30 de ani, drept de vot n-au putut avea rolul pe care-l sperau să-l dobândească în conducerea treburilor statului. De altfel, Legea electorală permitea eligibilitatea femeilor numai în Senat, nu şi în Adunarea Deputaţilor. Prăbuşirea curând a regimului carlist şi investirea gen. Ion Antonescu cu puteri depline în conducerea statului (septembrie 1940), intrarea României în conflagraţia mondială au amânat din nou dobândirea drepturilor integrale ale femeilor.

zămislirea cugetării noastre, nu putem să nu cerem cu hotărâre ca înainte de toate, mai ales faţă de vremurile chinuitoare, de griji mari şi de întunericul în care ne zbatem, să se aibă în vedere ridicarea potenţialului moral, dinamizarea până la cel mai înalt grad, a sufletelor, întărirea vieţii naţionale, printr-o armonioasă colaborare prin iubire, iertare, *încredere între toţi fiii ţării.* Nu putem, de asemenea, să nu ne exprimăm dorinţa de a vedea întocmită, cu o clipă mai devreme, legea electorală ca noua Constituţie să fie pusă în aplicare şi cu ea să ne vedem noi, femeile, în fine înscăunate în drepturile fireşti de cetăţene, aceasta în clipa în care sfatul nostru în apărarea ţării poate fi de atât folos.

Pentru legile ce privesc femeile nu ne putem închipui că ele se pot decreta fără ca femeile să fi fost şi ele consultate, ca de pildă legea de mobilizare a femeilor ce se pregăteşte. Este bine să se ştie că noi am cerut această legiferare în 1936, printr-o adresă către d-l Prim Ministru [Gh. Tătărescu], care glăsuia astfel:

Cerem în preajma deschiderii Parlamentului să se facă o lege prin care să se încadreze şi să se reglementeze activitatea femeilor pentru apărarea ţării ca ele să înlocuiască pe bărbaţi la toate serviciile auxiliare, dublându-se astfel numărul combatanţilor activi, care să poată fi trimişi pe câmpul de luptă. în ceasul când în toate ţările organizarea naţiunii ca forţă vie de apărarea ţării se pune în practică, cerem ca femeile române să fie chemate la toate jertfele pentru Tron, ţară şi neam.

Cum vedeţi, sugestia a pornit de la noi.

Legea muncii sociale obligatorie pentru tineretul de ambele sexe este de o importanţă ce nu poate scăpa nimănui, ea este chemată a pune pe tineri în faţa realităţilor vieţii, să-i silească să ia contact cu suferinţele norodului, să-i pună în măsură a cunoaşte ţara lor, cugetând asupra nevoilor ei şi ale celor mulţi şi necăjiţi, care sunt factorul determinant de armonie, de bună înţelegere, de sănătate morală şi fizică. La această lege iar nu am fost chemate a ne rosti tocmai noi care suntem iniţiatoarele acestui proiect. De ce acest lucru pentru că cu toate izbânzile de doctrină ce le-am culeş, în fapt femeile sunt înlăturate mai mult ca oricând de la drepturi egale cu bărbaţii şi chiar de la munca ce asigură pâinea de toate zilele.

Deci, ne găsim în plin paradox: Izbânzi mari de ordin doc¬
trinar, succese de ideologii, dar, în fapt, aceeaşi stare de minorat ce slăbeşte deopotrivă familia şi societatea şi primejduieşte însăşi coeziunea de ordin naţional.

Nu trebuie să ocolim adevărul, oricât de crud ar fi; suflete tari ne trebuie, iar nu letargie menţinută prin iluzii fără rost. Noi, care de 20 ani, la această tribună am înţeles a glăsui numai *adevăr,* nu putem tăgădui că vremurile sunt peste tot pământul destul de întunecate şi grijile de ordin obştesc covâr¬ şind pe toate celelalte, cerându-ne să fim mai buni, mai iubitori de ţară şi neam, care trebuie să [se] bizuie pe o forţă de neînvins, izvorâtă din nucleul de suflete gata la jertfă, cu lozinca : „Totul pentru ţară".

Femeile, deci, în faţa Constituţiei se mândresc că au fost în principiu chemate la răspunderile obşteşti, de unde nu trebuia să lipsească, consideră noul pact fundamental de aşezare a ţării, ca un factor, care ar asigura, dacă ar fi respectat, liber¬ tatea, avutul, liniştea individuală şi colectivă, fără de care nu poate fi organizare temeinică, căci forţa naţiunilor, a spus Auguste Comte, constă nu a reprima, dar a convinge şi a disciplina libera cugetare a tuturor categoriilor de cetăţeni care împreună constituie cetatea nebiruită pe care se reazămă Conducătorii.

Alte probleme frământă întreaga omenire în ceasul de trans¬ formare geografică, etnică, istorică pe care o trăim.

Războiul a bătut la uşă. Mamele de pe tot pământul şi cu ele omenirea întreagă s-a cutremurat ; catastrofa a fost amânată de noi toţi, dar mai ales de femei depinde ca urile năpraznice, ce de 20 de ani ameninţă însăşi civilizaţia europeană, să înceteze, să ne reculegem şi să căutăm prin înţelegeri paşnice, prin învoirea între popoare a rezolva diferendele, nu prin distrugere.

Din partea noastră pot spune sus şi tare că femeile române oriunde s-au întâlnit cu surori de orice neam şi crez, cu lealitate le-au întins o mână prietenească. Tot noi aci am socotit din primul ceas, că trebuie să ascultăm păsul surorilor noastre minoritare şi credem că nici ele nu au uitat întrunirea din Capitala ţării în 1925, când după rugămintea noastră au venit şi am ascultat toate cererile, făcând tot posibilul, ca să fie în bună parte, rezolvate. Suntem aceleaşi, dorul de bine ne mână

ca şi atunci, dorim conlucrare, colaborare, sinceritate, însă stăm neclintite în serviciul Patriei una şi indivizibilă, gata la jertfirile cele mai dureroase pentru păstrarea unui patrimoniu sacru.

Cu noi, toţi ştiu unde merg, căci niciodată nu ne-am ascuns gândurile, nu am şovăit, nu am avut ceva pentru noi, nici nu ne-am încovoiat, nici nu am ridicat stindardurile pe care nu eram gata a le apăra cu ultima dârzenie.

A fi un om, adică un caracter ce nimic nu-l înduplecă decât frica lui Dumnezeu şi a poruncilor sale, aceasta este năzuinţa şi lozinca noastră.

Domnul să fie cu noi, dându-ne înţelepciune, izbăvind neamul nostru şi ocrotind Patria, izvorul veşnic de preamărire a româ¬nismului.

Graiul femeii, anul IV, nr. 11-12, din noiembrie-dec. 1938.

66

Raportul Grupării Femeilor Române [la Congresul al VII-lea, ținut la Braşov pe 12-14 noiembrie 1938]

Doamnă Prezidentă,

Doamnelor şi Domnilor,

Gruparea Femeilor Române a fost înființată la 15 februarie 1929 de către D-na Alex. Gr. Cantacuzino a cărei prezidentă generală este.

Această asociație are de scop a dezvolta şi încuraja munca femeii pe toate tărâmurile: cultural, social şi economic şi de a ridica prestigiul moral şi social al femeii.

Educația, sănătatea publică, morală socială, propăşirea econo¬mică şi financiară a țării, asistența socială, toate aceste ramuri de activități trebuie să fie cercetate de femei, căci viața casnică este în legătură directă cu toate acestea.

Pentru cunoaşterea şi răspândirea acestor chestiuni, D-na Cantacuzino a organizat conferințe cu subiecte educative ca : orientarea profesională, colaborarea între şcoli şi familie, biserică şi şcoală, noțiuni de puericultură, altele cu subiecte juridice, administrative, apoi conferințe contradictorii asupra noilor curente.

Succesul conferințelor a fost confirmat prin numărul cel mare de auditori din toate clasele sociale de ambe sexe. S-au ținut întruniri pe cartiere, făcând cunoscut programul grupării până în cele mai îndepărtate puncte ale oraşului, astfel am putut forma un centru în comuna suburbană Colentina. Aci am înființat în anul 1930, prima grădiniță de copii ce poartă numele de „Ilincuța Cantacuzino". în primul an au urmat 40 de copii, azi sunt 120 cu două conducătoare.

Tot aci am organizat un Ateneu popular, Sfatul Mamelor şi anul acesta înființăm la Colentina Şcoala Mamelor.

Cele mai multe care veneau la Sfatul Mamelor, erau mamele micuților care vin la grădiniță. Ele veneau odată pe săptămână, marți, cu lucru, când una dintre noi, care am organizat această casă de sfat vorbim cu ele, îndrumându-le pentru a avea o gospodărie bună, a şti cum să educe copiii lor etc. Sfaturile şi îndrumările noastre sunt date în mod amical, simplu, fără pretenții şi fără să le jignim.

Gruparea anul acesta a sărbătorit la Casa Femeii, cu repre¬zentante din toate filialele, noua Constituție care a dat drepturi de vot şi eligibilitate la femei.

Femeile din întreaga Românie, înțelegând importanța grupării au cerut centrului înființare de filiale. Până în prezent avem 13 filiale şi anume: *Chişinău, Cluj, Câmpeni din jud. Turda, Braşov, Făgăraş, Ploieşti, Buzău, Craiova, Calafat, Constanța, Râmnicu Vâlcea, Caracal, Satu Mare.*

Unele din aceste filiale înțelegând adevărata lor menire şi conformându-se cu totul programului nostru de a se ocupa de femeia de la țară pentru a o educa şi pregăti pentru nevoile vieții de astăzi, au înființat subfiliale în comunele rurale ; astfel au făcut Ploieşti, Constanța şi Craiova.

Congresele anuale ținute la Cluj, Braşov, Bucureşti, Craiova, Chişinău, şi anul trecut iar la Cluj în care gruparea a înregistrat reale succese, stabilesc relațiuni de prietenie între membrele centrului şi filialele, apoi un schimb de idei.

Lucrările prezentate de D-nele raportoare sunt urmărite de public în mare parte de profesori, medici, preoți etc. cu atenție şi au stârnit discuțiuni din cele mai interesante. Din toate cele expuse se vede limpede că munca femeilor din grupare este închinată exclusiv binelui țării şi al aproapelui, urmărind culti¬varea de educare a femeii, ca ea să devină conştientă de datoriile şi de drepturile ei.

Membrele grupării nu cer nimic pentru ele personal, dar cer cu convingere respectarea dreptului la muncă cinstită şi demnă pentru orice femeie, drept prețios şi sfânt fără de care nu există libertate individuală şi deci mulțumire şi progres.

Aşa să ne ajute Dumnezeu.

Secretară G-rală,

Caliopi Ing. Dimescu

Graiul femeii, nr. 1, ianuarie 1939.

67

Prima femeie senatoare

Realizarea drepturilor feminine organizate prin noua Con¬ stituție a Maj. Sale Regelui Carol II spre a egaliza situația femeilor cu situația bărbaților, s-a manifestat prin numirea d-nei Maria M. Pop în rândurile Noului Senat, fiind votată de un număr mare de membri.

Cu multă bucurie am felicitat această reuşită a d-nei Maria M. Pop, cu care am lucrat împreună în anul 1917, în misiunea [de] a înființa la Iaşi „Asociația pentru emanciparea civilă şi politică a femeilor române".

La această activitate, condusă de un distins Comitet a fost aleasă prezidentă d-na Elena C. Meissner, numindu-se alături de prezidentă încă d-na Ella Negruzzi şi persoana mea, ca reprezentantă a Ardealului, fiind prezidenta Federației „Uniunea Femeilor Române", la care a aderat după Unire şi această Asociație pentru emanciparea civilă şi politică.

Am avut de la început o mare simpatie pentru d-na Maria M. Pop care a rămas foarte activă în grupul nostru, repre¬ zentând Secția Craiova, luând parte la adunările Asociației unde era întotdeauna preparată a rosti cuvântări, în scopul acestei chestiuni căreia ne-am consacrat. D-na Maria M. Pop a luat parte şi la congresele Asociației, fiind afiliată la Alianța Internațională, organizate în diferite state, având posibilitatea a reprezenta România, fiind totdeauna apreciată.

Prietenia noastră a durat până în ziua de astăzi, după 22 de ani, deoarece d-na Maria Pop s-a devotat şi Ardealului, venind la Centrala Uniunii la Braşov, a luat parte la congresele noastre şi a fost deosebit de îndatoritoare a organiza şi la Craiova în anul 1931 un Congres al Uniunii care a avut un deosebit succes.

Dacă astăzi tot grupul nostru a simțit o mulțumire, sărbă¬
torind alegerea distinsei noastre amice Maria M. Pop la Senat, manifestează o bucurie fiindcă toată lupta noastră de ani de zile a fost pentru ridicarea valorii feminine, care s-a realizat prin acordarea dreptului egal cu al bărbaților.

Neputând asista la această sărbătorire doresc să exprim prin aceste rânduri, apropierea mea sufletească, apreciind cu multă dragoste pe cea dintâi femeie română ce a reuşit la acest țel, stimând pe d-na Maria M. Pop ca Senatoare.

Maria Baiulescu

Gazeta femeii, anul VIII, nr. 87-88, din 10 iulie 1939.

68

Femeia intelectuală în familie şi în gospodărie

Care e acest rol? Iată o întrebare ce trebuie să răsară în cugetul celor care urmăresc, pe lângă transformările grăbite ale civilizaţiunii noastre, şi nuanţele subtile ce schimbă, pe nesimţite, conştiinţa contemporană.

Astfel, cei trei termeni, al căror raport ne e dat să-l cercetăm, deşi, în mintea celor mulţi, par a fi statorniciţi şi nu tocmai în favoarea femeii, au prins, totuşi, de câţiva ani încoa, a se schimba. Ei se înfăţişează, celui care observă viaţa cu nepărtinire, ca înviorați de sensuri noi. Nici Intelectuala nu mai e excepţia ce a fost în vremurile când femeia şi-a cucerit acest titlu, nici Familia şi nici cadrul ei material, Gospodăria, nu mai sunt la fel ce erau înainte de războiul mondial. Totuşi, raportul lor, care e dictat de natură, pe de o parte, şi, de pe alta, determină însăşi temelia culturii, raportul nu se poate zdruncina fără a pune viitorul culturii în primejdie şi aspectul nou al acestui raport, provocat de intelectualizarea femeii, e problema ce ne interesează. [...]

Intelectualul îşi trăieşte crizele sale pe nivelul cugetării şi încearcă să le rezolve prin cugetare. într-un cuvânt, e un tip de om a cărui viaţă intimă, ca şi cea socială, e stăpânită de lumina judecăţii raţionale şi lucide.

Aşa fiind, femeia intelectuală e o femeie cultivată, care ştie să trăiască învăţătura ce a primit, judecând just în orişice circumstanţă de viaţă. Aceasta nu o împiedică, fireşte, să fie titrată şi chiar să exercite o profesiune.

Dacă familia s-a schimbat de câteva decenii, să nu ne mire dacă aflăm că o parte din răspundere o poartă femeia. pseudointelectuală, femeia cu diplome şi aspiraţiuni în consecinţă. Căci,

dacă unitatea familiei se menţine prin o nevoie de protecţie a celor mai slabi: femeia şi copilul, azi, când printr-un complex de cauze economice, femeia şi copilul se întreţin adeseori prin propria lor muncă, unitatea ierarhică a familiei trebuie aşezată pe temelii noi.

Câtă vreme prestigiul soţului se mai reazămă pe „intelectualitatea" sa, fie ea chiar numai a unei „diplome", s-a putut menţine un echilibru al familiei, dar de când soţii intră în rivalitate de titluri de examene, de grade, de funcţiuni şi de câştiguri consecvente, familia e tot mai primejduită. Din această criză nu o mai pot salva măsuri retrograde, care ar împiedica femeia de la cultură sau chiar de la o muncă deseori necesară familiei, ci numai o adevărată cultură a femeii, datorită căreia preţuirea reciprocă a soţilor se va face după criterii mai serioase decât e acel al numărului şi al gradelor de examene trecute. Atunci nu se vor mai simţi umilite soţiile licenţiate că soţul lor e numai bacalaureat.

Adevărata intelectuală creează în jurul ei familia, în care raportul dintre soţi, ca şi cel dintre părinţi şi copii, nu e dictat nici de interese materiale, nici de ambiţiuni sociale şi nici de subiectivitate capricioasă. Ea creează familia ca entitate spirituală.

Pe ea nu o preocupă situaţia ei în familie, nici interesul ei personal, ci interesul obiectiv al comunităţii familiale. De aceea, întâlnim printre adevăratele intelectuale femei ce nu se sfiesc să-şi încarce programul zilnic cu lucru casnic suplimentar.

Pentru femeia simplă, necultivată, familia e centrul universului - e realitatea pe care o apără cu înverşunare de tot ce ar putea-o atinge. în jurul ei se încheagă un egoism strâmt de clan - în care cele mai mari virtuţi se fac uneori izvor de păcate faţă de o morală socială mai largă.

Pentru femeia intelectuală, familia e o parte vie dintr-un întreg însufleţit şi, după cum cunoştinţele ei igienice o fac să deschidă larg ferestrele casei ei spre aer şi soare, tot aşa va deschide inima familiei pentru cauzele mari, sociale şi umane.

însuşirea ei de căpetenie e înţelegerea luminată pentru oameni, pentru cauze, pentru lucruri. Şi cum, de când lumea, înţelegerea nu a semănat decât pace şi bună învoire, în familia intelectuală va domni pacea, omenia şi dragostea. Căci e o dragoste adânc omenească, adevărat omenească, una care nu

creşte din instincte, din preferinţe capricioase şi nestăpânite, ci care înfloare din totala înţelegere. Fenomenul atât de frecvent la mama primitivă : preferinţa pătimaşă pentru unul din copii, tinde să dispară, pe măsura în care mamele sunt mai cultivate intelectual.

înţelegerea în familie dă naştere Armoniei. De când lumea au fost tensiuni între generaţiile ce se succed - dar, unde veghează o mamă înţeleaptă, asperităţile se îndulcesc. între tatăl, păstrătorul sever al orânduirii morale şi sociale, pe de o parte, şi generaţia care-şi caută, zbuciumată, calea cea nouă, pe de alta, o mamă intelectuală e mediatorul ideal : iubitor şi obiectiv totdeodată! „înţelegând" pornirile celor tineri, nu le va osândi cu grabă sentimentală şi nici nu va trece cu vederea greşelile lor, cum fac atâtea mame, din indulgenţă sentimentală, din nepricepere, şi uneori, poate, din lipsa acelei siguranţe interioare pe care o dă numai judecata obiectivă - dezinteresată. Ea va fi astfel legătura nu numai naturală, dar şi spirituală între generaţii.

Nu mai puţin important e rolul ei în instrucţiunea copiilor. Simţământul dureros al copiilor ce se izbesc de ignoranţa mame¬ lor şi mai ales de lipsa de interes şi de fervoare pentru proble¬ mele ce le frământă mintea - acest simţământ ce duce, pentru o vreme, la rupturi între copii inteligenţi şi mame fără curio¬ zitatea minţii - dispare în familia intelectualei. Ea nu se întem¬ niţează pe viaţă într-o părere şi într-o teorie, ci, alături de copiii ei, învaţă, dându-le pilda vie a omului cultivat prin gratuitatea efortului şi a fervoarei sale intelectuale.

Femeia intelectuală face din familie un centru de cultură. în jurul mesei unde ea împarte hrana trupească, după nevoile, dar şi după pofta de mâncare a fiecăruia, zvonurile ce vin din largul lumii primesc, prin mijlocirea ei, o semnificaţie concretă, intim umană, pe măsură individuală. în jurul ei se încheagă liniştit o lume de valori şi creşte limpede, în toate sufletele casei binecuvântate.

Deosebindu-se de pedantă, care scoate din orice întâmplare o „lecţie", intelectuala face din orice întâmplare o învăţătură, adică o revelaţie a sensului vieţii.

Ea mai înţelege că nu numai sufletul familiei, ci şi trupurile ei îi sunt încredinţate - şi, cum a învăţat din cărţi nu să

„citeze", ci să gândească, ea ştie că de milenii femeia a fost legată de lucrul casnic, ea a câştigat o superioritate gospodă¬ rească pe care ar fi păcat să o piardă.

Cu toate schimbările economice care au provocat schimbări esenţiale în gospodăria familiei, nu e mai puţin adevărat că funcţiunea gospodărească rămâne în picioare şi că cere o price¬ pere de adaptare la condiţiile noi. Dacă femeia gospodină e azi mai puţin producătoare - produsele ei fiind avantajos înlocuite cu cele ale unei industrii raţionalizate, nu e mai puţin adevărat că alegerea proviziunilor, repartizarea lor, adaptarea nevoilor familiei, pe de o parte, la posibilităţile ei financiare, pe de alta, la posibilităţile pieţei - economia casei, întreagă, depinde de inteligenţa şi de pregătirea femeii. Departe de noi gândul că femeia, intelectuală sau nu, trebuie să-şi istovească puterile în lucru material. Dar socotim că intelectuala are însărcinarea să uşureze viaţa gospodinelor - a mii de femei neştiutoare - neadaptate la ritmul vieţii economice moderne.

Cunosc şi admir o intelectuală care a stabilit, cu termo¬ metrul în mână, după observaţiuni repetate şi sistematizate, temperatura necesară pentru coacerea diferitelor aluaturi, în condiţiunile cele mai economice, precum şi raţionalizarea între¬ buinţării combustibilului pentru o gospodărie modestă. Intuiţia practică a femeii, întărită de cunoaşterea ştiinţifică, dă femeii o putere de adaptare neprețuită, de care profită cultura unei ţări.

De altfel, nu am cunoscut femeie normală, intelectuală sau ba, care să nu fie atrasă de preocupări practice şi din toate „autenticele intelectuale" ce am întâlnit în viaţă - la noi şi aiurea - nici una nu disprețuieşte contactul intim cu materia, nici una nu disprețuieşte bucuria de a deştepta, din elemente inerte, un fel de viaţă, transformându-le, înnobilându-le prin rostul ce le dăruiesc!

Femeia intelectuală, mânuind materia în gospodăria familiei ei, nu asigură numai bunul trai al acesteia, dar şi răspândeşte în jurul ei respectul şi înţelegerea pentru registre ale realităţii pe care o insuficientă cultură le-a nesocotit.

Ar fi multe de spus în această privinţă - dar timpul ne zoreşte. Şi iată că timpul e un factor important pe care intelectuala are datoria să-l revele în toată valoarea sa umană, surorilor mai puţin cultivate, introducând în viaţa femeii prețuirea clipei şi a ceasului, ca şi a zilei.

Rolul femeii intelectuale în familie şi în gospodărie mi se pare, într-un cuvânt, a fi crearea atmosferei însufleţite, în care toate puterile - cele materiale, ca şi cele spirituale - înviază, cresc şi se fac creatoare de mai bine.

Conferinţă rostită de *Alice Voinescu*[1] la Postul Naţional de Radio pe 23 noiembrie 1939. *Arhiva Societăţii Române de Radiodifuziune,* dosar nr. 11/1939, 7 file.

1. Alice Voinescu (1885-1961), om de cultură, filozof, eseist, istoric de teatru, fiica avocatului Sterie Steriadi şi a Massincăi N. Poenaru; licenţiată a Facultăţii de Litere şi Filozofie a Universităţii Bucureşti (1908); a făcut studii de filozofie la Marburg (Germania) şi la Paris, obţinând, în 1913, la Sorbona, titlul de doctor în filozofie; între 1922 şi 1948 a fost profesoară de istoria literaturii dramatice la Conservatorul din Bucureşti. Consecventă partizană a emanci¬pării femeii, a ţinut o seamă de conferinţe şi a semnat articole în care argumenta legătura intrinsecă între calificarea profesională şi pregătirea intelectuală a femeii, pe de o parte, şi consolidarea familiei şi a moralităţii societăţii în ansamblul ei, pe de altă parte. A sprijinit activităţile iniţiate de Asociaţia Creştină a Femeilor Române pentru educarea moral-religioasă a tineretului. Ca membră în Comitetul de Direcţie al Asociaţiei „Amicii tinerelor fete", alături de personalităţi de marcă ale feminismului românesc, Alexandrina Cantacuzino, Sarmiza Bilcescu-Alimănişteanu, Calypso C. Botez, Maria Filipescu, a contribuit la buna funcţionare a unor instituţii de asistenţă socială (Biroul de plasament pentru tinere, taberele de vară pentru eleve şi studente etc.). în 1936 a fost trimisă de Fundaţia Regală în Anglia pentru a studia activitatea „Grupului de la Oxford" în scopul menţinerii păcii. între 1928 şi 1939, a luat parte la întâlnirile de la Pontigny (Franţa), organizate de Societatea Naţiunilor în vederea întăririi colaborării intelectuale. în 1948 a fost pensionată şi privată de libertate pentru atitudinea sa critică la adresa regimului totalitar. Opere: *Scrisori către fiul si fiica mea,* 1924, *Montagne, Viaţa si opera,* 1936; *Aspecte din teatrul contemporan,* 1941; *Eschil,* 1946 ; *întâlnire cu eroii din literatură si teatru (Antologie),* 1982; *Kant si scoala de la Marburg,* 1999; *Scrisori din Costesti,* 2002.

69

Un sfert de veac (1914-1939). Albumul Jubiliar al „Reuniunii Femeilor Române" din Oradea şi împrejurimi [fragmente]

Epoca de înflorire a „Reuniunii Femeilor Române". Oradea - 1925-1939

După ce Reuniunea reuşeşte a se consolida din toate punctele de vedere, având la bază un capital moral foarte apreciat şi un capital material însemnat, ea continuă a urca calea activităţii sale într-un ritm foarte vioi, spre culmi, spre apogeu.

în anul 1925, se retrage din prezidenţie doamna Elena Horvat, fiind aleasă - în urma meritelor sale nepieritoare - de prezidentă de onoare, iar în locul ei ajunge în fruntea Reuniunii o energică româncă, bihoreană : doamna Veturia Candrea.

Activitatea de până acum a Reuniunii se intensifică, un dinamism nou pune în mişcare forţele gospodăreşti ale femeii române şi noi precepte se aplică în conducerea reuniunii. Un imperativ categoric răsună pe toate potecile şi se expropriază toate mişcările culturale şi naţionale spre a se ajunge scopul de a aduna fonduri... „care nici când nu vor fi prea mari pentru a servi multiplelor trebuinţe ce incumbă unei societăţi cu caracter cultural şi umanitar, cum este societatea noastră.", cum foarte lapidar spune d-na Veturia Candrea într-o cuvântare a sa.

Vigilenţa prezidentei nu pierde din vedere nici o ocaziune de a se manifesta, de a organiza conveniri sociale, serbări cul¬turale, unde femeia română se manifestă ca un factor conducător; ceaiuri dansante şi baluri, unde reuniunea se îngrijeşte de distracţii plăcute pentru publicul participant. Şi toate aceste manifestări sunt îmbinate cu mari beneficii morale şi materiale,

urmărite cu scopul de a mări fondurile, ca să poată împlini menirea într-un mod cu totul deosebit. Serbările, ceaiurile şi balurile organizate, varsă în visteria Reuniunii sume ce întrec orice aşteptări. Averea Reuniunii trece - ca prin farmec - de la zeci de mii de lei la sute de mii şi potenţialul creşte în raport direct cu ambiţia, cu care se munceşte la sporirea fondurilor. Iar dacă râvna femeii române e pornită spre adunare de fonduri, dărnicia femeii române nu rămâne îndărăt cu nimic. Gesturile largi cu care se împart ajutoare, contribuţii şi cheltuieli caritative din partea Reuniunii, pun în uimire şi pe cei optimişti binefăcători.

Reuniunea îmbracă anual mai mult de una sută copii nevoiaşi, ajută femei sărace şi văduve rămase fără de sprijin material, contribuie la îmbrăcarea orfanilor de război, împarte burse culturale, contribuie cu sume mari la ridicarea statuii „Ciordaş şi Bolcaş" din Beiuş, iar la fondarea „Casei Naţionale a judeţului Bihor", se înscrie ca membră fondatoare cu o sumă însemnată. Ajută acţiunea ridicării monumentului Iosif Vulcan în Oradea, contribuie la susţinerea Orfelinatului „R.F.R." din Transilvania, cu sume considerabile, anuale, se face membră fondatoare la „Astra". Construieşte o troiţă în cimitirul din Olosig, întru pomenirea eroilor căzuţi pe câmpul de onoare de la Tisa, împodobeşte an de an mormintele eroilor din cimitirul Rulikowski, risipind din belşug flori naturale şi lacrimi pe glia ce-i acoperă pe aceia care şi-au vărsat sângele pentru întregirea neamului şi lărgirea hotarelor noastre, împlinindu-şi astfel cea mai sfântă dintre datorii ce o are către salvatorii neamului românesc, către făuritorii scumpei noastre Patrii.

Reuniunea participă la expoziţia internaţională de agricultură din Cluj, unde a expus frumosul nostru costum naţional bihorean şi multe cusături, ţesături, alesături etc., lucru de mână al harnicelor noastre bihorence de la ţară. Colecţia frumoasă a fost mult apreciată şi ea a costat foarte mult. Jertfa adusă de Reuniune pentru a putea fi la nivelul cerut, a fost prea mare, dar ea a fost adusă fără şovăire, căci a servit un scop cultural de mare însemnătate naţională. Reuniunea a secerat la această expoziţie lauri, primind medalia cu diplomă, de care poate fi mândru Bihorul.

Reuniunea a jertfit bani şi la fondarea filialei din Bihor a „A.R.P.A." dându-şi şi pe acest teren obolul ei, cu care s-a simţit datoare.

Reuniunea participă prin delegate la congresul anual al „R.F.R." din Transilvania, la care s-a afiliat împreună cu toate reuniunile din Ardeal, Banat şi Crişana, în anul 1923, unde se prezintă cu demnitate, reprezentând femeia română din Bihor.

Reuniunea este pretutindeni, unde se cere contribuţie morală şi îndeosebi materială. Nu a fost nici un singur caz când ea să fi fost lipsă la datorie. [.]

Mişcările antirevizioniste şi reuniunea

Pe vremea aceea, când vânturile rele aduceau de peste frontiere veşti de revizionism maghiar; când sufletele negre ale duşmanilor seculari difuzau tendenţios acţiuni ce nu erau decât fantezii caraghioase, când puterile subversive ale „cârtiţelor" concetăţene semănau sămânţa panicii, reuniunea aderă din tot sufletul ei - şi cu convingerea nestrămutată în puterea noastră de stăpânire a plaiurilor din care am răsărit - la mişcarea antirevizionistă ce s-a ridicat ca o vijelie formidabilă, cerând partea ei de muncă în organizarea mitingurilor din Oradea, în anii 1932 şi 1933. Femeia română nu pregetă să bată la poarta celor cu dare de mână şi adună ban cu ban, pentru a putea face faţă cheltuielilor impuse de necesităţi, pentru ca reuşita mişcării să aibă strălucirea adecvată scopului. Dacă adunările antirevizioniste amintite mai sus au avut strălucirea şi amploarea lor, acest fapt se poate mulţumi şi conduitei femeilor române.

Foarte impunător a fost cortegiul - compus din femeile române - care a deschis imensa coloană a participanţilor, coloană ce-a străbătut bulevardul Orăzii. Dăm mai jos, în extras, vorbirea d-nei prezidente Veturia Candrea la prima manifestaţie antirevizionistă : „Datoria fiecărui om, care ţine la demnitatea sa, este de a-şi apăra onoarea, iar datoria fiecărui popor, care se respectă, este de a-şi apăra ţara. Venim şi noi, femeile să facem dovada înaintea lumii, că nu mai admitem nici un fel de dominaţie străină şi că dorim să trăim şi să murim pe acest pământ, udat de sângele moşilor şi strămoşilor noştri. Din acest pământ sfânt al ţării noastre nicicând nu vom da nici un petic, câtă vreme în această ţară va trăi un suflet de român.

în numele „Reuniunii Femeilor Române" din Oradea şi împre¬ jurimi, protestez contra revizionismului maghiar şi fac atent pe îndrăznețul premier de la Budapesta, că ar fi mai consult să-şi revizuiască programul său de guvernământ. Totodată, avertizăm pe vecinul de la Vest că România are nu numai lei, ci şi leoaice". [.]

Diferite manifestațiuni ale „R.F.R." Oradea

între cele mai de seamă manifestațiuni ale reuniunii sunt :
organizarea sărbătoririi poetului pătimirii naționale Octavian Goga la 7 februarie 1932, în cadrul balului reuniunii la Oradea, pe care l-a patronat distinsul oaspete. La masa ce s-a servit au participat peste două sute de persoane, tot ce a avut Oradea mai select. S-au rostit mai multe toasturi, la care a răspuns sărbătoritul spunând între altele că „opera d-sale nu este un merit personal, ci ea se datoreşte unei voințe mai înalte, care totdeauna i-a poruncit ce să lucreze şi cum să lucreze ; era porunca neamului". Atât serbarea de la teatru, programul festiv şi cel artistic, cât şi balul şi banchetul au produs o profundă impresie asupra publicului participant.

Reuniunea sărbătoreşte pe artistul Toni Bulandra de la Bucureşti, cu ocazia împlinirii a 50 de ani.

Organizează sărbătorirea artistului George Enescu, căruia îi aranjează un banchet splendid în saloanele „Casei Naționale".

Reuniunea ia parte activă la ridicarea monumentului Iosif Vulcan în Oradea, precum şi la dezvelirea lui.

Tot aşa contribuie la ridicarea festivității dezvelirii monumen¬ tului Barbu Delavrancea la Oradea.

Contribuie efectiv cu sume importante la ridicarea monu¬ mentului Ciordaş şi Bolcaş, martirii neamului din Bihor, participă la dezvelirea lui printr-o frumoasă manifestație.

La dezvelirea monumentului Mihai Eminescu este prezentă.

Reuniunea adună sumele necesare plăcii comemorative a celui care a fost Dr. Aurel Lazăr şi ajută organizarea serbării dezvelirii ei.

La instalarea P.S. Sale, Dr. Nicolae Popoviciu ca episcop ortodox al Orăzii se prezintă cu un foarte frumos şi prețios cadou din partea reuniunii.

Ia parte la botezul celui de al 12-lea copil al lui Tudor Mogâş din Pomezeu, ducând la reuniune cadoul de ocazie.

Participă la sărbătorirea artistului Victor Antonescu cu ocaziunea împlinirii a 25 de ani de la prima reprezentaţie pe scena teatrului din Oradea.

In fiecare an, reuniunea serbează ziua de 20 aprilie, aniver¬sarea intrării glorioasei armate române în Oradea, cu ocaziunea căreia reuniunea organizează serbări cu program artistic foarte select întru cinstirea acelei amintiri. Tot în cadrul acestei serbări, reuniunea îşi aduce aminte ca o datorie sfântă de memoria aceluia care a fost generalul Traian Moşoiu, cel care a intrat în fruntea oştirii româneşti - ziua învierii Domnului - în Oradea şi astfel rupând lanţurile de robie ale bihorenilor. Cu o pioasă reculegere, reuniunea depune coroane de flori la statuia lui (la dezvelirea aceleia) semnul distinct al prinosului de recunoştinţă.

Reuniunea participă cu o frumoasă delegaţie de femei la pelerinajul anual la cimitirele din Oradea, unde depun coroane de flori la monumentul, respectiv la troiţa eroilor căzuţi pe câmpul de onoare, pentru întregirea neamului românesc.

Reuniunea organizează „ziua mamei", „ziua copilului" străduindu-se să le dea importanţa cuvenită.

Reuniunea participă la congresul învăţătorilor ţinut la Oradea, la diferite sfinţiri de drapele, de cămin şi la diferite manifestaţiuni ale asociaţiilor din Oradea, reprezentând cu multă demni¬tate femeia română. [.]

Adrian Ganea, *Un sfert de veac. 1914-1939. Albumul Jubiliar al „Reuniunii Femeilor Române" din Oradea şi împrejurimi,* Editura „Reuniunea Femeilor Române din Oradea şi împrejurimi", Tipografia diecezană Oradea, 1939, pp. 45-47, 57-58, 81-82.

70

Asociația Cercurilor de Gospodine. Darea de seamă a activității societății, 3 aprilie 1920-31 martie 1940

Precuvântare

Facem o dare de seamă retrospectivă pe anii 1920-1940, adică de la înființarea Asociației noastre până la 31 martie 1940.

Faptul că această epocă este strâns legată de personalitatea fostei noastre președinte, Simona Lahovary, care se identificase cu „Societatea ei", că toată dezvoltarea, toată activitatea, toate realizările s-au făcut prin ea, după cum toate năzuințele noas¬ tre tot prin ea își căutau înfăptuire, o prezentare închegată, oricât de succintă a activității Asociației Cercurilor de Gospodine, era necesară.

Este și un omagiu postum pe care-l aducem fostei noastre președinte Simona Lahovary pentru credința, osteneala și devo¬ tamentul ce a pus la baza realizărilor noastre.

Destinul a făcut ca și Clotilda Mareșal Averescu, prietena și colaboratoarea ei, tot așa de scumpă nouă, să ne fi părăsit cam în același timp. Și de viața ei este legată această perioadă de timp.

Aducem cu această ocazie un omagiu tuturor - morți sau vii - care ne-au dat concursul lor.

La aceasta am adăugat și darea de seamă pe anul 1937, 1938 și 1939 care aparține noului Comitet de sub președenția D-nei Valentina Argetoianu.

COMITETUL CENTRAL ACTUAL
1 IULIE 1940

Preşedintă: D-na VALENTINA ARGETOIANU

Vice-Preşedinţi: D. R. Ioanițescu, Dr. G. Banu,

Secretară Generală şi Organizatoare: D-na Valentina Focşa

Casier General: D-na Eugenia G-ral Atanasiu

Cenzori: D-na Margareta Bendorf şi D-l Colonel C. Dragomirescu.

COMITETUL DE DIRECȚIE

D-nele: Valentina Argetoianu, Valentina Focşa, Maria I. Petrovici, Hortensia Cosma, Eugenia G-ral Atanasiu, Dr. G. Banu, D. R. Ioanițescu, V. V. Haneş şi Avocat Aurel Millea.

Secția Asistenței

1. D-l Dr. G. Banu
2. D-na Maria I. Petrovici
3. „ Meni Marinescu
4. „ Viola Popovici
5. „ Margareta Bendorf
6. „ Eugenia Filotti- Atanasiu
7. „ Amelia Stănescu

Secția Culturală

1. D-l Prof. Marinescu
2. „ Prof. V. V. Haneş
3. „ Insp. G-ral G. Costescu
4. „ Avocat A. Millea
5. „ Prof. I. Modrean

Extras din statutele societății

Art. 5. - Pentru ajungerea scopului său, Asociația va îngriji prin Comitetul Central:

1. să întemeieze treptat şi pe baza acestor statute, cercuri de gospodine în fiecare comună urbană şi rurală din țară.

2. să înființeze pe lângă fiecare cerc treptat şi potrivit cu mijloacele materiale :

a) un dispensar de sugari şi un depozit farmaceutic pentru a ajuta şi îndruma creşterea copiilor prin protecția maternității la domiciliu, prin asistența gratuită a copilului acasă şi în dispensarii fixe şi ambulante.

b) o grădină de copii cu o cantină şcolară în care să se continue opera de asistență medicală, completată cu aceea de educație a copilului, în primii ani.

c) un atelier de industrie casnică, țesut, covoare, brodat, filat, de care se vor lega unul sau mai multe centre de producție (lucru la domiciliu).

Prin aceste ateliere şi centre de producție se va răspândi cultura inului, a cânepei, a bumbacului, a viermilor de mătase.

d) o baie publică pentru a invedera foloasele igienei.

e) un cinematograf.

f) un radio.

g) o gospodărie model, posibilă pentru săteni, care să însemne promovarea vieții țărăneşti sub toate aspectele.

h) un depozit pentru strângerea produselor gospodinelor, membre în cerc şi desfacerea lor prin expoziții permanente județene, regionale şi centrale.

i) o bibliotecă-muzeu unde se vor găsi cărți, albume, tipărituri speciale, în jurul căreia se va face cea mai întinsă propagandă prin îndemnuri, prin conferințe, şezători, cursuri de gospodărie pentru : îmbunătățirea higienei corporale, higienei casei, îmbu¬ nătățirea alimentației săteanului, creşterea şi îngrijirea anima¬ lelor şi păsărilor, promovarea industriei laptelui, uscarea fructelor, adoptarea uneltelor perfecționate etc.

3. să organizeze expoziții de propagandă națională şi de vânzare a produselor sale, atât în țară cât şi în străinătate.

4. conferințe sau cursuri regulate, la care se va stărui în îndreptarea moravurilor, dezvoltarea sentimentului patriotic şi dinastic şi la combaterea viților: lenea, desfrâul, alcoolismul, luxul, jocul de noroc, superstițiile, sărbători păgâneşti, cerşit etc.

Bunele deprinderi manifeste se vor încuraja prin distincții şi premii.

Istoric

Asociația Cercurilor de Gospodine a luat naştere la Bucureşti în ziua de 3 aprilie 1920.

D-na Valentina Focşa propusese un plan şi un program în acest sens Asociației Feministelor de la Iaşi, plan ce a obținut adeziunea acestei Asociații, apoi împreună cu D-na Maria I. Popovici, care era delegata feministelor din Iaşi, au continuat opera de înfăptuire în Bucureşti, constituindu-se un comitet de inițiativă a cărui preşedintă a fost desemnată Simona Lahovary, iar secretară D-na Valentina Focşa.

Acest comitet a fost completat şi lărgit în şedința din 18 martie 1922, şedință care a avut loc la palatul Regal sub Preşedinția M.S. Regina Maria.

[...] Asociația a fost declarată persoană morală şi juridică prin *Monitorul Oficial,* nr. 33, din 17 mai 1922.

începuturile activității noastre sunt foarte modeste; am pornit la drum cu 500 lei la Iaşi şi cu 3.000 lei la Piatra Neamț, fără nici un ajutor sau consacrare oficială.

Epoca aceasta romantică, în care domina entuziasmul, a durat până în 1923.

In acest timp, înțeleşi şi ajutați de autoritățile superioare ale statului, sprijiniți de încrederea ce ne-au acordat miile de femei din toate straturile sociale, la care ne-am adresat, am înființat :

38 dispensare,
9 grădini de copii,
11 ateliere,
6 biblioteci.

In vara anilor 1922 şi 1923, au funcționat cu titlu de încercare şi trei dispensare ambulante în județele : Neamț, Vaslui şi Prahova.

De la 1923 până la 1925 începe epoca de criză - criză de creştere - când s-au ales instituțiile definitive menite să trăiască şi să desfăşoare programul nostru. In acest timp s-au mai înființat :

8 dispensare,
Şcoala de menaj din Timişoara,

Şcoala de meserii din Izvorul de sus - Argeş şi
Centrul sericicol din Budişteni - Muscel. [...]

După 1925 am avut o epocă de consolidare. Ajutorul acordat de autorităţile superioare era important, apelul ce făceam publicului, găsea ecoul cuvenit şi aceste două izvoare de venit ne-au îngăduit nouă şi Cercurilor noastre o dezvoltare a activităţii, o îmbunătăţire a condiţiilor de acţiune şi pe alocuri a încolţit gândul de a ne clădi localuri proprii pentru instituţiile noastre.

Criza care a urmat între anii 1929-1934 ne-a atins fireşte şi pe noi, însă cea mai mare parte din Cercuri, datorită membrelor şi comitetelor de conducere care şi-au încordat puterile, a trecut victorios prin greutăţi; ceva mai mult, în acest timp au luat naştere încă:

5 dispensare. [.]

Din înregistrările făcute rezultă că în centrele unde se desfăşoară activitatea dispensarelor, mortalitatea copiilor s-a redus simţitor; în unele, această cifră a scăzut de la 22% la 3,6%.

Socotim că aspectul educativ al acestei activităţi, privind mamele copiilor, este cel puţin tot atât de important.

Copiii ca şi mamele lor, sunt tot mai curat îmbrăcaţi, mai îngrijiţi, mai sănătoşi. Sfaturile medicului şi ale personalului ajutător, găsesc tot mai multă rezonanţă la mame. Acestea aduc şi pe copiii mai mari şi pe soţii lor şi roagă pe medic să-i cerceteze.

Grija şi osteneala membrilor Asociaţiei şi sacrificiile consimţite de autorităţile de stat, care ne-au subvenţionat, sunt din plin recompensate prin rezultatele obţinute de noi în această ramură de activitate. [.]

Industria casnică a preocupat încă de la început Asociaţia noastră. [.]

Prima noastră expoziţie de industrie casnică organizată în 1923 la *Cercul Militar* din Bucureşti, a consacrat definitiv activitatea noastră în această direcţiune.

Acea expoziţie a produs în 6 zile o vânzare de 1.500.000 lei şi ne-au dat un puternic impuls pentru viitor.

Au urmat apoi *expoziţiile anuale* de la Casa Şcoalelor, expoziţia de la Banca Danubiana (1924), de la Târgul Moşilor şi Chişinău (1925), de la Piteşti, Arad, Oradea (1927), de la Viena (1928), de la Ateneul Român (1933).

Am participat, de asemenea, la Expoziția internațională din Barcelona (1924) şi la cea organizată în 1935 în Bucureşti, pe terenul din Piața Brătianu.

In mai 1938 în Casa Rioşeanu, în martie 1939, Casa Rosenthal, în iulie 1939 în Calea Victoriei 82; în iunie 1940 B-dul Carol 3 (Fost S. Prager).

La aceste expoziții Asociația a obținut următoarele distincțiuni :

Diploma cu medalie de aur la Expoziția Camerei Agricole din Piteşti (1927),

Medalia şi Diploma d-Honneur la Expoziția internațională din Barcelona (1929).

Totalul sumelor rulate de la înființare până la 31 martie 1940, pentru secția industrială a fost de lei 7.469.063 şi s-a dat de lucru la peste 2.000 femei anual.

Indemnați de succesul obținut în diversele expoziții şi pătrunşi de însemnătatea problemei industriei casnice în esența ei (producția şi debuşeul), am luat inițiativa înființării unei expoziții la Viena în scop de a cuceri pentru produsele industriei casnice românești, piețele străine. [.]

Expoziția noastră a însemnat un adevărat eveniment artistic. Deschiderea ei a fost onorată cu prezența D-lui Mitilineu, Ministrul nostru la Viena şi personalitățile marcante din acel oraş, iar gazetele şi revistele de acolo au avut pentru noi numai cuvinte elogioase.

In urma acestei expoziții, Asociația a izbutit să încheie legături cu diferite case comerciale din Austria, Germania, Suedia, Iugoslavia, Elveția şi America şi, după o experiență de doi ani, standardizându-şi producția s-a statornicit în execu¬tarea de comenzi pentru străinătate. [.]

„Asociația Cercurilor de Gospodine fost[ă] sub preşedinția de onoare a M.S. Regina Maria, Darea de seamă a activități Comitetului Central şi filialelor sale de la 1920-1940", Bucureşti, Tipografia Curții Regale F. Gobl Fii S.A., 1940, pp. 15-16,19-30.

71

Dare de seamă asupra activității Asociației Creştine a Femeilor Române din Muntenia de la 1 aprilie 1940-31 martie 1941 [Extrase]

Nu putem începe darea de seamă a anului 1940-1941, înainte de a exprima în numele Adunării Generale recunoştința şi dragostea: d-nei Ivona Burileanu, care până în luna decembrie 1940, a stat la postul de comandă şi a înfruntat lupta, iar de atunci cu sufletul şi fapta a fost mereu cu noi; şi d-nei El. *Th. Orghidan,* preşedinta Asociației noastre, care în aceste vremuri grele şi tulburi a avut curajul să-şi ia marea şi greaua sarcină de a conduce destinele Asociației. D-sa zi de zi a vegheat şi a lucrat pentru binele ei.

Cu adâncă emoție aducem pe această cale d-rei Natalie Slivici, directoarea generală a Asociației, expresiunea celor mai calde şi mai adânci sentimente de recunoştință pentru viața întreagă de devotament şi muncă pe care timp de 22 de ani a dăruit-o Asociației. Retrasă pentru un timp de la postul de conducere generală, dar continuând să fie membră în Consiliul nostru, a rămas acelaşi suflet cald şi înțelegător, aceeaşi inimă luptătoare, pentru care motiv Asociația, secretarele şi condu¬ cătoarele îi aduc toate mulțumirile şi recunoştința.

Istoria Asociației Creştine a Femeilor Române, arată că în decursul celor 23 de ani de existență 1919-1941, Asociația şi-a manifestat caracteristica ei în viața socială românească prin două mari aspecte :

a) Asociația a fost totdeauna atentă la toate fenomenele şi problemele sociale.

b) In al doilea rând, în tot decursul acesta, a participat activ prin acţiunea şi metodele sale la rezolvarea acestor probleme.

Intr-un cuvânt, istoria Asociaţiei ne arată că ea a fost totdea¬ una actuală, acţiunea ei a fost la vreme, reală şi de folos obştei româneşti.

Anul 1940-1941, pentru întreaga omenire ca şi pentru ţara noastră a însemnat război, încercări, lupte, lipsuri, dezechi¬ libre, stări sociale anormale.

Asociaţia, la rându-i, pe de o parte a fost încercată şi a avut mult de luptat, pe de altă parte, conform menirii ei, a fost atentă, trează, şi cu promptitudine, devotament şi la vreme şi-a pus serviciile la dispoziţia noilor nevoi sociale pe care evenimentele le-au creat.

Chemarea la lucru a fost făcută mai ales prin înţelegerea largă şi sprijinul care l-am găsit în noua organizare a Consiliului de Patronaj al Operelor Sociale, în frunte cu D-na *Maria Mareşal Antonescu*.

Sub acest aspect şi în raport cu împrejurările prin care am trecut, Asociaţia noastră şi-a desfăşurat activitatea adecvată problemelor pe care evenimentele le-au ridicat.

Accentul a fost pus - cum era şi de aşteptat - pe opera de ocrotire şi asistenţă prin diverse instituţiuni şi activităţi încer-cându-se, totuşi, să se ţină un echilibru între acestea şi activitatea creştină, spirituală şi de educaţie, pentru lumea feminină de toate vârstele şi toate categoriile sociale.

Din Duh creştin a pornit orice iniţiativă şi în spirit creştin s-au desfăşurat toate activităţile.

A. Opera de Ocrotire şi Asistenţă. Opera pentru refugiaţii din Basarabia, Bucovina şi Transilvania

In primul ceas al exodului de refugiaţi din Basarabia, Bucovina şi Transilvania, Asociaţia în colaborare cu Comisariatele refu¬ giaţilor şi cu Soc. Naţională de Cruce Roşie a României a pornit la opera de ajutorare a fraţilor refugiaţi.

In colaborare cu Crucea Roşie activitatea A.C.F.-ului s-a dezvoltat pe următoarele laturi :

I. Participarea la planul de organizare a biroului de asistență şi triaj al Crucii Roşii, de pe lângă Comisiunea refugiaților de la Şcoala „Ciovică".

II. Punerea la dispoziție a Căminului A.C.F. din str. Popa Rusu nr. 13, participarea la luarea de măsuri necesare cazării refugiaților în alte 4 cămine ale Ministerului Muncii şi alte 2 cămine ale A.C.T.-ului, precum şi în 4 cămine date spre folosința Soc. Române de Cruce Roşie de către alte instituțiuni.

III. Crearea unui sistem comun de evidență, în toate activitățile comune intrărilor şi ieşirilor refugiaților, precum şi organi¬zarea unei fişe speciale sociale.

IV. Cercetarea şi aplicarea măsurilor de higienă şi sănătate în fiecare cămin, precum şi mijlocirea procurării efectelor de îmbrăcăminte şi alte nevoi.

V. Formarea de echipe speciale alcătuite din două-cinci condu¬cătoare şi asistente sociale, care pe lângă personalul admi¬nistrativ din fiecare cămin a realizat legătura individuală şi imediată cu fiecare dintre refugiați.

VI. Tot prin aceste echipe - ca urmare a completării fişelor individuale s-a contribuit şi la asistarea şi îndrumarea refugiaților spre instituțiile de care depindeau sau de care aveau nevoie pentru clarificarea situației lor de refugiați.

VII. In afară de aceste realizări, rostul Asociației a fost acela ca în fiecare instituție unde au fost încartiruiți refugiați pentru o zi sau mai multe zile, să se creeze de către conducă¬toarele A.C.F., un mediu prietenesc şi o atmosferă binevo¬itoare, caldă şi plină de înțelegere a celor depărtați de căminele lor prin vitregia împrejurărilor. Toate aceste cămine au oferit 620 paturi şi au trecut prin ele spre cazare, peste 4.000 persoane.

La 1 iulie restaurantul A.C.F. din str. Popa Rusu nr. 13, şi-a deschis porțile dând zilnic între 500-1.000 mese şi servind de la 31 mai până la 1 iulie un total de 148.490 mese cu plată, acoperite parte de Crucea Roşie, Comisariatele respective şi refugiați.

Pe lângă acestea A.C.F. a servit gratuit tot pentru refugiați 11.500 mese, ceea ce dă un total de 159.999 mese.

Căminul de studente din str. Popa Rusu

Căminul de studente la sediul A.C.F. a funcţionat în bune condiţiuni, dând putinţa la 36 studente din diverse facultăţi, trei eleve de şcoală şi două studente străine să se bucure de o viaţă bine organizată într-un mediu creştin până în luna februarie a anului trecut, când din pricina stricăciunilor provocate de cutremur activitatea căminului a trebuit să fie întreruptă.

Tot în acest timp, nouă studente refugiate, au avut întreţinerea complet gratuită.

Restaurantul A.C.F. din str. Popa Rusu nr. 13

Restaurantul din str. Popa Rusu nr. 13, pe lângă opera pe care a întreprins-o pentru refugiaţi, a stat la dispoziţia şi a altor categorii sociale în fiecare zi la prânz şi seara - servind o hrană bună unui număr de 150-200 de persoane zilnic.

în afară de totalul de 159.999 mese pentru refugiaţi, s-au mai servit de la 1 aprilie 1940 până la 31 martie 1941, 9.500 de mese, iar de la 1 aprilie 1941-30 octombrie 1941, 16.417 mese.

Cantinele din str. Doamnei şi Cartierul Tei

La chemarea şi în colaborare cu Consiliul de Patronaj al Operelor Sociale şi cu Primăria Municipiului Bucureşti, Asociaţia a organizat şi a condus cele două mari cantine.

a) Cantina din centrul oraşului, str. Doamnei, colţ cu str. Bursei, a servit zilnic de la 500-1.000 persoane, dintre care 2-300 tineret muncitoresc feminin, studente, funcţionare şi lucrătoare şi lumea comercială a cartierului.
b) Cantina din cartierul Tei situată în clădirea neterminată a sediului social a funcţionat pentru lumea nevoiaşă a cartierului. Aici s-a servit o supă caldă pentru muncitori şi familiile lor, fiind servită în vasele aduse de acasă pentru domiciliu. S-au servit peste 100-400 supe zilnic, în timpul iernii atingând chiar 600 supe.

Cantina Doamnei a funcționat în cele mai optime condițiuni, servind de la 13 februarie la 31 martie 27.537 mese, iar de la 1 aprilie la 30 octombrie un total de 108.083 mese, ceea ce face un total general de 135.390 de mese cu prețurile de 10, 15 sau 25 sau 15, 20 şi 30 lei masa.

Cantina Tei deschisă la 19 februarie a servit până la 31 martie crt. 8.579 mese, iar de la 1 aprilie-31 octombrie a servit 38.408 mese ceea ce face de la deschidere un total de 46.987 mese. [...]

B. Opera de educație. Activitatea Departamentelor şi a altor grupuri

[...] Secția funcționarelor

Secția funcționarelor şi-a făcut adunările şi în acest an cu destulă regularitate.

Preocupate de problemele de actualitate au căutat să cerceteze şi să uşureze încercările vremurilor grele prin care trecem.

Ca şi în ceilalți ani, s-a organizat un ciclu de conferințe cu caracter religios-social. S-au discutat problemele femeilor din țările aflate în război şi reacția lor în fața evenimentelor.

S-au făcut prezentări de cărți de diferiți autori străini şi români, precum şi serate muzicale organizate în folosul soldaților de pe zonă, cărora din beneficii li s-au trimis daruri.

Cu mici grupuri s-au făcut excursii la Reşița, Braşov, Piatra Mare şi Mânăstirea Țigăneşti.

Pentru cazurile speciale s-au făcut anchete la domicilii şi s-au asistat membrele în nevoie.

De Crăciun s-au împărțit alimente la 12 familii sărace şi s-au îmbrăcat 4 copii.

Membrele secției au ajutat la servit în cantina refugiaților şi tot prin secție s-a continuat cercul social de studente refugiate cu care în ajun de Crăciun s-a dat o masă pentru 130 de studente şi studenți.

Departamentul industrial

Departamentul industrial care în luna aprilie atingea numai în Bucureşti 4.500 de ucenice şi lucrătoare şi în toată ţara peste 13.000 de muncitoare, a trebuit în cursul anului acestuia să-şi micşoreze raza de lucru, fără ca să schimbe însă nimic din planul general şi programul său de activitate.

Centrele prin care s-a desfăşurat activitatea au fost :

a) Sediul Central cu diversele sale activităţi.

b) Sediul social din Calea Şerban Vodă.

c) Diversele fabrici.

A. La sediul central din punct de vedere al ocrotirii şi al asistenţei a funcţionat :

O cantină pentru ucenice, eleve ale cursurilor profesionale de ucenicie din diversele şcoli din jurul sediului.

A funcţionat de la 1 iulie 1941-noiembrie 1941 şi a servit în tot acest răstimp un total de 7.888 mese.

In afară de cantină s-au dat în tot cursul anului pentru şcoala de ucenice care a funcţionat în acelaşi local aproape 10.000 de ceaiuri şi gustări, în mod cu totul gratuit.

Pentru aceeaşi categorie a funcţionat la sediu ca şi în ceilalţi ani, cabinetul medical cu ajutorul d-nei Dr. Droc. S-au dat consultaţiuni, radiografii, reţete, tratamente şi s-au făcut fişe pentru 250 de membre.

Ca activitate de grup la centru, s-au realizat adunări săptă¬mânale cu fetele recrutate dintre ucenicele cursurilor profesio¬nale, lucrătoare, funcţionare comerciale.

S-au ţinut cercuri de discuţie, pregătire spirituală de Crăciun şi de Paşti, luarea Sfintei împărtăşanii, slujba la Biserică, participarea la Sf. Liturghie în comun, organizare de şezători, recreaţie.

Membrele departamentului au prestat serviciul social la diverse cantine, au lucrat pentru soldaţi şi pentru ajutorarea refugiaţilor. Totalul celor atinşi prin activitatea departamentului la sediu, a fost de 800-1.000 de ucenice şi lucrătoare.

Tot la centru a funcţionat şi şcoala de ucenice a Ministerului Muncii cu 200 de ucenice.

In afară de activităţile obţinute, Departamentul Industrial a sărbătorit Naşterea Domnului prin trei mari adunări.

1. Adunarea lucrătoarelor din diverse ateliere şi fabrici la care au participat 187 persoane şi care a constat într-un concert de colinde, lecturi şi o gustare.
2. Adunarea ucenicelor, pentru 290 de ucenice din diverse cursuri profesionale de ucenicie. Adunarea a constat dintr-o masă oferită gratuit, concert de colinde şi împărțire de daruri.
3. Adunarea grupărilor care activează la Centrul A.C.F. Şerban Vodă la care au participat 260 lucrătoare din fabrici şi care a constat dintr-un program artistic, colinde şi împărțire de daruri.

In total la aceste pomuri au luat parte 739 de lucrătoare, ucenice şi vânzătoare dintre care 130 au primit lucruri de îmbrăcăminte, iar restului i s-a distribuit 125 bucăți de săpun, 500 pungulițe cu colindețe, 120 sfeşnice cu lumânări.

Diverse recompense pentru cele mai vrednice membre, 160 ceşti de cacao, precum şi o masă bogată pentru 164 de ucenice.

De sărbătorile Paştelui în ziua de Florii o mare sărbătoare cu caracter religios a adunat laolaltă toate membrele Asociației.

B. Centrul Social Şerban Vodă a funcționat ca şi în anul trecut. Acest centru a servit pentru activitate de ajutorare, asistență şi educație.

A fost frecventat de tineretul muncitoresc recrutat din fabricile din jurul centrului care a atins 2-2.500 persoane.

Tot în acest centru s-a mai servit masa pentru lucrătoarele fabricii de ciorapi Adesgo. Numărul meselor s-a ridicat la 4.693 mese şi 2.900 ceaiuri şi gustări.

C. Bazate pe activitatea din trecut am putut continua prin echipe bine organizate în câteva fabrici activitatea A.C.F. Pro¬gramul a fost ca şi cel de la centru.

D. Colonia de vară a anului 1940 din Bran, jud. Braşov, a fost prilej de adunare, întărire sufletească şi trupească, precum şi o bună recreație în vremuri destul de grele. A funcționat numai o lună de la 2 august-1 septembrie şi a numărat 150 de coloniste. [...]

Activitatea cu refugiații poloni

Asociația Creştină a Femeilor Române, prin delegata sa, a con¬tinuat să participe la opera de ajutorare a refugiaților polonezi.

S-a ţinut legătura cu cele 10 centre feminine dintre care
cele mai multe în Oltenia şi care au avut de scop organizarea muncii şi acţiunii culturale pentru femeia polonă şi ajutorarea şi ridicarea moralului, şi satisfacerea nevoilor acestui grup.

Asociaţia prin delegata sa a vegheat şi a ţinut legătura prin Comisiunea de ajutorare şi a ajutat la rezolvarea diverselor probleme dând sprijinul de care au avut deseori nevoie.

în ţară, centrul Bucureşti a încercat să ţină raportul mai departe cu filialele sale organizate sau în curs de organizare. Au funcţionat : Iaşul, Timişoara, Aradul şi a continuat legătura cu Sibiul, Craiova etc. [.]

„Asociaţia Creştină a Femeilor Române,
Dare de seamă asupra activităţii Asociaţiei Creştine a Femeilor Române din Muntenia de la 1 aprilie 1940-31 martie 1941", Bucureşti, martie, 1942, pp. 5-12.

72

Omenie

Scrisoare deschisă către membrele marilor Asociații Feminine din lumea întreagă [1943]

Prea iubite surori şi colege de la marele asociații feministe
ca Consiliul Internațional al Femeilor, Alianța pentru Sufragiu, Liga pentru pace şi libertate, Crucea Roşie, Protecția copiilor şi altele, voi toate care reprezentați conştiința feminină, care v-ați dăruit unor idealuri ce ne-au strâns pe toate fără diferențiere de rase, lege, clasă socială, în dorința de a înfăptui o lume mai bună, mai dreaptă, de a ocroti pe nevoiaşi, pe copii, pe bătrâni, pe toți cei fără sprijin şi apărare, cum astăzi nu vă ridicați, cu toată autoritatea pentru a curma un măcel fără seamăn, care prin urele ce stârneşte, ne aruncă în iad.

S-ar putea să se încheie această perioadă istorică fără ca cuvântul autorizat al femeilor, făuritoare de viață, să nu fie rostit pentru apărarea vieții, a pruncilor, pentru salvarea tuturor bunurilor artistice, a patrimoniului spiritual, ce este zestrea omenirii întregi şi al cărui străjer a fost de-a lungul veacurilor, Femeia.

Cum noi care am cerut drepturi, care am luptat programatic pentru atâtea înfăptuiri, care am ținut o uriaşă adunare la Geneva pentru dezarmare, care ne-am străduit să împiedicăm acest grozav război, deodată amuțim şi nu mai găsim un cuvânt pentru a înfiera lucruri ce ne-ar fi cutremurat odinioară?

Am mulțumirea că Consiliul Național al Femeilor Române prin mine, din primul ceas a conceput şi a susținut proiectul zonelor de protecție în contra bombardamentelor care, de se realiza, nu am fi avut a deplânge atâtea nenorociri şi care,

imediat de asemenea, la începutul războiului, în 1941, a protestat, cerând în scris, să se ia de marile Asociații îndată o atitudine în această chestie de principiu, căci ce fel de feministe pot fi acele ce ar privi cu indiferență acte ce năruie toată doctrina noastră.

Este cu putință ca liga mamelor din lumea întreagă să nu se înfăptuiască deasupra contingențelor politice, deasupra a tot ce desparte este copilul, odor sfințit, ce ne leagă pe toate, este harul de iubire, de iertare ce este zestrea sufletului nostru.

Surori, ceasul răspunderilor a sunat, nu putem să ne sustragem, avem colectiv în fața lumii, a istoriei, în fața omenirii a răspunde de atitudinea noastră. Sau categoric ne aşezăm pe terenul principiilor sau şovăim, ne eschivăm şi atunci devenim complice la nenorocirile ce nu căutăm să le curmăm.

Asociațiile feminine reprezintă circa 90-100 milioane de femei adică o uriaşă putere de radiere a sufletelor, cu organizații puternice, cu sute de ziare tot resfirat pe toate continentele cu membre deputate şi ministre în atâtea țări, cum să rămâie mute aceste forțe de conştiință vie, când omenirea înfrigurată cere scăpare.

Avem datoria a ne mobilize în serviciul misionar de salvare a umanității şi să oprim cât se mai poate, nebunia de distrugere, de asasinate colective ce duc la desființarea continentului european şi a omului ca podoabă umană.

în fața judecății istorice, în fața mai ales a marelui Judecător ce este Dumnezeu, generația noastră de mâine să poată spune că a făcut tot pentru a reaşeza viața în regulile Domnului.

Marile Asociații au cuvântul hotărâtor, cu înfrigurare omenirea îl aşteaptă pentru mântuirea ei.

Pax!

Arhivele Naționale ale României, Fond familial Cantacuzino, dosar nr. 266, filele 23-24.

73

Congresul feminin de la Washington şi zonele de protecţie a copiilor contra bombardamentelor

Cu deosebită mulţumire am aflat convocarea de către Doamna Roosvelt a unui congres feminin la Washington, la care ar participa personalităţi de seamă din grupările feminine mondiale, căci nicicând nu a fost mai multă nevoie ca femeile ce sunt făuritoare de viaţă, să se rostească în clipe atât de dramatice, când plătesc birul grozav jertfind pe fiii lor pe toate câmpurile de luptă dezlănţuite de acest gigantic şi groaznic război.

Nu se poate ca la asemenea întrunire ţinută în ţara, în care femeile au o aşa covârşitoare influenţă, care s-au mândrit întotdeauna cu spiritul lor de umanitate, de înfrăţire, de misio¬narism să se ocolească problema arzătoare a ocrotirii copilului în contra bombardamentelor.

Nu se poate, ca proiectul zonelor de protecţie a copiilor în război, prezentat la Comisia Socială a Societăţii Naţiunilor în 1938 şi 1939 de către România, care rămâne o cinste, ce o revendic pentru ţara mea şi a cărei primă redactare a fost prezentată de mine, să nu fie reluat şi pus în discuţie iarăşi la Washington.

Acest proiect a stârnit tocmai în Anglia şi America un interes foarte mare, a fost susţinut alături de mine cu pasiune de o engleză, regretata Mrs. Small, de la Protecţia Copilului ce îşi făcuse din el crezul vieţii. Acest proiect, gingaş de realizat, pentru că cerea un acord unanim între diferitele state majore a tuturor armatelor chemate a fixa de comun acord zonele de respectat în fiece ţară unde s-ar evacua copiii, a dezlănţuit discuţii înverşunate şi a fost totuşi admis de majoritatea naţiunilor.

Nu se poate ca acum, când martirajul atâtor copii rămâne o ruşine a vremurilor noastre, să nu se găsească mijlocul unei legiuiri consimţită de toate statele, care să asigure ocrotirea nevinovaţilor, în special a copiilor, comoară nepreţuită ce trebuie salvată.

Un congres în aceste clipe când femei, mame, se întrunesc copleşite de răspunderile lor ca străjere de căminuri, de familie, ca îngeri păzitori de suflete ce trebuie să pună pe primul plan de preocupare datoriile de mame către prunci, dacă nu ar rezolva ocrotirea copilului ar trăda însuşi rostul moral şi spiri¬ tual al femeii.

Doamna Roosvelt şi colegele mele sunt prea pătrunse de datoriile ce ne incumbă nouă femeilor, ca să nu pună la ordinea de zi, proiectul zonelor de protecţie, contra bombardamentelor, tocmai acum când se mai pot salva vieţi preţioase, în ajunul dezlănţuirii apocaliptice ce se pregăteşte.

România, care a prezentat acest proiect şi femeile române, vor susţine oricând orice mijloc de salvare a mamei şi a copilului. Tradiţiile noastre de omenie sunt chezăşia dorului nostru de a vedea întemeindu-se o lume nouă, în care nevinovăţia să fie cruţată, asasinatele în masă oprite, războiul mărginit în lupta letală între combatanţi, nu pasiunea de distrugere a unei întregi civilizaţii ce este patrimoniul sacru al umanităţii.

Surorile din America, întrunite în congres, au cuvântul şi putinţa a opri cel mai ruşinos măcel ce necinsteşte veacul nostru. De reuşesc, merită recunoştinţa noastră, a tuturor.
[Alexandrina Gr. Cantacuzino]

Timpul, 21 aprilie 1944.

74

Proiect de revendicări speciale pentru femei

Prin actul istoric de la 23 August, prin care s-a pus capăt dictaturii fasciste, poporul român a trecut în rândul popoarelor iubitoare de libertate.

în fața noastră, a femeilor, stă sarcina de a mobiliza toate forțele în:

a) războiul de eliberare, pe care armata română îl duce cot la cot cu Armata Roşie, Marea Britanie, S.U.A. şi celelalte țări progresiste;
b) pentru curățirea aparatului de stat;
c) pentru înfăptuirea celor mai largi libertăți democratice, pentru realizarea cărora doborârea dictaturii fasciste a deschis de-abia drumul.

în fața activiştilor noştri stă sarcina unei mobilizări largi a femeilor la lupta generală a poporului român.

Importanța pe care o prezintă munca între femei, rezultă :

1. Din situația specială de mizerie, înapoiere şi degradare în care fascismul şi războiul hitlerist au adus femeia. Această situație specială cere deci şi o muncă specială de mobilizare a femeii ;
2. Femeile alcătuiesc în urma pierderilor de război majoritatea poporului român ;
3. Numărul femeilor în producție este foarte ridicat şi întrece pe acela al bărbaților, într-o serie de ramuri de producție ;
4. Prin combativitatea sa, femeia reprezintă o forță din punct de vedere politic şi economic, care trebuie să fie activizată.

Mobilizarea femeilor în războiul pentru eliberare, pentru curățirea aparatului de stat şi pentru cucerirea libertăților democratice, trebuie dusă pornind de la situația specială şi revendicările speciale ale muncitoarelor, țărancelor, intelectualelor şi gospodinelor - situație şi revendicări care sunt rezultatul războiului şi al exploatării sălbatice de către fascism.

Pentru aceasta este necesară organizarea femeii alături de bărbat, în sindicate, asociații profesionale şi patriotice.

Fiecare organ de conducere al P.C.R.: comitete regionale, județene şi locale trebuie să formeze resorturi speciale pentru munca între femei.

Aceste resorturi vor duce munca în cadrul organizațiilor profesionale şi patriotice existente, în cadrul resorturilor speciale de femei ale acestor organizațiuni.

Activistele noastre trebuie să ducă lupta pentru unirea organizațiilor feminine existente în front unic pentru cucerirea libertăților, drepturilor integrale ale femeilor, pentru încadrarea acestor organizații în lupta generală a poporului român.

în toate secțiunile şi organizațiile feminine, trebuie duse:

1. Munca de mobilizare a femeilor pentru războiul de eliberare;
2. Munca de mobilizare a femeilor în curățirea aparatului de stat de elementele fascisto-hitleriste ;
3. Munca de mobilizare a tuturor femeilor din România într-o acțiune largă pentru câştigarea drepturilor politice ale femeilor, pentru dreptul de a alege şi de a fi alese, pentru dreptul la orice profesiune şi funcție ;
4. Munca de mobilizare a femeilor împotriva speculei şi scumpetei, îndărătul căreia se ascunde sabotajul elementelor fascisto-hitleriste ;
5. Pentru salarii egale cu ale bărbaților la muncă egală;
6. Pentru protecția femeii în muncă;
7. Pentru protecția mamei şi a copilului în întreprindere, cartier şi sat.

Activiştii noştri trebuie să ducă muncă pentru ridicarea nivelului politic al femeilor, împotriva educației reacționare fasciste pe care a primit-o femeia.

Ei trebuie să ducă o muncă susținută de clarificare a femeilor şi de mobilizare a lor alături de bărbați pe baza proiectului de

platformă pe care C.C. al P.C.R. îl adresează tuturor forţelor democratice ale ţării, în largul Front Unic al întregului popor pentru realizarea unei Românii libere, democratice şi inde¬pendente.

Comitetul Central al Partidului Comunist din România

Scânteia, nr. 14, din 4 octombrie 1944.

75

Cu medicii români la Paris de Dr. Maria Banu

La izbucnirea celui de-al doilea război mondial mă aflam în Franța, unde am venit pentru o perioadă de specializare. Prin Asociația medicilor români la specializare în Franța, asociație cu sediul în rue Serpente, Paris, împreună cu alți câțiva medici români m-am angajat în 1939 la spitalul „Hotel-Dieu" din orașul Troyes, la sud-est de Paris.

Când Franța a fost invadată de către trupele hitleriste germane, noi ne-am reîntors la Paris. Doream să ajutăm poporul francez, pe care învățasem să-l prețuim şi să-l iubim, în marea nefericire care se abătuse asupra lui. Colegii noştri francezi ne-au arătat în ce direcție putem fi folositori. împreună cu dr. Sinculescu, şi mai târziu dr. Camil, am fost antrenată să dau îngrijire celor care nu se mai puteau adresa oricărui medic. Era vorba de francezi, români sau imigranți de alte naționalități care trăiau în clandestinitate, în Parisul sub ocupație germană, ascunşi şi în locuințe ce nu erau ale lor, în mansarde, pivnițe, şoproane, fără acte de identitate sau cu documente false. Erau bolnavi sau răniți care aveau nevoie, fără teamă de a fi denunțați, de îngrijire medicală. Unii chiar scăpaseră din ghearele nemților după ce fuseseră arestați. Astfel, îmi amintesc de ieşeanca Irina Rabinovici, rămasă cu puternice traume psihice în urma bătăilor primite la poliția germană ; ea a fost ascunsă câtva timp chiar la unul din aceşti medici acasă, până la vindecare. După un an, prinsă într-o razie având manifeste asupra ei, Irina a fost trimisă într-un lagăr din Germania, unde a fost exterminată. Tot aşa Maria, soția pictorului Erco Bercovici şi cumnată a profesorului dr. Vasile Mârza, în urma unei arestări a făcut o depresiune nervoasă gravă ; tratată

sumar de noi, ea a trebuit să fie dusă afară din Paris. Prin legăturile prietenilor noştri francezi şi cu ajutorul unui abate, Maria a putut să se ascundă un timp într-un prezbiteriu catolic.

în acelaşi prezbiteriu, de altfel, cu ajutorul acestui abate, au găsit mai târziu un refugiu temporar şi câţiva din grupul studenţilor români democraţi aflaţi la Paris. Dintre membrii acestui grup îmi amintesc în special de D. Paşcotă, T. Pătrăngenaru, Năstase Popescu, Ionel Staiman. Denunţaţi ca antifascişti de către unii studenţi români legionari autorităţilor de ocupaţie, tinerii antifascişti trebuiau să dispară din Paris. Până ce le-am făcut rost de alte documente de identitate, ei au stat la prezbiteriu.

Se punea însă problema asigurării unei surse mai permanente de procurare de acte, certificate etc.

Prin intermediul studentului Paşcotă a fost atras în această activitate periculoasă tipograful român Gociu, stabilit la Paris. Prin Gociu au fost contrafăcute acte de naştere şi alte acte de identitate după modelul celor din România, ceea ce a permis schimbarea identităţii celor suspecţi şi a celor urmăriţi, respectiv a românilor care refuzaseră să se supună ordinelor de chemare ale guvernului Antonescu, studenţilor români şi a altor compatrioţi „ne pouvant justifier aucune nationality", cum menţionau fişierele poliţiei - altfel spus, apţi pentru deportare. Unele din aceste acte am reuşit chiar un timp să le legalizez la Consulatul român din rue Bremontier, punând astfel total la adăpost persoanele care le întrebuinţau. Tot prin Gociu s-au tipărit diverse alte legitimaţii (carnete ale unor asociaţii ca Asociaţia pescarilor amatori), pentru a face mai verosimilă noua identitate a compatrioţilor noştri.

La început medicii români democraţi se întruneau în locuinţa pictorului Erco, care stătea în spatele uneia din gările pariziene. Prin el se ţinea şi legătura cu grupul studenţilor antifascişti.

După deportarea lui Erco în Germania, grupul de medici avea ca punct de legătură locuinţa mea din rue du Cherche-Midi, apoi casa Elenei Vaschide. în urma unui denunţ, în prima jumătate a anului 1944, această femeie admirabilă a fost arestată.

Prin 1943 acestui grup de medici i s-au alăturat şi dr. Iliescu, Maria Vlădescu (soţia prof. dr. Vlădescu), Elena Alexandrescu.

întărind legăturile cu colegii francezi, grupul de medici români şi alţii vor intra mai târziu în Comite Medical de la

Resistance. Din această perioadă îmi amintesc de organizarea trecerii unor documente importante ale Rezistenței peste linia de demarcație dintre cele două zone ale Franței. Am aplicat bandaje ghipsate la doi luptători francezi din Rezistență, docu¬mentele fiind ascunse sub aceste bandaje.

în 1943, solicitați de Organisation des Fonctionnaires Resistants, prin intermediul Elenei Vaschide, medicii români au ajutat ca numeroşi tineri francezi să scape de trimiterea la muncă în Germania. Prin provocarea artificială de tulburări ale ritmului cardiac, prin falsificarea rezultatelor unor analize, aceşti tineri erau respinşi la controlul medical şi au putut mai târziu participa pe pământul țării lor la lupta împotriva ocupan¬ților hitlerişti.

Asociația medicilor români s-a încadrat la Frontul național al românilor [F.N.R.] din Franța, sprijinind activ acțiunile acestuia.

Din inițiativa F.N.R. s-a constituit în primăvara anului 1944 Asociația femeilor române din Franța. Eu am primit misiunea să asigur, împreună cu Victor Ionescu, legătura acestei asociații cu F.N.R. în asociație intrau române şi unele franțuzoaice care activau în diferite sectoare ale Rezistenței, printre care Eugenia Luncaş, Dominique, Rose Soru, Suzanne Favier-Ionescu, Veturia Torneanu, dr. Marie-Rose Destaing şi altele. Preşedintă a fost aleasă Elena Vaschide, văduva marelui savant Nicolae Vaschide, succesorul lui Bergson la College de France. După cum am mai amintit, ea a fost arestată. Eliberată de insurecție din închisoare, bolnavă, a fost înlocuită, la conducerea asociației de către pictorița Elena Alexandrescu, care în ilegalitate făcuse parte dintr-o organizație franceză de rezistență, împreună cu soțul şi fiul ei. După eliberarea Franței, preşedinta de onoare a fost aleasă scriitoarea Elena Văcărescu.

Activitatea acestei organizații patriotice s-a împletit cu aceea a celorlalte organizații grupate în F.N.R. Românce le au desfăşurat o susținută activitate de solidaritate şi propagandă atât în cadrul Uniunii femeilor franceze (preşedintă Eugenie Cotton), cât şi în colonia română. Luam parte activă şi la difuzarea ziarului „La Roumanie Libre".

La insurecția din Paris din august 1944, întregul grup de medici români a făcut parte din Miliția patriotică a Cartierului Latin. Ei au luat parte la luptele de eliberare în diverse puncte

de prim-ajutor. Astfel, împreună cu Marie-Rose am lucrat la postul de prim-ajutor din localul Facultății de Medicină, unde erau îngrijiți răniții din luptele de la palatul Luxembourg.

O serie de medici români s-au angajat în rândurile Forțelor Franceze din Interior (F.F.I.).

Sub îndrumarea Frontului Național Român, Asociația Medi¬cilor Români şi Asociația Femeilor Române din Franța au desfăşurat o activitate rodnică şi după eliberarea teritoriului Franței. Ele au luat sub îngrijire o parte din foştii deportați români eliberați din lagărele din Germania, au organizat îngri¬jirea lor medicală, readaptarea lor la viața normală. O acțiune similară a fost şi aceea de recuperare a copiilor aduşi din lagărele din Germania, deportați şi smulşi la vârstă fragedă de lângă familiile lor. Foarte utilă a fost şi activitatea dusă în lagărele de la Sedan. Aici se afla un grup compact de români, toți țărani din nordul Ardealului deportați în Germania, de unde fuseseră împinşi spre vest. Aprovizionarea lor prin F.N.R, acțiunea de lămurire împotriva legionarilor infiltrați în aceste lagăre a fost dusă cu sprijinul Uniunii Femeilor Române din Franța, până la repatrierea lor în țară.

în urma presiunii elementelor reacționare române aflate la Paris, cu începerea perioadei „războiului rece", numeroşi români care participaseră la Rezistență au fost prigoniți şi până la urmă expulzați din Franța.

Printre medicii expulzați atunci eram şi eu (deşi decorată cu Medalia Rezistenței la propunerea organizației Comite Medical de la Resistance) şi dr. Andrei Herşcovici (rănit în zilele insurec¬ției pariziene, în luptele din al V-lea arondisment), alături de alți compatrioți ca Elena Alexandrescu, Petre Alexandrescu, dr. Partenie Lucia, Coteanu, Arapu, Holescu. Au urmat apoi alte arestări şi expulzări, printre care a lui Ilie Dumitru, I. Soru, N. Marinescu şi alții.

Toate acestea n-au şters din inimile noastre amintirea vie a glorioasei Rezistențe Franceze, n-au stins sentimentele de adâncă prietenie pe care le vom purta întotdeauna poporului francez.

Românii în Rezistența Franceză în anii celui de al II-lea Război Mondial, Editura politică, Bucureşti, 1969, pp. 182-185.

76

Constituirea Uniunii Femeilor Antifasciste din România

Luni la orele 5 d.a., în sala de consiliu a Asigurărilor Sociale, din inițiativa unui grup de femei conștiente de pericolul fascismului și de rolul femeii în combaterea lui și în democratizarea țării, s-a constituit Uniunea Femeilor Antifasciste din România.

Din acest comitet de inițiativă fac parte următoarele tovarășe și doamne: Ana Pauker, dr. Medeea Niculescu, dr. Florica Bagdasar, Voitec, Ralea, Raiciu, Bernacki, Elena Pătrășcanu, Mia Constantinescu-Iași, Elena Georgescu, Lila Maurer, Isabela Potop, Alexandrina Mircea, P. Graur, Lila Nădejde, Al. Gane, Nataşa Boureanu, Maria Sârbu, Maria Burcă, Eugenia Ionescu, Loti Foriş, Lena Constante, Pen Rozopol, Elvira Balmuş, Carola Moscovici, Cristina Şerban, Dida Mihalcea, Alexandra Sidorovici, Anca col. Vasilescu, Zoe Dlugaci, Mihaela Manase, Elisabeta Sanielevici, Elena Livezeanu, Ghizi Corodi, Elena Păsculescu, Ernestina Ornştein, Ana Toma, Dora Massini, Dida Calimachi, Ofelia Manole, Alice Benari, dr. Alice Săvulescu, Elisabeta Luca, Elena Stoia, Florica Şermaru, Constanța Crăciun, Marta Drăghici, Damian, Florica Mezincescu, Stafiescu, Sari Berkes, Ghizi Gips, Melega Valeria, Dumitrescu Ana, Ecaterina Mihalcea.

Ședința a fost deschisă de d-na Cristina Şerban care după o scurtă introducere a dat citire programului de activitate al Uniunii, care cuprinde următoarele puncte :

1. Lupta contra fascismului prin : a) sprijinirea frontului, b) combaterea fascismului intern, c) lupta pentru drepturi egale, d) strângerea legăturilor cu organizațiile antifasciste ale femeilor din țările vecine : Uniunea Sovietică, Iugoslavia, Bulgaria și celelalte țări democratice.

2. Ridicarea nivelului cultural şi politic al femeilor din oraşe şi sate: a) lichidarea analfabetismului, b) propagarea culturii.

3. îmbunătăţirea stării sanitare a femeilor din oraşe şi sate : a) maternităţi la oraşe, b) dispensare şi moaşe la sate, c) com¬ baterea bolilor epidemice şi sociale, d) ridicarea igienei în general.

4. Protecţia copiilor: leagăne de copii, cămine de zi, cămine de sezon la ţară, orfelinate pentru copiii ostaşilor, grădiniţe.

A luat cuvântul apoi d-na dr. Florica Bagdasar, arătând că: fascismul a însemnat pentru milioane de femei din Europa asuprită, durere, moartea celor dragi; a însemnat pentru milioane de copii lipsuri, chinuri fizice şi morale şi moarte. Fascismul a însemnat mizerie, boală fizică şi morală şi ignoranţă înadins întreţinute pentru ca masele largi să poată fi exploatate de „cei aleşi" de fascişti. Sfârşitul fascismului se apropie. Nu va trece mult şi se va prăbuşi complet. Dar cu mentalitatea fascistă vom avea de luptat şi după război. Până atunci însă, noi trebuie să sprijinim frontul pentru ca sfârşitul războiului să fie cât mai rapid. Şi, de aceea, este necesară o organizare într-o masă cât mai largă a tuturor femeilor pentru că numai prin forţa organizată vom reuşi să stârpim orice urmă de idee fascistă şi să ne bucurăm de deplină libertate, de o viaţă demnă şi luminată.

După d-na Bagdasar a luat cuvântul d-na dr. Medeea Niculescu, care după ce a făcut un scurt istoric al luptei femeilor pentru câştigarea drepturilor lor în ultimii 30 de ani, a spus că astăzi femeile au posibilităţi de luptă pentru realizarea idealurilor lor.

A vorbit apoi d-na Alice Benari. D-sa a spus printre altele că, deoarece femeile formează peste jumătate din populaţia ţării, nu mai pot sta departe de tot ce se întâmplă în ţară. Ele sunt chemate în toate câmpurile de muncă manuală şi intelec¬ tuală şi trebuie să devină conştiente de drepturile şi datoriile lor. Multă vreme şi azi încă femeile s-au speriat de cuvântul „politică". Ei bine, femeia trebuie să înţeleagă că în loc să se depărteze de politică, trebuie din contră, să-şi cunoască puterea, drepturile şi datoriile de cetăţeană. Prima noastră datorie este să ridicăm nivelul cetăţenesc al femeilor, să le mobilizăm în jurul problemelor care le interesează. în felul acesta vom ajuta marea masă a ţărancelor noastre, a muncitoarelor din uzine şi

laboratoare şi a gospodinelor să-şi îmbunătăţească viaţa lor materială şi morală, să-şi lămurească rolul lor de cetăţene. Numai atunci vom putea spune că am realizat şi democrati¬zarea femeii române.

După aceea, s-a ales un comitet care să conducă lucrările Uniunii până la marea adunare a femeilor antifasciste din Capitală, care va avea loc duminică dimineaţa.

Comitetul a fost compus astfel : preşedintă de onoare : Ana Pauker, preşedintă Dr. Florica Bagdasar, vicepreşedinte : Gabriela Bernachi, Maria Gane, Şt. Raiciu şi dr. Medeea Niculescu, membre d-nele : Cristina Şerban, casnică, Mia Constantinescu--Iaşi, institutoare, Ana Toma, funcţionară, Maria Sârbu, profe¬soară, Ritta Sanielevici, casnică, Marta Drăghici, muncitoare, Ghizi Corodi, asistentă socială, Constanţa Georgescu, muncitoare, Boureanu Nataşa, funcţionară, Isabela Potop, asistentă univer¬sitară, Elena Pătrăşcanu, arhitectă, Anca col. Vasilescu, Pen Rozopol, ziaristă, Dora Massini, artistă. Cenzore : Mihaela Manasse, avocată, Păsculescu Elena, funcţionară, Pia Cialner, funcţionară, Dida Mihalcea, casnică. Cenzore supleante: Loti Foriş şi Emilia Bunaciu; secretară: Maria Sârbu.

Scânteia, nr. 196, din 12 aprilie 1945.

77

Apelul Uniunii Femeilor Antifasciste din România către toate femeile din țara noastră

Femeile franceze au trimis femeilor de pretutindeni un cald apel de înfrățire în lupta pentru pace, libertate şi democrație, pentru dobândirea şi apărarea drepturilor lor, pentru protegiurea copiilor lor, pentru o lume mai bună, mai dreaptă şi mai ge¬ neroasă.

Pentru pregătirea şi mobilizarea femeilor la această luptă, femeile din lumea întreagă, răspunzând apelului pornit din Franța, organizează un Congres Internațional al Femeilor, care se va ține la 26 noiembrie [1945] la Paris.

Cu acest prilej se vor discuta situația şi revendicările femeilor, care sunt aceleaşi în lumea întreagă şi se vor pune bazele unei Mişcări Mondiale Feminine, menită să apere şi să susțină interesele femeilor din toate țările.

Comitetul care pregăteşte Congresul a elaborat următorul program : distrugerea fascismului, pregătirea unui viitor mai fericit generațiilor următoare. Obținerea pentru femei a drep¬ turilor cuprinse în Charta Internațională a Femeilor.

Ca mame : Dreptul de a avea copii într-o lume eliberată de teama războiului şi a mizeriei, realizarea de servicii sociale corespunzătoare şi locuințe convenabile.

Ca muncitoare: Dreptul de a intra în toate industriile şi profesiunile, de a primi un salariu egal la muncă egală, aceleaşi posibilități ca şi bărbații pentru pregătirea profesională, accesul în toate posturile de răspundere, sfârşitul exploatării femeilor.

Ca cetățene : Egalitatea cu bărbații în fața legilor, o deplină libertate de exprimare, posibilitatea de a vota şi de a fi alese,

dreptul de a face parte din administrațiile publice, naționale şi internaționale. Şi mai ales, să participe cu acelaşi avânt la aşezarea unei păci durabile.

La acest program au aderat până acum 120 milioane de femei.

Uniunea Femeilor Antifasciste din România [U.F.A.R.] a primit cu bucurie chemarea frățească a femeilor din alte țări şi porneşte hotărât lupta alături de ele, pentru revendicările înscrise în programul lor, revendicări pentru care, de la consti¬ tuirea sa, Uniunea Femeilor Antifasciste lucrează din toate puterile.

In lupta pentru pace, libertate şi democrație, U.F.A.R.-ul cheamă pe toate femeile din țara noastră să se înscrie alături de toate femeile lumii - care au pornit la această luptă şi salută cu entuziasm constituirea Comitetului de Inițiativă al femeilor democrate din România, care vor pregăti participarea femeilor din țara noastră la Congresul Internațional Feminin.

Scânteia, nr. 197, din 13 aprilie 1945.

78

Congresul Mondial Feminin şi Pacea

Gândul că femeile ar putea să joace un rol hotărâtor în împiedicarea vrajbei între popoare nu este nou. în veacul al 5-lea înainte de Hristos, scriitorul grec Aristofan, în opera lui *Lizistrata* arată cum înţeleapta Lizistrata, pentru a împiedica vărsarea de sânge între două cetăţi ale vechii Elade, ridică femeile şi le îndeamnă să-şi forţeze bărbaţii să înceteze războiul. Prin acţiunea lor comună ele reuşesc.

Douăzeci şi cinci de secole i-au trebuit omenirii, ca scânteia aruncată de Aristofan şi atâtea alte minţi luminoase să se prefacă într-o flacără imensă, care încălzeşte şi luminează inimile a sute de milioane de femei de pe întreaga suprafaţă a pământului, germinând în suflete credinţa într-un viitor mai bun.

„Noi ne întâlnim toate în înţelegerea că numai marile încercări suferite pentru idealul comun pot să nască în toate minţile şi în toate sufletele flacăra care luminează acum atâţia ochi", a spus D-na Cotton la deschiderea Congresului Mondial al Femeilor, la Paris, citind în ochii tuturor congresistelor aceeaşi încredere în voinţa lor comună de a lupta pentru progresul paşnic al omenirii, pentru pace.

Iar o femeie de pe alt continent, de altă rasă, cultură şi tradiţie, D-na Ien-Nan, preşedinta delegaţiei chineze, în discursul său despre jertfa şi eroismul femeilor chineze în războiul anti¬fascist a concretizat în următoarele cuvinte încrederea femeilor în forţele lor: „Conştiente de calităţile noastre oţelite şi de eforturile noastre, convinse de rolul pe care-l vom juca în viitor, noi aducem toată contribuţia noastră în apărarea păcii", căci „prin sângele şi lacrimile noastre am ajuns la victoria atât de scump cucerită şi nu ne mai temem s-o pierdem acum, când am câştigat pacea".

Aceeaşi mândrie, aceeaşi încredere în forţele feminine sună şi în cuvintele delegatei sovietice : „Stăpânite de o mare dragoste de patrie şi de o mare ură contra fascismului care aduce sclavia, moartea, distrugerea şi întoarcerea în timpurile cele mai întunecate ale evului mediu, milioane de femei sovietice luptând în rândurile Armatei Roşii, lucrând în fabrici şi uzine, pe ogoarele noastre, făureau cu abnegaţie, fără odihnă, zi de zi, victoria împotriva unui duşman sălbatic..."

Şi astfel, rând pe rând, femeile din cele 44 de ţări care au participat la Congres, femeile de la fiordurile scandinave până la nisipurile arzătoare ale Africii, femeile albe, galbene şi negre, femeile de toate culorile, din toate clasele sociale, aparţinând celor mai variate medii, culturi şi tradiţii, au vorbit un limbaj comun dictat de aceeaşi dorinţă de pace şi progres.

în ziua istorică de 26 noiembrie 1945, în „Oraşul Lumină", de unde acum mai bine de un secol şi jumătate au pornit în lumea întreagă lozinca: Libertate - Egalitate - Fraternitate, sute de milioane de femei, prin vocea crainicelor lor, au anunţat omenirii voinţa lor de a făuri un viitor mai bun unde războiul nu trebuie să aibă loc.

Prin glasul avântat al Passionariei, prin cuvântul arzător al chinezoaicei Ien-Nan, prin discursul atât de edificator al Ninei Petrova, prin accentele patetice ale Anei Pauker şi ale atâtor şi atâtor altele, femeile care sunt purtătoarele vieţii speţei umane, femeile care zămislesc viaţa, au spus că nu o vor sacrificată cruntului Moloh al războiului. O împărătească asiatică, o muncitoare de pe malurile Senei, o prinţesă din Cochinchina, o savantă din ţările nordice ori o ţărancă din Balcani, toate s-au simţit egale pe planul măreţ al existenţei lor care este maternitatea.

Iată de ce când la Congres a răsunat patetic vocea prinţesei Laos-ului, Suphanuvang: „Uniţi-vă vocile cu a mea, surorile mele întru nenorocire. să arătăm că s-a sfârşit cu vărsări de sânge şi lacrimi care ne sfâşie inimile ca să nu mai îngăduim alte măceluri", la bătăile inimii sale de prinţesă au putut să răspundă milioane de inimi de muncitoare, ţărance şi intelectuale, care dacă sunt departe de a înţelege o „prinţesă" în schimb înţeleg în ea pe „mama".

Iar inima mamei bate la fel sub vălurile somptuoase ale unei prinţese asiatice, ca şi sub bluza unei muncitoare cu ziua !

Şi dacă sforţările diplomaţilor din toate ţările şi din toate timpurile au dat de atâtea ori greş în străduinţele lor de a salva Pacea, poate de data asta inimile unite ale tuturor mamelor de pe pământ vor reuşi să făurească o forţă atât de mare, încât ea să fie în stare să împiedice şi războaiele. „Mai tare ca moartea e dragostea", a spus regele Solomon în Cântarea Cântărilor ; mai tare ca Războiul va fi oare Pacea pe care o sprijină sute de milioane de femei democrate din lumea întreagă însufleţite de dragostea lor de copii, dragostea care trebuie să fie chezăşia unui viitor fericit pentru generaţia care ne va urma.

Pasana Giosanu

Drumul femeii[1], nr. 7, din ianuarie 1946, p. 3.

1. *Drumul femeii* (1945-1946) „revistă de cultură şi de informare a femeii", a apărut lunar la Bucureşti, sub redacţia Theodosiei Graur; revista continuă programul primei sale serii din 1935, luptând pentru „recunoaşterea drepturilor femeii pe toate tărâmurile" şi îndemnând femeile să participe la refacerea ţării de după război. Printre colaboratoare: Maria Rosetti, Coralia Călin, Hortensia Papadat-Bengescu, Maria Banuş ş.a.

79

[Apel Electoral]
Românce!

Sunt ani de zile, în 1928, când Partidul Național-Tărănesc a fost primul partid politic care a înscris în analele realizărilor sale, dreptul de vot la comună şi județ pentru femeia română.

Partidul Național-Tărănesc este primul partid politic care a înscris în programul său acordarea drepturilor civile şi politice integrale pentru femei.

Românce !

Vegheați şi stați de strajă cu atenția încordată asupra soartei Țării noastre care este în bună parte în paza şi mâinile voastre.

Astăzi când legile Țării vor consfinți drepturile voastre depline preconizate de Partidul Național-Țărănesc, arătați-vă vrednice de răspunderile la care sunteți chemate.

Lozinca Partidului Național-Țărănesc este: Dreptate, Justiție şi Adevăr în slujba Patriei şi Neamului.

Să strângem rândurile şi: înainte să cucerim Victoria!

Ella Negruzzi

Preşedinta Org. Feminine P.N.Ț.

Dreptatea, nr. 1, din 5 februarie 1946.

80

Congresul Femeilor Democrate Române

O zi rece de primăvară. Prin ploaie amestecată cu zăpată femeile venite din toate colțurile Capitalei se grăbesc spre Parlamentul țării unde se va ține primul congres feminin.

Un şir de automobile cu persoanele oficiale şi delegatele străine, autobuzele C.F.R. cu delegatele sosite din provincie urcă uruind Dealul Mitropoliei, străjuit de o imensă placardă înfățişând o tânără mamă ocrotindu-şi copilul drăguț. Amândoi au o atitudine mândră şi plină de speranțe cu priviri îndreptate spre orizonturi mai noi, luminoase.

Vântul rece flutură drapelele naționale şi steagurile Națiunilor Unite, înşirate de-a lungul drumului pe care grupuri de femei, în pofida timpului rău, trec vesele, vorbind despre Congres.

La orele 9, Parlamentul e plin de animație, zumzet de voci şi mişcare, ca un imens stup de albine.

în *hali,* Expoziția care arată realizările organizațiilor feminine în toate domeniile de activitate cu ajutorul fotografiilor, mache¬telor şi al statisticilor, ca şi standul de cărți, atrag atenția delegatelor. Pe culoar e o forfoteală şi un du-te vino de sărbătoare.

în sfârşit, se aude clopoțelul şi lumea începe să umple incinta, lojile, iar sala paşilor pierduți se goleşte.

începe Congresul. Cele cinci sute de delegate din provincie şi-au ocupat locurile şi şi-au pregătit bloc-notes-urile şi creioanele. Galeriile sunt pline până la refuz.

Masa multicoloră a femeilor în haine de sărbătoare, printre care strălucesc pitoresc şi costumele naționale ale țărăncilor din diferite regiuni ale țării, luminile orbitoare ale proiectoarelor, portretul M.S. Regelui şi ale conducătorilor Națiunilor Unite, lozincile feminine democratice, emblemele Congresului şi stea¬gurile, toate la un loc dau Palatului Deputaților un aer festiv, plin de strălucire.

Apariţia membrilor guvernului în frunte cu d-l Dr. Petru Groza, care-şi iau locurile pe banca ministerială stârneşte aplauzele entuziaste ale delegatelor.

Cu multă însufleţire şi căldură au fost salutate şi delegatele străine din Iugoslavia, Bulgaria, Ungaria, Albania şi Olanda, care iau loc pe băncile foste ale opoziţiei.

Mai târziu, abia la sfârşitul Congresului, vor sosi şi delegatele sovietice cărora femeile democrate din România le vor face o primire deosebit de caldă şi entuziastă.

Cum s-au desfăşurat lucrările Congresului

Cu prilejul Congresului, ale cărui lucrări s-au desfăşurat timp de 3 zile [4, 5, 8 martie 1946], într-o atmosferă de însufleţire şi armonie între toate grupările şi organizaţiile feminine, întreaga ţară a putut constata că femeile democrate din România sunt ferm hotărâte să participe activ la viaţa publică, contribuind cu toate forţele lor la crearea unei vieţi mai bune pentru poporul întreg. în acelaşi timp, acest congres a dovedit că zidul care despărţea populaţia românească în două tabere distincte : cea cu drepturi şi cea lipsită de drepturi, s-a năruit.

D-l prim-ministru Petru Groza, în discursul său, la inaugurarea Congresului, a promis femeilor întregul lui sprijin, chemându-le la participarea activă în viaţa publică a ţării, pentru ca, cu forţele unite, femeile şi bărbaţii să contribuie la crearea unei vieţi mai bune mai îmbelşugate şi mai libere pentru poporul întreg. Şi într-adevăr, congresistele aparţinând tuturor partidelor politice, democratice şi grupărilor de masă, indiferent de naţionalitate, religie şi profesie, au luat în discuţie toate problemele ţării, au făcut propuneri practice pentru combaterea relelor care stau în calea progresului şi au trasat linia pentru munca în viitor.

Seriozitatea cu care au fost studiate şi dezbătute problemele vitale pentru viaţa ţării a dovedit că femeile cu toate că sunt abia la începutul drumului, îşi reazămă opiniile lor pe o bază solidă, practică, iar entuziasmul manifestat de ele în afirmarea năzuinţelor şi drepturilor lor mărturiseşte cu prisosinţă evoluţia femeii din România în sensul unui autentic progres social. Cu o forţă de netăgăduit, Congresul a relevat pentru toţi naşterea unui tip nou de femeie - femeia cetăţean şi patriotă conştientă.

Şi a mai arătat că această femeie de tip nou a încetat de a mai fi un fenomen izolat şi a pătruns adânc în mase cuprinzând femeile din toate categoriile sociale.

Cu ocazia congresului, ţărance, muncitoare, gospodine, intelec¬ tuale au reclamat în numele sutelor de mii de femei drepturi egale şi participarea activă la viaţa statului.

In urma raportului d-nei Florica Bagdasar, în care d-sa a studiat problema ocrotirii mamei şi a copilului, nenumărate ţărance s-au perindat la tribună cerând introducerea asistenţei sociale, leagăne, cămine de zi, case de naştere şi dispensare la sate şi apelând la femeile de la oraş să le ajute să combată analfabetismul.

Muncitoarele manuale şi intelectuale au susţinut discuţii aprinse referitor la situaţia economică şi socială a femeii prezen¬ tată în raportul d-nei Ioana Ralea, dând în acelaşi timp asigurări solemne de a lucra cu râvnă pentru refacerea ţării, ca să curme specula şi sabotajul economic exercitate de reacţionari.

Femeile din toate categoriile sociale şi-au raliat vocile lor la vocea d-nei Mihaela Manase care a combătut legile nedrepte ce pun pe femeie în inferioritate din punct de vedere juridic, cerând reforma legii matrimoniale.

Raportul d-nei Ana Pauker, referitor la situaţia politică a femeii, arată că adevărata democraţie nu poate exista acolo unde femeile sunt lipsite de drepturi politice. Acest raport a determinat pe multe delegate să ceară cuvântul pentru a combate politica reacţionarilor care vor să menţină femeia în stare de inferioritate.

Din discuţiile la acest raport în care d-na Ana Pauker atribuie luptei unite a femeilor împotriva rămăşiţelor fasciste un rol hotărâtor în opera de consolidare a păcii, precum şi mai târziu din discursul delegatei sovietice d-na Leontieva ca şi [din] al celorlalte delegate române şi străine, a reieşit ideea că femeile n-au un duşman mai puternic decât fascismul, aducător de subjugare, distrugere şi moarte.

Un ecou profund a avut în inimile delegatelor şi raportul d-nei Liuba Chişinevski despre femeile luptătoare din România. El a suscitat mai ales discuţii în jurul problemei de convieţuire paşnică între popoarele conlocuitoare din România, de desfiin¬ ţare a urei de rasă şi a şovinismului.

Raportul d-nei Eugenia Rădăceanu despre Congresul de la Paris a fost prilej pentru exprimarea solidarităţii internaţionale

a femeilor, precum şi a sentimentelor de prietenie faţă de popoarele vecine.

Dar imboldul principal pentru lucrările congresului în sensul înfrăţirii popoarelor a fost dat desigur de prezenţa delegaţiilor străine din U.R.S.S., Iugoslavia, Bulgaria, Ungaria, Albania şi Olanda. Cunoscând, din povestirile delegatelor străine, drumul greu, plin de muncă, sacrificii nenumărate şi luptă eroică, parcurs de femeile din alte ţări, pentru câştigarea drepturilor egale şi a libertăţii patriei lor; cunoscând mai ales munca uriaşă depusă de femeile sovietice - cetăţene egale - la opera de clădire şi apoi de apărare a patriei lor, cunoscând eroismul lor legendar în lupta împotriva fascismului cotropitor precum şi aportul lor nepreţuit la opera de consolidare a democraţiei şi a păcii în lumea întreagă, congresistele şi-au întărit şi mai mult credinţa în dreptatea cauzei lor care este: întărirea demo¬craţiei prin participarea femeii la viaţa statului - cauza scumpă tuturor popoarelor dornice de progres şi pace trainică.

Rezultatele Congresului

Astfel, în urma lucrărilor Congresului, după ascultarea rapoar¬telor şi a discuţiilor la rapoarte în decursul cărora delegatele şi-au exprimat de nenumărate ori voinţa lor de unire în scopul colaborării solidare între toate forţele democratice feminine pentru crearea noii vieţi mai bune pentru ele, pentru copiii lor şi poporul întreg, s-a putut proceda la crearea unei organizaţii feminine de masă care a luat numele de Federaţia Democrată a Femeilor din România.

Pe baza proiectului de statut al Federaţiei, toate organizaţiile şi grupările feminine care o compun îşi păstrează metodele lor de muncă, independenţă în acţiune având ca platformă comună şi obligatorie sprijinirea democraţiei, a operei de reconstrucţie a ţării şi a păcii între popoare.

în acelaşi timp, Federaţia Democrată a Femeilor din România se afiliază la Federaţia Mondială a Femeilor Democrate, pentru sprijinirea democraţiei şi păcii în lumea întreagă.

P.G.

Drumul femeii, nr. 10, din aprilie 1946.

81

Un an de activitate a U.F.A.R.-ului

La 15 aprilie se împlineşte un an de când a luat fiinţă U.F.A.R.-ul, un an de când femeile şi-au dat seama că au datoria să se organizeze, să se unească - deasupra tuturor celorlalte considerente de origine socială, naţională sau politică - să se rostească pentru a lupta cu forţe conştiente ca toate revendicările lor exclusiv feminine să fie rezolvate.

Convinse că actualul regim cu adevărat democrat le sprijină, s-au legat să contribuie prin munca şi priceperea lor la refacerea ţării, la ridicarea nivelului cultural, sanitar, politic şi economic al femeilor de la sate şi oraşe, dar s-au mai legat să contribuie la distrugerea ultimilor zvârcoliri ale fascismului pentru ca niciodată femeile să nu mai sufere atât cât au pătimit de pe urma lui, pentru ca pacea să fie trainică, fericirea căminului, familiei, copiilor asigurată. Pentru a concretiza această fundamentală preocupare a lor, s-au denumit U.F.A.R. (Uniunea Femeilor Antifasciste Române).

Ce însemnează acest an de activitate? Muncă însufleţită, realizări pe teren, experienţă dobândită şi mai ales hotărârea nezdruncinată de a lucra cu şi mai mult avânt şi pricepere.

într-adevăr, U.F.A.R.-ul a luat treptat fiinţă în absolut toate judeţele de pe întreg cuprinsul ţării. Avem în 58 oraşe, capitale de judeţ, filiale înregistrate la tribunalul local ca persoană juridică şi peste 200 subfiliale. Tot programul nostru caută să fie tradus în fapte pentru a antrena femeile să se alăture activităţii noastre. Astfel, s-au ţinut peste 700 întruniri pe ţară pentru a arăta rolul U.F.A.R.-ului, şi peste 3.000 conferinţe, cu subiecte culturale, politice, sociale, ştiinţifice, încadrate într-un program artistic progresist. S-au ţinut cursuri de limbi străine, cursuri de iniţiere economică şi gospodărie sătească, cursuri

profesionale şi de croitorie. Fiecare filială are ziare de stradă şi de perete care se schimbă cel puţin de 2 ori pe lună şi oglindesc activitatea şi preocupările ufaristelor locale precum şi evenimente de mare interes general. De asemenea, în majoritatea ziarelor locale, U.F.A.R.-ul colaborează într-o rubrică specială, unde se tratează toate problemele la ordinea zilei şi se face popularizarea acţiunilor duse. S-au înfiinţat cursuri de analfabeţi şi coruri. S-au dat festivaluri. Cu ocazia primului Congres Mondial Feminin de la Paris, s-au ţinut în toate filialele şi subfilialele noastre mitinguri pentru popularizarea programului şi scopurilor acestui Congres, iar după înapoierea delegatelor noastre, când s-au pornit pregătirile pentru primul Congres Feminin de la noi, cu scopul de a se construi F.D.F.R., delegatele noastre, alături de delegatele altor organizaţii feminine, au dat tot concursul pentru ca să se ţină mari mitinguri întru pregătirea femeilor în vederea congresului, precum şi pentru desemnarea delegatelor care urmau să-şi reprezinte organizaţiile în Congres.

Atât în preajma Congresului, cât şi după încheierea lui, a fost folosit acest prilej, pentru a lămuri şi documenta cât mai multe femei asupra rolului Federaţiei Democrate a Femeilor Române, asupra problemelor care urmau să fie discutate, asupra felului cum au fost tratate, care a fost rezoluţia şi ce anume sarcini le revin de acum înainte şi până la celălalt mare examen pentru verificarea maturităţii lor cetăţeneşti: alegerile.

Insistăm asupra unor acţiuni care s-au dus pe întreaga ţară şi au avut un caracter de mai mare răsunet: 1) Primirea armatelor victorioase de pe front. 2) Acţiuni de ajutorare ale copiilor cu ocazia pomului de Crăciun. 3) Ajutorarea şcolarilor nevoiaşi. 4) Ajutorarea copiilor victime ale fascismului. Toate aceste acţiuni nu au avut ca scop numai asistenţa propriu-zisă, ci şi lămurirea şi îndemnarea maselor, arătându-li-se că buna stare şi dreptate vor exista numai atunci când regimul democrat va fi tare, că datoria lor este decis să lucreze fiecare în domeniul său de activitate în acest sens.

S-au dus nenumărate acţiuni mici, locale, cu bune rezultate de pildă : reglementarea distribuirii pâinii, a gemurilor, mălaiului pe preţ maximal ; acţiuni în jurul întreţinerii unor maternităţi orfelinate, reclădiri ale unor biserici, şcoli etc...

Domeniul în care femeile au fost deosebit de active este acela al protecţiei mamei şi a copilului. Aici cu toate nume¬roasele piedici, au realizat 35 cămine de zi, 17 colonii sezoniere, 15 cantine proprii, sprijinind aproape peste tot iniţiativa canti¬nelor şcolare, prin intermediul învăţătoarelor noastre, 4 mater¬nităţi mari (cu concursul Ministerului Sănătăţii), 4 grădiniţe, 2 leagăne, 1 cămin de croitorie şi un azil de bătrâne. în afară de aceste realizări, femeile noastre colaborează în multe cămine ale A.P. [apărării Patriotice] şi tind să extindă influenţa lor în toate instituţiile unde lucrează femei, astfel ca un spirit nou de muncă, de cinste şi de dragoste să fie introdus pretutindeni.

Cu privire la munca sanitară, aproape pretutindeni U.F.A.R. a înfiinţat dispensare proprii, trei cabinete medicale, unde se dau consultaţii gratuite şi, după posibilităţi, şi medicamente, griş, zahăr, făinoase pentru copii. Femeile s-au încadrat cu mult devotament în campaniile sanitare pentru combaterea bolilor contagioase precum şi de curăţire a cartierelor peri¬ferice. Se ţin în fabrici şi cartiere conferinţe cu sfaturi medicale pentru îngrijirea femeii însărcinate, a noului născut pentru prevenirea şi îngrijirea bolilor sociale etc.

Astfel, în acest an de activitate U.F.A.R., a realizat o serie de deziderate, urmând ca pe viitor roadele să fie şi mai satisfă¬cătoare.

Drumul Femeii

Drumul Femeii, anul II, nr. 10, din aprilie 1946.

82

Federația Democrată a Femeilor din România

Constituită prin Congresul de la 4 martie [1946], Federația Democrată a Femeilor din România se găseşte în plină acțiune de organizare, în plină campanie de cercetări, căutând să găsească primele soluții pentru problemele cu caracter imediat.

Creațiunea acestui organism de sinteză şi de coordonare a muncii tuturor organizațiilor ce o compun a răspuns unei necesități de importanță vitală pentru țara întreagă. Dacă nu ar fi să ne gândim decât la marea şi greaua operă de recons¬ trucție economică a țării, atât de greu lovită de război şi de guvernarea fascistă, vedem cât de mare poate fi aportul femeilor în rezolvarea acestei probleme, cât de importantă poate fi contribuția lor alături de toți cei ce vor binele țării. Apoi toate celelalte vechi deziderate feminine a căror soluționare nu mai suportă amânări, protecțiunea maternității, protecțiunea copilului fără de care femeia nu poate deveni o cetățeană liberă şi egală a acestei țări şi fără de care o democrație reală nu poate fi asigurată.

Rezolvarea acestora şi a multor altor probleme cuprinse în programul Federației, cere o sforțare imediată de muncă sistema¬ tică şi coodonată a tuturor femeilor țării.

De aceea, Comitetul Executiv al Federației întrunindu-se în prima sa şedință şi lucrând pe baza statutelor, a întocmit un plan de organizare pentru țară difuzat prin circulări tuturor organizațiilor care compun Federația.

Pentru realizarea scopurilor Federației se cere o muncă coordonată şi sistematică singura care poate da roade imediate şi rezultate reale. Comitetul Executiv al Federației adresându-se organizațiilor care o compun, face apel la acestea, chemându-le

să treacă imediat la o conlucrare pe teren în punerea în executare a directivelor primite de la Centru. Această conlucrare nu trebuie să rămână numai un cuvânt gol de conținut, ci trebuie să se transforme în practică într-o desăvârșită colaborare bazată pe principii de bună înțelegere și de întâietate a muncii. Femeile din atâtea organizații care au răspuns cu toată încrederea apelului Federației, înțelegând rolul ei, nu trebuie să se mai gândească la ceea ce le desparte, ci numai la ceea ce le unește. Nu trebuie să uite că pe deasupra deosebirilor de doctrină și de tactică politică, stau supremele năzuințe care sunt ale tuturor femeilor, „o pace durabilă și un viitor sigur și fericit pentru copiii noștri".

Nici o femeie nu trebuie să uite că pentru a deveni o cetățeană liberă și egală cu bărbatul, în toate domeniile vieții, trebuie să lupte alături de toate femeile, indiferent de partid politic, de categorie socială sau profesională, lăsând deoparte orice vanitate individuală și orice susceptibilitate care ar duce la dezbinare.

Comitetul Executiv al Federației recomandă organizațiilor componente ca la alegerea comitetelor locale și la atribuirea lucrului pe teren, să se dea întâietate muncii. Să se lase locul cel mai de seamă celor mai vrednice și celor ce au dovedit capacitate de muncă și devotament. Dându-se fiecăruia locul potrivit cu aptitudinile ei fireşti şi cu pregătirea sa se va face o bună și justă distribuire a muncii și se va putea realiza un rezultat real.

Federația lucrând pe principiul descentralizării, își organizează acum, activitatea pe comună, județ și regiune, formându-se comitete ale Federației în toate aceste centre. Prin activitatea acestor comitete, Federația va putea avea o situație exactă a realizărilor existente în toate colțurile țării ca: leagăne, cămine de zi, maternități, cooperative, precum și tot ce este necesar a se remedia sau a se crea de urgență.

F.D.F.R. și-a împărțit activitatea pe secțiuni după problemele ce are a rezolva, aceste secțiuni s-au creat la centru și se găsesc în curs de constituire în toate comitetele județene.

Secțiunea Economică și Cooperatistă se va ocupa cu studierea situației economice a femeilor din județ, făcând propuneri consiliului județean și inițiind acțiuni cum ar fi: lupta împotriva speculei, atrăgând toate femeile din oraș pentru participarea la campania de însămânțări și la popularizarea și crearea cooperativelor.

Secțiunea Culturală se va ocupa cu probleme culturale ce privesc femeia, va studia şi difuza materialul ce trebuie să ajungă prin organele Federației, la toate femeile din oraşe şi sate.

Secțiunea Asistenței Juridice se va ocupa cu asistența juridică a femeilor din oraşele şi satele din județ, făcând apel pentru aceasta la concursul tuturor juriştilor din acel județ.

Secția Sănătății Publice şi a Higienii cu subsecția Mama şi Copilul. Importanța acestei secțiuni va fi pusă în evidență în special prin ajutorul sanitar. Se va acorda o atențiune specială sprijinirii maternităților rurale, leagănelor, căminelor de zi etc.

Secțiunile Federației şi-au şi început activitatea contribuind activ la campaniile începute de unele organizațiuni aderente. De pildă, Secțiunea Economică şi Cooperatistă sprijină campania pornită de Frontul Plugarilor pentru înființarea unor cămine de zi la sate. Crearea acestor cămine de zi în sate va avea ca rezultat imediat, eliberarea țărăncii pentru munca agricolă ce se găseşte actualmente în plină campanie. Femeia de la țară va putea, datorită acestor cămine, să plece la munca câmpului unde contribuția ei este indispensabilă, lăsându-şi copiii în grija Căminului şi înlăturând astfel obsesia nesiguranței în care rămâneau până acum la vetrele lor copiii.

Secția Culturală a Federației a întocmit un curs pregătirea îngrijitoarelor acestor cămine. Aceste cursuri se vor preda de către comisiunile locale respective cu sprijinul comi¬tetelor Federației şi cu sprijinul Ministerului Educației Naționale.

Federația a inițiat şi lucrează din plin la campania „SALVAȚI COPIII!". între 28 aprilie şi 1 mai s-a organizat o săptămână a copilului în care se vor strânge fonduri prin chete şi colecte publice, prin festivaluri şi spectacole. Tot ce se va realiza în bani şi obiecte se va împărți copiilor victime ale războiului şi fascismului din întreaga țară în zilele de 8 şi 9 mai când se va sărbători Victoria.

Federația se găseşte la începutul activității sale. Mari şi importante sunt problemele ce îşi aşteaptă soluționarea prin intermediul ei. Suntem convinse că datorită contribuției active şi bunei înțelegeri a organizațiilor ce compun Federația se vor vedea în curând roadele concrete ale activității ei.

Femeia muncitoare,

Seria a II-a, anul VII, 1 mai 1946, p. 27.

83

Chemarea Federației Democrate a Femeilor din România

Dragi surori !

Se apropie ziua când poporul este chemat să aleagă pe cei mai buni fii şi fiice ale sale, care să-l înfăţişeze în parlamentul ţării.

Pentru întâia oară în viaţa României, votul nostru, al femeilor - cele mereu dispreţuite şi umilite de foştii cârmuitori - va cântări greu în cumpăna care hotărăşte mersul mai departe al treburilor noastre obşteşti.

Pentru întâia oară în viaţa României, noi femeile căpătăm drepturi depline să luăm parte în orânduirea şi cârmuirea treburilor ţării noastre.

Suntem cuprinse de bucurie că ni se face dreptate. Suntem cuprinse de mândrie pentru ţara noastră, în care a început în sfârşit să domnească libertatea şi dreptatea. Dar suntem pătrunse şi de marea răspundere precum şi de puterea care ne stă la îndemână de a contribui ca ţara noastră să fie o dârză luptătoare pentru pace, de a contribui la făurirea unei vieţi de pace, lumină, sănătate şi propăşire pentru părinţii, soţii şi copiii noştri.

Dragostea şi grija noastră de familie, de vatră şi de ţară ne va ascuţi mintea şi ne va întări voinţa. Ea ne va ajuta să cumpănim după faptele lor, pe adevăraţii prieteni, ca şi pe duşmani.

Ştim că nu ne sunt prieteni cei care pe vremuri au „înscris" în programul lor drepturi pentru femei, dar nu le-au înfăptuit niciodată.

Să ştie cei care uneltesc şi trăiesc din vrajba dintre om şi om, între neam şi neam, cei care jinduiesc după noi războaie că mamele, surorile şi fiicele române le sunt duşmane.

Prietenia noastră noi o dăm acelora care au înfăptuit recunoaşterea şi asigurarea drepturilor noastre, care prin fapte,

luptă pentru a asigura pacea, frăţietatea între poporul român şi naţionalităţile conlocuitoare, libertatea şi bunăstarea noastră şi a familiilor noastre.

Judecând astfel, Federaţia Democrată a Femeilor din România, care cuprinde în rândurile ei aproape un milion de femei, s-a alăturat celor care luptă pentru înfăptuirea Platformei-Program a Blocului Partidelor Democrate.

Realizările de până acum ale Blocului Partidelor Democrate reprezentate în guvernul Groza - înfăptuiri care au primit înalta preţuire a Majestăţii Sale Regelui, cu prilejul decorării d-lui Prim-Ministru - sunt o chezăşie că cele cuprinse în Platforma--Program a Blocului Partidelor Democrate vor fi îndeplinite.

Vor fi îndeplinite cu atât mai degrabă şi mai bine, cu cât mai inimos şi mai multe dintre noi vom lua parte la întreaga viaţă obştească şi gospodărească a ţării.

Iubite surori!

Un stat cu adevărat democrat poartă grijă deosebită sănătăţii tinerei generaţii, a viitorilor cetăţeni şi cetăţene ale ţării. Această grijă o găsim în Platforma-Program a Blocului Partidelor Democrate.

Noi, femeile, suntem chemate, prin dragostea de mamă, prin priceperea şi energia noastră, să contribuim în largă măsură ca în ciuda tuturor greutăţilor de după război, să fie create cât mai multe case de naştere, dispensare, leagăne şi cămine de zi pentru copii.

Doctoriţe, moaşe, surori de ocrotire şi sanitare !

Cu bogăţia cunoştinţelor, a energiei şi căldurii inimii, veniţi în ajutorul surorilor voastre de la oraşe şi sate.

Prin munca noastră organizată şi unită să înfăptuim năzuinţa fierbinte a omului: asigurarea unui viitor sănătos şi fericit copiilor.

Mamele, soţiile, logodnicele salută cu bucurie hotărârea Blocului Partidelor Democrate de a reduce serviciul militar la timpul strict necesar instrucţiei.

Muncitoare şi gospodine!

Pentru ca să intre belşugul în casele noastre, trebuie refăcută gospodăria ţării, trebuie mărită bogăţia ei. Să încordăm toate puterile pentru sporirea rodului muncii noastre. Să veghem ca bunurile necesare hranei noastre şi bunei dezvoltări a copiilor

noştri să nu ajungă pe mâna speculanților hrăpăreți. Să sprijinim planul de refacere şi creştere a gospodăriei naționale şi lupta împotriva speculei prevăzute în platforma-program a blocului partidelor democratice.

Pentru ca poporul nostru să fie sănătos la trup şi minte, regimul democrat trebuie să poarte o grijă deosebită muncitoarelor de pe ogoare, din fabrici, din şcoli, laboratoare şi birouri.

Platforma program pe care o susține Federația Democrată a Femeilor din România prevede :

* îmbunătățirea traiului tuturor celor ce muncesc;
* Salarii egale la muncă egală;
* Concedii plătite de odihnă şi înainte şi după naştere ;
* Pensii de bătrânețe şi de accidente de muncă ;
* Pensii pentru văduvele şi orfanii de război;
* Titluri de proprietate pentru noii împroprietăriți şi împroprietărite ;
* Loc de casă pentru țăranii şi țărancele fără pământ;
* O aşezare dreaptă a impozitelor;
* Luminarea femeilor prin şcoli pentru neştiutoarele de carte, biblioteci, cursuri de învățat meserii, cinematografe etc.

Femei intelectuale şi mai cu seamă dvs. învățătoarele,

Fiți purtătoare de lumină şi ştiință în toate colțurile țării.

Dragi surori, femei şi tinere fete!

Federația Democrată a Femeilor din România a pus la temelia ei credința că în unirea tuturor femeilor stă chezăşia de seamă a biruinței noastre.

Strângeți-vă în jurul Federației Democrate a Femeilor din România, pentru câştigarea şi întărirea păcii drepte şi trainice, pentru păstrarea drepturilor şi libertăților cetățeneşti, pentru înfrățirea între poporul român şi naționalitățile conlocuitoare, pentru refacerea țării, pentru o viață înfloritoare a poporului, pentru păstrarea neatârnării şi suveranității României şi pentru un parlament şi guvern care să apere şi să întărească regimul democrat.

Scânteia, nr. 545, din 10 iunie 1946.

84

Ella Negruzzi împiedicată să-şi spună cuvântul sub regimul Ana [Pauker-]Groza.

în momentul când la Paris se semnează tratatele de pace,
în momentul când în forurile internaţionale se consfinţesc pentru tot globul drepturile omului - dreptul fiecărei fiinţe umane de a-şi spune răspicat cuvântul prin viu grai, scris şi radio; dreptul presei libere, dreptul întrunirilor - în momentul acesta regimul Anei Pauker-Groza, prin emeriţii săi elevi (generos plătiţi) care au absolvit şcolile de cadre comuniste - împiedică pe marea democrată Ella Negruzzi să-şi rostească gândul în faţa tinere¬tului Naţional-Ţărănist.

E locul să repetăm zicala din străbuni: pe cine nu laşi să moară, nu te lasă să trăieşti.

Ella Negruzzi care n-a precupeţit niciodată să-şi expună însăşi propria fiinţă întru apărarea împricinaţilor, năpăstuiţilor sau obijduiţilor oricăror credinţe politice sau religioase ; Ella Negruzzi a fost împiedicată de către agenţii fenedelei să-şi rostească credinţa Naţional-Ţărănistă - să-şi rostească cuvântul românesc !

Duminică, 28 iulie la orele 11, a.m., se inaugura casa de sfat „Gavril Bolburoiu" a tineretului circ. XIII. în faţa asistenţei numeroase şi entuziaste, Ella Negruzzi, care-şi începuse cuvân¬tarea, a fost întreruptă de ameninţările, răcnetele şi impreca-ţiunile uneltelor teroriste, fiind nevoită să se furişeze pe uşi lăturalnice spre a scăpa cu viaţă de furia inconştienţilor (sosiţi în camioane speciale) şi veniţi cu un singur consemn : să strice întrunirea paşnică, să provoace scandal, să lovească - să distrugă.

Faptele vorbesc de la sine... iar lecţia ce trebuie trasă este sugestivă. Când un regim este silit să recurgă la astfel de

metode anarhice - îşi dă singur certificatul de popularitate şi încrederea de care se bucură în masele poporului!.

Organizaţia Feminină a Partidului Naţional-Ţărănesc protes¬tează cu energie şi dezgust împotriva acestor metode de intimi¬dare josnice şi periculoase şi felicită femeile fenedelei pentru cinismul cu care convoacă mitinguri de protest împotriva regi¬murilor dictatoriale din alte ţări, dar care patronează şi vor să-şi asigure victoria electorală în ţară prin aceste metode odioase şi samavolnice care batjocoresc orice lege a civilizaţiei şi umanităţii.

Oare, sub semnul gloanţelor, al cuţitarelor şi al răngilor de fier, d-nele Ana Pauker, Jeny Rădăceanu şi Maria Rosetti vor să-şi apropie inimile chinuite de foame şi mizerie ale mamelor, surorilor şi fiicelor acestei ţări?

Frumoase şi promiţătoare perspective pentru manifestările feminine în viaţa politică viitoare, a ţării.

Dreptatea, nr. 140, din 1 august 1946.

85

Colțul femeii. Femeia şi alegerile

Iată că a sosit şi momentul în care femeile trebuie să-şi rupă câteva clipe din activitatea zilnică, pentru îndeplinirea primei datorii pe care o au față de țară. Pasul ce sunt chemate să-l facă pe prima treaptă a vieții noastre politice, capătă o importanță capitală, cu atât mai mult cu cât, atmosfera generală nu este favorabilă, iar piedicile ce se pun tuturor în cale sunt în fiece zi sporite. Participarea la viața publică trebuie să-şi arate roadele. în primul rând, trebuie să cerem cu toatele înscrierea în listele electorale. Pentru unele femei prea legate de cămin, spre deosebire de altele care îşi petrec cea mai mare parte din timp în manifestații inutile, faptul material al înscri¬ erii ar putea apare la prima vedere ca echivalent cu o pierdere de timp. Nu este o pierdere de timp. Trebuie să ne învățăm cu ideea că întocmai ca şi în alte domenii de activitate, politica îşi are şi ea perioada ei de ucenicie. Nu putem trece la o activitate politică pe scară mare, fără să fi trecut prin toată filiera înce¬ puturilor. Putem începe cu participarea efectivă la votul ce ni se cere, şi este de dorit ca femeile să apară în număr cât mai mare în această împrejurare. Vor judeca prin prisma lor de gospodine, de mame, de cetățence, activitatea diferitelor echipe guvernamentale care s-au succedat de-a lungul timpurilor la cârma țării. Este imposibil ca ele să nu-şi amintească sub care anume regimuri căminul le era îndestulat, proviziile de iarnă asigurate, şi viața intimă a gospodăriei tihnită. Când şcoala se ocupa de adevărata educație a copiilor, cu preocupări pur didac¬ tice, căutând să dea o bază serioasă de pornire în viață, fără spoieli de cultură superficiale. încrederea se acordă nu acelor care îndestulează lumea cu promisiuni, cu platforme-program, cu măsuri legale folositoare şi cu un rost bine definit, călcate

înainte chiar de aplicarea lor integrală. Actuala formație guvernamentală s-a mărginit până în ziua de azi la vorbe goale, la crearea de instituții cu caracter hibrid şi nepractic, care n-au făcut decât să încurce lucrurile. Faimoasele economate au rămas posturi ce se pot ocupa de favoriții orei actuale, fără activitate practică. Au încurcat rostul gospodinelor care nu şi-au putut face proviziile, contând pe aportul economatelor. Faimoasele controloare de speculă au tot o activitate negativă atunci când rostul lor este ca, în calitatea lor de femei, să contribuie la uşurarea condițiunilor traiului zilnic. înclinațiile femeilor vor fi dictate de propria experiență, cea mai eficace şi obiectivă metodă. Vor acorda votul acelor care şi în trecut s-au arătat buni ocârmuitori, care cunosc greutățile momentului şi care - ca şi în trecut - sprijiniți de toți cetățenii, vor şti să le înlăture.

Femeile pentru această perioadă a începutului, vor trebui să desemneze pe cele mai bune dintre ele, care să le reprezinte, acelea care prezintă garanții morale şi intelectuale. Femei care n-au stat departe de viața politică, în toți anii de restricție, care s-au menținut la curent cu evoluția diverselor aspecte ale treburilor publice interne şi externe, care prin ținuta lor, vor impune respectul ce se cuvine delegatelor marei mase a femeilor române. Luptele politice de partid să le mai lăsăm încă câtva timp bărbaților, până în momentul în care femeile îşi vor atinge maturitatea în educația politică şi până ce condițiunile de viață vor putea permite o activitate în afara gospodăriilor pe scară mai întinsă. Prin această alegere a celor mai demne ca să ne reprezinte, vom înlătura şi aprecierea puțin favorabilă ce ni se face că femeile sunt egoiste, invidioase, conduse exclusiv de impresii sentimentale trecătoare. Se apropie vremea activității intense şi practice a femeii pe tărâm politic şi purtăm convingerea că romînca noastră, care s-a dovedit a fi o ființă plină de calități, îşi va face conştiincios ucenicia politică.

Nybe

Liberalul, nr. 175, din 11 septembrie 1946.

86

întrunirea organizației feminine P.N.Ț. din Capitală

Ieri a fost, la Sediul Central, întrunirea organizației feminine a P.N.Ț. din Capitală.

Adunarea a fost prezidată de d-na Ella Negruzzi, de față fiind toate şefele de sectoare şi mai multe reprezentante ale organizației feminine a partidului din țară.

Şedința a fost deschisă de d-na Ella Negruzzi care a spus : „Acum, când bătălia alegerilor este în toi, am găsit necesar că trebuie să ne vedem cât mai des, pentru ca fiecare din noi să fie pus în curent cu ce s-a făcut şi ce trebuie să se mai facă".

Au vorbit apoi d-na Gavrilescu, care face un scurt istoric al partidelor politice, apoi d-na av. Drăghici despre datoria fiecă¬reia, de a se înscrie în listele electorale.

„Guvernul - spune d-sa - caută să facă orice pentru a ne împiedica să le arătăm că întreaga țară este alături de Partidul Național-Țărănesc. Să nu ne lăsăm intimidate de nici un fel de amenințare, căci astăzi, mai mult ca oricând, destinul neamului stă în votul nostru. Arată apoi cum trebuie făcute contestațiile. D-sa fiind la dispoziția organizației pentru acest scop.

D-ra Boşteanu din partea Asociației Sect. Verde vorbeşte despre ultimele agresiuni, arătând ce s-a făcut pentru fiecare în parte.

în continuare, D-na Valy Alexandrescu aduce la cunoştința organizației că fiecare caz în parte este cercetat atât de d-l Preşedinte Iuliu Maniu, cât şi de d-l Ministru Hațieganu, care se deplasează totdeauna la fața locului.

Face apoi un raport de activitate al Sect. II Negru a cărei preşedintă este.

Mai vorbesc câteva delegate ale muncitoarelor din diferite fabrici, arătând mizeriile ce le îndură şi manifestându-şi dragostea pentru partid, asigurând organizaţia că nici o muncitoare conştientă, nu se poate alătura decât de acei lângă care e toată ţara.

Se dă apoi cuvântul d-nei Lelia Mihăilescu, preşedinta sectorului III Albastru, a cărei apariţie este primită cu un ropot de aplauze.

„Nu ştiu ce aş putea spune eu mai mult ca celelalte - începe d-sa - fiindcă este un fapt verificat de toată lumea, că niciodată femeia româncă nu şi-a dat seama mai mult ca astăzi, de ce mare importanţă este venirea ei în viaţa politică. Ea ştie că are de luptat [indescrifrabil în original] şi de aceea sunt convinsă că nici uneia din noi orice i se va cere nu i se va părea prea mult, în comparaţie cu enormul ajutor ce-l aduce ţării. Să ne ajutăm neamul ajutându-ne astfel tot ce avem noi mai scump".

Ca încheiere, ia cuvântul d-na Ella Negruzzi care după ce mulţumeşte tuturor pentru ataşamentul arătat faţă de partid şi ţară propune trimiterea unui protest în contra sentinţei nedrepte adusă d-lui Ion Mihalache.

întreaga asistenţă votează în unanimitate această moţiune, ovaţionând îndelung pentru M.S. Rege, d-l Iuliu Maniu şi d-l Ion Mihalache, alături de care vor fi, în ciuda tuturor opresiunilor şi vexaţiunilor guvernului.

Se mai dau câteva îndrumări în ce priveşte contestaţiile, pentru înscrierile în listele electorale, după care întrunirea ia sfârşit într-un spirit de înalt patriotism.

N.I.

Dreptatea, nr. 202, din 11 octombrie 1946.

87

[Apel electoral]

Români şi Române,

Alegerile din ziua de 19 noiembrie, prima consultare, la care sunteţi chemaţi după atâţia ani de dictatură, nu au numai însemnătatea obişnuită a votului din timpurile normale.

La capătul unei perioade în care ţara a fost supusă celor mai triste încercări, sunteţi chemaţi să arătaţi dacă vreţi să trăiţi liberi, dacă vreţi să vă păstraţi avutul şi dacă doriţi să înfăptuiţi marile reforme pe care le impune veacul în linişte internă şi în pace externă, sau dacă vreţi să vă alegeţi alt făgaş.

Români şi Române,

Dragostea voastră pentru libertate, pentru ordine, pentru pace şi pentru paşnic progres, grija voastră pentru bunul vostru şi pentru bunurile ţării, sunt ştiute.

Ele trebuie însă dovedite lumii întregi.

Dovediţi-le dând voturile voastre Partidului Naţional Liberal, partidul libertăţii, al ordinii, al muncii şi al progresului social.

Votaţi Partidul Naţional Liberal!

Votaţi-l!

Liberalul, nr. 217, din 30 octombrie 1946.

88

[Gheorghe Gheorghiu-Dej despre participarea femeilor la alegerile din noiembrie 1946] (la Plenara a V-a a C.C. al P.C.R. din 8-9 ianuarie 1947)

[.] Mai este problema femeilor, organizațiilor feminine. Unul dintre voi, ocupându-se de această problemă, a subliniat un mare adevăr, care trebuie să pătrundă adânc în conştiința noastră : Nu numai că munca noastră trebuie considerată insu¬ ficientă între femei, dar suntem foarte slabi. Aici, tovarăşi, Partidul nostru trebuie să dea o prețuire serioasă muncii de lămurire, de mobilizare, de organizare a femeilor. Dacă femeile căutau „ochiul" în secțiile de votare, nu este vina lor. Este vina noastră, tovarăşi, că nu le-am dat atenția cuvenită şi la timp. Pentru că nu după ce moare copilul trebuie să aduci doctorul. Şi aceasta s-a răzbunat şi s-a răzbunat din plin. Trebuie să spunem între noi, tovarăşi, deschis, majoritatea femeilor la sate au votat cu „ochiul". Şi nu puteau face altfel femeile acestea, educate de veacuri aşa cum au fost educate. Noi le-am dat drepturi egale cu ale bărbaților, dar să nu credeți că legea prin care li se acordă aceste drepturi egale cu ale bărbaților, este de ajuns. Pentru că obiectiv stăruie inegalitatea în conşti¬ ința oamenilor, în moravurile vieții noastre, lucru de care trebuie să ținem seama. Apoi, cum o să voteze o femeie de la sat altfel decum îi spune bărbatul, când merge la 4 paşi în urma lui, când îi spune popa, când îi pune pirostriile pe cap, că trebuie să-şi urmeze bărbatul, să fie roaba bărbatului. La noi stau lucrurile altfel decât în [.][1] unde spunea femeia:

1. Ilizibil în original.

„Pezevenghiule, dacă nu votezi cum votez eu, mă despart...".
Trebuie, în bătălia aceasta mare de atragere a femeilor la sate, să le apropiem şi cu metodă, cu mult tact, să ne apropiem de ele. Cele mai bune cadre ale Partidului nostru, tovarăşi-femei, trebuie să le îndrumăm spre această muncă, să întărim munca noastră între femei. Aceasta este o sarcină de Partid. Mulţi membri de partid au neglijat problema aceasta. Trebuie să ţinem seama că femeile reprezintă nu jumătate, ci ceva mai mult de jumătate din populaţia ţării. E un material omenesc, este o forţă aceasta. De ce să nu-i dăm atenţie? Ceea ce a izbit în mod puternic în timpul alegerilor pe cei care au vizitat secţiile de votare, a fost tocmai participarea masivă a femeilor la vot. Deci, interes deosebit pentru treburile obşteşti, deci, un proces de politizare serioasă în rândul femeilor. Nu are importanţă cu cine au votat ele, că au votat cu „ochiul" majoritatea dintre ele, dar prin acest proces de politizare există pentru noi posibilitatea de a le face să voteze nu cu „ochiul", ci cu noi, de a sprijini forţele democrate. Putem face aceasta, tovarăşi? Eu cred că putem.

„Stenograma şedinţei Plenarei a V-a a C.C. al P.C.R. din 8-9 ianuarie 1947", *Arhivele Naţionale ale României,* Fond C.C. al P.C.R. Cancelarie, dosar nr. 1/1947, filele 57-58.

Munca U.F.A.R.-ului în cadrul C.A.R.S.-ului

Guvernul face sforțări uriaşe pentru a veni în ajutorul regi¬ unilor bântuite de secetă. Organizațiile democrate a căror acțiune este condusă şi coordonată de către *Comitetul de ajutorare a regiunilor bântuite de secetă* (C.A.R.S.), mobilizând masele largi de cetățeni, dau astfel real sprijin Guvernului.

Datorită mişcării de largă solidaritate națională creată în jurul acestei acțiuni, prin C.A.R.S., s-a reuşit până acum să se colecteze şi să se distribuie 16.000.000.000 lei, 209 vagoane cereale, alimente şi îmbrăcăminte. S-au organizat 1.000 can¬ tine, la care iau masa peste 100.000 persoane; 5.000 copii din regiunile cele mai crunt bântuite de secetă au fost plasați în regiunile excedentare.

Munca principală a Secției de Asistență a U.F.A.R.-ului trebuie să fie munca în cadrul C.A.R.S.-ului. Prietenele noastre să nu aştepte să fie invitate de către Comitetul local de ajuto¬ rare a regiunilor bântuite de secetă, cum s-a întâmplat în câteva filiale, ci singure să se pună imediat la dispoziția lui. E bine ca prietena responsabilă de asistență să facă parte din Secția de Asistență a copilului din C.A.R.S.

Munca U.F.A.R.-ului în regiunile deficitare

în regiunile bântuite de secetă, prietenele din U.F.A.R., încadrate în echipele C.A.R.S.-ului, să se deplaseze la oraşe şi sate pentru a lua în primire copiii şi a-i conduce la centrele de triere.

La centrele de triere ele trebuie să fie adevărate mame pentru copii şi adevărate prietene pentru mamele copiilor. Prin munca lor neobosită ele trebuie să asigure bunul mers al Cen¬ trelor, lucrând efectiv în ele şi mobilizând femeile în oraş ca să le ajute; să facă colecte de bani, alimente, îmbrăcăminte pentru copii, clăci pentru prelucrarea materialelor şi a îmbrăcămintei colectate. Prietenele noastre să mobilizeze croitorii şi confecţiile militare pentru confecţionarea cipicilor cu care ele pot încălţa copiii desculţi.

Prietenele trebuie să însoţească transporturile de copii din regiunile excedentare, veghind şi ajungând ca aceasta să se facă în cât mai bune condiţiuni.

în organizarea cantinelor C.A.R.S.-ului sau Societăţii suedeze „Salvaţi Copiii", prietenele de la U.F.A.R. să se străduiască să fie cele mai active în găsirea localului, procurarea combustibilului, trierea copiilor (în primul rând să ia masa la cantine copiii cei mai săraci din sat sau oraş) la formarea comitetelor de conducere a cantinelor. în aceste comitete trebuie atraşi în primul rând părinţii copiilor care iau masa la cantina respectivă. Prietenele trebuie să depună o intensă muncă de lămurire cu părinţii copiilor, arătându-le efortul comun al organizaţiilor democrate în cadrul C.A.R.S.-ului, pentru învingerea greutăţilor prezente. Ei trebuie mobilizaţi să participe efectiv la buna funcţionare a cantinelor.

De asemenea, prietenele noastre trebuie să rămână în legătură cu familiile care le-au încredinţat copiii, interesându-se dacă primesc veşti de la ei şi stabilind legătura acolo unde ea nu există. Prietenele noastre trebuie să aibă grija de a trimite în regiunile care patronează judeţele respective scrisori de confir¬ mare a primirii ajutoarelor, tăieturi din presa locală, referi¬ toare la primirea şi distribuirea celor sosite.

Munca în regiunile excedentare

în regiunile excedentare munca noastră principală este să mobilizăm categorii cât mai largi de cetăţeni, pentru ajutorarea regiunilor bântuite de secetă. Pentru aceasta, trebuie în primul rând să popularizăm realizările C.A.R.S.-ului, adâncind astfel

încrederea populației bântuite de secetă. în afară de realizările generale ale C.A.R.S.-ului, prietenele noastre trebuie să se preocupe de popularizarea scrisorilor, a articolelor de presă sosite din regiunile patronate prin care se confirmă sosirea celor trimise din regiunile respective. Organizația noastră trebuie să pună la dispoziția C.A.R.S.-ului cât mai multe femei pentru echipele de vizitare.

Atragem atenția prietenelor care vizitează familiile ce găzduiesc copiii din regiunile bântuite de secetă, ca prin purtarea lor să nu jignească pe aceşti oameni, să se caute să se apropie de ei şi să-i ajute ; astfel vizita noastră să fie aşteptată cu plăcere ; acolo unde observăm lipsuri să ne interesăm dacă nu putem ajuta cu ceva să îndemnăm copilul să scrie cât mai des părinților. Dacă copilul este rău tratat aducem aceasta la cunoştința C.A.R.S.-ului.

Prietenele noastre să caute să stabilească personal corespondența cu mamele copiilor din Moldova, explicând că aparțin organizației U.F.A.R. şi, lucrând în C.A.R.S., au sub supraveghere copilul respectiv.

La trecerea trenurilor cu copii prin gări, U.F.A.R.-istele trebuie să mobilizeze femeile, să aducă gustări calde copiilor. (Județeana Oradea a îngrijit, ca în toate gările pe unde au trecut copiii, să li se servească lapte cald).

în localitățile unde rămân copiii, prietenele noastre să-i însoțească până la centrele de plasament. Aceste centre sunt create pentru adăpostirea copiilor în localitate, până la predarea lor în familii. La aceste centre de plasament, prietenele noastre trebuie să se străduiască să asigure copiilor o cât mai bună îngrijire. în jurul acestor centre se vor mobiliza femeile din oraş, procedând după indicațiile date, pentru centrele de triere.

Organizația noastră din Turda, prin mijloace proprii, a organizat un centru model de plasament şi l-a pus la dispoziția C.A.R.S.-ului. Prietenele noastre muncesc acolo zi şi noapte cu devotament la îngrijirea copiilor.

Munca în cadrul C.A.R.S.-ului ne dă posibilitatea de a veni în contact cu foarte variate categorii de femei. Prietenele noastre duc o muncă frumoasă, plină de devotament şi abnegație pentru ajutorarea regiunilor bântuite de secetă, dar nu folosesc întotdeauna această ocazie pentru a întări poziția democrației noastre în țara noastră.

Ducând o intensă muncă de lămurire paralel cu munca noastră de asistență, să ne legăm de masele acestea de femei, să lărgim şi să întărim influența organizației noastre.

Mobilizând femeile să muncească alături de noi, ajutându-le, să căutăm să facem din ele şi membre active ale organizației noastre.

Intrând în munca C.A.R.S.-ului, prietenele noastre să nu se izoleze de organizație, ci ele să reprezinte legătura vie între comitetul de ajutorare şi organizație.

Sanda Cupcea,

Responsabila secției centrale de asistență.

Buletinul Intern, editat de C.C. al U.F.A.R., nr. 1, din 1947, pp. 32-37.

90

Un an de activitate F.D.F.R.

Se împlineşte un an de când întrunite în Congres, în zilele de 4-8 martie 1946, femeile din România au pus bazele F.D.F.R.

Această primă aniversare, ocazie potrivită pentru a privi înapoi, pentru a cântări roadele muncii şi pentru a privi în viitor este pentru noi prilej de mare bucurie şi de mare emoţie căci ne evocă clipă de clipă efortul de multe ori copleşitor, depus pentru înfrângerea greutăţilor şi totodată elanul, convingerea şi încrederea în reuşita dovedită neîncetat de tovarăşele noastre de muncă.

Privind înapoi, se desprinde net perioada de timp premergătoare constituirii noastre.

încetase războiul. Victoria luminii asupra întunericului sosise. Lumea se dezmeticea greu din grozăviile războiului. A prins însă conştiinţă, din ce în ce mai puternic, gândul unirii şi al înfrăţirii tuturor popoarelor iubitoare de pace considerând această unire chezăşia instaurării unei păci durabile.

Femeile, ele, pe care suferinţele războiului le-au zdruncinat mai mult, au lansat chemarea spre unire către toate femeile lumii. Au răspuns peste 40 de ţări, înglobând peste 80 milioane femei indiferent de naţionalitate, rasă, credinţă şi partid politic. Astfel, a luat fiinţă în noiembrie 1945 Federaţia Internaţională a Femeilor, hotărâtă să lupte prin toate mijloacele contra războiului, pentru pace, libertate şi progres, prin consolidarea democraţiei în toate ţările.

Unite, femeile s-au simţit mai puternice şi au pornit la drum.

Noi, femeile din România, am înţeles uşor chemarea fiindcă suferinţa nu ne-a cruţat nici pe noi şi am răspuns, luând în acelaşi timp hotărârea de a realiza unirea în acţiune a tuturor femeilor din ţara noastră.

începutul, ca orice început, a fost greu. Primul nostru an de activitate a fost marcat de eforturi încordate pentru a închega unitatea de acțiune a femeilor din România în vederea îndeplinirii scopurilor care au stat la baza constituirii Federației: pacea, libertatea, instaurarea democrației şi ridicarea nivelului politic, economic, cultural şi juridic al femeii din țara noastră.

Mereu atente la desăvârşirea unității de acțiune, Federația, prin membrele organizațiilor componente, a pornit la o vastă muncă de lămurire a tuturor femeilor, de la oraşe, ca şi de la sate. Prin toate mijloacele: întruniri, mitinguri, presă, radio, conferințe, editură şi schimb de gânduri de la om la om, Federația s-a străduit să le arate care este drumul pe care trebuie să meargă, de unde le vin ameninţările fericirii lor şi copiilor lor, şi de unde li se întinde mâna prietenească şi cinstită spre propriul lor bine - şi că datoria lor în propriul lor interes este să intre în acțiune, să sprijine prietenii şi să lupte contra duşmanilor comuni.

Astfel, un prim rezultat al acestei munci de lămurire a fost examenul strălucit pe care femeile l-au dat la 19 noiembrie 1946 când, chemate fiind pentru prima oară în țara noastră să-şi aleagă conducătorii, ele şi-au dat votul adevăraților lor prieteni, partidelor democrate, contribuind în largă măsură la victoria în alegeri a B.P.D.-ului, conştiente acum că numai o reală democrație le poate asigura dezvoltarea, bunăstarea şi pacea.

Astfel, în alegerile din 19 noiembrie, 65% din votanți au fost femei, iar în primul Parlament cu adevărat democrat al țării avem 18 deputate.[1]

1. Potrivit noii Legi electorale din 15 iulie 1946, reprezentanța națională urma să se organizeze într-un singur corp: Adunarea Deputaților. Articolul 2 al legii acorda tuturor cetățenilor români, bărbați şi femei deopotrivă, drept de vot, iar de la 25 de ani şi eligibilitate în înaltul for legislativ.
   Guvernul de la 6 martie 1945, sprijinit de armata sovietică de ocupație, a folosit toate mijloacele de care dispunea pentru a împiedica propaganda electorală a partidelor de opoziție. în acest context, atragerea tuturor organizațiilor de femei (din dispoziția C.C. al P.C.R.) în Federația Democrată a Femeilor, urmărea câştigarea a mai mult de jumătate din electorat, cât reprezentau femeile, în favoarea Blocului Partidelor Democratice. Etichetarea

Femeile ţării noastre ocupă astăzi posturi de conducere şi răspundere în aparatul statului. Avem o femeie ministru, 1 femeie director general la Ministerul Asigurărilor Sociale, 15 femei comisari şefi de poliţie, 42 femei magistraţi şi 11 femei primari în oraşe şi sate.

Femeile din ţara noastră îşi dau seama că aşa cum nu se poate separa liniştea căminului lor de liniştea patriei, tot aşa nu se poate asigura pacea ţării proprii decât dacă se consoli¬ dează pacea lumii întregi.

De aceea, Federaţia, prin organizaţiile sale, şi sub îndemnul Federaţiei Internaţionale a luat atitudine protestând contra regimului Franco din Spania, focar de noi războaie, ca şi contra asupririi patrioţilor greci. Au avut loc la noi în ţară peste 100 mitinguri şi întruniri cu acest scop şi s-au strâns peste 1.500.000 iscălituri pe care le-am trimis în Franţa şi la Fede¬ raţia Internaţională.

Spiritul de solidaritate feminină, care stă la baza Federaţiei Internaţionale a fost însuşit complet de femeile din România. Ele au stabilit şi păstrează legături cu surorile lor din ţările mai apropiate şi se străduiesc să intre în legături directe şi cu femeile din ţările mai îndepărtate. Din acelaşi spirit de solida¬ ritate, Federaţia Democrată a Femeilor din România şi-a trimis reprezentantele sale ori de câte ori Federaţia Internaţională s-a întrunit în Consiliu sau în Comitet Executiv şi ori de câte ori mişcarea feminină din ţările vecine marca un eveniment, delegatele F.D.F.R. fiind trimise la Paris, Moscova, Albania, Bulgaria, Praga.

în acest prim an de activitate a Federaţiei, putem spune că am făcut un mare pas înainte pe drumul larg deschis în fata

reîntâlnirilor cunoscute din perioada interbelică, care n-au susţinut directiva P.C.R., drept reacţionare şi chiar fasciste a fost vehement contestată de ziarele de opoziţie. încercarea Ellei Negruzzi, preşe- dinta Secţiei Feminine a P.N.Ţ., şi a Piei Alimănişteanu, preşe- dinta organizaţiei de femei a P.N.L., de a închega un „Bloc naţional al femeilor române" n-a avut şansă de izbândă.

Adunarea Naţională rezultată din alegerile falsificate (noiembrie 1946), nu a fost expresia voinţei naţionale. Alunecarea societăţii româneşti spre un regim totalitar a făcut ca femeile admise în toate forurile puterii să nu beneficieze în realitate de drepturile pentru care au luptat mai bine de jumătate de veac.

noastră de regimul democrat instaurat de guvernul dr. Petru Groza, ajungând la acea cetățenească conştiință care ne face să privim în față drepturile noastre de om egal în societate, ca şi îndatoririle care decurg din aceste drepturi.

Astăzi, femeile din România îşi cunosc bine datoriile față de țară şi față de ele însele. Ele luptă pentru ridicarea nivelului cultural al surorilor lor de la sate, pentru elaborarea legilor de protecție a mamei şi copilului, pentru traducerea în fapt a drepturilor câştigate şi pentru reconstrucția şi redresarea țării.

Şcolile de analfabete înființate, conferințele şi şezătorile artistice săptămânale, întrunirile pentru mărirea producției [neclar în original] încadrare în efortul general al țării. în şcolile de analfabeți au învățat să scrie şi să citească 1 milion de bărbați şi femei. Maistorița Păstrăv Elena de la fabrica „Filatura Românească" lucrând la maşini a ridicat producția cu 75%.

Un alt domeniu de activitate în care femeile din F.D.F.R. au dat dovadă de înaltă conştiință cetățenească şi solidaritate națională a fost acel al asistenței.

încă de la constituirea ei, Federația a inițiat o serie de acțiuni cu caracter de asistență, cu dorința vie de a alina cu un ceas mai devreme, rănile lăsate de război. La aceste acțiuni, femeile, răspunzând în număr foarte mare şi dovedind încli¬narea lor firească de a face binele, căreia i s-a adăugat conşti¬ința datoriilor lor către țară, au reuşit ca prin muncă, devotament, sacrificiu chiar, să aline durerile fraților şi surorilor lor în limita posibilităților şi cu toate greutățile izvorâte din vitregia situației economice a țării noastre.

Astfel, au ajutat cu alimente şi îmbrăcăminte, colectate, multe familii de văduve şi orfani de război. Au inițiat caravane sanitare care, cutreierând țara în lung şi în lat pe lângă aju¬toarele date în alimente şi îmbrăcăminte, au dat ajutoare medicale şi medicamente în valoare de peste un miliard lei şi peste 27.000 consultații medicale gratuite.

Acolo, însă, unde femeile au dat dovadă de o înaltă conşti¬ință cetățenească şi de o caldă solidaritate națională, a fost munca depusă pentru ajutorarea regiunilor bântuite de secetă.

Este bine cunoscut la noi în țară că sprijinul pe care l-au dat acestei opere este neprețuit. Ele au muncit cu râvnă şi cu

dragoste nemărginită şi au reuşit să facă aşa încât Comitetul de ajutorare să poată scoate din regiunile bântuite de secetă peste 25.000 de copii. De asemenea, tot lor se datoreşte cazarea acestor copii.

Prin apeluri calde, pe care le-au făcut celor din regiunile mai puțin lipsite, au reuşit să plaseze copiii în familiile unde au găsit un nou cămin, unde, pe lângă hrană şi îmbrăcăminte pe care o primesc, sunt înconjurați de dragoste aşa încât să nu sufere prea mult de urgia care s-a abătut asupra lor. Femeile noastre vizitează aceşti copii, îngrijesc ca mamele lor să pri¬ mească veşti de la ei; iar foarte des femeile care au primit aceşti copii, dintr-un elan şi o înaltă înfrățire națională scriu scrisori de îmbărbătare surorilor lor necunoscute din regiunile în suferință, asigurându-le că dragostea lor de mamă o împărtă¬ şesc şi copilaşului venit în casa lor pentru a-şi salva viața.

Strădania femeilor pentru colectarea de materiale şi alimente, prelucrarea materialelor în clăci, facerea pachetelor, expedierea lor, însoțirea trenurilor ca şi a vagoanelor care transportă hrană şi îmbrăcăminte, toate acestea au fost şi sunt făcute cu toată inima.

Au fost femei care au făcut 30 zile continuu în tren însoțind transporturi de copii. Altele au aşteptat zile şi nopți în gări sosirea acestora pentru a-i transporta la centrele de triere.

Unele munceau zi şi noapte pentru a-i spăla, curăța, îmbrăca şi hrăni, altele pentru a îngriji pe cei bolnavi.

La organizarea cantinelor din regiunile lovite de secetă, femeile n-au pregetat să dea ajutorul lor, cutreierând satele pe drumuri rele, pe viscole şi pe ger, pentru a aduce puțină mângâ¬ iere fraților şi surorilor lor.

Activitatea noastră a mai cuprins şi alte domenii în care, de asemenea, am avut rezultate pozitive cu toate greutățile întâm¬ pinate.

Din programul nostru de muncă n-am realizat decât puțin, rezultatele obținute însă ne fac să privim viitorul cu încredere.

Munca depusă până acum ne dă dreptul să sărbătorim această primă aniversare ca pe o mare bucurie.

Această bucurie este cu atât mai deplină cu cât coincide cu sărbătorirea zilei de 8 Martie, simbolul solidarității şi prieteniei femeilor de pretutindeni, singura chezăşie a realizării unui viitor comun mai bun.

Credincioase idealurilor de libertate şi progres, credincioase destinului şi menirii femeilor în lume, credincioase principiilor care au făcut din ziua de 8 Martie, simbolul solidarităţii femeilor de pretutindeni, femeile din România vor merge hotărât alături de toate femeile din lume pe drumul comun menit să ducă la împlinirea ţelurilor lor.

Gabriela Bernachi, secretara generală a F.D.F.R.

Femeia[1], anul II, nr. 35, din 7 martie 1947.

1. *Femeia* (1946-), publicaţie săptămânală din Bucureşti, organ al Federaţiei Democrate a Femeilor din România. Printre colabo¬ratoare s-au aflat personalităţi feminine, susţinătoare ale politicii oficiale: Maria Rosetti, Florica Bagdasar, Eugenia Rădăceanu, Constanţa Crăciun, Ofelia Manole, Florica Mezincescu, Maria Sârbu.

91

După 2 ani

La 27 noiembrie [1946] se împlinesc doi ani de la reînfi¬inţarea Uniunii Femeilor Muncitoare din România.

Doi ani de lupte, doi ani de realizări. Să facem împreună o scurtă trecere în revistă a faptelor mai importante din cursul acestor doi ani de activitate.

După 23 august 1944, odată cu redobândirea libertăţilor publice, Partidul Social Democrat a păşit la reorganizare, che¬mând la activitate legală, vechile cadre rămase credincioase steagului său, precum şi pe noii aderenţi ce deveneau din zi în zi tot mai numeroşi.

S-a trecut la reorganizarea femeilor - ca şi a tineretului - păstrându-se vechile forme de organizare dinainte de 1938: *Uniunea Femeilor Muncitoare - Uniunea Tineretului Socialist.*

Mişcarea sindicală luase avânt, afluenţa către partidul nostru devenea zi de zi tot mai puternică, pe când organizarea femeilor, cât şi a tineretului, mergea mult mai încet.

Cauzele erau destul de puternice, pentru că, atât tineretul cât şi marea masă a femeilor, au resimţit cel mai mult efectele dictaturii şi ale războiului.

Tineretul era încă în bună parte, sub impresia ideilor de ură şi distrugere; femeile, ţinute atâta timp sub regimul celei mai crunte exploatări şi umilinţe, se trezeau cu greu la o viaţă liberă şi demnă.

Prima convocare pentru reconstituirea secţiunii Bucureşti, a fost făcută la 17 septembrie 1944. într-una din întunecoasele cămăruţe ale redacţiei ziarului *Libertatea* din str. Sărindar, nu ne găseam în după-amiaza acelei duminici însorite de toamnă decât 15 tovarăşe: 9 gospodine, soţii de tovarăşi, 3 funcţionare, 2 muncitoare, o profesoară.

Nefiind în număr pentru a se putea constitui secţiunea, am amânat-o cu o săptămână - când au mai venit încă două muncitoare. Ce să facem? Tot nu eram în număr pentru constituire. Soluţia a găsit-o una din muncitoarele prezente :

- „Degeaba anunţaţi la ziare şi aşteptaţi să vie muncitoarele aici, la voi, la Centru. Muncitoarele nu pot veni. Sunt prea amărâte, prea copleşite de griji şi necazuri, şi cuvintele voastre nu pot pătrunde până la ele. Duceţi-vă voi acolo, în fabrici şi ateliere, unde trudesc fără răgaz din zori şi până în noapte ; duceţi-le cuvântul de organizare şi treziţi-le să lupte pentru o viaţă mai bună."

Şi ne-am dus.

La fabrica de baterii Omega, la conservele Griviţa, la Falk, Coroana, Olanda, Sidol, Standard Telefoane, Ţesătoriile Unite, Tăbăcăria Naţională, Talpa, Moravian, Jaguard, Iuta, Lupeni, Dâmboviţa, Gralex, Hergo, Cecil, Amero, Albion, Anghelescu etc.

Cu Lolita Kibovici şi cu inimosul tovarăş Daraban, din zori şi până-n noapte am colindat fabricile sectorului Albastru, ducând cuvântul de organizare şi hotărârea de luptă pentru o viaţă mai bună.

Mi-amintesc cu câtă bucurie ne primeau truditele muncitoare al căror prânz mizer îl împărţeam de multe ori: pâine cu dovleac, pâine cu struguri - ăsta era belşugul după care plâng astăzi cu lacrimi de crocodil „istoricii". Cu lacrimi în ochi ascultau cuvintele noastre despre o viaţă mai bună, despre egalitate de drepturi, salarii egale, respectarea demnităţii omeneşti, după anii grei de umilinţe şi batjocură.

în zece zile am făcut 800 de membre. într-o lună erau organizate 50 fabrici, numai dintr-un sector. Din cele înscrise, s-au format echipe de propagandă care au trecut la organizarea celorlalte sectoare. Zoe Benko, Jana Râianu, Elena Tudor, Elena Vasilenko, Lucia Mureşanu, Lily Mărcuş, Genoveva Tudor, propagandiste neobosite şi hotărâte aşa cum au rămas şi astăzi, ne-au urmat exemplul. Şi în câteva luni, Capitala avea 4.000 membre, marea majoritate, muncitoare de fabrică.

La 27 noiembrie 1944, s-a ţinut prima şedinţă de reconstituire a Comitetului Central U.F.M. Aveam de acum secţiuni formate la Bucureşti, Sibiu, Timişoara, Făgăraş, Alba Iulia, Ploieşti, Anina, Reşiţa, Tg. Jiu în Valea Jiului.

Constatând aportul muncii feminine în toate sectoarele vieţii noastre economice, cât şi prezenţa în câmpul muncii a unui număr impresionant de femei, am ajuns la concluzia că prima problemă ce trebuie să ne preocupe este organizarea femeilor în sindicate şi formarea de cadre pregătite pentru munca sindicală.

Astfel, am fost primele care am iniţiat, alături de Liuba Chişinevschi şi Ghizela Vass, Comisia Centrală de Femei de pe lângă Comisia de organizare a sindicatelor. Această Comisie Centrală avea drept scop coordonarea şi dirijarea muncii tuturor comisiilor de femei din sindicatele şi comitetele de întreprinderi din ţară.

Aplicarea revendicărilor feminine, formarea cadrelor de conducere, trezirea conştiinţei civice a femeilor şi antrenamentul lor la marea luptă pentru desăvârşirea regimului democratic, a fost rezultatul acestei activităţi.

Secţiunile U.F.M. se înmulţeau pe tot cuprinsul ţării. în decembrie 1944 aveam 18 secţiuni, în februarie 1945, 41 secţiuni, dar abia din martie 1945, odată cu instalarea în sediul nostru propriu din strada Ion Ghica nr. 2, U.F.M. se consolidează, secretariatul poate lucra ordonat, tipărind material de propagandă şi instrucţiuni pentru organizarea temeinică a secţiunilor.

Prima noastră grijă a fost pregătirea cadrelor de conducere conştiente fiindcă numai prin formarea de propagandiste şi de conducătoare bine pregătite, puteam păşi pe drumul spinos al luptei pentru democraţie şi socialism. De aceea, toată activitatea noastră, toată munca noastră s-a îndreptat, nu spre atragerea în organizaţiile noastre a unor mase inconştiente şi nelămurite asupra ţelurilor noastre, ci întâi şi întâi, spre lumi-narea şi convingerea lor temeinică, fiecare membră fiind o luptătoare perfect lămurită şi conştientă de scopul organizaţiei.

Am socotit că e mai folositor să avem 10 membre conştiente şi hotărâte să lupte alături de noi, decât 1.000 care nu ştiu ce vrem, cine suntem şi pentru ce luptăm.

Conduse de acest principiu am dus înainte lupta de organizare cu hotărâre şi curaj, trecând, peste toate piedicile şi greutăţile ce ni s-au ivit în cale reuşind astfel să încadrăm şi masele de femei şi să pregătim şi cadre conştiente pentru conducere. Rând pe rând, au venit alături de noi, pe lângă

muncitoarele manuale din fabrici şi ateliere - muncitoarele intelectuale, învăţătoarele, profesionale, funcţionarele şi liber-profesionistele, gospodinele şi obiditele noastre surori din sate.

Astăzi, după doi ani de activitate, secţiunile noastre împânzesc ţara în lung şi în lat, avem organizaţii în toate judeţele, la oraşe cât şi la sate.

Pe lângă acţiunile de asistenţă socială, de protecţia mamei şi a copilului, de rezolvarea problemelor şi revendicărilor specific feminine, Uniunea Femeilor Muncitoare, organizaţie feminină de clasă, are ca principal scop, lupta politică pe care, în decursul acestor doi ani a dus-o cu hotărâre alături de Partidul Social-Democrat.

Secondând partidul în toate acţiunile sale, U.F.M. a căutat să răspândească în cercuri cât mai largi de femei, ideile de bază ale socialismului, tratând prin această lumină, problemele politice, sindicale, economice şi culturale ce se pun astăzi, atât femeilor, cât şi bărbaţilor.

De la înfiinţarea F.D.F.R., la a cărei creare U.F.M. a luat parte activă, organizaţiile noastre au participat la toate acţiunile Federaţiei aducând un preţios aport atât în munca politică de lămurire a maselor de femei şi pentru întărirea regimului democratic din ţara noastră, cât şi în munca de asistenţă socială şi de protecţia mamei şi a copilului, întreprinse în cadrul F.D.F.R.

Astăzi, după doi ani de la reînfiinţare, Uniunea Femeilor Muncitoare din România este mai necesară şi mai puternică decât oricând, dovedindu-se a fi cel mai potrivit instrument de luptă pentru afirmarea drepturilor şi năzuinţelor femeilor muncitoare din această ţară. Fie că sunt muncitoare de fabrică, intelectuale, sătence sau gospodine, toate femeile, găsesc în cadrele organizaţiilor U.F.M. - exprimarea dreptelor lor revendicări.

Conştiente că rezolvarea tuturor problemelor feminine se încadrează în rezolvarea problemelor sociale, femeile muncitoare din această ţară se încadrează pe zi ce trece, tot mai multe în U.F.M. - spre a lupta, alături de Partidul Social Democrat, *pentru realizarea socialismului, adevăratul dezrobitor al femeii.*
Eugenia Rădăceanu

Femeia muncitoare, octombrie-noiembrie 1946, pp. 4-5.

92

3 ani de luptă pentru socialism

Suntem în preajma unificării tuturor femeilor din organizațiile democrate într-o singură şi puternică organizație: Uniunea Femeilor Democrate din România.

Crearea organizației unice de femei este rezultatul firesc al unei colaborări rodnice care îşi are începuturile în însăşi acțiunea de colaborare a forțelor democratice din țara noastră.

începută întâi în sindicate, colaborarea strânsă dintre femeile comuniste şi femeile social-democrate a fost nucleul în jurul căruia s-au strâns, din ce în ce mai numeroase şi femeile din celelalte organizații democrate - politice sau de asistență - şi care a dus apoi în martie 1946, la formarea Federației Democrate a Femeilor din România (F.D.F.R.).

După doi ani de acțiune comună în cadrul F.D.F.R. s-a constatat că forma aceasta de organizare nu mai corespunde situației de azi şi că trebuie păşit spre o formă superioară care să poată încadra toate femeile dornice de pace, libertate şi progres din această țară, într-o singură organizație feminină de masă.

Astfel că, izvorâtă din înseşi realitățile politice româneşti, lupta femeilor a urmat aceeaşi linie de dezvoltare pe care au urmat-o partidele politice, linia colaborării cu țărănimea muncitoare şi intelectualitatea progresistă.

Femeile, mai puțin pregătite politiceşte şi legate între ele de revendicări specific feminine şi aceleaşi pentru toate femeile, au găsit forma organizatorică cea mai potrivită pentru acțiunea lor. Organizația de masă care corespunde întru totul atât necesității de a avea un instrument de luptă cât mai eficace, cât şi nevoii de pregătire şi educare politică a maselor de femei.

Astfel, femeile din România îşi fac totodată datoria față de Federația Internațională a Femeilor Democrate care a apreciat cu drept cuvânt că „înfăptuirea unității organizatorice pe scară

națională este condiția unității de luptă a mișcării feminine internaționale" și își aduc aportul lor la marea luptă care se dă între tabăra reacțiunii imperialiste și Frontul păcii și liber¬ tății, în frunte cu U.R.S.S.

Uniunea femeilor muncitoare (U.F.M.), deși organizație de clasă și prin aceasta organizație politică de avantgardă, care se va încadra odată cu Partidul Social-Democrat în Partidul Unic-Muncitoresc aderă cu entuziasm la Uniunea Femeilor Democrate. Aceasta înseamnă că membrele U.F.M. vor face parte din Partidul Muncitoresc Român, așa cum au făcut parte din Partidul Social-Democrat, însă lupta pentru revendicările specific feminine o vor duce în viitor, așa cum au dus-o până acum în U.F.M., în Uniunea Femeilor Democrate, alături de toate femeile democrate din această țară. Avem convingerea fermă că în noua organizație unică, femeile social-democrate vor aduce un aport prețios - așa cum au adus până acum în toate acțiunile comune din cadrul F.D.F.R., al C.A.R.S.-ului sau alături de Partidul Social-Democrat în Frontul Unic Muncitoresc.

Ne îndreptățește la aceasta - trecutul de luptă al organi¬ zației noastre de la înființarea sa și până azi, ne întăresc în această convingere, cei trei ani de luptă hotărâtă pe linia principiilor de clasă pe care nu le-am dezmințit niciodată. Nici o greutate, nici o stavilă nu ne-a abătut din drumul nostru drept, nici o dificultate nu ne-a făcut să încetinim lupta.

Astăzi, când încheiem o perioadă de activitate și mergem înainte spre o formă nouă de organizare, ne reamintim cu mândrie și cu conștiința datoriei împlinite, că munca și lupta noastră au dat rezultate pozitive. Multe, foarte multe piedici am avut de întâmpinat. Lipsa de mijloace materiale, lipsa de înțelegere din partea conducerii partidului, lipsa de cadre formate la reluarea activității noastre legale. Iată numai câteva din piedicile peste care a trebuit să trecem. Și cu toate acestea, am izbutit să ex¬ tindem asupra întregii țări o rețea de organizații vii și active, creând 123 secțiuni orășenești și 592 secțiuni sătești, ducând pentru prima dată, cuvântul socialismului surorilor noastre de la țară.

Am ajuns să organizăm în secțiunile noastre 123.561 de membre și să ne afirmăm cu hotărâre pretutindeni unde era nevoie de luptă pentru interesele clasei muncitoare și ale popo¬ rului nostru.

Dar mai ales putem fi mândri că U.F.M. a mers de la început, fără să şovăie sau să se clintească o clipă pe linia marxistă revoluţionară de stânga, pe linia unităţii clasei muncitoare care a dus în mod firesc la realizarea Partidului Unic-Muncitoresc.

Câte şicane n-am avut noi de suportat din partea titeliştilor înainte de 10 martie 1945. Eram considerată organizaţie comunizantă, condusă de interesele Partidului Comunist. Dar chiar după ce partidul s-a lepădat de această clică trădătoare, elementele de dreapta care au mai rămas, n-au încetat nici o clipă să ne lovească ori de câte ori au putut. Noi nu ne-am lăsat, însă, abătute de pe calea cea bună.

Iată de ce am ajuns astăzi în preajma unificării.

Iată de ce, această unificare o considerăm şi opera noastră. Şi iată de ce tot zelul, tot elanul, toată credinţa care ne-a condus în activitatea din trecut, ne vor conduce şi mai departe, în noua organizaţie unică, în slujba aceluiaşi ideal, întru atingerea aceluiaşi ţel măreţ; emanciparea deplină a femeii care nu se va putea realiza decât odată cu emanciparea deplină a întregului popor muncitor.

Cuvinte de mulţumire se cuvin spuse cu acest prilej, la încheierea acestei perioade de activitate, tuturor acelor tovarăşe - şi sunt sute de mii în ţară - care au dat în aceşti trei ani tot timpul lor liber, toată puterea lor de muncă, tot elanul lor sufletesc, organizaţiei noastre. Câtă dragoste de organizaţie, cât devotament pentru idealurile clasei muncitoare nu s-a manifestat cu ocazia celor două conferinţe ale secretarelor U.F.M., care au pregătit unificarea!

Acestor tovarăşe, cu deosebire, le adresăm toată recunoştinţa pentru tot ce au făcut, pentru zbuciumul şi lupta lor puse în slujba organizaţiei. Şi sunt convinsă că toate, fără nici o excepţie, s-au pătruns adânc de cele spuse de către o tovarăşe din Constanţa, care a exprimat hotărârea unanimă a U.F.M.-istelor de a sta şi în viitor în fruntea luptei, oricând gata la datorie, oricând gata de jertfă pentru înfăptuirea socialismului în ţara noastră.

Eugenia Rădăceanu

Femeia muncitoare, nr. 21, ianuarie-februarie 1947, pp. 3-4.

93

Alegerea Comitetului Central al U.F.D.R. la Conferința pe țară a Uniunii

în prezența membrilor Prezidiului, a d-lui dr. Petru Groza, tov. Gheorghiu-Dej, Ana Pauker şi Lotar Rădăceanu a avut loc Alegerea Comitetului Central al U.F.D.R.

Preşedintă de onoare a U.F.D.R.: Ana Pauker, preşedintă activă: Constanța Crăciun.

Vicepreşedinte: Maria Rosetti, Eugenia Rădăceanu, Coralia Călin.

Secretară generală: Alexandra Sidorovici.

Secretare: Ofelia Manole, Florica Mezincescu, Olimpia Țenescu şi Micaela Manasse.

în ziua a doua şi a treia a Conferinței pe țară a U.F.D.R., zeci de delegate au ținut să se înscrie la cuvânt şi au trecut, pe rând, la tribună.

Se perindă astfel: Neicu Dumitra, țărancă din R. Sărat, îmbujorată la față, îmbrăcată într-o ie roşie de toată frumu¬ sețea, Ana Gluvacov, gospodină din Turda, mândră de brigada de femei „Elena Pavel", Niloş Ilona, țărancă maghiară de la Vişia-Cluj, care uimeşte sala prin siguranța şi darul vorbirii, Cosma Aurora, muncitoare de la Vâscoza Românească - Lupeni, care rosteşte cuvinte înflăcărate despre ridicarea producției, Maria Voluntaru, artistă a Teatrului Național, care şi-a expri¬ mat bucuria că poate procura ore de înălțare şi destindere oamenilor din popor cu arta ei şi, în sfârşit, Maria Crețu din Păltineşti, Tecuci, care în graiul moldovenesc colorat şi cu mintea-i sănătoasă povesteşte ceea ce au făcut sătencele ca să pună pe roate cooperativa şi să meargă bine recensământul.

[...] Nici una din problemele noastre de stat n-au fost scăpate cu vederea de către femeile adunate în Conferință.

Spre prânz a avut loc alegerea Comitetului Central în aclamațiile nesfârşite ale sălii.

Când în numele noului Comitet Central tovarăşa Florica Mezincescu s-a ridicat să rostească angajamentul de muncă, îşi fac intrarea în sală membri ai Prezidiului Republicii Popu¬lare şi membri ai guvernului.

Urale izbucnesc din piepturile tuturor, este un moment emoționant. D-l Mihail Sadoveanu şi tov. Ion Niculi, Ştefan Voitec, d-l Dr. Petru Groza, preşedintele Consiliului de Miniştri, tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej, tovarăşa Ana Pauker, tova¬răşul Lotar Rădăceanu iau loc la masa prezidențială.

„Salutăm în mijlocul nostru Prezidiul şi guvernul țării şi ținem să-i asigurăm că vom lupta astfel încât U.F.D.R. să fie un stâlp în slujba păcii şi a democrației", spune tov. Florica Mezincescu.

Zeci de delegate cu buchete de flori au format un adevărat cortegiu spre tribună şi îşi oferă emoționate buchetele.

Astfel, într-un entuziasm de nedescris a luat sfârşit Conferința pe țară pentru constituirea Uniunii Femeilor Democrate din România.

în prima şedință a Comitetului Central, care a avut loc imediat după Conferință, tovarăşa Ana Pauker, ministru de externe, a fost aleasă preşedintă de onoare a organizației.

în Comitetul Executiv au fost alese:

Constanța Crăciun, deputat, Dr. Florica Bagdasar, Maria Rosetti, Eugenia Rădăceanu, Coralia Călin, Ing. Alexandra Sidorovici, Florica Mezincescu, Olimpia Țenescu, Ofelia Manole, Micaela Manasse, Liuba Chişinevschi, Stela Moghioroş, Traiana G-ral Teclu, Magda Costea, Szekely Franciska, Emilia Bunaciu, Anuța Alexandru, Lotty Foriş, Ileana Micu, Marcela David, Constanța Georgescu, Niloş Ilona şi Elisabeta Luca.

Preşedintă activă a organizației: tovarăşa Constanța Crăciun.

Vicepreşedinte : Maria Rosetti, Eugenia Rădăceanu şi Coralia Călin.

Secretar general : Alexandra Sidorovici.

Secretare: Ofelia Manole, Florica Mezincescu, Olimpia Țenescu şi Micaela Manasse.

în ziua a 3-a a conferinței a prezidat tov. Florica Mezincescu la ordinea de zi fiind discuții la rapoarte în continuare, raportul la statut, votarea statutului şi alegerea Comitetului Central.

La deschiderea şedinţei se dă citire, în aplauzele sălii, unei telegrame de felicitare, trimisă Conferinţei de delegaţia economică română ce se află la Moscova.

între delegatele înscrise la discuţii asupra rapoartelor, vorbesc prietenele Ani Belea care dă îndrumări cu privire la munca de lămurire şi Dida Mihalcea, din comisia interimară a Crucii Roşii.

La încheiera discuţiilor tov. Eugenia Rădăceanu cere cuvântul.

D-sa se referă la încercările de spargere a unităţii de luptă a femeilor întreprinsă de femeile socialiste din unele ţări ale Europei Apusene şi ţine să ia poziţie hotărâtă faţă de aceste încercări în numele femeilor socialiste din România. încă de la Congresul de constituire al Federaţiei Democrate Internaţionale a Femeilor, ce s-a ţinut la Paris, arată vorbitoarea, dreapta social-democrată din Apus s-a demascat ca vândută imperialismului; ruptă cu totul de mase nu şi-a încetat uneltirile pentru constituirea unui aşa-zis Comitet Internaţional al Femeilor Socialiste.

„Socotesc organizarea unei acţiuni separate a femeilor pe linia dreptei social-democrate, încheie tov. Eugenia Rădăceanu, ca o încercare primejdioasă de spargere a unităţii de luptă a femeilor, care trebuie demascată şi zdrobită. în faţa ascuţirii luptei de clasă pe teren internaţional, ca şi pe teren naţional, nu mai poate exista cale de mijloc. Femeile, ca soţii şi mame, care doresc liniştea şi fericirea căminului lor, nu pot fi decât alături de U.R.S.S. în frontul popoarelor iubitoare de pace şi libertate, împotriva imperialismului aţâţător la războaie".

Aplauze prelungite au întărit cuvintele tov. Eugenia Rădăceanu.

Concluziile la problemele ridicate de delegate au fost puse de tov. Alexandra Sidorovici. Constatând că o singură categorie de femei a lipsit la conferinţă, femeile exploatatoare şi soţii de exploatatori, tov. Alexandra Sidorovici subliniază importanţa discuţiilor, pline de învăţăminte.

„Conferinţa, a terminat tov. Alexandra Sidorovici, ne-a ridicat încrederea în forţele noastre, a dat mai multă încredere în forţele noastre bărbaţilor, guvernului, regimului nostru. în acţiunile duse de femei s-au format cadre serioase, chiar şi la sate, unde noi n-am muncit destul. Viitorul Comitet Central pe care-l veţi alege va şti că are în toate colţurile ţării femei pe care se poate bizui în munca lui!"

Ca un angajament au răspuns aplauzele furtunoase ale sălii.

Se trece la punctul următor din ordinea de zi, raportul la statut, pe care-l prezintă tov. Micaela Manasse.

Raportul trasează în linii mari scopurile Uniunii Femeilor Democrate din România - organism viu de luptă antifascistă şi antiimperialistă care grupând toate muncitoarele, ţărăncile, gospodinele şi intelectualele progresiste, trebuie să fie unul din factorii principali pe care guvernul proletariatul şi ţărănimea muncitoare, se vor sprijini în drumul lor de dezvoltare a democraţiei populare şi de pregătire a lumii noi.

După discuţii, a fost votat proiectul de statut, cu unele amendamente propuse din sală.

în acest moment, Uniunea Femeilor Democrate din România a luat fiinţă. Delegatele s-au ridicat în picioare. în urale nesfârşite îşi exprimă bucuria.

Alegerea noului Comitet Central

Se trece apoi la alegerea Comitetului Central. Tovarăşa Liuba Chişinevschi rosteşte propunerile în numele comisiei de candidare : „Prima noastră propusă este tovarăşa Ana". Nu se aude mai mult. Numele tovarăşei Ana Pauker a ridicat valuri de aplauze.

Au fost alese în unanimitate 81 de membre ale Comitetului Central, în frunte cu: Ana Pauker, Constanţa Crăciun, Dr. Florica Bagdasar, Maria Rosetti, Eugenia Rădăceanu, Coralia Călin, ing. Alexandra Sidorovici, Florica Mezincescu, Olimpia Ţenescu, Ofelia Manole, Micaela Manasse, Liuba Chişinevschi, Stella Moghioroş, Tatiana G-ral Teclu, Magda Costea, Szekely Francisca, Emilia Bunaciu, Anuţa Alexandru din Gălbinaşi Ilfov, Lotty Foriş, Ileana Micu, Marcela David, Constanţa Georgescu, Niloş Ilona, Elisabeta Luca, Gabriela Bernaki, Dida Mihalcea, Szabo Etelka, Valeria Sadoveanu, Elena Tudorache, Sidy Toma, Ghizela Vass, Raluca Ripan, Marta Solomon, Mia Marian, Berekmeri Elisabeta, Alice Benari, Maria Ionescu, Micaela Catargi, Vladioni Maria, Beate Fredanov, Elisabeta Balo, Eugenia Dendrino, Maria Tăutu, Ecaterina Borilă, Ileana Răceanu, Pălăian Salomea, Aurora Antonescu, Ecaterina

Brezoianu, Mocanu Maria, Lucia Sturdza Bulandra, Pia Cealnăr, Maria Dan, Dorina Stoian, Isabela Potop, Maria Sava, Elisabeta Sencovici, Suzi Kun, Elisabeta Strauschi, Rita Sanielevici, Elvira Cosma, Ana Gluvacov, Viorica Constantinescu, Elisabeta Comnacu, Maria Niculaie, Predoiu Malvina, Marieta Negreanu, Eva Dragomir, Maria Sârbu, Paulina Chişiu, Jak Eva, Vidraşcu Emilia, Sanda Cupcea, Mia Groza, Ilica Maria, Matei Elena, Benco Rosalia, Şai Elena, Olga Vass, Mititelu Valeria, Maria Pop, Maria Vişan, Mihail Valeria.

A fost votată o rezoluție şi s-au expediat telegrame: d-nei Eugenie Cotton, preşedinta Federației Internaționale a Femeilor Democrate, tovarăşei Nina Popova, preşedinta Comitetului Anti¬fascist al Femeilor Sovietice, o telegramă către Dolores Ibaruri de solidaritate cu poporul spaniol, o telegramă către femeile din Grecia şi o telegramă de protest adresată ONU împotriva executării luptătorilor antifascişti Augustin Zoran şi Lucas Nuno.

Scânteia, nr. 1048, 19 februarie 1948.

94

Spre unirea tuturor femeilor democrate

Pentru femeile din România, activitatea din anul ce începe, este pusă sub semnul unirii: unirea tuturor forțelor democratice, unirea intereselor colective; unirea celor dornici de pace pentru a ajunge la unirea tuturor oamenilor de bună credință.

Menținerea păcii, prin mobilizarea efortului colectiv a stat la baza înființării Federației Democratice a Femeilor din România, care răspunzând chemării Federației Democratice Internaționale a Femeilor, a avut menirea să coordoneze activitatea organizațiilor democratice feminine din țară şi să țină legătura cu F.D.I.F.

Munca F.D.F.R.-ului a fost dusă pe plan internațional prin participarea la lucrările F.D.I.F. şi aplicarea măsurilor hotărâte colectiv în Congres, iar pe plan național prin acțiunea de solidaritate socială, politică şi culturală, pe care opinia publică a înregistrat-o şi a îmbrățişat-o în decursul dezvoltării sale.

în acest răstimp s-au putut face două constatări: principiile călăuzitoare şi scopurile activității organizațiilor democratice feminine sunt asemuitoare ; munca dusă de fiecare organizație în parte nu poate da roadele pe care le-ar da activitatea unei organizații unice.

De aici decurge necesitatea de a face un pas înainte. Este necesară o concentrare de forțe într-o organizație unică, care să întărească munca la centru şi în filialele din provincie. Cu cât aceste filiale vor fi mai solid reunite, cu atât munca lor va fi mai folositoare.

Rezolvarea unei asemenea probleme nu poate fi lăsată la voia întâmplării. Ea este cu atât mai imperioasă, cu cât ne grăbeşte o amenințare a cărei umbră se proiectează pe cerul

internațional: aţâţătorii la un nou război. Pentru ei, groaznicul cuvânt nu cuprinde suferinţele popoarelor, lacrimile familiilor îndoliate, ruină şi moarte, ci beneficiile comenzilor militare, cu uriaşa mobilizare de material industrial din care trusturile internaţionale storc fluvii de aur.

în loc să-şi transforme industriile şi să le treacă pe picior de pace, să fabrice obiecte utile progresului gospodăriilor, trus¬ turile preferă producţia de armament fără limită.

Au nevoie să întreţină un climat de vrajbă, să agite spectrul războiului, să înşele popoarele cu scopurile lor făţarnice, spre a le prinde apoi în plasa exploatării lor.

Asemenea intervenţii le vedem concretizate în Spania, în Grecia fascistă, în Turcia; le vedem pe tot cuprinsul globului îndreptate spre teritoriile productive de materii prime, spre căile internaţionale de comunicaţii, împotriva libertăţii popoa¬ relor paşnice iubitoare de muncă, libertate şi progres.

în calea acestor tendinţe războinice, financiare şi economice de dominaţie mondială, stă neclintită marea forţă a U.R.S.S. ca şi a ţărilor cu regim democratic de tip nou. Alături de acestea, de clasele lor muncitoare, stau femeile democrate din lumea întreagă, care ştiu ce înseamnă grozăvia războiului, dar care ştiu, de asemenea, că voinţa de pace a popoarelor e mai puternică decât orice tendinţă războinică imperialistă.

Ele vor şti, strângându-şi rândurile, să respingă încercările de a provoca noi războaie. Vor lupta neobosite pentru ca fascismul şi imperialismul să fie distruse în toate manifestările lor, pentru ca să fie asigurată în lumea întreagă o pace trainică, singura garanţie a fericirii familiei, a fericirii copiilor.

Veghind la îndeplinirea acestor porunci de omenie, F.D.I.F., care numără astăzi 80 de milioane de femei, combate tendinţele de dezbinare ale organizaţiilor feminine reacţionare, ce tind să slăbească puterea de acţiune a maselor feminine, fărămiţându-le.

Cu cât vor fi mai solidare femeile din fiecare ţară, cu atât vor impune mai categoric voinţa lor de pace.

Această înaltă poruncă este cu atât mai realizabilă la noi în ţară, cu cât munca dusă de femeile diferitelor organizaţii în cadrul F.D.F.R. a deschis drumul spre o unire definitivă.

Făurirea unităţii naţionale este cu atât mai de dorit, cu cât ne dă prilejul să mobilizăm femeile de la ţară, al căror număr

este covârşitor şi care nu au fost antrenate până acum sufi¬cient, în mişcarea democrată feminină.

Experienţa ne arată că sufletul mult încercat de dureri al sătencei noastre, s-a trezit şi, lămurită asupra drepturilor şi îndatoririlor ei, în noua democraţie populară, muncitoarea de la ţară va fi gata, împreună cu sora ei de la oraş, să lupte pentru consolidarea drepturilor ei, pentru îmbunătăţirea şi ridicarea standardului ei de viaţă, pentru reconstrucţia ţării, pentru menţinerea păcii.

în această organizaţie unică, femeile de toate categoriile sociale, lucrând strâns unite, conştiente de răspunderea pe care o au, vor fi un bastion puternic pentru menţinerea păcii şi paznici vigilenţi împotriva instigaţiilor reacţiunii interna¬ţionale. Vor fi un factor hotărâtor în făurirea unei Românii cu adevărat libere, prospere şi democratice.

Maria Rosetti,

Preşedinta Federaţiei Democrate
a Femeilor din România,
Deputat de Severin

Almanahul femeii, 1948, pp. 34-36.

95

Activitatea F.D.F.R. în anul ce s-a scurs

Anul ce se încheie a fost un an de rodnică împlinire din care se pot deduce pe de o parte satisfăcătoare constatări, dar se pot observa şi lipsuri care vor fi remediate pentru lucrul viitor; cu atât mai mult cu cât în anul ce vine activitatea femeilor din România va lua forma unei organizaţii unitare.

Programul ce a fost întocmit la constituirea Federaţiei ac¬centua anumite laturi de activitate : asistenţa, ridicarea nive¬lului cultural şi politic al femeilor şi, ceea ce constituia una din principalele caracteristici ale Federaţiei Democrate a Femeilor din România, afiliată la Federaţia Internaţională, legături strânse cu organizaţiile corespunzătoare de peste hotare. în această privinţă schimbul de documente cu femeile sovietice, iugoslave, cehe, poloneze, bulgare ne-a fost mult folositor.

Şi cum de la suflet la suflet se face mai uşor apropierea şi cunoaşterea, iar condiţia principală a reuşitei luptei pentru pace pe care o duc femeile de pretutindeni stă în unirea lor peste oceane şi depărtări, peste rase şi religii, vom vorbi de prilejurile pe care delegatele Federaţiei noastre le-au avut de a se întâlni cu prietenele de peste hotare.

Astfel, în toamna anului 1946, Comitetul Executiv al Fede¬raţiei Internaţionale şi-a strâns membrele într-o şedinţă ţinută la Moscova. Federaţia noastră a fost reprezentată acolo prin d-na Ana Pauker, Ministru al Afacerilor Străine şi membră de la întemeiere a F.D.F.R. în Comitetul Executiv. în februarie 1947, o delegaţie a participat la Congresul Femeilor Albaneze ţinut la Tirana. în martie 1947, o altă delegaţie mai numeroasă în frunte cu doamna Maria Rosetti, preşedinta F.D.F.R. a luat parte timp de 15 zile la lucrările Consiliului Federaţiei Inter¬naţionale întrunit la Praga. în septembrie 1947, din cauza însemnatelor activităţi care au reţinut atenţia internă, Federaţia

nu a putut să participe la şedinţa de la Stockholm. În schimb, s-a primit amănunţita dare de seamă asupra lucrărilor ţinute în capitala Suediei. Totuşi, în septembrie 1947, o delegaţie a Federaţiei noastre a participat la Congresul Femeilor din Bulgaria.

De oriunde s-au întors delegatele noastre, ele ne-au adus - pe lângă preţuirea lucrului desfăşurat de gazdele respective în propriile lor ţări - acelaşi cuvânt de ordine, aceeaşi poruncă a vremurilor: strâns unite în organizaţii naţionale, grupate toate în Federaţia Internaţională, femeile din ţările democrate vor lupta şi vor munci alături de tovarăşii lor de viaţă pentru apărarea păcii, pentru consolidarea democraţiei.

În sensul acestor comandamente, pe acelaşi plan al colaborării internaţionale, din imboldul lor care a coincis cu chemările Federaţiei Internaţionale, Federaţia noastră a luat o parte activă la campaniile duse în România contra regimului Franco în Spania şi contra teroarei monarho-fasciste din Grecia. Femeile din ţara noastră zguduite în inimile lor de mame şi de soţii de apelurile femeilor din Spania şi din Grecia, înţelegând limpede cât de mare este primejdia unui nou război, pentru propriile lor cămine, dacă cei ce uneltesc contra păcii sunt liberi s-o facă în ţări ca Spania şi Grecia, au contribuit cu adunări, iscălituri de protest, clăci de lucru, pentru susţinerea şi încurajarea celor ce luptă pentru libertate în ţările lor întunecate încă de fascism.

Să vedem acum ce am făcut la noi acasă. Contribuţia F.D.F.R. la acţiunea C.A.R.S. a fost principalul obiectiv al secţiunii noastre de asistenţă în cursul anului ce a trecut precum va fi de acum înainte participarea la acţiunea Comitetului de ocrotire al copilului.

Membrele organizaţiilor componente au activat în masă la cantinele C.A.R.S., la centrele de lucru, la echipele ambulante, la colectele şi chetele ce s-au făcut pe tot cuprinsul ţării, la distribuirea darurilor, căutând în felul acesta să aline cu cât a fost posibil marile suferinţe din regiunile bântuite de secetă. Exemple minunate de sacrificiu şi abnegaţie, zile şi nopţi petrecute pe drumuri înzăpezite, zile şi nopţi de muncă fără odihnă, au ilustrat cât de intensă şi cât de însufleţită a fost participarea membrelor F.D.F.R. la acţiunile C.A.R.S.

În acelaşi domeniu al asistenţei înregistrăm azi şi înfăptuirile organizaţiilor noastre: 207 creşe, 239 cămine de zi, 188 centre sezoniere pentru copiii populaţiei rurale, 2 maternităţi

(oraşe), 26 case de naşteri (sate), 100 colonii de vacanţă cu un efectiv de 952.321 persoane, 634 şcoli de adulţi.

în cursul anului 1947, secţia de asistenţă centrală a F.D.F.R., a înscris la activul ei, primirea, trierea şi distribuirea corespondenţei prizonierilor care se mai aflau încă în U.R.S.S., împărţind astfel peste 50.000 scrisori şi trimiţând un număr aproape întreit de răspunsuri. Această acţiune a putut fi realizată datorită marei înţelegeri şi nemăsuratului ajutor pe care Federaţia noastră l-a primit de la Ambasada Uniunii Sovietice din Bucureşti.

Tot în cursul anului 1947, Secţia de Asistenţă a continuat colaborarea cu Primăria Sectorului IV pentru împărţirea laptelui pentru familiile nevoiaşe, precum şi participarea masivă la acţiunea de curăţire a Capitalei întreprinsă împreună cu Primăria Municipiului Bucureşti în aprilie 1947.

Din partea ei, Secţiunea culturală şi-a continuat activitatea cu: cursuri de croitorie, (iniţiere şi perfecţionare) şi de stenodactilografie, conferinţe cu preocupări culturale la Fundaţia Carol şi Sala Dalles, şezători atât la sediul Federaţiei în prezentare bilunară cât şi la un număr de 14 Atenee populare. S-au mai organizat expoziţii de artă plastică feminină, înregistrate de anul artistic ca reuşite manifestări de acest gen. S-au ţinut conferinţe de presă pentru a reuşi să se obţină participarea activă la difuzarea în public a scopurilor şi manifestărilor F.D.F.R. de către marile cotidiane şi reviste. Tot acestei secţiuni i-a revenit sarcina să redacteze şi să tipărească publicaţiile F.D.F.R., să întocmească temele decorative ale manifestărilor plastice şi ale afişelor, programele şi temele de bază ale diferitelor manifestări care au cerut participarea Federaţiei. în preajma anului nou 1947 secţia culturală a întocmit şi editat un Almanah intitulat *Almanahul Femeii* la care au contribuit numeroase personalităţi feminine din lumea noastră artistică şi culturală. Acest Almanah, ca şi Buletinul periodic al Federaţiei, editat tot de secţia culturală, a fost un valabil îndrumător pentru filialele din provincie. în septembrie 1947, această secţiune a editat un buletin rezumativ în limba franceză pentru informarea organizaţiilor feminine din străinătate.

Unificarea va fi menţinută să dea şi o mai mare dezvoltare muncii pe terenul cultural, mai cu seamă luptei împotriva analfabetismului, şi a culturalizării maselor de femei, obiectivul

esențial al activității feminine democratice, pentru care se va mobiliza concursul tuturor capacităților feminine din țara noastră.

Secția juridică a fost chemată la o acțiune dacă nu tot atât de vastă, totuşi destul de importantă. Juristele, magistratele şi deputatele ce o compun, s-au îngrijit de lucrările preliminare şi de rapoarte pentru reforma Codului Civil. Aceasta pentru a pune în armonie drepturile integrale ale femeii cu prevederile legislației. Membrele secțiunii acesteia au mai activat şi în sensul studiului pentru înființarea Tribunalelor corecționale de minori şi legii pentru instituțiile de reeducare a copiilor delincvenți.

Secțiunea Economică a lucrat mai mult sub forma echipelor de control împotriva scumpetei şi a speculei. Odată cu unificarea şi a speculei. Odată cu unificarea se va proceda la studierea celor mai bune metode de sprijinire a planificării economice a guvernului.

Nu putem încheia scurta privire asupra activității Federației noastre fără a menționa rolul filialelor din provincie. Suferind grele lipsuri materiale, neputând solicita decât foarte puțin concursul publicului în regiunile deficitare, nefiind încă în măsură să se bizuie pe un buget stabil, totuşi, multe filiale au dovedit o capacitate de inițiativă şi de activitate căreia i se aduce toată lauda. Nu citǎm nume, căci fiecare dintre membrele Federației s-au zbătut acolo în locurile respective cu felurite greutăți şi fiecare a reuşit să realizeze o părticică oricât de modestă din marea activitate propusă.

Deşi greutățile întâmpinate au fost destul de serioase, totuşi se simte în masele feminine accentuarea unui conştient sentiment al datoriei ce va înlesni desigur prevederile în curs pentru întreprinderea unei vaste campanii feminine de luminare şi de ajutorare a sătencii; către acest sector de lucru va fi îndreptată, în primele rânduri, munca viitoarei organizații unice.

Astfel, în anul ce începe, păşim cu conştiința că acțiunea feminină a fost dusă într-un satisfăcător spirit de cooperare, precum şi cu încrederea în viitorul pe care femeia se va pricepe să-l făurească împreună cu tovarăşul ei de viață pentru copiii săi, pentru patria sa, pentru omenirea pacifistă şi muncitoare.

Gabriela Bernachi,
Secretara Generală F.D.F.R.
Almanahul femeii, 1948, pp. 50-54.

Indice de nume

A

Aberdeen, Isabela marchiză de Temair 125, 199
Achimescu, Cornelia 329
Adevărul (publicaţie) 20, 26-27, 31, 51, 100, 211, 314, 315
Adunări Naţionale ale Românilor din Transilvania, Bucovina şi Basarabia 22
Alba-Iulia 78, 83, 165, 167, 420
Albania 88, 388, 390, 415
Albir 28
Alexandrescu, Elena 90, 375-377
Alexandrescu, Petre 377
Alexandrescu, Wally (sau Vally, Valy, Vali) 78, 404
Alianţa Internaţională pentru Sufragiu şi Acţiunea Civilă şi Politică a Femeilor (A.I.S.A.C.P.F.) 27, 62, 82, 84¬-86, 198-199, 367
Alimănişteanu, Pia 71, 78, 415
Alistar Romanescu, Elena dr. 156, 166, 190, 193
Almanahul Adevărul si Dimineaţa (publicaţie, 1932) 31, 174
Almanahul Femeii (publicaţie) 91, 433, 436-437
America de Sud 210
America 31-32, 87, 92, 315, 371
Anastasiu, Maria d-na g-ral 101, 104, 111, 231,
Andrei, Petre 53, 60, 63
Anglia 55, 86, 89, 92, 138, 210, 269, 330, 347, 369
Anina 124, 129, 420
Aninoasa 124, 129
Antonescu, Aurora 429
Antonescu, Emma 227
Antonescu, Ion 65, 70-71, 335, 375
Antonescu, Maria d-na mareşal 360
Antonescu, Victor 352
Anuarul Uniunii Femeilor Române din România Mare (publicaţie) 38, 40
Apărarea Patriotică 77, 393
Apostol, Gheorghe 76
Apostol, H. 156
Apostolescu, d-l dr. 275
Apostolescu, Elena 226
Arad 55, 65, 68, 165, 227, 254, 299-300, 357, 366
Arapu, d-l 377
Ardeal (vezi Transilvania) 65, 93-94, 103, 105, 133, 144, 166¬-167, 185, 198, 227, 288-289, 296, 341, 350, 377
Argetoianu, I.C. 40, 113, 185
Argetoianu, Valentina 353-354
Arhiva pentru ştiinţă si reformă socială (publicaţie) 31, 33-34, 36, 302, 315
Aristotel 158
Arsache, comună 225, 227
Arventieva, C. 156
Assemblee des Associations pour la Societe des Nations (Budapesta, mai 1931) 85, 125

Asigurările Sociale 39, 378, 415
Asnavorian, D.H. 266
Asistență Socială (publicație) 32, 315, 322
Asociația „Ajutorul Copilului" 331
Asociația „Amicele Tinerelor Fete" (A.T.F.) 259, 262-263
Asociația „Casa Femeii" 34-35, 57, 60, 66-67, 69, 84, 214, 216¬217, 219-221, 293, 340
Asociația Cercurilor de Gospodine 353, 356-358
Asociația Creştină a Femeilor Române 64, 68-69, 80, 316-317, 321-322, 347, 359, 365-366
Asociația Creştină Mondială a Tinerelor Fete 82
Asociația pentru Emanciparea Civilă şi Politică a Femeilor Române' (A.E.C.P.F.R.) 15, 26¬-27, 30, 37, 39, 41-42, 45, 51-57, 61-62, 99, 105-106, 140-141, 145, 166-167, 186, 207-208, 249, 255, 275, 277, 282, 288, 291, 327, 341
Asociația Femeilor Basarabene 154
Asociația Femeilor Cooperatiste Române 327
Asociația Femeilor Medici 61, 329
Asociația Femeilor Române din Franța 90, 376-377
Asociația Femeilor Universitare Române 274
Asociația Medicilor Români 374
Asociația pentru Progresul Asis¬tenței Sociale 315
Asociația pentru Protecția Mamei şi Copilului 48, 123
Asociația pentru Societatea Naţi¬unilor (vezi Asociația Ligii Naţi¬unilor) 84
Asociația „Solidaritatea" 57, 99, 293
Asociația surorilor de caritate din război 272, 329
Association F.I.D.A.C. 88, 213-214
Atanasiu, Eugenia 354
Atena 87
Ateneul Român 357
Atholl, ducesă 55, 282, 289
Atelierele Societății „Țesătoarea" 36
Austria 284, 358
Austro-Ungaria 22, 93
Averescu, Clotilda 192, 353

B

Babici, d-na 188
Babkok, d-l (Mr.) 221
Bacău 65, 226-227, 254
Bagdasar, Florica dr. 77, 378-380, 389, 418, 427, 429
Baia Mare 254
Baiulescu, B. Maria 26, 30, 38, 54-55, 62-63, 96, 103, 105, 166-167, 170, 182, 184-185, 187, 205, 255, 257, 275-276, 279, 288, 328, 342
Balcic 108,
Bally, Tereza 111
Balmuş, Elvira 378
Balo, Elisabeta 429
Banat 38, 93, 133, 170, 184, 275, 350
Banu, G. dr. 294
Banu, Maria dr. 90, 354, 374
Barcelona 358
Baroul Ilfov 35, 218
Basarabia 22, 36, 65, 67, 144, 154-156, 185, 188-193, 197, 296, 360
Batzaria, N. 116
Bazargic 262
Bazinul Dunării 55, 282
Băbeanu, Al. 319
Bălăşescu, d-na 192

Bărbat, Ecaterina dr. 227
Bărbulescu, Maria 227
Bărnescu 275
Bârlad 170, 227
Bârsan, d-na 279
Beiuş 166, 227, 349
Bejan, Valeria 227
Belea, Ani 428
Belgrad 88
Benco, Rosalia 430
Bendorf, Margareta 354
Benjamin, Rene 220
Benko, Zoe 420
Berceanu, d-l 114
Bercovici, Erco 374
Bercovici, Maria 374
Berea, d-na 228
Berekmeri, Elisabeta 429
Berkes, Sari 378
Berlin 48, 202, 315
Bernachi, Gabriela 75, 380, 418, 437
Bibescu, Marta 288
Bicaz 253
Bilcescu-Alimănişteanu, Sarmiza 31, 347
Bihor 349-351
Bioreanu, Aurelia 37
Biroul A.T.F. din Gara de Nord 259
Biroul de Codificare Internaţională 331
Biroul de Corespondenţă pentru Munca Femeii 33
Biroul Internaţional al Muncii 33, 200, 232
Bistriţa 227
Blaj 227
Blocul Democratic 48
Blocul Naţional Democratic 70
Blocul Partidelor Democratice (B.P.D.) 77-79, 414
Blocul pentru Apărarea Libertăţilor Democratice 50, 246, 248
Bobescu, Lola 90
Bocşa, Iosephina 175, 178-179, 181
Bocu, Marilena 170
Bogdanovici, Elena N. dr. 58, 303, 329
Boicenco, N. 156
Bontescu, Victor 159
Borilă, Ecaterina 429
Borsai, G. 181
Boşteanu, d-ra 404
Botez, Calypso C. 17-18, 26-27, 30, 33-34, 52-54, 56, 58, 61, 97, 103, 105, 107, 140, 172-173, 183, 185-186, 192, 232, 256, 269-270, 276, 292, 297, 307, 327, 347
Botoşani 227, 253
Boureanu, Ana 156
Boureanu, Nataşa 378, 380
Braia, Elena 166
Braşov 36, 48, 61, 65, 93, 96, 129, 165-166, 170, 184, 187, 215, 225, 227, 254, 262, 296, 309, 328, 332, 334, 340-341, 363, 365
Brădişteanu, Stancu 295
Brăftăleanu, Paraschiva 180-181
Brăila 165-166, 227, 254, 265
Brătescu-Voineşti, I. Al. 29, 116
Brătianu, Constantin (Dinu) 71
Brătianu, Gheorghe 59
Brătianu, Ion I.C. 73, 142
Briand-Kellogg Paris (pact, 1928) 83
Brostea, I. 156
Bruxelles 52-53, 315
Buciuşcan, M. 156
Bucovina 93, 133, 144, 185, 253, 360
Bucarest (vezi Bucureşti) 299, 301-301

Bucureşti (Capitală) 18-19, 21, 29-37, 39, 43-45, 49-50, 52, 55, 57-58, 60-61, 64-69, 71-76, 78-80, 84, 89, 97, 99, 109, 123-124, 128, 140, 165-167, 170-177, 180-181, 183, 185-186, 190-192, 194, 198, 211, 226, 228, 235, 254, 259, 261, 272, 279-280, 288, 309, 315, 317-320, 324, 327, 337, 340, 347, 351, 356-358, 362-363, 366, 380, 385, 387, 404, 418-420, 436
Budacov, d-na 188
Budapesta 84, 315, 351
Budişteanu, Radu 226
Bugnariu, Zoe 48
Bulandra, Lucia Sturdza 50, 430
Bulandra, Toni 351
Bulboacă, Eugenia 156
Bulboacă, Mica 156
Buletinul Asociaţiei pentru Progresul Asistenţei Sociale (publicaţie) 32, 263, 322
Buletinul Consiliului de Patronaj al Operelor Sociale (publicaţie) 66
Buletinul Intern (publicaţie) 412
Buletinul Muncii şi Asigurărilor Sociale (publicaţie) 20, 244
Buletinul U.F.M. din România (publicaţie) 43, 85, 129, 150, 153, 181
Bulletin du Conseil National des Femmes Roumaines (publicaţie) 18, 34-36, 38, 82
Bulletin du travail (publicaţie) 298-300
Bulgaria 16, 76, 87-88, 378, 388, 390, 415, 435
Bulgarie (vezi Bulgaria) 213
Bunaciu, Emilia 380, 427, 429
Burcă, Maria 378
Burileanu, Ivona 359
Buşilă, Rozina 156, 328
Butculescu, Dimitrie 225
Buzău 227-228, 254, 340

C

Calafat 332, 340
Calimachi, Dida 211, 378
Calendarul (publicaţie) 161
Calmanovici, Paula 211
Camera de Comerţ şi Industrie 275
Camera Deputaţilor (vezi Camera Liberală) 39-40
Camera de muncă 273,
Camil, dr. 374
Caminschi, T. 156
Cantacuzin, d-na 188
Canasevici, A. 156
Candrea, Veturia 348, 350
Cantacuzene, Alexandrine (vezi Alexandrina Gr. Cantacuzino) 85, 212-213, 215
Cantacuzene, Jeanne
Cantacuzino, Alexandrina Gr. 18, 25-26, 30, 34, 36, 56-57, 60-62, 66-69, 77, 83-85, 89-9, 97, 101, 104, 111, 166, 174, 190, 192, 286, 288, 293-294, 330, 332-333, 339, 347, 368, 370
Cantacuzino, Ion 29, 113
Cantina „Doamnei" 362
Cantina „Tei" 362
Caracal 332, 340
Caracostea 231
Caradgea, C. prinţesă 215
Caragea, Ecaterina 330
Caransebeş 227
Carei 254
Carpaţi (munţii) 139, 289
Carol I, rege 30
Carol al II-lea, rege 47, 59-60, 64, 264, 309, 327, 335
Carta Femeii (vezi Charte de la Femme, vezi Charta Internaţională a Femeilor) 87

Casa Poporului 175, 194
Casa de sfat „Gavril Bolburoiu" 400
Casa Şcoalelor 357
Casablanca 88
Catanchin, d-na 188
Catargi, Micaela 96, 105, 122, 198, 429
Catargiu, Barbu 260
Călin, Coralia 80, 91, 385, 426¬-427, 429
Călinescu, Armand 60
Cămărăşescu, Maria 225
Cărămidarii de Sus 226
Câmpeni 225, 227-228, 340
Câmpulung Moldovenesc 227
Câmpulung (Bucovina) 253
Cârlig, Ana 157
Cealnăr, Pia 430
Cecil, Robert lord 52, 272
Cegolea, M. 156
Cehoslovacia 62, 87-88, 90, 253, 283
Cecropide, d-l 114
Centrul A.C.F. „Şerban Vodă" (Centrul Social „Şerban Vodă") 364-365
Centrul de Demonstraţie pentru Asistenţa Familiei 33, 315, 318
Cercul de Gospodine 192, 255
Cercul Cultural Feminin „Voichiţa Doamna" 61, 280, 329
Cercul Feminin 273
Centrul sericicol din Budişteni-Muscel 357
Cercul de Studii al Secţiei de tineret feminin a A.E.C.P.F.R. [al funcţionarelor publice] 56, 292
Cerkez, Ecaterina (sau Catherine) 19, 21, 30, 101, 104, 215-216
Cernăuţan, E. 156
Cernăuţi 20, 33, 68, 124, 129, 165, 177, 179-181, 253
Cernescu, Margareta 156
Cetatea Albă 253
Chapman, Catt d-na 198-199
Charta copilului 45, 330
Charta Internaţională [a Muncii] Femeilor 381
Chiaburu, Elena 156
Chicago 203
China 92, 148, 210
Chirescu, Niculae av. 275,
Chiriacescu, I.C. 19
Chirilă-Chirică, V. 157
Chirsanov, Boris 156
Chisanov, Natalia 157
Chişiu, Paulina 430
Chişinău 48, 51, 57, 68, 154, 165-166, 190-194, 197, 227-228, 253, 279, 286, 309, 340, 357
Chişinevschi, I. 80
Chişinevschi, Liuba 73, 421, 427, 429
Chiticeanu, Cornelia 227
Ciobanu, Aurelia 275
„Ciordaş şi Bolcaş", monument 349, 351
Ciortescu, Steliana 278
Ciricuţă, Petre şi Toma sfinţi părinţi 226
Ciugurianu, Leonid Protroiereu 156
Cluj 48, 51, 55, 65, 165-166, 168, 175-177, 179, 181, 215, 227, 254, 300, 309, 315, 322, 332, 340, 349
Cobia din Dâmboviţa, comună 31, 170-171
Cochinchina 384
Codul Civil 23, 38-39, 42-44, 46, 136-139, 141, 143, 145, 159, 185, 187, 212, 250, 268, 277, 287, 437

Codul Familiei 287
Codul lui Napoleon 264, 277
Codul Penal, Nou 43-44, 153, 195, 196, 250, 264, 267, 320-321
Cohl, S. 164
Cohn, Coca 211
Colentina, comună 339
Colonia de Vară din Bran (1940) 365
Coloniile Şcolare Agigea 173
Comana, preot 226
Comisariatele Refugiaţilor 69, 360
Comisia a V-a a Societăţii Naţi¬unilor 45
Comisia Aliată de Control 70
Comisia Centrală de Femei de pe lângă Comisia de organizare a sindicatelor 73, 421
Comisia Juridică a C.N.F.R. 38, 105
Comisia Socială a Societăţii Naţiunilor 331, 369
Commission d'hygiene (C.N.F.R) 214
Commission des Lettres (C.N.F.R) 215
Commission d'Education du Conseil International des Femmes (vezi Comisia de Educaţie a C.I.F.) 119
Commission de Migration (C.N.F.R.) 216
Commission Rurale (C.N.F.R.) 216
Commission du Travail (C.N.F.R.) 213
Comisiunea Refugiaţilor de la Şcoala Ciovică 360
Comisiunea românească de Pro¬tecţia Copilului 202, 330
Comitetul Antifascist al Femeilor Sovietice 430
Comitetul de Ajutoare a Regiunilor bântuite de Secetă (C.A.R.S.) 409-412, 424, 435
Comitete cetăţeneşti 51
Comitetul Internaţional al Feme¬ilor Socialiste 178, 428
Comitetul Naţional Antifascist 48
Comitetul Naţional pe lângă B.I.T. pentru Munca Femeilor în România 328
Comitetul Naţional al R.U.P. 55
Comitetul pentru cultura gospo¬dărească 328
Comite Medical de la Resistance 377
Comnacu, Elisabeta 430
Comte, Auguste 337
Conferinţa Femeilor Muncii 73
Conferinţa Internaţională a Feme¬ilor Socialiste 85
Conferinţa Interbalcanică 44
Conferinţa Internaţională a Muncii 202
Conferinţa pentru Pace şi Dezar¬mare de la Geneva 84, 86, 148, 156
Conferinţa pe ţară a femeilor (Bucureşti, 1948) 80
Congresul A.E.C.P.F.R. (Iaşi, 21-22 mai 1932) 27, 42
Congresul Consiliului Internaţio¬nal al Femeilor de la Washington (1944) 89
Congresul de la Dubrovnik 87
Congresul Femeilor Consiliere 31
Congresul Feminin de la Washington 369
Congresul General al Sindicatelor 73
Congresul „Grupării Naţionale a Femeilor Române" 58, 61
Congresul „Grupării Femeilor Române" la Chişinău 56, 286

Congresul Internaţional Feminin
~ de la Berlin' (1929) 202
~ de la Bruxelles 87
~ de la Chicago 203
~ de la Istanbul (1935) 87, 251-252, 256
~ de la Paris (Postbelic al Femeilor) 90, 202
~ de la Viena (1930, vezi şi Congres du Comite Inter¬national des Femmes (Vienne, 1930) 83
~ feminin socialist (Viena, 1931) 178
Congresul Mondial al Femeilor Impotriva Fascismului şi Războiului 48, 210
Congresul R.U.P.
~de la Bruxelles (1936) 53, 87
~de la Londra (1939) 87
Congresul Sindicatelor Unite 73
Congresul Uniunii Femeilor Române din România Mare 184
Congresul Universal pentru Pace 52-53, 272
Consiliul de Patronaj al Operelor Sociale 66, 360, 362
Consiliul Internaţional al Femeilor (C.I.F., vezi şi Conseil International des Femmes) 331, 333
Consiliul Naţional al Femeilor Române (C.N.F.R., vezi şi Conseil National des Femmes Roumaines) 15, 27, 51, 154, 293, 331, 367
Consiliul Naţional al Femeilor din România 81
Constante, Lena 378
Constantinescu-Iaşi, Mia 378, 380
Constantinescu, Cati 175-176, 180-181, 194
Constantinescu, Silvia 279
Constantinescu, Viorica 430
Constantiniu, Florin 74, 78
Constanţa 41, 53, 55, 65, 80, 166, 202, 254-257, 262, 274¬-275, 269, 281, 332, 340, 425
Corbett, Ashby d-na 62, 202
Cornăţeanu, d-l 275
Cornescu-Achimescu, Cornelia 288
Corpurile Legiuitoare ale României Unite 22
Corodi, Ghizi 378, 380
Corpul de Avocaţi 137
Cosma, Aurora 426
Cosma, Elvira 430
Cosma, Hortensia (Ortansa) 354
Cosma, Lucia 288
Costea, Magda 427, 429
Costescu, G. g-ral 354
Costiner, Cora 211
Costinescu, I. 29, 113
Costriş, Zina (Zinuţa) 279
Costugeni 188, 189
Cottaky-Nicolau, Athena 54, 82, 277, 279, 328
Coteanu 377
Cotton, Eugenie 90-91, 376, 383, 430
Coveiu Doljului, comună 170
Craiova 36-38, 68, 78, 105, 108, 133-134, 170-171, 184, 198, 227-228, 254, 258, 332, 340-341, 366
Crăciun, Constanţa 80, 211, 292, 378, 418, 426-427, 429
Creangă, d-na 170
Creche Sainte Catherine (vezi Leagănul Sfânta Ecaterina) 214
Creţu, Maria 426
Crimeea 68
Cristescu, g-ral 226
Crişana 93, 350
Croitor, M. 156
Croix Rouge de la jeunesse 131

Crucea Roşie 69, 331, 360-361, 367
Crupenschi, d-na 188
Cupcea, Sanda 412, 430
Curtea de Argeş 227
Cuţescu-Storck, Cecilia 288
Cuvântul femeilor (publicaţie) 26, 31-32, 37, 45-46, 183, 209, 315
Cuvântul Liber (publicaţie) 19, 48, 50-51, 53, 82, 211, 248, 272
Cuvântul Nou (publicaţie) 48
Cuvinte pentru femei (publicaţie) 74
Cuza, A.C. 47, 59
D
Daia, Zoe d-na 105, 227
Damaschin, Maria 156
Damian, d-na 378
Dan, Maria 430
Dante, Alighieri 144
Daraban 420
Darian, Venera d-na Comandor 231
David, Marcela 427, 429
Dăbuleni, comună 170
Dâmboviţa 31, 170-171, 420
Debussy 220
Declaraţia de Independenţă a SUA (Declaration de L'Independence Americaine) 87
Delavrancea, Barbu 351
Deleanu, Eugenia 123, 175-178, 180-181, 195
Delegaţia Permanentă a Capitalei 33-34, 37
Delescu, Caliopi 228
Dendrino, Eugenia 429
Densuşianu, Ovidiu
Destaing, Marie-Rose dr. 376
Deva 289
Diaconescu, Leontina 228
Dicescu, Natalia 156, 190
Dicio-Sânmărtin 227
Dimescu, Caliope 10, 340
Dimineaţa (publicaţie) 26, 30-31, 51-52, 108, 174, 270, 273
Dimitrievna Sulie, Nina 74
Dimitriu-Castano, Maria 43, 166, 202, 255, 258
Dinulescu, Claudia 288
Direcţiunea (sau Comitetul sau Secţia) Generală de Asistenţă Socială
Dissescu, C.G. 40, 158
Djionat, El. 191-193, 197
Djionat, Zaharov 188
Dlugaci, Zoe 378
Dobrescu, Dem. I. 36, 41, 58, 294
Dobriceni, comună 170
Dobrogea 256, 274-275
Doman, localitate 177
Dominique 376
Doncea, C. 74
Dorohoi 227-228, 253
Dragomir, E. 156
Dragomir, Eva 430
Drăganciu, d-na 188
Drăghici, Marta 378, 380, 404
Dreptatea (publicaţie) 30, 78, 91, 104, 386, 401, 405
Drevet, Camille 220
Droc, dr. 364
Drumul femeii (publicaţie) 28, 48, 75, 77-78, 91, 385, 393
Dumbrăveni 227
Dumitrescu, Ana 378
Dumitrescu, Atena 227
Dumitrescu, Ioan 231
Dumitriu, Elena 227
Dumitru, Ilie 377
Dunărea, fluviu 85
E
Ecole d'Auxiliaires Sociales (vezi Şcoala Auxiliarelor Sociale) 216

Ecole Superieure d'Assistance Sociale (vezi Şcoala Superioară de Asistenţă)' 279, 300, 302
Eforia Spitalelor Civile 319-320
Eftimiu, Victor 53
Egipt 215
Egypte (vezi Egipt) 215
Ehrenfeld, Bela 175, 180
Elena, regina-mamă 32, 66
Elveţia 138, 358
Emilian, Cornelia 141, 198
Eminescu, Mihai (monument) 351
Enescu, George 69, 351, 426, 427, 429
Erhan, S. 156, 192
Eschenbach, Ebner 206
Espagne (vezi Spania) 215
Eşianu Delia 49
Europa 15-16, 18, 65, 82, 103, 155, 323, 379
Evreinov, d-na 188
Extremul Orient 148
F
Facultatea de filozofie şi litere (Bucureşti) 21, 317
Facultatea de medicină (Bucureşti) 21, 377
Falanga străjerilor 64
Falanga străjerelor 64
Favier-Ionescu, Suzanne 376
Făgăraş 340, 420
Federation Interallie des Anciens Combattants 83, 213
Federaţia Democrată a Femeilor din România (F.D.F.R.) 76-79, 390, 392, 394, 398-399, 414¬-415, 418, 423, 431, 433-437
Federaţia Democrată Internaţională a Femeilor 76-77, 90, 428, 431, 434-435
Federaţia Internaţională a Femeilor Universitare 82
Federaţia Internaţională a Femeilor (vezi Federaţia Internaţională a Femeilor Democrate) 413, 423, 430
Femeia (publicaţie) 92, 418
Femeia muncitoare (publicaţie) 28, 43, 85, 123, 124, 129, 175, 180, 181, 422, 425
Fievry, Joly de 206
Filipescu, Anastasia 225
Filipescu, Maria N. 347
Filitti, Ana 101, 111
Filotti-Atanasiu, Eugenia 354
Filotti, Maria 183
Florescu-Craiova, Dorina 286
Florescu-Iaşi, Măndica 211
Floru (Buşilă), Alexandrina 30, 101, 103, 111
Fluieraş, Ion 65
Focşa, Valentina 354, 356
Focşani 227, 254
Fodoreanu, Jeana 170
Fondation Carol (vezi Fundaţia Carol I) 30, 101, 105, 109, 436
Foriş, Lotty 378, 380, 427, 429
Franţa (France) 47, 64, 86, 90, 92, 103, 198, 206, 215, 347, 374, 376-377, 381, 415
Franco, dictator spaniol 415, 435
Fredanov, Beate 429
Frimu, Rozica I. C. 123, 211
Front Otdelul 189
Frontul Feminin 20, 51- 53, 58, 61, 123, 272-273, 288, 303, 305, 309, 311-315, 329
Frontul Naţional Român (F.N.R. Franţa) 376
Frontul Popular 50, 246
Frontul Plugarilor 77, 396
Frontul Renaşterii Naţionale (F.R.N.) 62-63

Frontul Unic Muncitoresc 424
Frunză, Victor 72
Frunză, Zoe A. 48, 211
Fulmen, d-na 30, 108
Fundaţia Carnegie 221
Fundaţia Universitară Carol I 101
Furcă, N. 157
Furdui, d-na 228

G

Galaţi 36, 48, 55, 170, 226, 227, 228, 254, 255, 256
Gane, Al.N. 29, 114, 378
Gane, Maria 75, 380
Ganea, Adrian 56, 352
Garda de Fier 47, 49, 59
Gavrilescu, Alexandrina
Gavrilescu, Henrieta dr. 156, 166, 193, 277-278, 328, 404
Gazeta femeii (publicaţie) 44, 55-56, 58, 62-63, 88, 213, 290, 309, 305, 329, 342
Gazeta femeilor (publicaţie) 18, 26-28, 37, 45-46, 51, 54, 57-58, 62, 281, 287-288, 292, 308
Gazie, L. Darie 156
Gălbinaşi 429
Găldău, preot 226
Găujani, comună 225, 227
Gârboviceanu, Petre 225
Geneva 45, 86-87, 202, 232, 272, 330, 367
Georgescu, Constanţa 380, 427, 429
Georgescu, Elena 378
Georgescu, Elvira L. 156
Georgescu, Florica 40, 55, 105, 185-186, 278-280, 288, 329
Georgescu, Maria 228, 231
Georgescu, preot 230
Georgescu, Teohari 78
Georgescu, Titu 48
Germania 46-47, 54, 64-65, 69-70, 86, 205, 210, 245, 276¬-277, 347, 358, 374-377
Ghelmegeanu, Mihail 60
Gheorghiu, Arety 37
Gheorghiu-Dej, Gh. 79, 426-427
Gheorghiu, Lucreţia dr. 227
Gherescu, Maria g-ral 227
Gherla 227
Gherman, Elena 179, 181
Gherontie, episcop 274
Gheţu, Angela 227
Ghiţulescu, Marga 263
Giosanu, Pasana 91, 385
Gips, Ghizi 378
Giurgiu 227-228
Glovatinschi, N. preot 156
Gluvacov, Ana 426, 430
Goga, Octavian 41, 47, 59, 351
Gogulescu, Lucia 227
Graiul femeii (publicaţie) 26, 46, 58, 61, 89, 332, 338, 340
Graur, P. 378
Grădina de copii 226
Grădinaru, I. 157
Grădiniţa de copii „Ilincuţa Cantacuzino" 339
Grâu, N. 156
Grecia 46, 87, 92, 430, 432, 435
Grece (vezi Grecia) 215
Grigorescu, H. 274
Grigoriu, Elisa 278
Grigorovici, Tatiana 123, 181,
Groupement des femmes Roumanies (vezi Gruparea Naţională a Femeilor Române) 220
Groza, Mia 430
Groza, Petru dr. 74-76, 91, 388, 398, 416, 426-427
Gruia, Silvia 51, 53
Gruparea Naţională a Femeilor Române (Gr.N.F.R.) 25-26, 29, 34, 57, 61, 66

Gurie, mitropolitul Basarabiei 156
Gusti, Dimitrie 17, 32, 315, 317, 322
Gyr, Radu 49

H

Hadgimov, D. 156
Haga 202
Hainăroşie, d-na 166
Halipa, Eleonora 156
Hamangiu, Constantin 38, 185
Haneş, V.V. 354
Hasnaş, R. 211
Haşdeu, Iulia prof. 156
Haţieganu, Iuliu 404
Heinen, Armin 49
Hera, Margareta 111
Herriot, Eduard 103
Herşcovici, Andrei 377
Herter, Lucreţia 227
Hitler, Adolf 69, 86
Holban, d-na 215
Holescu 377
Holman, Adrian 79
Hongrie (vezi Ungaria) 127
Horthy, Miklos 46
Horvat, Elena 348
Huedin 227
Hunedoara 50
Huşi 227-228, 254

I

Ialomiţa 170
Iancovici, Dora 211
Ianovscaia, Alexandra 157
Iamandi, Victor 60, 63
Iaşi 27, 36, 48, 51, 65, 68, 103, 141, 143, 167, 170, 185, 187, 190, 198, 207, 226, 228, 252, 254, 256, 283-284, 309, 327¬-328, 341, 356, 366
Ibaruri, Dolores (vezi şi Passionaria) 430
Ien-Nan, d-na 383-384
Ilfov 321, 429
Ilica, Maria 430
Institutul Central de Asistenţă Socială de la New York 315
Institutul Central de Statistică 16
Institutul Cultural Feminin 51, 61
Institutul de Fete Române (Odessa) 68
Institutul de Igienă şi Sănătate Publică 316, 319
Institutul de Surori de Caritate „Regina Elisabeta" 36
Institutul Social Român (I.S.R.) 32, 232, 315
Institutul Surorilor de Ocrotire (Cluj) 32
Institutul Tinerelor Fete 36
Internaţionala Femeilor Socialiste 85
Internaţionala Socialistă 149
Ioaniţescu, D.R. 354
Ioncu, Z. 156
Ionescu-Dolj 331
Ionescu, Eugenia 378
Ionescu, Maria 429
Ionescu, Şerban 226
Ionescu, Victor 376
Iordănescu-Iaşi, Valeriu părinte 226
Iorga, Nicolae 40, 60, 112, 146, 168, 185, 289
Iosif, Elisa 279
Irimescu, Lucreţia 231
Isanos, E. dr. d-na 156, 188
Isăcescu, deputat 275
Ismail 227-228
Ispir 226, 231
Istanboul (vezi Istanbul) 222
Istanbul 87
Italia 46, 48, 54, 87, 92, 138, 284

Iugoslavia 76, 87, 358, 378, 388, 390
Ivaniţchi, Gheorghe 156
Ivanov, d-na 188
Ivanov, T. 156
Izbiceni, comună 170

î

Inaltul Comandament Sovietic 71

J

Jak, Eva 430
Japonia 76,210
Journal de la Dix-huitieme Session de l'Assamblee (Geneva) 46
Jurcă, N. 72

K

Kandel, I. 175, 179
Kercea, Maria 227
Kibovici, Lolita 420
Kiseleff, Şoseaua 36
Kissmann, Leca 178, 228
Kursk 69
Kun, Suzi 430

L

Lahovary, A. Em. 114
Lahovary, Ana 231
Lahovary, Simona 353, 356
Lascăr, Maria 90
Lakatoşi, Ana 181
Lang, Natalia 227
Laos 384
Laurescu, Maria 156
Lazăr, Aurel 351
Leagănul Sfânta Ecaterina (vezi şi Creche Sainte Catherine) 35
Leahu, E. 156
Lebedev, Cozma 156
Legiunea „Arhanghelului Mihail" 49
Lender, Tony deputată în camera germană 85
Leontieva, d-na 389
Lesnic, Ev. prof. 156
Liberalul (publicaţie) 403, 406
Libertatea (publicaţie) 419
Liceul Sanitar „Principele Mircea" 32
Liga Culturală 275
Liga Culturală a Femeilor Mol¬dovene din Basarabia 188
Liga pentru Drepturile şi Datoriile Femeii 30, 105, 108, 198
Liga Naţiunilor 201, 252, 279, 313
Ligues de Bonte 214
Lipova 36, 170
Lipşa, Ana 156
Livezeanu, Elena 77, 378
Litvinov, Maksim 155
Londra 65, 87, 282, 315
Lonea 177
Lozinschi, A. 156
Luca, Daria 27
Luca, Elisabeta 91, 378, 427, 429
Luca, Vasile 75
Lumea nouă (publicaţie) 43, 50, 64, 123, 196, 326
Luncaş, Eugenia 376
Lupeni 124, 129, 177, 181, 420, 426
Lupu, N. dr. 50, 52-53, 58, 269, 270, 307
Luţia, Rodica 232
Lyon 103

M

M.A.D.O.Sz., (Uniunea Oameni¬lor Muncii Maghiari din România) 74, 77
Macarescu, M. 156
Macriţchi, M. 156

Madan, A. 156
„La maison de la femme" (vezi „Casa Femeii") 216, 218
Manase, Mihaela 77, 378, 389
Mandrea-Vaslui, Ph. 41, 159
Mangalia 254, 256
Maniu, Iuliu 58-59, 71, 73, 143, 166, 187, 307, 315, 404-405
Manoilescu, Mihail 29, 115
Manolache, V. 157
Manole, Ofelia 77, 378, 418, 426¬-427, 429
Manu, Esmeralda 225
Manu, I. 114
Manuilă, Sabin 32, 317
Manuilă, Veturia 31-33, 232, 297, 300, 302, 315
Maramureş 93, 139
Marcov, G. 156
Marea Adunarea Naţională de la Alba Iulia (1918) 93
Marea Britanie (vezi Anglia) 371
Marele Congres al Asociaţiilor Feministe de la Constanţa 45, 53-54
Marghita, E. publicistă 211
Maria, Regina României 231, 274, 356
Marian, Mia 429
Marie, reine (vezi Maria, Regina României) 220
Marinescu, Gheorghe 29, 113
Marinescu, Meni 354
Marinescu, N. 377
Marsilia 86, 202, 251, 256
Massini, Dora 378, 380
Mateescu, Eugenia dr. 18-19
Maurer, Lila 378
Măinescu-Eisenberg, Elena 170¬-171
Măreuş, Lily 420
Mânduţianu, Aneta 232
Mârza, Vasile dr. 374
Mârzescu, G.C. 141-142
Mediaş 124
Mehadia 226
Mehedinţi 50
Meissner, Elena C. 26-27, 30, 54¬-55, 82, 84, 97, 100, 105-106, 140-141, 145, 166, 174, 185, 187, 204-205, 254-256, 275-276, 279-280, 282-285, 327, 329, 341
Melega, Valeria 378
Meleghi, Const. 156
Melnic, N. 157
Meteş, Sofia Şt. 166, 227, 296
Mezin, Paulina 228
Mezincescu, D. prof. 319
Mezincescu, Florica 378, 418, 426¬-427, 429
Mica înţelegere Feminină (M.I.F.) 87-88
Micu, Angela 211
Micu, Ileana 427, 429
Mihail, Valeria 430
Mihail, Vanda 296
Mihailov, Camelia 156
Mihalache, Ion 52, 269-270, 405
Mihalcea, Dida 57, 292, 378, 428-429
Mihalcea, Ecaterina 378
Mihăilă, Petru 175
Mihăilescu, Lelia 405
Mihulin, Sofia 228
Milano 55, 282, 284
Millea, Marga 221
Millea, Aurel 354
Millian-Minulescu, Claudia 50, 183
Mileva-Marcovici, Veturia 31, 34, 36, 174
Mimi, Evdochia 157
Mincu, Alexandrina 231
Ministere de l'Instruction 216

Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale 31, 34
Mircea, Alexandrina 378
Miron, I. 156
Mironescu, Iulia dr. 211
Mişcarea feministă (publicaţie) 193, 197
Mitilineu, Ion M. 358
Mititelu, Valeria 430
Mitropolie 144, 387
Mizil 165
Mocanu, Maria 430
Modrean, I. 354
Moga, Marioara dr. 96
Moghioroş, Stella 427, 429
Moldova 93, 275, 411
Moldovan, Iuliu 316-317
Moloh, zeitate antică 384
Monitorul Oficial (publicaţie) 24, 44, 59-60, 66, 356
Monteoru, d-na 329
Moroianu, Zina 227
Moscova 69-70, 74, 86, 91, 415, 428, 434
Moscovici, Carola 378
Moşoiu, Traian 352
Muhanov, E. 156
Mussolini, Benito 55-56, 210, 252, 282, 284, 289
Munteanu-Şepf, d-na 191
Muntenia 68-69, 93, 366
Mureşanu, Lucia 228
Mureşanu, Lucreţia 420
Musată, Eugenia 227
Muller, Catherina B. 62
N
Nagacevscaia, M. 156
Naida, d-ra. 279
Nasta, Lucia 232
Nazarie 227
Nădejde, Lila 378
Nădejde, Sofia 50-51
Neamţ 356
Negreanu, Marieta 430
Negreşti 31
Negreştii din Vaslui, comună 170-171
Negruzzi, Ella 26, 30, 38, 40-41, 45, 52-53, 71, 78, 105-107, 173, 183, 185-186, 255, 269, 275, 277, 288, 308, 328, 341, 386, 400, 404-405, 415
Negulescu, Ştefan 225
Neicu, Dumitra 426
Neuchâtel 259
New York 315
Nichifor, Gh. prof. 226
Nicolaidi, d-na 215
Nicolau, C. d-na 328
Nicolescu, Nicoleta 49
Niculescu, Medeea dr. 75, 183, 378-380
Niloş, Ilona 426-427, 429
Nistru 154-156
Nitză, Florica 156
Nuno, Lucas 430
Nybe 403
O
Oană, Lucia 228
Odessa 68
Oficii Municipale de Ocrotire 322
Olanda 76, 92, 388, 390, 420
Olosig, localitate 349
Olteanu, Zoe 50, 248
Oltenia 40, 93, 105, 184, 366
Onciul, Dimitrie 225
Opinia (publicaţie) 283
Oradea 55, 56, 165, 227, 348-352, 357, 411
Organizaţia Naţiunilor Unite (O.N.U.) 387
Orghidan, El. Th. d-na 359
Orghidan, Eugenia 231
Orfelinatul de Fete „Radu Vodă" 172

Orfelinatul de Băieţi „Dr. Zigura" 173
Orfelinatul „R.F.R." din Transilvania (vezi Orfelinatul Uniunii Femeilor Române - Braşov) 349
Organisation des Fonctionnaires Resistants 376
Organisation du Travail en Roumanie 297
Ornştein, Ernestina 378
Oromulo, Margo 227
Orşova 226
Osicea de Sus, comună 170
Oteteleşanu, d-na 231
Oxford ' 347
P
Pactul înţelegerii Balcanice 87
Pallada, Verghi 28
Panaitescu, d-na 192
Pantelimon dr. 170
Papadat-Bengescu, Hortensia 255, 385
Papp, Tina dr. 227
Paraschivescu, E. 156
Paris 48, 76, 83, 90, 91, 198, 202, 210, 315, 347, 374-377, 381, 383, 389, 392, 400, 415, 428,
Parlamentul Român 79, 137, 145, 161, 186, 197, 296, 336, 387, 397
Partenie, preot 226
Partenie, Lucia dr. 90, 377
Partidul Comunist Român (P.C.R.) 48, 70-77, 79-81, 90-92, 372, 408, 415
Partidul Comunist din România 373
Partidul Iunianist 275
Partidul Muncitoresc Român 424
Partidul Naţional Agrar 41
Partidul Naţional Creştin 47, 58, 294
Partidul Naţional Liberal (P.N.L.) 31, 42, 47, 58-59, 70-72, 76, 79, 406, 415
Partidul Naţional-Tărănesc (P.N.Ţ.) 27, 30, 42, 47-48, 50-52, 58-59, 70-72, 76, 78-79, 106¬-107, 159, 191, 269-270, 294, 307-308, 386, 400-401, 404
Partidul Poporului 42
Partidul Socialist din România (C. Popovici) 49
Partidul Social Democrat Inde¬pendent (Titel Petrescu) 79
Partidul Social Democrat din România (P.S.D.R.) 28, 58, 72, 123, 128, 178-179, 295, 419, 422, 424
Partidul Socialist Unitar 48
Partidul Totul pentru ţară 47, 49
Pascalovici, col. 156
Paşcanu, M. 157
Paşcotă, D. 375
Pauker, Ana 74-75, 80, 91, 378, 380, 384, 389, 400-401, 426-427, 429, 434
Paul, Alma av. (Partidul Georgist) 275
Paximade-Ghelmegeanu, Margareta 26, 30, 42, 45, 52, 60, 105, 108, 173, 186-187, 269, 328
Pălăian, Salomea 429
Păltineşti, comună 426
Păsculescu, Elena 378, 380
Păstrăv, Elena 416
Pătraşcu, Miliţa 50
Pătrăngenaru, T. 375
Pătrăşcanu, Elena dr. 378, 380
Pârvulescu, C. 74
Pella, V.V. 331
Pelivan, d-na 190

Pereteatcovici, d-na 188
Petrescu, Ana 170
Petrescu, B. 211
Petrescu-Dâmboviţa, Sofia 170
Petrescu, Elena 156
Petrescu, Titel C. 58, 79, 273, 278, 295
Petrila 124, 177
Petrova, Nina 384
Petroşani 124, 128, 177, 299
Piatra Mare 363
Piatra Neamţ 226-227, 253, 356
Pillat, Maria 31
Piteşti 357-358
Ploieşti 26, 72, 165, 181, 227, 296, 309, 332, 340, 420
Poenaru, Massinca 347
Poiligkeit 202
Polonia 88
Pomezeu, localitate 352
Pompei, Dimitrie 185
Pop, Gh. 50
Pop, Maria M. 37, 40, 62, 96, 105, 108, 170-171, 184-186, 255, 258, 275, 278, 327, 341-342, 430
Pop, Melania 175, 180
Pop, Valer 40-41, 158, 185-186
Popa, Tara 156
Popescu, Ana 296
Popescu, Elena 275
Popescu, Elvira 90
Popescu, Irina 227
Popescu, Lelia 231
Popescu, Liudmila 156
Popescu, Năstase 375
Popescu, Stelian 166-167
Popescu, Teodor 226
Popescu-Tudor 226, 231
Popescu, Victor preot 227
Popescu Zuchel, M. 156
Popov, d-na 188
Popova, Nina 430
Popovici, Elly 227
Popovici, Eugenia 227
Popovici, Maria I. 356
Popovici, Natalia (Nataşa), dr. 20, 232, 244
Popoviciu, Nicolae episcop 351
Portugalia 16, 46
Postolache, A. 156
Potoceanu, Maria 227
Potop, Isabela 91, 378, 380, 430
Pozimschi, A. 157
Praga 88, 91, 203, 251, 415, 434
Prahova 356
Predoiu, Malvina 430
Pricu, Ion 96
Primăria Capitalei 34
Procopie-Dumitrescu, Alexandru 320-321
Profiriu, Bălăşica 227
Pueşti din Tutova, comună 170

R

Rabinovici, Irina 374
Raiciu, Ştefania d-na 75, 378, 380
Rajvint din Hotin, comună 170
Ralea, Ioana 378, 389
Ralea, Mihail 53, 60, 64
Ratcu, d-na 188
Răceanu, Ileana 429
Rădăceanu, Eugenia 72-74, 77, 80, 123, 389, 401, 418, 422, 425-429
Rădăceanu, Lolly (vezi Lilly) 180-181
Rădăceanu, Lothar (vezi Lotar) 175, 180, 194, 426-427
Rădescu, Nicolae 74
Râianu, Jana 420
Râmnicu-Vâlcea 332, 340
Republica Moldovenească 189

Resortul feminin al C.C. al P.C.R. 73, 77
Reşiţa 72, 124, 129, 175, 177, 179, 181, 363, 420
Reuniunea Femeilor Române 56, 154, 274-275, 351-352
Reuniunea Universală pentru Pace (R.U.P.) 53
Reuss-Ianculescu, Eugenia de 30, 105, 108, 198, 328
Revăţeanu, d-l 275
Revista Femeilor Române (publicaţie) 333
Rezistenţa Franceză 90, 377
Rio Grande del Norte (Mexic) 171
Ripan, Raluca 77, 429
Roma 48, 198, 202, 252, 289
Roman 48, 227
România 15-16, 18-19, 22-24, 31, 33, 43, 45, 47-48, 53, 55, 61-63, 65, 69-70, 78-79, 81-88, 90-93, 129, 143, 149, 154, 183, 201, 210, 229, 232, 247, 252, 272, 282-283, 290, 312, 320, 323, 330-332, 335, 341, 351, 369, 370, 372, 375, 388-389, 397, 413-416, 418, 423, 428, 431, 434-435
România (publicaţie) 63
România liberă (publicaţie) 70
România Mare 93, 184, 207, 253, 289
Rome (vezi Roma) 215
Romniceanu, Gr. Elena 21, 84, 101, 104, 202, 255
Roosvelt, d-na 369-370
Rosetti, Maria 77, 80, 385, 401, 418, 426-427, 429, 433-434
Roşca, Gheorghe 157
Roşca, Gh., preot 156
Roşiorii de Vede 227
Rotaru, N. 156
Rotoride, Olga 225
Roumanie (vezi România) 215, 297-298
La Roumanie Libre (publicaţie) 376
Rovenţa, preot 226
Rozopol, Pen d-na 378, 380
Rudenco, Ştefan 157
Rusia 65, 136, 154-155
Rusia Sovietică 65, 67, 69, 155, 233

S

Sadoveanu, Isabela 53, 288
Sadoveanu, Mihail 185, 427
Sadoveanu, Valeria 429
Salina, Ec. 156
Sand, Rene dr. 220
Sandor, D. 159
Sanielevici, Elisabeta 378
Sanielevici, Ritta 380, 430
Sassu, Cornelia 227
Satmary, Hortensia (Ortansa) 26, 30, 34, 37, 40, 42, 45, 55, 105, 107, 173, 183, 185-186, 269, 288, 328
Satu Mare 124, 129, 177, 332, 340
Sava, Maria 430
Savin 226, 231
Sănătescu, Constantin 74
Săvulescu, Alice dr. 378
Săvulescu, Aneta 228
Sârbu, Maria 378, 380, 418, 430
Scânteia (publicaţie) 71, 73, 75¬-78, 80, 91-92, 373, 380, 382, 430
Schildkraute, Ella 329
Schober, cancelarul Austriei 84
Scurtu, Ion 225
Sebeş 226
Secţia de studii feminine a Institutului Social Român 20, 33, 232, 316

Secţia Feminină a Blocului pentru Apărarea Libertăţilor Democratice 50, 246, 248
Secţia Feminină F.I.D.A.C. 88-89
Secţia Feminină a Partidului Naţional Liberal 71
Secţia Feminină a Partidului Naţional Ţărănesc 51-52, 71, 78, 415
Secţia Tineretului Feminin a A.E.C.P.F.R. 56, 291-292
Sedan 377
Seicărescu, Lucia 227
Selişte 226
Sena 384
Senat 40-41, 44, 60, 146, 158, 313, 334-335, 341-342
Sencovici, Elisabeta 430
Serbarea Comemorării (vezi La Fete du Souvenir) 88
Serbov, V. 156
Serviciul de Asistenţă a Delincvenţilor Minori 320
Sescioreanu, d-l 321
Sfatul Mamelor din Colentina 339
Sfatul Ţării de la Chişinău 189
Sfinţescu, Duiliu 49
Sibiu 65, 68, 78, 93, 124, 129, 165, 180, 226-227, 254, 366, 420
Sidorovici, Alexandra 77, 80, 92, 378, 426-429
Sieneschi, D. 156
Silistra 254, 256
Siminel, Gh. 157
Siminel, Iulia 156, 166, 190, 227
Simion, Aurică 65
Simionescu, Constanţa 105
Simionescu, Evdochia 105
Simionovici, Ana 156
Sinculescu, dr. 374
Slama, av. 295
Slatina 227, 254
Slivici, Natalie 359
Slobozia 170
Small, d-ra 369
Smod, d-na 188
Societatea „ASTRA" 275, 349
Societatea „Basarabeanul" 193
Societatea „Leagănul Sf. Ecaterina" (vezi Leagănul „Sf. Ecaterina") 35
Societatea Naţiunilor (Geneva) 21, 44-45, 48, 51, 52, 57, 82-84, 86, 88-89, 272, 309, 347, 369
Societatea Naţională de Crucea Roşie (S.N.C.R.) 67-68, 154, 192, 360-361
Societatea Ortodoxă Naţională a Femeilor Române (S.O.N.F.R.) 35-36, 61, 66-68, 77, 154, 190, 225-231, 255
Societatea de Patronaj 67
Societatea „Principele Mircea" 192
Societatea suedeză „Salvaţi copiii" 410
Societatea „Ţesătoarea" 36
Societe „La Tisseuse" (vezi Asociaţia „Ţesătoarea") 220
Societe Orthodoxe Nationale des Femmes Roumaines (vezi S.O.N.F.R.) 220
Socrate 206
Solomon, Marta 429
Solomon, rege 385
Sorbona 22, 347
Soriano, Alzira din Lages 171
Soru, I. 377
Soru, Rose 376
Spania 47, 278, 415, 432, 435
Spitalul Eforiei 319
Spitalul „Noua Maternitate" 164
Stafiescu, dna. 378
Stahl, Henry 32, 317
Stahovschi, N. 156

Staiman, Ionel 375
Stalin, Iosif Visarionovici 78, 81
Stalingrad 69
Statele Unite ale Americii (S.U.A.) 31-32, 87, 92, 315, 371
Stângaciu, Elena 30, 111
Steierdorf-Anina 177
Stinghe, Lucia 296
Strauschi, Elisabeta 430
Stroescu, d-na 188
Stoenov, Olga Pia 279
Stockholm 91, 215, 435
Stoia, Dorina 430
Stoia, Elena 73, 75, 77, 378
Stoianov, I. 156
Stoixa, Lucia dr. 227
Stuart, d-na 188
Sturdza, Maria 227
Sucevan, V. dr. 156
Suedia 358
Sulina 227-228
Suphanuvang, prințesa Laosului 384
Szabo, Etelka 429
Szekely, Francisca 427, 429
Szuszer, E. 175, 179, 181
S
Şai, Elena 430
Şcoala de Auxiliare Sociale 34, 69
Şcoala Centrală de Fete „Elena Doamna" 290
Şcoala de Educatoare şi Puericultură „Pia Brătianu" 32-33
Şcoala Eparhială de Fete din Chişinău 189, 192
Şcoala de Gospodărie 256
Şcoala Horticolă pentru Tinerele Fete 36
Şcoala Mamelor 339
Şcoala de Menaj din Timişoara 356
Şcoala de Meserii din Izvoru de Sus - Argeş 357
Şcoala de Secretare 36
Şcoala Superioară de Asistență Socială „Principesa Ileana" 32, 315
Şerban, Cristina 378, 380
Şermaru, Florica 378
Şeulescu, Elena M. 230
Ştefan, Nicolae 275
Ştefănescu, Elena 227
T
Taşcă, G. 29, 57, 112, 230, 294
Tătărescu, Gheorghe 47, 59, 71, 74
Tăutu, Maria 429
Târgovişte 227
Târgu-Jiu 36
Târgu Mureş 49, 227
Teclu, Tatiana 427, 429
Tecuci 227, 426
Tei, cartier 19, 32-33, 235, 237-238, 240-241, 244, 315, 318-319
Teodorescu, Ana 228
Teodorescu, Anibal prof. 29, 115
Teodosie, arhimandrit 156
Thălmann, Ernst 211
Thibert, M. 33, 301
Thomas, Albert 219
Timişoara 36, 48, 55, 65, 68, 72, 93, 170, 254, 366, 420
Timpul (publicație) 89, 370
Tirana 434
Tisa 349
Titulescu, Nicolae 53
Tocan, I. Preot 156
Toma, Ana 378, 380
Toma, Sidy 429
Tomescu, Petre 66-67
Topa, dr. 113
Topescu, Mercedes d-na 227

Tordăşanu, Eugenia 228
Torneanu, Veturia 376
Traian, împărat roman 167, 285
Trancu-Iaşi, Gr. 37, 39-41, 44, 53, 115, 139, 143, 186
Trandafir, Lucia 49
Transilvania (vezi Ardeal) 25, 38, 55, 139, 170, 184, 349-350, 360
Transnistria 68
Tratatul Molotov-Ribbentrop 65
Tratatul de la Trianon 165-166
Tratatul de la Versailles 46
Tribuna Femeii (publicaţie) 122
Tribunalul Ilfov 315
Tribunalul de minori Ilfov 321
Troyes (Franţa) 374
Tudor, Elena 420
Tudor, Genoveva 420
Tudor, Speranţa 188
Tudorache, Elena 429
Tudui, Maria 157
Tulcea 245, 256
Turcia 87-88, 432
Turda 36, 170, 225
Turnu Severin 51, 227
Ţ
Ţenescu, Olimpia 426-427, 429
Ţintă, Viorica 156
Ţiulescu, Maria 211
Ţoni, Elena 156
Ţurcanu, Alexandru 157
Ţurcanu, d-na 188
U
Ucraina 68
Ungaria 46, 76, 85, 284, 388, 390
Union Balcanique 213
Union Economique 126-127, 130
Union Intellectuelle Roumaine 215, 220
Union Interdouaniere 130
Uniunea Femeilor Antifasciste din România (U.F.A.R.) 74-75, 77, 90-91, 378, 382, 391-393, 409-412
Uniunea Femeilor Democrate din România (U.F.D.R.) 80-81, 92, 423, 426-427, 429
Uniunea Femeilor Muncitoare din România (U.F.M.R.) 51, 72, 123, 153, 419, 422
Uniunea Femeilor Române (U.F.R.) 15, 30, 39, 51, 93, 99, 133, 186-187, 255, 279, 341
Uniunea Femeilor Române din România Mare 27, 93, 288
Uniunea Generală a Funcţionarilor 273
Uniunea Patrioţilor 70, 74
Uniunea pentru Societatea Naţiunilor 52, 272
Uniunea Sovietică (vezi şi U.R.S.S.) 86, 210, 378, 436
Uniunea Tineretului Socialist 419
Universitatea „John Hopkins" 32, 315
Universul (publicaţie) 28, 30, 56, 66, 111-112, 165, 167, 285
Urlici, Ana 227
Ursa din Romanaţii Olteniei, comună 170
U.R.S.S. (vezi şi Uniunea Sovietică) 74, 76, 91, 390, 424, 428, 432, 436
V
Valea Jiului 72, 175-177, 179, 181, 420
Vaschide, Elena 90, 375-376
Vaschide, Nicolae 90, 376
Vasilenko, Elena 420
Vasilescu-Karpen, Ana 231
Vasilescu, Anca 378, 380
Vasilescu, Valjean 115, 231

Vaslui 170, 227-228, 254, 356
Vass, Ghizela 73, 421, 429
Vass, Olga 430
Văcărescu, Elena 45-46, 83-84, 90, 288, 376
Văcăreşti 320
Veazemschi, principesă 188
Vechiul Regat 38, 94, 103, 133, 145, 159, 167, 184-186, 189, 206
Ventura, Maria 90
Vidraşcu, Emilia 430
Vidrighin, Alexandrina 170
Viena 83-85, 178, 202, 251, 315, 357-358
Vintilescu, Eleonora 156
Vişan, Maria 430
Vişia Cluj 426
Vladioni, Maria 429
Vlaşca 225
Vlădescu, Maria 90
Vlădescu-Răcoasa, Margareta d-na 232, 375
Vlădescu-Răcoasa, prof. dr. 375
Voiculescu, Zefira 166, 174, 231
Voinescu, Alice 22, 31-32, 55, 288, 347
Voitec, d-na 378
Voitec, Ştefan 427
Voropai, Taliana 156
Vuia, Traian 90
Vulcan 177
Vulcan, Iosif (monument) 349, 351
Vulcănescu, Mircea 32, 226, 317
Vulpe, d-l 275

W

Washington 89, 369
Weissman, Erna 175, 179, 181

X

Xenopol, Adela 255

Z

Zabrovschi, Luiza 171
Zaharescu, M. 156
Zamăneagră, E. 156
Zăbala din Putna, comună 170
Zeana, Olimpia 49
Zencenco, A. 156
Ziarul nostru (publicaţie) 26-27, 29, 36-46, 82-83, 86-87, 116, 134, 139, 144-145, 159, 168, 204, 207, 224, 255, 257-258, 268
Ziua Internaţională a Femeii 91
Ziua Mamei 226, 352
Zoran, Augustin 430
Zotta, L. 156
Zotti, d-na 188

în aceeaşi colecţie
au apărut:

Mary Lyndon Shanley, Uma Narayan - *Reconstrucţia teoriei politice. Eseuri feministe*

Gloria Steinem - *Revoluţia interioară. Cartea respectului de sine*

Andreea Dworkin - *Războiul împotriva tăcerii*

Moira Gatens - *Feminism si filosofie. Perspective asupra diferenţei şi egalităţii*

Mihaela Miroiu - *Convenio. Despre natură, femei şi morală*

Otilia Dragomir, Mihaela Miroiu (ed.) - *Lexicon feminist*

Adina Brădeanu, Otilia Dragomir (coord.), Daniela Rovenţa-Frumuşani, Romina Surugiu - *Femei, cuvinte şi imagini. Perspective feministe*

Laura Grunberg - *(R)evoluţii în sociologia feministă. Repere teoretice, contexte româneşti*

Maria Bucur, Mihaela Miroiu (ed.) - *Patriarhat şi emancipare în istoria gândirii politice româneşti*

Ştefania Mihăilescu - *Din istoria feminismului românesc. Antologie de texte (1838-1929)*

Valentina Marinescu - *Muncile casnice în satul românesc actual. Studii de caz*

Doina-Olga Ştefănescu - *Dilema de gen a educaţiei*

Vladimir Pasti - *Ultima inegalitate. Relaţiile de gen în România*

Susan Gal, Gail Kligman - *Politicile de gen în perioada postsocialistă. Un eseu istoric contemporan*

Rita Mae Kelly, Jane H. Bayes, Mary E. Hawkesworth, Brigitte Young (editoare) - *Gen, globalizare şi democratizare*

Mihaela Miroiu - *Drumul către autonomie. Teorii politice feministe*

Maria Bucur - *Eugenie şi modernizare în România interbelică*

Cristina Ştefan - *Familia monoparentală. O abordare politică*

Oana Băluţă (editoare) - *Gen şi putere. Partea leului în politica românească*

Ştefania Mihăilescu - *Din istoria feminismului românesc. Studiu şi antologie de texte (1929-1948)*

www.polirom.ro

Redactor: Cătălina Popovici
Coperta: Radu Răileanu
Tehnoredactor: Alexandru Popovici

Bun de tipar: octombrie 2006. Apărut: 2006

Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. Box 266
700506, Iaşi, Tel. & Fax (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232)21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, ap. 33,
O.P. 37 • P.O. Box 1-728, 030174
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

Tipografia S.C. PRINT MULTICOLOR S.R.L. Iaşi
str. Bucium nr. 34, Iaşi, 700265
tel. 0232-211225, 236388, fax. 0232-211252